

Julian Symons
**Kriminalistička komedija
savršenog para**

PROLOG

Priča Sunday Bannera počinje

Iz Sunday Banner Colour Magazinea, prosinac 1979.

??? VENECIJANSKA UBOJSTVA **???**

Pišu David Devonshire i Sally Simpson

U lipnju ove godine dva britanska građana umrla su u Veneciji. Jedan je bio prostrijeljen kroz srce, drugi utopljen u rukavcu Grand Canala, u koji je ili pao ili bio gurnut. Nitko nije optužen u svezi ovih smrtnih slučajeva. Izgleda da je talijanska policija izgubila nadu da će riješiti probleme oko njih, a Scotland Yard jednostavno nije zainteresiran. Čini se da je prihvaćeno da je jedna smrt bila slučajna, druga samoubojstvo, iako između ova dva slučaja sigurno postoji veza i, kao što su pokazala naša istraživanja, u oba postoji jaka sumnja u umorstvo.

Priča završava u Veneciji, ali, kao što smo ubrzo otkrili, korijeni su joj u engleskom gradu Headfieldu. Svakakve glasine kruže među stanovnicima Headfielda, i neki od onih koje se slučajevi najviše tiču rekli su nam sasvim iskreno da nisu zadovoljni sadašnjom situacijom. Prava i potpuna istraga, kažu, jedino je što bi rastjeralo oblake sumnje. Štetu je pretrpio više nego jedan odnos među onima koji su bili usko povezani sa slučajem.

Afera je počela s anonimnim pismima koja su primile obitelji Porson i Crowley, i još desetak njihovih prijatelja. Pisma su počela nekoliko dana prije tragedija i prestala kad su se tragedije dogodile. Naše istraživanje je pokazalo da je bilo nešto čudno u vezi s njima ...

(Priča Sunday Bannera nastavlja se na strani ---)

PRVI DIO

Pisma, revolver, piće

1

Derek, Sandy, Charles, Gerda. Imena, stavljena samo tako na papir, zvuče kao likovi u nekom svjesno laganom i vedrom američkom filmu. A afera - riječ koja je baš prikladna - mora se svakako u biti smatrati komedijom, iako uključuje i dvije smrti. Ovo četvoro mogli bi se nazvati glavnim glumcima, ponovo prikladna riječ, iako bi se moglo reći da je Jason Durling bio središnja osoba, jer je Jasonova znatiželja otkrila konačno rješenje. Priča bi mogla početi na nekoliko mjesta, prvim anonimnim pismom, revolverskim hicem na probi, plutajućim tijelom u Veneciji. Ipak, možda najviše simboličnog značenja ima večera na kojoj je Jason prvi puta čuo šaputanja o Derekovoj vezi.

Večeru su priređivali Dixonovi. Norman Dixon je bio producent TV-dokumentaraca, krupan čovjek asimetričnog lica. Kad bi se osmjehnuo svojim dogmatičnim smiješkom producenta dokumentarnih filmova za vrijeme diskusije, lice bi mu izgledalo kao u iskrivljenom ogledalu. Oštali muški gosti bili su američki televizijski direktor po imenu Rorker, kojeg se Norman silno trudio impresionirati, i mjesni doktor imenom Grayson. Obojica su bili u društvu svojih žena, gospođe Rorker, rzajuće dame konjskog lica, i gospođe Grayson, koja je bila mala i gotovo bezglasna, i rijetko dizala oči sa svog tanjura. Dogadaj su upotpunjavale crvenokosa ratoborna spisateljica od dvadeset pet ili tako nešto godina po imenu Biffy i domaćica. Caroline Dixon imala je mačkasto lice, trokutasto, sa zelenkastim očima i crtom umjesto usana. Nije bila lijepa, ali mnogi su je smatrali privlačnom.

Jason je bio uredan omanji neženja četrdesetih godina, koji se uvijek odijevao u neprimjetna tamna odijela, dozvoljavajući si kao jedinu ekstravaganciju leptir-mašne jarkih boja. Znalo se da radi u državnoj službi i smatralo se da ga zanima književnost.

Te večeri razgovor je ličio na mnoge druge na sličnim večerama. Norman je na široko pričao o dobrim stranama svoje zadnje

produkcije u kojoj je nekoliko mjeseci snimao život u obitelji tvorničkog radnika u Lancashireu i u obitelji burzovnog mešetara u Surreyju, prebacujući se usporedo s jedne obitelji na drugu.

Rorker nije izgledao impresioniran.

"U čemu je bila stvar?"

"Različiti načini života. Što kažu dečki kad izvode djevojke, kuda ih vode, kakva je reakcija roditelja ako Billy dovede djevojku kući, različite reakcije prema školi. U Lancashireu sve je pod pritiskom, uvijek se stremi prema gore, moraš biti bolji od Johnnyja, u Surreyju upravo suprotno, ne mogu manje mariti, sve dok je Billy sretan, kakve ima veze kakve su mu ocjene u školi?"

"Zanimljivo možda", rekao je Rorker. "Ali što to dokazuje?"

"Ne mislim da televizija mora stalno nastojati nešto dokazati."

Gospođa Rorker je drsko zarzala nasmijavši se kad je rekla:

"Ja mislim da je vaša televizija upravo prekrasna."

Biffy je sjedila do Jasona. U detalje mu je ispričala radnju svojeg romana. To je bila, kako ju je nazvala, realistična fantazija, u kojoj se sve žene na svijetu pretvaraju u vukove, a svi muškarci u ovce, s predvidljivim posljedicama. Izgledalo je da to smatra sretnim rezultatom. Jason je kimao svojom finom glavom, ali je malo govorio. Njihov je razgovor jenjao. Caroline reče:

"Jason je također romanopisac."

Biffy nije pokazala nikakav interes za to, ali je Rorker upitao:

"Je li ? Što ste napisali?"

"Caroline je trebala upotrijebiti drugo vrijeme. Bio sam romanopisac, ali to je bilo davno, i počinio sam prekršaj samo jednom." Gospođa Rorker započela je rzanje, ali se brzo prekinula. "Sad sam vladin sluga, ništa više. Kao što je besmrtni Max rekao kad mu je bilo dvadeset i pet: 'Ja, koji ne čeznem za viteškim odličjem, pisat neću više.' Zamijenio sam korekture za plave i žute registratore u otprilike istoj dobi."

Nastala je tišina. Izgledalo je da će Rorker postaviti pitanje, ali se suzdržao. Caroline reče:

"Max je Max Beerbohm, nije li tako?"

"Max Beerbohm", reče Rorker. "Beerbohm, točno."

"Na kraju je ipak odlikovan, nije li? I napisao je još mnogo toga." Caroline se slatko nasmiješila. "Onda još uvijek ima nade za tebe, Jason."

Biffy je otišla ubrzo poslije večere, rekavši da mora završiti članak za Ispod dvadeset jedne u roku. Caroline je sjela s Jasonom na trosjed.

"Žao mi je što nije uspjelo s Biffy."

"Caroline, ti znaš da sam bio ovdje samo kao ljudska žrtva za nju."

"Jason, bih li ja učinila takvo što?"

"Da. Ali opraštam ti."

"Slatko od tebe. Jesi li dobio jedno od pisama?"

"Ne znam na što misliš."

"Onda nisi dobio. Manneringovi su ga dobili, i Bellovi, i Graysonovi. U svima se kaže uglavnom isto. Jesi li vidio Dereka u posljednje vrijeme?"

"Nisam zadnjih tjedan, dva. Kakva su to pisma?"

"Norman kaže da ih ne bih trebala okolo pokazivati, on misli da ne bih trebala nazivati ljude da vidim jesu li i oni dobili pismo. Ali u redu je da se zna, ti ne misliš? Ipak, ne bih htjela zvati Dereka i Sandy."

"Caroline, ja jednostavno ne znam o čemu ti pričaš."

"Sugerira se da Derek ima neki interes sa strane, ako znaš što mislim."

"Nisam siguran da razumijem."

"O, daj, Jason, ne mislim da je počeo igrati stolni tenis. U pismima se kaže da ima vezu, da šara, kako god to hoćeš nazvati."

"Ne vjerujem u to."

"Slažem se da su uvijek izgledali kao savršen par." Njene su oči u isto vrijeme bile vrlo nesretne. "Ali tako stoji u pismima."

"Da li Sandy zna za to? Ili Derek? Jesu li oni dobili takvo pismo?"

"Rekla sam ti da ne znam. Ali netko mora saznati. Ti si Derekov najstariji prijatelj, mislila sam da bi ti to mogao učiniti."

"Tko bi trebala biti žena?"

"To je najzanimljivija stvar." Zastala je radi učinka. "Gerda."

Gerda je bila žena Charlesa Porsona, Derekovog partnera u PC putovanjima.

2

Oni koji žive u Headfieldu slažu se da je to krasan mali grad. Nema više od trideset minuta vlakom do Londona, iako on nikako nije njegovo predgrade nego samostalni grad. Anđeo smrti koji lebdi nad Britanskim željeznicama tek je lagano okrznuo Headfield svojim krilom, tako da je veza s Londonom ostala odlična. O privrednoj krizi se mnogo govori, ali ona ostaje nevidljiva. U Glavnoj ulici postoji dućan koji se zove Krojač za gospodu, i drugi na čijim su fasadama danas rijetke riječi Obiteljska voćarnica i Obiteljski mesar. Staretinarnice se množe, pokazujući u svojim izlozima ne više od dvije chippendale stolice i elegantnog stolića ili pak gusto naslaganih stvari koje čine niz od satova naslijeđenih od djeda do kočija. Samoposluživanja postoje, isto kao i uredi građevinskih poduzeća, ali ih gradsko vijeće drži podalje od Glavne ulice. Ima par dobrih hotela, javni bazen, dobro održavani javni parkovi. I iako se u mnogim dijelovima Britanije zatvaraju kazališta, u Headfieldu je prošle godine otvoreno Kazalište Margaret Thatcher sa stalnom glumačkom družinom koja igra pred punom dvoranom. Istina je da ponuđena hrana, uglavnom farse i misterije, ponekad misteriozne farse, vjerojatno neće uznemiriti intelekt ili osjećaje. Nema mnogo stanovnika koji bi voljeli pogledati dokumentarne filmove Normana Dixona.

Headfield je perspektivan gradić nastanjen srednjom klasom s ugodnim okolišem do kojeg ima desetak minuta vožnje automobilom, i većina novopridošlih je stigla upravo iz tog razloga. Nekoliko ljudi koji se bave oglašavanjem i javnim odnosima došli su, kako često kažu, da pobjegnu od gradske trke, iako joj se vraćaju pet dana u tjednu. Ima i poslovnih ljudi koji su željeli živjeti izvan grada, i drugih koji, kao Dixonovi, misle da bi ovdje bilo dobro podizati djecu. Ta djeca mogu pohađati Headfieldsku klasičnu gimnaziju, jednu od rijetkih preživjelih primjera svoje vrste, postoji škola jahanja tek koji kilometar udaljena od grada, često se može čuti ljude kako hvale čisti zrak i pitaju se zašto nisu ovamo došli već davno prije.

Ali nisu svi stanovnici Headfielda pobjegli iz velikog grada. Neki, sve manji broj, su ovdje rođeni i ovdje odrasli. Jason Durling i Derek Crowley su dvojica od njih.

Jasonov otac, švedski inženjer, došao je u Headfield kad su njegovi poslodavci otvorili tvornicu za proizvodnju posebno dizajniranih električnih grijača na kraju grada. Oženio je Jenny, koja je bila hedfildska djevojka, i ostavio je kad je Jason bio još mali, vrativši se u svoju zemlju i skrasio se tamo sa Šveđankom kojom se oženio nakon razvoda. Majka i sin nisu više čuli o njemu do Jasonove petnaeste godine kad je njegova majka primila novinski izrezak u kojem je pisalo da je Anders Durling iznenada umro od srčanog udara.

Jenny je bila jedinica mjesnog građevinskog poduzetnika. Nakon prvih godina u Headfieldskoj osnovnoj školi, on je platio dječakovo školovanje, u Whitestonesu, koja teško da je među prvih deset škola u zemlji, ali je imala poštovano mjesto u nižem dijelu ljestvice. Jason je znao Dereka iz osnovne škole, gdje je među njima bio ogroman jaz od dvije godine. Zatim su se obojica našla u Whitestonesu i kasnije u King's koledžu u Londonu, iz kojeg je Jason izašao s dobrim ocjenama, a Derek s mnogo slabijim.

Je li Jason volio ili mrzio svoju majku? On sam nikada nije bio siguran, ali možda je na to pitanje odgovorala činjenica da je i sad, petnaest godina nakon njezine smrti, držao njenu sliku kraj kreveta. Ona je bila naizgled vrlo krhka, s dugim pognutim vratom i elegantnim rukama. Noć prije njegovog povratka u Whitestones ona bi dolazila u njegovu spavaću sobu, govoreći da ne bi mogla podnijeti da ga prati, upućujući ga da ne čini grijehove koje nikada nije opisala, oplakujući ga zbog neimanja oca i savjetnika. Ipak, bilo je muškaraca koji su dolazili u stan, muškaraca koji su dolazili u večernjim odijelima da izvedu njegovu majku na večere ili plesove. Uvijek je neki muškarac bio u blizini, tako da je, dok je išao u osnovnu školu, često dolazila u njegovu sobu, sjajnih očiju, i govorila da će Jean, Mary, Elizabeth, ili neka druga djevojka paziti na njega i dati mu večeru, da mora biti dobar dečko i da će mu ujutro sve ispričati o tome kako je bilo. U tim danima Jason nije uvijek bio dobar. Ponekad bi plakao, ponekad mokrio u krevet, a njegova majka je ujutro često bila bezvoljna, imala glavobolju, rekla da je cijela stvar bila gnjavaža i da su Frank ili Bryan

ili Harry - koji su tako krasno energično izgledali i rekli da je Jason krasan mali momak - bili zapravo najveća gnjavaža.

Kako su godine prolazile, Frank i Bryan i Harry koji su, barem u Jasonovom sjećanju, bili mladi i zgodni, bivali su zamjenjivani starijim muškarcima, koji su često bili debeli, a ponekad i ružni, sve u svemu - lošiji. Na njezin zahtjev sad je svoju majku zvao Jenny, i ona mu je nekad pričala o Rogeru ili Gavinu ili Bobbyju. "Oni su bili stvarno - sirovi, dragi", rekla bi mašući svojim lijepim rukama. "A sirovost je neoprostiv grijeh." Glavna greška njegovog oca, shvatio je, bila je sirovost. Ponekad bi rekla da se žrtvovala za svog sina. "Mogla sam se udati, dragi, koliko puta sam se mogla udati. Sjećaš se Oswalda? Kazališnog producenta, tako osjećajnog čovjeka, jednom je poslao toliko cvijeća da je ispunilo sve sobe u stanu. Ali rekla sam mu da ne bih nikada mogla biti odvojena od svog dragog sina."

Jedan od onih koji su ponekad nazivali u stan u tim kasnijim danima bio je Xavier Crowley, vlasnik i urednik Headfield Expressa, i Derekov ujak. Iako nisu bili u rodu, Jason ga je zvao Ujak X jer ga je tako zvao Derek. Derekovi roditelji su poginuli u automobilskoj nesreći kad mu je bilo dvanaest, i podigli su ga Ujak X i njegova žena Mary, zajedno sa svojim sinom Colinom. Možda ih je činjenica da su obojica bili bez oca i povezala. U svakom slučaju, Jason je velik dio svog djetinjstva proveo kod Crowleyjevih u velikoj kvazi-tudorovskoj kući na rubu grada. Posljednjih godina se pitao je li Ujak X bio jedan od onih s kojim je njegova majka imala ono što je nazivala izlaskom, ali ta mu ideja u ono doba naravno nije padala na pamet.

Kako su godine prolazile i Jennyna koljena, pa čak i njezin prekrasan vrat, zahvaćao artritis, ona je sve dublje rovala u život svog sina. (Rovala je riječ koju je u mislima koristio odrasli Jason.) "Stil je bitan, najdraži moj, pisac nije ništa bez stila", govorila bi. Njezino zanimanje za Jasonove studentske disertacije, o Maxu Beerbohmu i umjetnosti parodije, bio je intenzivan. Bilo je neizbježno da joj se Heather ne sviđa.

Heather je bila Jasonova prva, i ustvari jedina, djevojka. Bila je uzduž i poprijeko djevojka iz istočnog Londona koja je također studirala engleski na King'su, specijalizirajući se za djelo Normana Mailera. Da li je to što je Heather bila velika, s rukama i nogama

hokejašice i izražajnim profilom, bio razlog što se svidjela Jasonu? I da li se zato što joj je bio čista suprotnost, fin, pažljiv, malen, on svidio njoj? Jenny se nije svidjelo kako Heather izgleda, bila je zgranuta njezinim naglaskom, nije podnosila način na koji je ova javno češljala svoju kosu. "Ali jadna djevojka, čita Normana Mailera, kako bi uopće mogla znati kako da se ponaša?" rekla je. "Bojim se da je sirova, Jason, sirova."

Poslije je mislio da je bila u pravu, ali u to vrijeme Jason je pružao otpor. Neodobravanje njegove majke navelo ga je da predloži brak. Heather je odbacila ideju sa gotovo grohotnim smijehom. "Brak je buržujaska institucija, ne znaš to? I ne bih se udala samo za tebe, udala bih se i za tvoju prokletu majku." Veza je, ako se može tako nazvati, bila kratka, ali je navela Jasona da napiše svoj roman. U 'Usamljenost je ime življenja', objavljenom kad su mu bile dvadeset tri godine, radilo se o borbi za naklonost mladića između njegove majke i djevojke koju je sreo na Oxfordu. Majka je trijumfirala, mladić se ubio. Pokazao je majci korekturane stranice. Vratila mu ih je bez riječi i on ju je upitao da li joj se svidjelo. Oči su joj se napunile suzama.

"Kako me možeš tako nešto pitati? O, Jason, kako si mogao biti tako ..." Čekao je na riječ sirov, ali rekla je: "okrutan?"

Tjedan dana nakon što je knjiga objavljena vratio se kući s posla koji je nedavno prihvatio, u Odjelu za komparativno vrednovanje u Uredu za profesionalnu izobrazbu u Ministarstvu, da bi je našao u naslonjaču u kojem je uvijek sjedila, mrtvu. Njezino srce je dokucalo do svog kraja.

U godinama otkako mu je majka umrla, Jasonov se život nije promijenio. Ostao je u stanu na prvom katu u Ponsoby Courtu, koji je bio u dobrom dijelu grada. Na fotografijama u dnevnoj sobi i u sićušnoj blagovaonici, kao i na onoj kraj kreveta, Jenny je bila u svom najboljem izdanju, ogoljenih ramena, u dugoj haljini, s rukama uhvaćenim u bijelim rukavicama. Njezinom malobrojnem, ali dobrom pokućstvu, Jason je dodao ostakljeni ormar za knjige koji je bio navodno Hepplewhite, u kojem su bile knjige njegovih omiljenih autora. Jasonova spavaća soba, koja je nekad pripadala njegovoj majci, bila je jednostavna i uredna. Svake večeri stavljao je drvene kalupe u cipele, kao što su ga učili i nabavio je električno glačalo za hlače koje je

neprestano bilo u uporabi. Odišla su visjela u jednom dijelu ormara s pomičnim vratima, imao je posebnu vješalicu za svoje leptir-mašne. Gospođa Pancer dolazila je tri puta tjedno očistiti stan i također je kuhala u rijetkim prilikama kad je Jason priređivao večere. Bio je to uredan život, podgrijavao jednom određenom odlukom, da napiše cjelovitu knjigu o životu i djelu zanemarenog romanopisca i pjesnika D. M. Cruddlea.

Takav je bio Jason Harald Durling, stari prijatelj Dereka Crowleyja.

U četvrtak navečer je bila večera kod Nortonovih. U petak je, deset minuta nakon što se Jason vratio iz ministarstva, zazvonio telefon. Glas Ujaka X-a tutnjao je u slušalici.

"Jason, dečko moj, kak' si?"

"Dobro sam."

"Nisam te dugo vidio. Gle, mo'š doć' malo do starca večeras?"

Jason je pogledao u svoj dnevni raspored, koji je bio prazan, i rekao da bi mogao. Nije pitao o čemu se radi, jer je znao da se mora raditi o Dereku. Bio je svjestan da ga Ujak X tolerira samo zato što je Derekov prijatelj.

Xavier Crowley nije samo posjedovao Express, koji je bio neophodno tjedno štivo za bilo koga tko je htio znati lokalne novosti i tračeve, nego je također koristio tiskaru za ono što je nazivao vrlo profitabilnim tiskanjem. Imao je reputaciju tvrdog poslovnog čovjeka, koji je dogovarao mnoge poslovne detalje igrajući golf ili tenis. Sportska faza njegovog života završila je prije pet godina kad je teško pao za skijaških praznika i slomio zdjelicu, što je imalo za posljedicu da je već pet godina bio paraliziran od struka naniže. Mogao se prebaciti s kolica na trosjed ili drugu stolicu, ali nije mogao hodati. Vodili su ga u ured jednom ili dvaput mjesečno, ali uglavnom je vladao svojim carstvom s udaljenosti, s pomoću popustljivog urednika.

Jason nije bio u toj kući mjesecima. Malo toga se promijenilo od njegovog djetinjstva. Na lažnim samostanskim vratima bila je ista gotička alka u obliku zvijeri, zasun koji nije funkcionirao i ispod njega neskladna moderna brava. Vrata je otvorila Mary Crowley. Bila je mala lijepa žena, sa savršeno počešljanom kosom, i darom da otkriva moguću katastrofu u većini situacija.

"Teta Mary, izgledaš ljepše nego ikada."

"O, Jason." Zagladila je kosu. "Ovo vrijeme, znaš da neće trajati. Prognoziraju oluju s grmljavinom." Čuo se urlik s drugog kraja hodnika. "Dolazimo", viknula je, ali je odvela Jasona u malu sobu kraj hodnika. "Zašto te hoće vidjeti?"

"Nije rekao. Pretpostavljam da je u vezi s Derekom."

"Uzrujan je. Kako ga dugo nisi vidio? Skoro godinu dana, mislim. Vidjet ćeš da se promijenio."

"Onda, gdje ste?" Ujak X pojavio se na vratima i zurio u njih. "Što radite tu?"

"Pozdravljala sam Jasona, on je gotovo stranac."

"Ne krivi njega, 'ko si želi vidjeti dva senilca, jednog od njih zarobljenog u kolicima? Dodi u moje svetište, Jason, popij nešto." Još jednom pogleda svoju ženu. "Moramo o nečemu razgovarati."

"Bit ću zauzeta u kuhinji", rekla je glasom koji je zvučao kao da će na koljenima ribati pod. Dok se Ujak X odguravao kolicima niz hodnik koji je vodio u njegovu radnu sobu, promrmljala je Jasonu da bi trebao opet doći k njoj prije nego ode.

U radnoj sobi bilo je nekoliko polica s knjigama, većina njih o novinarstvu i vođenju novina, red lula na kožom presvučenom stolu, kožne stolice kakve se mogu naći u muškim klubovima. Ujak X odgurao se do stolića s pićima u kutu i natočio viski.

"Ako je to za mene, ja bih radije džin."

Ujak X-ovo "A" bilo je znak negodovanja. Smatrao je viski muškim pićem. Dao je Jasonu veliki džin-tonik i zadržao viski sebi, odgurao se do jedne od kožnih stolica, premjestio se u nju, zatim podigao knjigu s male hrpe na stolu.

"Čitao si ovo?"

Knjiga je bila Tri mušketira. Jason je dotakao svoju leptir-mašnu, u zabuni.

"Mislim, možda, u Whitestonesu. Nešto od toga, sigurno." Među ostalim knjigama zapazio je 'Junaka iz Družbe srčanih', 'Graham postiže uspjeh', 'Peterovo drugo bacanje', 'Sa štednjakom u Khartoum', 'Otok s blagom'.

"U Whitestonesu. Pročitao nešto od toga. Nije ti se svidjelo, ha? A što je s ovim?" Podigao je 'Peterovo drugo bacanje'. Jason je zavrtio glavom.

"Vraški dobra priča. Nikad nisi igrao kriket, je l' da?" Nije čekao na odgovor. "Što onda sad radiš? Još uvijek guraš pero? Nisi pisao više one knjige?"

Jason je ponovio šalu od prošle večeri.

"Samo jedan prekršaj, a i taj je bio davno."

"Ali još si uvijek Derekov prijatelj?"

"Nadam se."

"Nikad me ne dolazi vidjeti." Njegove sljedeće riječi bile su posve neočekivane. "Gle, sad, imaš možda neki keks sa sobom? S bourbonom ili s kremom?"

"Bojim se da ne."

"Ništa? Šteta. Ona škrtari, znaš. Nisam vidio kekse s kremom već mjesecima."

"Možda ne bi smio jesti slatke kolače."

"Nema to veze, štedi na hrani, to je sve. Nije baš da gladujem, ne kažem to, samo mi daje malo. Idući put kad dođeš nemoj zaboraviti kekse s kremom i bourbonom, samo ih pobacaj u džepove. Nema svrhe da donosiš kutiju, ako ih gospođa vidi, bit će konfiscirani."

"Htio si razgovarati sa mnom. O Dereku?"

"A, da, Derek, on je u nevolji."

Prije nego je Jason stigao pitati kakvoj vrsti nevolje, otvorila su se vrata. U prvom je trenutku pomislio da je Derek ušao u sobu, ali u drugom trenu Jason se pitao kako se mogao prevariti. Ujak X-ov sin Colin, koji je stajao na vratima, površno je ličio na Dereka visinom i stasom, ali dok je, smatrao je Jason, Derekovo lice zračilo inteligencijom, Colinov je karakterističan izraz bio tup, usta su mu sad bila lagano otvorena, izgledao je iznenađen. Colin je neuspješno obavljao svu silu stvari. Bio je oglašivač za jednu filmsku kompaniju, partner u reklamnoj agenciji koja je propala za manje od godinu dana, novinar u kratkovjekom mjesečniku. Nađen mu je posao u Expressu, ali čak se i njegov popustljivi urednik žalio da nikad nije na mjestu događaja, i na kraju ga je uklonio njegov otac. Bio je oženjen i razveden, i po općem

mišljenju privlačan ženama. Imao je povjerljivo ponašanje prijateljski raspoloženog psa.

"Jason, stari moj, kako je? Tata, htio sam kratko popričati, nadam se da vam nisam višak."

"Baš si to."

Colin se blistavo osmjehnuo.

"Oprostite, onda ću se izgubiti, popričat ću s mamom. Vidimo se."

Kad su se vrata zatvorila, Ujak X reče:

"Ne znam zašto imamo djecu, nema nikakve radosti u njima. Znaš što sada radi? Derek mu je našao mjesto u toj putničkoj agenciji, on to zove vodič. To je moj sin i nije ništa više od neke vrste sluge, pazi na tuđu prtljagu. Sad juri okolo s tom curom, Derekovom sestrom, kak' se ono zove, Stephanie. Doveo ju je na čaj u nedjelju, nije baš bio neki čaj, samo kruh i putar i par slatkih peciva. Obična cura, ne znam što vidi u njoj. Ni ona u njemu."

"Pričao si nešto o Dereku."

"A." Ponovo se premjestio u kolica, otišao do stola, nagnuo se da izvadi ključ iz stražnjeg džepa. Iz stola je izvadio omotnicu, dao je Jasonu.

"Što bi ti s ovim? Daj, pogledaj unutra, neće te ugristi."

Omotnica je bila četvrtasta, bijela, na njoj je urednim velikim tiskanim slovima pisalo Xavier Crowley. Adresa je također bila napisana velikim slovima, žig je bio udaren u Headfieldu. Unutra je bio jedan list bijelog papira, jednom presavinut. Riječi su bile tiskane istim velikim slovima:

TVOJ DRAGI DEREK SE ZAFRKAVA SA ŽENOM SVOG PARTNERA

JE LI TO LIJEPO

"Onda?" upita Ujak X nestrpljivo.

"Caroline Norton pitala me sinoć jesam li primio jedno od tih pisama, ali nisam. Očigledno ih je poslano nekoliko, u svima se kaže manje-više isto."

"Je li? Ono što ja želim znati je da li je to istina?" Jason je bio svjestan da ga njegov tipičan oprez priječi u tome da odgovori na način koji Ujak X ne bi smatrao iritantnim.

"Mislim da bi to bilo vrlo malo vjerojatno."

"Derek i ta njegova žena, Sandy, da li s njima sve štima? Uvijek sam mislio da je tako."

"Bio bih vrlo iznenađen da nije tako. Caroline je sinoć govorila da su uvijek izgledali kao savršeni par."

"Caroline je govorila", ponovio je bijesno starac izrugujući se. "Ta kuja nikad ne kaže riječ koju misli. Što ti kažeš, ha, ti si njegov najstariji prijatelj? Nema dima bez vatre, je li tako?"

"Jedva da ima dima, rekao bih, samo smočena prskalica." Jason si je dozvolio mali osmijeh.

"Veliš da ima još pisama. Tko ih šalje?"

"Nemam pojma."

"Nešto se događa. Jesi vidio ovo?" Ponovo je otvorio ladicu u stolu i izvadio iz nje tri male brošure, s ukrasnim slovima na prednjim stranicama. Pisalo je 'Četiri pjesme D. H. Lawrencea, 1914. napisao Rupert Brooke', 'Približavanje Twainu Thomasu Hardyja'.

Jason je uzeo brošure, zbunjeno ih gledajući.

"Krivotvorine, sve od reda."

"Ali to je bilo davno. Kad smo bili u koledžu. To je sve prošlo, zaboravljeno."

"Ha." U pogledu Ujaka X-a bilo je bijesa, zbunjenosti, možda ludila. Zgrabio je natrag brošure, vratio ih u ladicu. "Kad si rekao da je to bilo?"

"Prije sedamnaest, osamnaest godina."

"Nema veze onda, nema veze." Ujak X je zurio u njega. "Gle, Jason, ja tebe nikad nisam shvaćao. Ne pušiš, ne kockaš, ne trčiš za ženama. Ha? Nudio sam ti jednom da dođeš raditi za mene, iako ne po svojoj želji. Tvoja majka me to tražila, rekla da ćeš biti pisac, bila je draga žena. Ali ti si odbio."

"Nisam stvoren za Grub Street, čak ni za Grub Street u Headfieldu."

"Više voliš Ministarstvo Trič-trač. Stvar ukusa, pretpostavljam." Njegove velike ruke, s bijelim zdepastim prstima, zgrabile su drške stolice. "Nikad me ne dođe vidjeti, znaš to? Nikad." Jason nije ništa rekao. "Volim tog dečka, čuješ? On mi je više sin nego ono jadno stvorenje koje je sad ušlo ovamo. Pričaj s njim, hoćeš, reci

mu da dode k meni. Ako je u nevolji, reci mu da Ujak X to može urediti. Možda sam zarobljen u ovim prokletim kolicima, ali još uvijek imam nekog utjecaja u ovom gradu, ha?"

"Reći ću mu."

Teta Mary i Colin bili su u kuhinji, jeli voćnu tortu. Rekla je: "Lud je, je l' da?"

"Svakako je malo izgubljen u vremenu."

"Ne znaš ti. Neke dane neće ručati jer kaže da hoće doručak, da nije doručkovao. I tako se zna naljutiti na Colina."

Colin se neodređeno nasmiješio.

"Dolazim skoro svaki dan da malo popričamo, da ga razvedrim. Ponekad odigramo partiju karata, ali uvijek pokušava varati. Znaš li što je htio jedan dan? Natjerao me da pretražim cijelu kuću u potrazi za starim godišnjacima zbog Billyja Buntera i Harryja Whartona iz Greyfairsa. Nije mi htio povjerovati kad sam mu rekao da ih je bacio i tako se naljutio da sam pomislio da će ga udariti infarkt."

Teta Mary zagladila je kosu.

"Pokazao ti je pismo, ono o Dereku? Ima li istine u tome?"

"Siguran sam da nema."

"Pokušaj natjerati Dereka da ga dode vidjeti, to je ono što on želi. Hoćeš li?"

Jason je rekao da će pokušati.

3

U subotu popodne razgovarao je s Derekom u Headfieldskom squash klubu, nakon što je potukao Normana Dixona. Derekov squash je bio više stilski nego logičan, pun neobičnih udaraca i razmetljivih pokušaja, koji su izgledali spektakularno kad bi mu uspjeli. Danas je bio u formi.

"Fantastičan, nisam li bio fantastičan?" Glas mu je nadjačavao zvuk vode u tuš-kabini. "Sve ide baš onako kako treba. Jesi li ikada imao osjećaj da imaš nadnaravnu moć? Ne mislim doslovno nadnaravnu, jednostavno, sve što takneš je dobro, sve je usmjereno prema uspjehu. U ovom trenu stvari su baš takve." Izašao je, omotan ručnikom. Ispod krune mirnih zlatnih kovrči crte lica su mu bile fine, ali

čvrste, njegov stas prije krupan nego elegantan. "Što se dešava, Jason?"

"Zašto bi se nešto trebalo dešavati?"

"Dragi moj, sutra dolaziš na ručak, nešto što, nadam se, nisi zaboravio, i znam da mrziš sve igre koje uključuju fizički napor, i ako si došao ovamo ne treba Sherlock Holmes da zaključí da se nešto dešava."

"Mislio sam da bi moglo biti teško sutra razgovarati nasamo."

"Potpuno točno. Reci mi što ima u tihom kutku uz piće. Norman trči dalje, a nametljivce ću otjerati."

U baru Jason upita:

"Jesi li u nevolji, Derek?"

"Da samo možeš vidjeti kako izgledaš." Derekove plave oči blistale su u trideset osmoj jednako kao kad mu je bilo trinaest. "Zašto bih trebao biti u nevolji? Posao je ove godine povećan za trideset posto, a sljedeće godine planiram uključiti Daleki istok. On je nenačet, Jason, praktički nenačet. Colin je bio tamo za nas, i reci što hoćeš o njemu, ali Colin zna s ljudima. Dobio je ponude za neke zadivljujuće stvari, ne samo hotele, nego i ture po Japanu koje su nešto neviđeno. Što kažeš na uključivanje sjajnog Istoka u ponudu."

"Prekrasno."

"Prekrasno ako moraš biti pedantan. Sjajno je bolje."

"Čuo sam da Colin izlazi sa Stephanie."

"Stephanien privatni život je njena stvar. Ali, nisi me tražio da pričamo o Colinu i Steph. Onda, o čemu se radi?"

"Ljudi pričaju. O anonimnim pismima."

Derek je zabacio glavu i nasmijao se. Jason je gledao gladak bijeli vrat.

"To? Dobili smo jedno, ili ustvari Sandy je dobila. Pokazala mi ga je. Najsmješnija stvar koju sam godinama vidio."

"I Sandy tako misli?"

"Ako imaš dobar odnos, to su stvari s kojima se možeš šaliti. A to mi i radimo."

"Što je s Charlesom Porsonom, da li i on misli da je to šala?"

"Ne znam. Tu si u pravu. Svatko razuman bi znao da u tome nema ničega, ali Charles - hm, Charles je Charles. On dolazi sutra, i Gerda također. Pretpostavljam da bih mogao popričati s njim o tome."

"Imaš li bilo kakvu ideju tko bi ih mogao slati? Caroline kaže da ih je nekoliko."

"Stvarno nisam o tome mislio. Iskreno, Jason, uopće me ne zabrinjavaju."

"Ujak X je dobio jedno. On ne misli da je to šala."

Derek je napravio grimasu.

"On je malo izgubljen u vremenu, pokazivao mi je one brošure s Rupertom Brookeom i Lawrenceom, izgledalo je da misli da su upravo objavljene. Kaže da te nije vidio već mjesecima."

"Znam, znam." Derek je prošao rukom kroz svoje kovrče. "Bio sam tako prokleta zaposlen." Jason ga je samo gledao. "Dobro, poznaješ me bolje nego što se sam poznajem. Da, mrzim vidjeti starca takvog, ne mogu podnijeti ljude koji su bolesni, grozim se posjeta bolnicama, sve to znaš." Podigao je ruke u prijetroj predaji. "Loš odgoj, znam. Posjetit ću ga drugi tjedan. Ali brošure i te stvari, to je prošlost, kunem se. To je sve bilo davno, davno prije. Izraz na tvom licu, Jason, kad bi se samo mogao vidjeti. Zdravo, gospođice Uštogljenice."

Jason je lagano pocrvenio.

"Žao mi je ako ti se ne sviđa izraz mog lica."

Derekova ruka ostala je za trenutak na Jasonovom rukavu.

"Daj, Jason."

"Ali, kao što si rekao, poznajem te bolje nego ti sam sebe. Mogu vidjeti znakove."

"Znakove čega? Sandy je na vrhu svijeta, Owen je upravo dobio specijalnu preporuku za svoj esej iz engleskog, sve je krasno i fino."

"Nema fantaziranja o budućnosti, nema problema'?"

"Ti bi stvarno želio da ljudi imaju probleme, je l' da'?" "Jednom ili dvaput ti je bilo drago da sam bio tu da ti ih pomognem riješiti."

"Točno tako. Ja sam sanjar, ali nismo li svi? I ponekad se snovi ne ostvare i tada sam zahvalan da je Jason tu. Nemoj misliti da to

zaboravljam. Ali ovog trena, u ovo krasno popodne, nema nijednog oblaka na nebu."

Pogledao je ravno prijatelju u oči i Jason je znao da ne govori istinu. Možda je Derek samo iskušavao neku novu i sumnjivu metodu na sebi na neki način, govoreći si da nema nikakvih problema, ali da je metoda postojala, u to Jason nije sumnjao. Prečesto ga je Derek gledao u oči na taj način da ne bi znao da je to upozorenje.

4

Nedjelja ujutro. Derek je ležao na krevetu promatrajući Sandy dok je izlazila iz kupaonice, skidala spavaćicu, oblačila donje rublje, sjela za toaletni stolić.

"Znaš li da smo mi protiv prirode?" Prestala je češljati kosu.

"Kako to?"

"Oboje plavokosi. Uvijek su mi govorili da plave muškarce privlače tamnokose žene."

"Ja nisam plava, samo svijetla brineta s pjegicama. Svejedno, drago mi je znati da te privlačim."

"Vrati se ovamo."

"Nemoguće. Dolaze svi ti ljudi. Bolje bi ti bilo da ustaneš." Derek je zagundao. "Ti si ih htio pozvati, ne ja. Mrzim tog vražjeg Porsona, ne znam kako ga podnosiš. Znam da ti je on partner, ali da 1' ga uvijek moramo pozivati? Ili njegovu ženu Njemicu, zamisli to."

"Budi ljubazna prema njemu. Mora se složiti s planom za proširenje posla."

"Hoćeš da odem s njim u krevet, onako kako si ti otišao s Gerdom, sudeći prema pismima? Jedna noć blaženstva s mojom ženom ako potpišete na označenu crtu."

"Ti si đavolska žena, uvijek sam to govorio."

"Ne bih to voljela, mogu ti reći, to bi bila prevelika žrtva."

"Ja nisam otišao u krevet s Gerdom."

"U pismima nije tako pisalo." Isplazila mu je jezik.

"I ne želim to." Skočio je iz kreveta, objumio je rukama odostraga, dotakao joj grudi.

"Ne, ne, ne, ne", rekla je. "Doručak."

Owen je već bio sišao, jeo kornflekse, a studiju Uliksa naslonio na toster. Derek i Sandy su bili vjenčani šest godina i Owen je bio njezin sin iz prvog braka. Blijedi četrnaestogodišnjak s naočalama je bio vrlo dobar učenik u Headfieldskoj gimnaziji, posebno u engleskom.

"Od kornfleksa ćeš se udebljati", reče Sandy. Pogledao ju je ozbiljno kroz velika stakla. Obožavao je svoju majku. "Izgorjela su mi dva komada tosta i onda sam odustao."

"Da si pazio na tost, ne bi ti izgorio", rekao je Derek. On je smatrao da je Sandy previše popustljiva prema Owenu. "Pretpostavlja se da ne trebaš paziti na toster ako je automatski."

"Svejedno, i tost deblja", reče Sandy. "Barem s maslacem. To je beznadna borba." Potapšala se po trbuhu. Bila je visoka, tek pet, šest centimetara niža od Dereka, i nije bila mršava.

"Što imamo za ručak?" pitao je Owen.

"Sve što deblja. Samo hrana koja deblja je fina."

Charles Porson proveo je jutro u svojoj streljani. Imao je dva životna interesa, žene i pištolje. Noć je proveo s Gerdom, jutro je pripadalo oružju. Njegova zbirka je uključivala mauser s velikim bubnjem vrste koju je upotrebljavala talijanska vlada 1890ih, dva automatska walthera još iz Prvog svjetskog rata i jedan od čuvenih PP modela iz tridesetih, kolt 45 zaobljene drške, sa šahovskim poljima, tri ili četiri webleyja uključujući i rijedak prototip iz 1904. koji su ispitivači britanske vojske u različita vremena smatrali prilično zadovoljavajućim, odnosno beznadnim. Bilo je pištolja koji su navodno pripadali gangsterima, među njima Dilingeru i Dutchu Shultzu, i tri ili četiri s posebno vješto izrezbarenim kundacima. To su bili povijesni primjerci. Bilo je također pet, šest revolvera koji su služili za gađanje u metu, i sitan model berette 90 s pozlaćenim okvirom koji je često nosio u posebno napravljenom skrivenom džepu, tako da ga je mogao izvaditi u svakoj situaciji s dramatičnom pompom.

Porson je bio predsjednik Headfieldskog streljačkog kluba. On je brojao manje od dvadeset članova, svaki od njih pretplatnik na časopise o oružju i vojsci, a neki i na američke magazine. Streljana, koja je bila zasebna građevina od opeka na kraju vrta, bila je korištena za nekoliko natjecanja među lokalnim strijelcima. Ovoga jutra, jedini posjetilac bio je umirovljeni vojni bojnik imenom Metcalfe. Pucali su

jedan protiv drugoga u metu na različitim udaljenostima, ponekad sa svojim vlastitim oružjem, ponekad izmjenjujući ga. Porson je lako potukao bojnika i osjetio val zadovoljstva koji je kod njega uvijek bio povezan s iskazivanjem nadmoći. Njih dvojica su bili tako zaokupljeni da je Gerda morala sići u streljanu podsjetiti svog muža da izlaze na ručak.

"Metcalfе si svašta umišlja", rekao je Porson Gerdi dok su se vozili Crowleyjevima. "Pokazao sam mu što je ŠtO."

"Jesi li?" rekla je bez interesa. "Odlično."

Porson je bio muškarac pedesetih godina, neprivlačne pojave. Lice mu je bilo četvrtasto, plosnato i crveno poput cigle, mali nos prćast, debela usta ovješena nadolje. Usprkos toplom danu, nosio je odijelo i čvrsti ovratnik i kravatu. Gerda je bila otprilike upola mlađa od njega i zlobnici su govorili da ju je našao u nekom njemačkom bordelu. Druga, vjerojatnija, priča bila je da ju je sreo dok je radila kao vodič za jednu njemačku putničku agenciju. Bila je plavuša, očita Germanka, s izrazitom i odlučnom bradom i lijepo oblikovanim ustima. Engleski je govorila savršeno, malo polako, ponekad s naglaskom. Porsonima su pokazali jedno od anonimnih pisama, ali nijedno im nije poslano.

"Ne znam zašto idemo na taj ručak danas", rekla je. "Mislila sam da imaš problema s Derekom."

Njegove ruke na volanu bile su debele i krupne.

"Idemo zbog tih pisama. Hoću da ljudi vide da nema istine u tim govorkanjima."

"Svađao si se njim oko posla, istina?"

"Taj mladić misli da je mudar. Treba ga naučiti pameti."

Jason je uživao u nedjeljnim jutrima. Radnim danom, zbog brige za liniju, doručkovao je kekse s vlaknima i čašu soka od grejpfruta. U nedjelju bi si priuštio šalicu kave, dvije kriške tosta i tri-i-pol-minute kuhano jaje. Nedjeljne novine su također bile izvor užitka. Nije imao određenih političkih pogleda, ali je sa zanimanjem čitao revijalne stranice, praveći zabilješke kad bi naišao na ono što mu se činilo posebno smiješnim, kao što neki pišu po marginama knjiga. Ovoga jutra, misli su mu se neprestano vraćale na Dereka, i na to što je mogao naumiti. Je li to bilo nešto što bi ga moglo dovesti u nepraviliku?

Neprilike su obilježile Derekovu mladost. Mogle bi se nazvati financijskim, ali Jason je više volio misliti o njima kao o romantičnom protestu protiv restrikcija u djetinjstvu. Njegovi roditelji su oboje bili učitelji, Charles Crowley je bio pomoćnik ravnatelja u Headfieldskoj nižoj školi, Phyllis učiteljica tjelesnog odgoja u lokalnom koledžu. Oni su vjerovali u jednostavan život i visokoumlje, i bili odlučni da ostvare svoje ideje u sinu. Jason je na neki način bio razmaženo dijete. Kad mu je zadaća bila teška, Jenny ili njezin trenutni kavalir bi je napisali umjesto njega, a ako ni oni nisu znali, ona bi rekla da su pitanja glupa. Ako je htio novac da kupi slatkiše, sladoled, igračke, davali su mu. Dereku, suprotno od njega, nisu dali da izađe navečer dok ne bi napisao domaću zadaću, primao je mali džeparac, i morao podnositi račun za svaki potrošeni peni. Njegova svjedodžba na kraju polugodišta bila je proučavana kao da je pisana u šiframa.

Nakon što su Derekovi roditelji umrli, Ujak X je pokušao nastaviti onako kako je on mislio da bi oni htjeli. U Whitestonesu je Dereku i dalje davano malo novaca. Tamo je uskoro stekao reputaciju i kao igrač koji se volio okušati u svakoj igri i kao onaj koji je uvijek spreman zaobići autoritete. Ovo se izražavalo na čudne načine. Više od jednog polugodišta Derek je uzimao oklade za konjske utrke, utakmice kriketa i druge događaje koje su objavljivali Ladbroke's i Corals. Rekao je dečkima koji su sumnjali u primitak svojih dobitaka, da je njegov otac partner u Ladbroke'su i da će im on isplatiti u slučaju velikog dobitka. Posao mu je cvjetao, ali naravno da je Derek potrošio dobitke, i nije mogao isplatiti kad je netko stavio okladu u velikom omjeru. Istukli su ga na blagi školski način, njegov kućepazitelj je čuo za to, stigao je Ujak X, isključenje je bilo jedva izbjegnuto.

Razlika u godinama bila je uzrok što je Jason malo viđao Dereka u Whitestonesu, i čuo samo glasine o njegovim kladioničarskim aktivnostima. To nije spriječilo Ujaka X-a da mu se obrati.

"Gle, Jason, on ti je prijatelj, trebao bi paziti na tog dečka." Jason je protestirao, gotovo u suzama, rekavši da malo viđa Dereka, ali Ujak X je samo odmahnuo. "Tamo doma ste se držali zajedno k'o lopovi, pričao sam s glavnima ovdje, rekao sam da ćeš ti paziti na njega." Nakon toga Derek je razgovarao s njim, pokajnički i ispričavajući se, i rekao da je bio budala, kako mu je žao što je Ujak X

uključio Jasona. Zatim se njegov osmijeh promijenio iz ispričavajućeg u dirljivi.

"To se možda ne bi dogodilo da sam razgovarao sa svojim starim Jasonom, je l' da? Mora da sam bio izgubio pamet. Više se neće dogoditi, kunem ti se."

To se više nikada nije dogodilo. Na fakultetu Derek je bio tajnik Studentskog društva. Tada se desila zbrka oko njegovog vođenja računa za kantinu, i sugestija - ali ništa više - da su mu jedan ili dva dobavljača dali dio profita ne bi li s njima uredio narudžbe. U to vrijeme Derek je njegovao interes za književnost, uglavnom inspiriran Jasonom. Među piscima koje je čitao našli su se Swinburne, Henley i Scott Fitzgerald. Također je postao fasciniran literarnim krivotvorinama prvih izdanja Thomasa J. Wisea i kad je napustio King's i našao posao u antikvarijatu izdao je vlastitu malu krivotvorinu, moderne i skromne vrste. To su bile brošure koje je Ujak X pokazivao Jasonu. To su trebali biti prvi otisci i zato vrlo vrijedni. Gruba prijevara bila je brzo otkrivena, Ujak X je ponovo intervenirao, novac je vraćen kupcima, Derek otpušten.

Ujak X je strogo razgovarao s njim, i dao mu posao u Expressu. Tamo je Derek odmah ostavio dobar dojam. Pisao je živahne izvještaje sa sastanaka Vijeća, intervjuirao lokalne ljude od važnosti, napisao seriju članaka o skandaloznim uvjetima u kojima žive starci. Ujak X je bio očaran, ali Derek je nalazio da je lokalno novinarstvo prepitomo. Napisao je priču o čovjeku koji telefonira u ured, priznaje nedavno ubojstvo na tom području i ugovara sastanak s policijom na kojem bi se trebao predati. Čovjek se nije nikada pojavio na sastanku i pod policijskim ispitivanjem Derek je priznao da je izmislio priču. To je završilo njegovu karijeru kao novinara.

Sve je to bila davna prošlost. Nekoliko mjeseci Derek je bio bez posla. Zatim je, ponovo preko Ujaka X-a, dobio posao u Porson putovanjima, hedfieldskoj tvrtki koju je osnovao otac Charlesa Porsona, i otada se njegova karijera uspinje naviše. S Jasonovog stajališta to je bilo zbog toga jer je Derek bio fantasta, a posao putničkog agenta je da prodaje fantazije. Bile su mu trideset i dvije godine kad je oženio Sandy Linnet, razvedenu ženu s osmogodišnjim sinom. Njegova je karijera nastavila cvjetati i tvrtka je postala Porson i Crowley, kasnije skraćeno

u PC putovanja. Jedini odbлесак njegovih mladenačkih maštarija desio se kad je, prije dvije godine, mjesna škola jahanja iz nekog razloga odbila primiti Owena kao svog učenika. Sandy se uzrujala i Derek se razljutio, rekavši da će kupiti školu, i usmeno dogovorio ekstravagantnu cijenu. Ujak X, sad već zarobljen u svojim kolicima, telefonirao je Jasonu, a Jason je razgovarao s Derekom odgovarajući ga od kupnje, iako je ovaj inzistirao na tome da je to dobra investicija. Gledajući prijatelja ravno u oči, Derek je tvrdio da je to njegov jedini interes za školu, kao što se nekoliko godina ranije kleo da su krivotvorene brošure originalne.

Dakle, izravan pogled oči u oči znači da Derek nešto smišlja. Što bi to moglo biti?

Jason se obukao brižljivo, jednostavno lagano sivo odijelo, košulja koja je imala gotovo nevidljive sive pruge, jarku crveno-sivu leptir-mašnu i sjajne cipele u stilu mokasinki koje su dodale dašak neformalnosti, upravo ono što je trebao.

Šetnja od petnaestak minuta vodila ga je kroz dobar stambeni dio grada. Jedine stare zgrade u Headfieldu bile su u središtu grada, i opći arhitektonski dojam mogao bi se nazvati predgradskim stilom u crvenoj cigli. Tog lijepog nedjeljnog prijepodneva direktori preobučeni u prljave kombinezone vozicali su se u svojim jaguarima, BMW-ima i volvoima, muškarci dlakavih prsa žurili su gore-dolje travnjacima s kosilicama. Headfield, mislio je Jason, je krasno mjesto zahvaljujući samo svojim stanovnicima. Jedva vajldovski duh, ali ugodno.

Kuća Crowleyjevih, Vila Philipa i Elizabethe, bila je u najboljem dijelu najboljeg stambenog predijela. Ulica u kojoj se nalazila bila je zaštićena od brzih automobila brežuljcima na cesti, takozvanim ležećim policajcima. Glogova ograda skrivala je one u vrtu od njihovih susjeda, a travnjaci su bili ispred i sa strane. Sama kuća bila je kockasta, niska i duboka i, naravno, od crvene cigle. Dvostruka garaža, s prostorijom za igru iznad nje, bila je spojena s kućom s jedne strane. Susjedne kuće imale su svoje vlastite bukove ili glogove ograde. U Headfieldu se općenito smatralo da se nitko ne mora vidljivo nametati svojim susjedima.

"Jason, drago mi je da te vidim." Sandy je Jasonu pružila obje ruke ali ne i obraz. Bila je golih nogu, u namjerno bezobličnoj haljini

azurne boje, s cipelama niskih peta. Ostali su u vrtu, rekla je Sandy, i da bi stigli do njih prošli su kroz dnevnu sobu po kojoj je Jason uvijek baca napola zabavljene napola užasnite poglede. Na fakultetu, Derek je imao ukusa, oko za boje, osjećaj za simetriju, ali što mu se desilo? Da je Jason vidio sliku te sobe u nekom časopisu bio bi kraj toga napisao "Suvremeni klišeji" s usklikom - vrlo je volio uskliknike. Jedan je zid bio obojan bordo, drugi zagasito bijelo, Bangand Olufsen televizor u golublje sivoj stajao je u kutu, na zidu su bile vjerojatno reprodukcije Pollocka i de Kooninga, a možda originalne Owenove brljarije. Namještaj je bio Moderni Heterogen, bar u tikovini, jedan trosjed s gumbima kakav se pojavljuje u svakoj televizijskoj seriji, jedan plišani naslonjač koji je trebao pristajati uz bordo zid, ali upravo u tome nije uspijevaao. Je li to sve mogla sastaviti Sandy? Jason je više volio misliti da je tako. Francuski prozori prema vrtu bili su širom otvoreni, i ljudi su sjedili vani na bijelim filigranski oblikovanim metalnim stolicama. Nekoliko koraka dalje stajao je roštilj koji, Jason je primijetio s olakšanjem, nije pokazivao znakove da je u upotrebi. Tik do njega stajao je Derek natačući iz visokog vrča u čaše neku mješavinu koja je ličila na sangriju. Imao je na sebi otvorenu košulju kratkih rukava, stare hlače, tenisice.

"Derek", rekao je Jason. "Bojim se da sam presvečano obučen."

"Je li to fini način da kažeš da Sandy i ja izgledamo bezoblično? Ako je, u pravu si. Čašu Crowley specijaliteta, koji sadrži više alkohola nego što izgleda, a još uvijek nije smrtonosan? I, Owen, hoćeš li odnijeti Bloody Mary mom uvaženom partneru? On ne vjeruje Crowleyjevom specijalitetu, i možda je u pravu. Jason, sve poznaješ."

To je bila istina. Vidio je Charlesa i Gerdu Porson, Nortonove, Derekovu mlađu sestru Stephanie, Colina i mjesnu knjižničarku, gospođicu Hormine, visoku mršavu ženu koja je malo govorila, ali je zato često, i s prijezirom šmrcala. Gospođica Hormine je imala iznenađujuće krsno ime Gladys. Jason je sjeo što je mogao dalje od nje, jer je pretpostavljao da će sjediti jedno do drugoga za ručkom.

Razgovor je bio tipično hedfildsko brbljanje, prelazeći s teme kao što je prijetnja gradnje nove ceste kroz grad kao veze sa zaobilaznicom izgrađenom desetak kilometara dalje, na komad Alana Aycbournu u Kazalištu Margaret Thatcher, pa na dozvolu gradskog

vijeća za izgradnju novog stambenog bloka na dijelu koji se smatrao javnim zemljištem. Scena bi se čak mogla, mislio je Jason, nazvati tipičnom engleskom u svojoj zelenoj vedrini, na ravnoj tratini s uredno podrezanim rubovima, cvjetnim gredicama bez znaka korova, s kamenjarom kao detaljem u boji, s leptirima u potrazi za onim što su još neprocvala buganvilije. Engleski su također bili i glasovi, blagi, ali malko povišeni, raspravljajući o beznačajnim stvarima. Uza sve, osjećao je nešto krivo u toj sceni, napetost koja nije pripadala opuštenom traćanju.

Derek je pljesnuo rukama. Nastala je tišina prekidana jedino zujanjem pčele oko Porsonove glave. Derek je stao kraj roštilja, okrenut prema svima. Sandy, također na nogama, bila je kraj francuskih prozora, Owen kraj nje.

"Nisam kanio reći ništa o ovome, ali jučer je Jason razgovarao sa mnom. Uvijek sam slušao Jasona i iz toga je uvijek proizlazilo samo dobro." Jasonu je bio dodijeljen blistavi osmijeh. "Nakon onoga što mi je rekao, učinilo mi se da bih trebao reći nešto da raščistim situaciju. Kolaju neka anonimna pisma. Sandy je dobila jedno, a isto tako Caroline i Norman. I Steph. Još netko?"

Colin reče:

"Tata je dobio jedno. Odvratna stvar, poslati to, strašno ga je uzrujalo."

"Naravno, zaboravio sam Ujaka X-a."

Gospodica Hormine je šmrcnula.

"Ja sam primila jedno. Odmah sam ga bacila."

Derek je podigao obrve i pogledao svog partnera. Porson je zatresao glavom.

"Ne znam koliko je još ljudi dobilo pisma, i ne marim mnogo." Pogledao je na čas Sandy, nasmiješio joj se jednim od svojih sjajnih osmijeha, ispravio svoje zadnje riječi. "Mi ne marimo mnogo. To ne znači da ne marimo i za pisma. Naravno da da, nitko ne voli da se takva vrsta govorkanja o njemu širi okolo." Nasmiješenog Dereka zamijenio je ozbiljni Derek. Kako dobro te poznajem, mislio je Jason, kako se prirodno krećeš pod reflektorima. "Ali mislimo da je najbolje što možemo učiniti - i Sandy to zagovara čak i više od mene - da ih

ignoriramo. Tražimo od svih naših prijatelja da učine to isto. Ovdje završava objašnjenje." Sastavio je dlanove. "Amen."

"Bravo", zapljeskala je Caroline, nasmiješila se svojim mačjim osmijehom. Owen, koji je pozorno gledao kroz svoje velike naočale, primio je majčinu ruku. Sandy ga je obgrlila.

Ako je izjava zaista imala namjeru raščistiti situaciju, nije u tome uspjela. Porson je pitao:

"Što je s policijom? Pozovimo policiju."

"Sandy i ja to ne želimo i iznenađen sam da ti misliš o tome. Hodali bi po uredu, ispitivali osoblje, uznemirili ljude. Zadnja stvar koju želimo je publicitet. To može samo štetiti firmi."

Norman je gledao od Dereka do Sandy.

"Mislite, samo ćete tako pustiti tog čovjeka ..."

"Ili ženu", rekla je njegova žena.

"... ili ženu da i dalje šalje tu stvar svakome tko vas poznaje? To nije dobra ideja. Ne znam jeste li gledali dokufikt koji sam napravio prije nekoliko mjeseci o paru čiji je dvanaestogodišnji sin nestao."

"Oprosti, ali što je dokufikt?" upitao je Jason. "Nekad se to zvalo činjenični film, ali dokufikt je drugo, mnogo bliže dokumentarcu, samo su imena i mjesta promijenjeni." Normanu nije bilo drago što ga prekidaju.

"Svejedno, taj par je ignorirao optužbe da su oni uključeni i stvari su se samo pogoršale, i na kraju policija je prekopavala vrt i što sve ne. Ispalo je da je dječak pobjegao i živio s Ciganima, mrzio svoje roditelje, i nije se htio vratiti." Norman je gledao uokolo sa svojim osmijehom iskrivljenog ogledala, svojim dokufikt osmijehom. "Predlažem da povežete materijal, provjerite marke, rukopis ili slova, vrstu papira i tako dalje. Ako ima nečega, a u nekoliko pisama bi se trebalo naći, moguće je mnogo toga otkriti. Ako ne uspije, zaposlite privatnog detektiva. Neki od njih će vas odrati, ali ja znam nekoliko dobrih, koristili smo ih za programe. Bit će mi drago da vam dam njihova imena."

Derek je pogledao Sandy, ona je zavrtjela glavom.

"Hvala ti, Norman, ali nećemo trebati ta imena."

"Samo tako ćete to pustiti? To nije mudro."

"Bez obzira na to."

Sandy i Owen, koji su bili nestali u dnevnoj sobi, pojavili su sad noseći crveno-bijelo karirane stolnjake. Derek je skupio čaše, stolnjaci su rašireni preko metalnih stolova. Jedenje al fresco, pomislio je Jason dok mu je zamiralo srce, savršeno prihvatljivo u Italiji, južnoj Francuskoj, Španjolskoj, Grčkoj, ali u engleskoj klimi izrazito glupo. Kao da potvrdi njegove misli tmasti oblak prekrpio je sunce, velike kapi kiše pale su na gole glave i ramena, stolnjaci su ponovo skinuti uz male krikove i smijeh, zvonilo je na uzbunu.

Za nekoliko minuta bio je postavljen stol u blagovaonici, i Derek je komadao cijelog lososa.

Jason se našao, kao što je i očekivao, kraj gospođice Hormine, ali na njegovo iznenađenje, s druge strane mu je sjedila Sandy. Jeli su hladnog lososa sa salatam od krastavaca, umakom hollandaise, sitnim mladim krumpirom, pili jaki alzaški bijeli pinot.

"Kakav savršeno bespriječni obrok", obratio se Sandy. "Samo nas je vrijeme izdalo."

"Hvala."

"Derek izgleda jako veselo."

"Znaš kakav je, ili gore ili dolje. Kad stvari idu dobro, granica mu je nebo. Kad stvari loše stoje, tržište putničkih agencija propada u bezdan, i tako dalje, i on hoće da ga se mazi. Naučiš se živjeti s tim."

"A u ovom trenu, stvari idu dobro."

"Valjda. Derek ima planove, ali mislim da ne bih trebala govoriti o njima, što ti misliš?" Njezin smijeh je bio neobuzdan, otkrivajući savršene bijele zube. Jason se prisjetio fraze iz priče Henryja Jamesa, čiji je smisao bio da djevojka koja ima tako lijep način da pokaže svoje zube sigurno ne može biti bez srca.

Okrenuo se gospođici Hormini, i pitao je o stanju javne knjižnice. Pitanje se pokazalo lošim izborom. S uvodnim šmrcajem opisala je nadugačko način na koji sredstva onemogućuju uslugu, nezaobilazno smanjenje kupovine novih knjiga, žalbe javnosti, njezin napor da održi standarde. Jason je prebacio svoje odgovore na automatskog pilota.

Na drugom kraju stola Derek je pričao priču o tome kako je sam ulovio lososa na pecanju preko vikenda. Je li očekivao da mu se vjeruje, je li to uopće mogla biti istina? S Derekom je sve bilo moguće.

Porson, koji je sjedio Sandy s druge strane, poklanjao je pažnju samo hrani, koncentrirajući se na svaki pojedini komad lososa dok ga je podizao do ustiju. Colin je pokušao nadmašiti Derekovu priču o lososu s jednom od svojih tipično bljedunjavih. Sve ovo Jason je primjećivao tek dijelom svoje svijesti, jednako kao što je primijetio i da je Stephanie blijeda i da Gerda izgleda neobično zabavljena Derekovom pričom, još uvijek dajući odgovarajuće odgovore Gladys Hormine.

"Ta kuja!"

Bio je iznenađen kad je čuo riječi promrmljane sotto voce, tako da nisu poremetile Porsonovu pažnju usredotočenu na lososa. Jesu li uopće bile izgovorene? Pitao se, zatim vidio da se Sandyno lice stisnulo, oči spustile prema tanjuru. Tihim glasom upitao ju je o čemu se radi.

"Ništa. Molim te, Jason, pričaj mi o nečemu."

Jason je poslušao ispričavši joj o detaljnim pregovorima s preprodavačem knjiga o kupnji nekih pisama koje je D. M. Cruddle napisao u mladosti, jedno ili dva Henryju Jamesu, ostala Hughu Walpoleu, i o svojoj pažljivoj provjeri datuma da pokaže kako su ona nepogriješivo krivotvorena. Sandy je kimala glavom i smiješila se.

Colin je pričao o svojim iskustvima u Japanu i Kini.

"Kina", reče Caroline. "Hoćeš reći da si dogovorio putovanja u Crvenoj Kini?"

"To i nije neki problem, trebaš se samo sprijatelжити s njima, znaš. Svidjelo im se kad sam se vozio na biciklu. To više nije Crvena Kina, osim toga, to je nacionalna Kina. Barem je tako zovemo mi u agenciji."

"A što je s Japanom? Pretpostavljam da su putovanja koja si tamo dogovorio na višem nivou."

"On je širom otvoren za turiste. Jenkiji idu tamo, naravno, ali prema njima smo bili hladni. Ima još mnogo stvari koje britanske agencije nisu dotaknule, gastronomski Japan, Japan vlakom, Tokyo danju i noću."

"Ti znaš japanski?"

"Pokupio sam nešto", reče Colin kao da se ispričava. "Dobar sam u učenju jezika, ne znam gramatiku, znate, ali uspijevam nekako

da me razumiju." Izblebetao je nekoliko riječi na brzinu, zatim prasnuo u smijeh.

"Colin je skroman", reče Derek. "Napravio je odličan posao, tamo na Dalekom istoku, vratio se s toliko mnogo ideja i ponuda da ih još uvijek razvrstavamo."

Porsonovo lice je postajalo sve crvenije. Sada je rekao:

"Ne bih preporučio nikome od vas da misli da će putovati na Daleki istok s PC putovanjima."

"To je još uvijek istraživanje, naravno", rekao je Derek opušteno. "Ali mogućnosti su fantastične."

"Bačen novac." Porson se okrenuo Colinu. "Nadam se da ti nije udarilo u glavu, sve to putovanje na Daleki istok. Vraćaš se na posao vodiča u petak na putu za Veneciju".

"Naravno."

"Imat ćeš priliku uživati u mom društvu, držat ću te na oku." Colin se kratko i besmisleno nasmijao.

"Moram se vidjeti s našim talijanskim partnerom Guidom Morvellijem zbog raznih stvari i želim vidjeti kako funkcionira putovanje vlakom s PC putovanjima." Govorio je Colinu, ali je prije izgledalo kao da su riječi upućene Dereku. Sa slabim pokušajem da se našali Colin je rekao kako će biti oduševljen da se i šef ukrca.

"I ja ću se također ukrcati", reče Jason. Porson je skrenuo svoj omalovažavajući pogled s Colina. "Spremam se u Veneciju i Derek mi je ljubazno uredio put vlakom, iako ja nisam dio grupe."

Porson nije komentirao. Colin reče da mu je jako drago da Jason nije dio njegove skupine, nema sumnje da on zna sve o Veneciji i da bi mu bilo prilično teško bljuvati svoje gluposti dok stručnjak hoda okolo zajedno s njim.

"Colin, ti me izluđuješ", reče Stephanie. "Ti znaš užasno puno o Veneciji, čula sam ljude koji su bili na putovanjima da to kažu."

"Samo ljudi koji ne znaju ništa", namignuo joj je Colin. "U zemlji slijepih jednooki je kralj, i sve to."

Stephanie je napravila nervoznu grimasu. Porson je obrisao svoja debela usta salvetom.

"Jako ukusno. Moji komplimenti domaćici."

Izgledalo je da ovaj fini stari klišej ima umirujuće djelovanje. Razgovor se kao na kotačićima premjestio na sljedeći klišej: prvo sir ili puding, francuski ili engleski stil? Diskusiju je prekinula Gerda koja je rekla:

"Ja bih voljela na kraju jezika osjetiti nešto čvrsto u što se može zagristi." Pokazala je male zube spremne za praktičnu demonstraciju, osjetila se neka vrsta seksualnog poziva. Rusku šarlotu slijedio je stilton sir.

Pravi hedfildski ljetni ručak, pomislio je Jason, i pitao se zašto mu padaju na pamet podrugljive misli kad je obrok zapravo bio vrlo ukusan. Je li bio ispravan njegov osjećaj da Derek i Sandy glume domaćina i domaćicu i da je cijela stvar prilog u boji stvoren da bi kao fotografija ušlo u milijune domova kao primjer skladnog života?

Kavu su pili u dnevnoj sobi. Atmosfera je ostala napeta, grmljavina koja se čuje na maloj udaljenosti. Derek je sjedio do Stephanienih nogu pričajući s njom tihim glasom, i njezin je nezadovoljni izgled polako blijedio, jednom ili dvaput se nasmiješila. Kad su bili zajedno bilo je očigledno da su brat i sestra. Derek je imao dar da kad s nekim priča to čini kao da nema nikog drugog u prostoriji.

Porson je sjedio na TV trosjedu, Gerda kraj njega. Kad je prihvatio mint čokoladu s kavom, uzela ju je od njega rekavši da jede previše slatkoga, napuhnut će se kao balon i puknuti. Porson je izgledao kao svinja koja je dobila jak udarac po leđima.

Owen je raznosio kavu. Malo se pognuo kraj Jasonove stolice.

"Upravo sam pročitao Uliksa."

Jason mu se nasmiješio, osmijehom kojeg je Derek zvao njegovim najboljim.

"Sve se može oprostiti mladosti."

"Vi ne mislite da je dobar? Moj profesor engleskog kaže da je to najbolji roman dvadesetog stoljeća."

"Možda i je. Reci mi što misliš nakon što ćeš imati vremena da promisliš o njemu."

"Ustvari, pročitao sam ga tri puta, idem na seminar o njemu idući tjedan zajedno s još puno proučavalaca Joycea. Još nikad nisu imali nikog tako mladog kao što sam ja. Moraš imati mišljenje. Derek

kaže da vi znate o knjigama više nego itko drugi u Headfieldu. Jednom ste napisali roman, je li tako?"

"Tako je."

"Zašto niste nastavili?"

"Nije ga kupilo dovoljno ljudi, bio sam obeshrabren."

"On kaže da radite na nečem drugom, vašem magnum opus, tako je to nazvao."

"Radim na jednoj knjizi, to je istina. Što nisam već godinama. Ona je o životu i radu jednog vrlo značajnog pisca dvadesetog stoljeća."

"Tko je on?"

"Ime mu je D. M. Cruddle. On je romanopisac. I pjesnik."

"Nikad nisam čuo za njega." Owen se udaljio. Sandy je upitala je li dosađivao.

"Ni najmanje. Samo mi je pomogao da shvatim kako sam staromodan."

"Hajdemo u vrt. Kiša je prestala."

U vrtu, oblaci su se raščičavali, povremeno se pojavljivalo sunce. Hodali su polako preko vrta prema krvavo crvenim peonijama, promatrali ih pažljivo kao da čuvaju životnu tajnu.

"Sandy, što si mislila s onim što si rekla unutra?"

"Što sam rekla?"

"Rekla si to za sebe, vrlo tiho, ali ja sam čuo. Rekla si: 'Takuja.'"

Zavrtjela je glavom i rekla mu da je pogriješio, ali on je znao da nije tako. Jason je više volio džejmsovsku indirektnost u prilaženju emocionalnim stvarima, ali sad ga je znatiželja učinila nesuptilnim.

"Kad si to rekla, jesi li mislila na pisma?"

Kao da su riječi bile znak, prešla je brzo do gredice ruža gdje se sagnula da prouči ružičasti cvijet, mali i nježan. Slijedio ju je i pitao, bezdušno poput javnog tužioca:

"Jesu li pisma bila ono na što si mislila? Bojiš li se da u njima zaista ima nečega?"

"Rekla sam ti, griješiš." Uspravila se i stala u ravninu s njim, nespretno, ali svečano. "Ove ruže imaju uši, morat ću ih poprskati."

Vratili su se u kuću, i brzo nakon toga društvo se razišlo. Prije nego je otišao, Jason je rekao Dereku:

"Rekao si mi da je Sandy na vrhu svijeta. Nisam siguran da je to istina."

"Bit će." Najprijateljskijim mogućim glasom nastavio je: "Ti si nekad pravo staro zabadalo, nisi li?"

Na putu kući Caroline je rekla Normanu:

"Jesi li primijetio jednu čudnu stvar koju je Derek rekao o tim pismima?"

"Nije uopće obratio pozornost na moju ideju iz dokufikta, to znam."

"Tražio je od nas da ih ignoriramo, ali nije rekao da li su istinita ili ne. Niti itko drugi."

"Nema ništa u tome, valjda se nije zamario time da to spominje. Nema potrebe kad Derek i Sandy izgledaju kao da se nikada nisu posvađali."

Caroline je suzdržala uzdah. Nema sumnje da je Norman bio dobar TV producent, ali nekad joj je izgledao jednostavno glup.

5

Jason Durling vodio je povremeno dnevnik, bilježnicu s razmišljanjima i događajima, ne pišući ga svaki dan nego kad bi osjetio potrebu za tim. U ponedjeljak kasno navečer sjeo je za svoj mali pisači stol, reproducirani komad, ali elegantan, i ispunio neke stranice baršunom presvučene knjige svojim urednim rukopisom. Jason je pisao:

Staro zabadalo - neprijazan izraz odzvanja mi u ušima. Istina je da sam ja nametljivo radoznao, volim znati stvari, posebno kad izgledaju tajnovite. Ne sumnjam da je skriveno značenje brujalo ispod površine na tom ručku. Što je navelo Sandy da promrmlja "ta kuja" za Gerdu, i zatim to porekne? I je li ispravno pretpostaviti da su se te riječi odnosile na Gerdu, ili čak na bilo koga od prisutnih? Mislio sam o tome u nedjelju navečer dok sam spremao omlet i šalicu

beskofeinske kave. Omlet, jabuka, poglavlje-dva Gibbonove 'Slabljenje i pad', koju čitam više zbog tečne proze nego zbog povijesti propadajuće civilizacije, i tako u krevet.

Tamo me napao, što se povremeno dogada, neugodan san. U njemu sam upleten u borbu u kojoj pokušavam pobjeći od ljudi koji mi priječe kretanje, iako (što je posebno uznemiravajuće) ne fizičkim sredstvima. To su uvijek ljudi koje poznajem - Bruce-Comfort iz Ministarstva, Derek, ravnatelj iz Whitestonesa. Oni mi se rugaju, ja pokušavam pobjeći, ali sam nesposoban da se borim. Noge mi odbijaju poslušnost. Ljudi koji me muče se približavaju, pokušavam ih odgurnuti, ali ruke su mi zapetljane u nešto ljepljivo i ja se koprcam bespomoćno s jedne na drugu stranu. San završava tako da se budim lupajućeg srca.

Ponedjeljak ujutro. Preda mnom je novi dan. Perem se, brijem, jedem, lučim. Mislim na Senlina Conrada Aikena:

*Jutro je, kaže Senlin, i ujutro
kad svjetlost kapa kroz zaporke poput rose,
ja se dižem, gledam sunce kako se diže
i radim stvari kojima me naučio moj otac.*

Obukao sam diskretno plavo uredsko odijelo, bijelo-plavu prugastu košulju. Ogledalo pokazuje ovalno blijedo lice, tamnu kosu s ponekom sijedom, male uši blizu glave. S leptir-mašnom u ruci umijem nad licem koje je časni Jason Durling prisiljen gledati u ogledalu - kako neobično da se ono nikada ne mijenja! Zatim sam pričvrstio jedan kraj leptir-mašne za drugi.

Znači sve je isto kao što je bilo tisuću puta prije? Ne sasvim. Na tepihu u malom hodniku ležala je omotnica, bijela, četvrtasta omotnica. Moje ime i adresa napisani sitnim velikim tiskanim slovima. Otvorio sam je nožem za pisma s drškom od slonovače koji je pripadao mojoj majci, i izvadio jedan jedini list bijelog papira s riječima napisanim istim urednim slovima. Ono je istovjetno po stilu s pismom koje mi je pokazao Ujak X, i pretpostavljam s ostalima. Kaže:

**TVOJ FINI PRIJATELJ DEREK ŠEVI ŽENU SVOG
PARTNERA TAKO SE CIJENI STARA ŠKOLA?**

To je bio prvi neuobičajeni događaj tog dana. Bilo ih je još, ali mislim da nemaju nikakvog značenja, iako je većina dana prošla

poput deset tisuća drugih. Jesam li opisao svoj ured u ovom dnevniku? Mislim da ne.

Gosp. J. Durling, načelnik odjela piše zlatnim slovima na vratima. Unutra je orahov pisaći stol, ormarić s registratorima prepun tajni koje su poznate mojoj tajnici Rhodi, police na kojima su Plavi, Bijeli i Zeleni spisi o profesionalnoj izobrazbi u koje nikad nisam zavirio, stolica s rukohvatima za mene i jedna manje udobna za posjetioca. Prozor pruža pogled sa strane na pokrajnju ulicu. Ja sam načelnik Odjela za komparativno vrednovanje u Područnom uredu za profesionalnu izobrazbu. Odjel je određen da radi beskrajne usporedbe. Kakve vrste usporedbi? Između kvalitete profesionalne izobrazbe na određenim područjima, postotak onih koji su obrazovani i koji dobiju posao, postotak onih koji posao zadrže duže od dvanaest mjeseci, usporedbe između onih koji su obrazovani i onih koji nisu na Profesionalnoj izobrazbi. Pišu se koncepti, deseci spisa, dolazi se do zaključaka. Je li itko do sada postupio u skladu s tim zaključcima? Nisam toga svjestan.

Jason Durling, to je tvoj život.

Može li biti istina da je Rhoda, kada dođe ovamo, uzbuđena? Uzbuđena, mislim, podacima za londonsko područje, koji pokazuju povećanje od trideset posto u ovome ili onome. Ona govori o ukupnom radu u PIU, o balansiranim dostignućima, o otežavajućim okolnostima. Što znače brojke i podaci? Što bi Gibbon rekao na termin "ukupni rad"? Ja tvrdim da brojevi mogu zavarati, ali se slažem da bi ih trebala uzeti sa sobom u Odjel A zbog nečega što se zove skupna diskusija. Znam da ću kad stigne vrijeme za skupnu diskusiju, možda sljedeći tjedan, biti odsutan.

Kad je Rhoda otišla, uzeo sam omotnicu (da, znam da mijenjam glagolsko vrijeme), stavio je pred sebe na stol, izvadio poruku, ponovo je pročitao, zatim telefonirao Dereku. Rekli su mi da je na sastanku, poručio sam da je važno, čuo njegov glas. Rekao sam mu da sam dobio pismo, a on je upitao što piše u njemu. Ponovio sam mu riječi.

"Skoro isto kao i ostala."

"Mislio sam da bi htio znati za to. Žao mi je ako misliš da sam samo staro zabadalo."

Nasmijao se.

"Oprosti ako sam te uvrijedio. Nisam mislio ništa loše, znaš da si ti moj najstariji i najdraži prijatelj." "Ima nešto drugo. Ne bih volio o tome telefonom. Pitam se bi li mi mogao posvetiti nekoliko minuta večeras, da dođeš na piće. Ali možda si prezauzet."

"Moram li? Dobro, dobro, stvar je samo u tome da smo mi budući magnati zauzeti dvadeset pet sati dnevno. Osim ako ti ne smeta što će to zaista biti nekoliko minuta. Oko pola deset? Vidimo se onda."

To jedva da je bio zadovoljavajući razgovor.

Za vrijeme pauze za ručak otišao sam kod Giovannija, koji je moj restoran za ponedjeljak. Posjetitelj sam pet restorana po redu, po jedan za svaki radni dan. Ni jedan nije skup, i nijedan nije uzor kulinarnosti. Kod Giovannija Saltimbocca je meka, janjetina s ružmarinom prilično ukusna. Svakog ponedjeljka za mene je rezerviran isti stol u kutu, i sjedim za njim s ugodnom sviješću da sam na poznatom i sigurnom mjestu.

Dok sam ispijao svoju uobičajenu jedinu čašu šerija, na vratima se pojavio Colin, u društvu sa zdepastim čovjekom, od nekih tridesetak godina, u trapericama koje su mu bile vrlo tijesne u bokovima i bedrima, otvorenoj košulji i pomalo otrcanoj jakni. Colin očito nije bio razdragan što me vidi i vidljivo se zgrnuo kad mu je konobar pokazao stol do mojega.

"Zdravo, stranče, zamisli da sretnem tebe." Besmislene riječi bile su popraćene besmislenim smijehom. Nasmiješio sam se i ispružio ruku. Colin je nevoljko predstavio Chucka Watertona, kojeg je nazvao poslovnim partnerom. Chuck Waterton se nasmiješio, otkrivajući nekoliko zlatnih zuba, i rekao da mu je drago što smo se upoznali, u čemu se čuo američki naglasak. Ili je poprimio srednjeatlantski naglasak, kao i tisuće drugih ljudi u Londonu?"

Colin se obratio konobaru:

"Gledajte, mislite li da možemo dobiti drugi stol? Znaš kako je to, Jason, kad se priča o poslu."

"Naravno da razumijem da imate mnogo stvari o kojima trebate razgovarati i koje ne biste željeli da ja čujem." Colin je napravio grimasu istovremenog priznanja i negiranja, zijevajući pri

tom tako da je njegov nedostatak brade bio još uočljiviji nego inače. "Mislio sam da si ti u Headfieldu, spremajući naš put u Veneciju."

"A, to je sve gotovo. Ovo je privatna stvar."

"Vi ste obiteljski prijatelj, iz Colinovog grada, morate znati Steph", reče Chuck Waterton.

"Stephanie? Da, naravno."

"Krasna djevojka." Cmoknuo je jezikom i ponovo pokazao zlatne zube. Colin ga je primio za nadlakticu i poveo do drugog stola. Bilo je jasno da je on bio domaćin, što je bilo neobično jer je Colin skoro uvijek bio bez novaca. Pogledavao sam povremeno u njihovom smjeru i vidio da Chuck (da budem neformalan) nešto objašnjava, kako je meni izgledalo, prilično agresivno. Izgledalo je kao da je Colinu laknulo kad sam ustao da odem. Nisam bio sasvim iznenađen kad sam začuo njegov glas na telefonu sat vremena nakon što sam se vratio registratorima i papirima.

"Jasone, Colin je. Kažem, nadam se da nisam izgledao, hm, grub danas. Kad smo se premjestili za drugi stol, mislim. Stvar je u tome, kao što sam rekao, da Chuck i ja imamo jedan posao zajedno."

"Rekao si mi, da."

"Radi se o tome da Chuck ima neke strojeve kojih se želi riješiti, stvari koje su se naprašile u dućanu, a ja bi ih mogao preprodati, zaraditi nešto." Jedan od Colinovih smijehova. "Uvijek je dobro ako možeš zaraditi nešto za sebe." Nisam spomenuo da Colinova raznolika karijera nikada nije bila povezana s kupovanjem ili prodajom strojeva. Stanka. "Radi se o tome, da je stvar malo sa strane, ako znaš što mislim. Radije bih da u PC putovanjima nitko ne čuje za to, ljudi znaju biti malo nepovjerljivi. Ako se ne sazna, kao da i ne postoji." Colin je imao klišeje za svaku situaciju. Rekao sam da nisam ni mislio to spominjati i da se nadam da Stephanie nema veze s tim. Zvučao je bijesno.

"Steph? Ona nema nikakve veze, zašto to misliš? A, Chuck je rekao da je krasna djevojka, da, shvaćam, sreo ju je jednom kad smo bili izašli."

Možda je tako, a možda i nije. I pošto je Colinov govor iznenada postao srednjeatlantski, možda sam griješio u pretpostavci da je Chuck Amerikanac. Moglo bi biti da je on nepogrešivo podložan

gradskom životu poput Colina i da je djetinjstvo proveo u Watfordu ili St. Albansu. Kad sve skupim, mislim da ipak nije tako. Prije izgleda kao nevažni američki odrpanac u lošijem britanskom filmu.

Poslijepodne je oživjela posjeta Robina Bruce-Comforta. Kad sam ugledao Robinov dugi lik kod vrata, upitao sam se u kojoj će ulozi nastupiti. Hoće li to biti ona tajnika Ureda (stepenicu ili dvije iznad načelnika Odjela) žaleći se zbog mog propusta da vratim ove ili one podatke koji su hitno traženi, ili onu mojeg headfieldskog susjeda koji je bio Drugi Kulturni Čovjek u Uredu? Nisam dugo bio u nedoumici. Kad je u ulozi tajnika Ureda Robinovo tijelo se uvija poput zmije na zvuk fakirove frule. U raspravi o umjetničkim ili literarnim stvarima prevagne njegova prirodna mlitavost. Rečenice polako putuju zrakom, i ponekad nezavršene, ostanu visjeti kao dim cigarete u sobi bez zraka.

"Imaš li minutu? To je dobro, dobro. Htio sam ..." Glas mu se izgubio kao da se kroz dim jedva može probiti, prolazi tek nekoliko riječi. Polako sam postajao svjestan da govori o sljedećoj produkciji Headfieldskih glumaca, naše mjesne amaterske glumačke družine. Derek i Sandy su ga podržavali i trebali oboje nastupiti na daskama. Porson je, iznenadujuće, također bio povremeni amaterski glumac. I ja sam natjeran u družinu, na Derekovo inzistiranje, iako ću priznati da sam prije toga bio ponešto ljubomoran i zavidan zbog mogućnosti biranja komada i podjele uloga, što me oduvijek privlačilo. Bruce-Comfort, potpredsjednik, također je gorljivo žudio za nastupom pod reflektorima, strast koju zaista ne razumijem.

"Stvarno, sasvim neprikladno", rekao je sad. "Mi se ne natječemo s Margareth Thatcher."

"Kako to mislite?"

"Ne natječemo se s kazalištem Thatcher. Zbog toga postavljati komad Agathe Christie je ..." Njegov se glas ponovo izgubio.

"Nisam znao da je to bilo predloženo."

"To je ono što želi Brenda Wilson. Ona sebe vidi kao gospodicu Marple."

Brenda Wilson, žena ravnatelja Headfieldske gimnazije, bila je strastveno odana pozornici, ili barem svojem pojavljivanju na njoj.

"Brakl", rekao je Bruce-Comfort. "Gene Brakl. Iz Kalifornije. Latvijskog porijekla, naravno. Neformalno kazalište." Objašnjavao je, činilo se vrlo dugo, koje su zasluge Brakla, čija djela nikada nisu izvođena u Engleskoj, i koji je bio idealan za amatersko društvo. Dobivao sam na vremenu, predložio da vidimo kako će družina reagirati, i ljubazno otklonio ponudu da pročitam tekst Braklove drame koju je Bruce-Comfortu poslao prijatelj iz Kalifornije.

Kad je Derek stigao u pola deset, smijao se mojoj priči s Robinom i Braklom. Robinovo oduševljenje za nepoznate i teške dramatičare bilo je poznato svima koji su bili povezani s grupom. Zatim je Derek navukao svoj ozbiljni izgled. Izraz je namjerno izabran. Derek ne može, a da ne glumi, tako da ne bi bilo sasvim ispravno reći da je izgledao ozbiljan. Biraio je ponašanje koje je izgledalo odgovarajuće situaciji.

Navukavši taj izgled, rekao je:

"Robin je stari gnjavator, ali je u pravu, ne bismo smjeli igrati istu vrstu popularnih stvari kao gradsko kazalište. Kad smo pokušali s Beckettom, desila se katastrofa. Da napravimo kompromis s Priestleyjem, možda. Neću osobno biti tamo, ali pouzdajem se u dobro poznatu darlingovsku taktičnost koja će nas dovesti do kompromisa. To ne može biti stvar zbog koje si me zvao."

Pokazao sam mu anonimno pismo. Bacio je pogled na njega, zatim rekao nestrpljivo:

"Manje-više isto kao ona koja sam vidio, i rekao si mi za to na telefon. Je li to to, onda'?"

"Ne sasvim." Rekao sam mu što je Sandy promrmljala ispod glasa na ručku i kako je zatirri to porekla. Jesam li to trebao? Mogu samo reći da sam sam osjećao da je ispravno da on zna nešto što je tajnovito, a može mu naškoditi. Derek je zadržao ozbiljan izgled, zatim rekao nešto što me iznenadilo.

"Ti ne držiš mnogo do Sandy, zar ne?" Uvjerio sam ga da nije tako, i da je ona u svakom slučaju njegova žena. "Sumnjam da si ti predodređen da voliš bilo koju moju ženu. I ti misliš da je ona samo obična hedfildska kućanica, ali griješiš. Prekinula je uspješnu karijeru u oglašavanju kad smo se vjenčali, i ona pregledava sve naše prospekte, često ih popravljajući. Pouzdajem se u nju više nego što

možeš misliti, sve joj govorim." Ustao je, ushodao se po sobi, gledajući Beerbohmove karikature na zidovima. "Taj crtež susreta kraljice Viktorije s Rossettijem, bio sam s tobom kad si ga kupio. I skicu Sickerta isto. Sjećam se tih dana, sjećam se Whitestonesa. Ali to je prošlost, i prošlost je završena, zapamti to, Jasone." Pio je viski i prišao si ponovo natočiti. "Ova boca je pripadala tvojoj majci?"

"Točno."

"Misliš li da je Ujak X spavao s njom?"

Nema sumnje da je moje lice pokazalo povrijeđenost. Odgovorio sam u istom tonu:

"Ti si siguran da nisi spavao s Gedom, kako ti kažeš."

Ozbiljnog Dereka je zamijenio komičan, ali iritantan Derek, možda kakav je bio u ulozi Butleyja Simona Graya, kojeg smo s uspjehom postavili.

"To su sve gluposti, ta pisma. Da se piše o Charlesu, možda bi bilo nekog smisla. Sjećaš se Jacka Sandersona?" Kimnuo sam, ali je svejedno nastavio. "Charles, ne samo da je imao vezu sa Stelloom Sanderson, nego je namjerno to svima davao do znanja, i znaš zašto? Zato jer ga je Sanderson pobijedio u finalu na nekom streljačkom natjecanju.

Savršeno istinito, to je učinio samo zato da mu vrati milo za drago. On je mučiteljski gad, naš Charles."

"Trebao bi ga se čuvati."

"I čuvam se." Nasmiješio mi se svojim blistavim osmijehom. "Po Sandynom savjetu."

"Shvatio sam da se usprotivio tvojim planovima za putovanja u Japan i Kinu."

"Tome i drugim stvarima."

"I on je stariji partner."

"Točno. Vježbam svoju moć uvjeravanja, ne baš uspješno. Ali kažu, ako ne pokušavaš, ne možeš ni uspjeti. Preživjet ćemo, trijumfirat ćemo." Još jedan osmijeh. "O onome što je Sandy rekla, ako je rekla. Nemam pojma što je time mislila, ali joj vjerujem. Zanimarit ću ta pisma, a i ona."

Pet minuta kasnije više ga nije bilo. Sad je prošla ponoć. I u krevet.

Utorak ujutro. Owen je u ustima imao zadnji zalogaj pahuljica, rekao:

"Moram ići", poljubio Sandy, mahnuo Dereku, otišao. Derek je rekao zamišljeno:

"On te voli."

"Kao što je lijepo i ispravno."

"Ali mene samo tolerira. Nikad me ne zove drugačije nego Derek, pa čak ni tako, ako to može izbjeći."

Stavila je ruku na srce, rekla prenemažući se:

"Umro je i nikad me nije nazvao ocem. Daj, Derek, on je samo stidljiv, to je sve."

"Imao je šest godina da se navikne na mene. Možda mu nedostaje bogati društveni život koji je vodio njegov pravi otac. Kad nije bio u zatvoru."

Sandy je mazala maslac na tost, zatim pažljivo rekla:

"Žao mi je što si to rekao. Znam da je on živio od danas do sutra, više danas nego sutra. Kad sam konačno odlučila da od njega nema dobra, ostavila sam ga, i trebala sam i prije. I ponovo da, možda se Owen sjeća dobrih dana i zaboravlja one loše. Ali mislim da smo se složili da nećemo razgovarati o tome."

"Jesmo, draga. Oprosti."

"Daj da te sad nešto pitam. Tko je taj Cruddle? Jason je na dugačko pričao o njemu na ručku u nedjelju, a ja nisam nikad čula za njega. Očito je da je nešto rekao i Owenu, jer me Owen pitao tko je on, veli da mu je Jason rekao da je Cruddle najveći živući pisac ili tako nešto. Postoji li on?"

"Naravno da postoji. Jason radi na knjizi o njemu već godinama. Cruddle živi u Veneciji, i zato Jason ide za vikend s PC turom, da se po prvi put sastane s njim."

"Ali tko je on? I zašto ni ja ni Owen nismo nikada čuli za njega?"

Derek je uzeo Enciklopediju suvremenih romanopisaca i pjesnika s police, našao kratku bilješku i pročitao joj.

CRUDDLE, D. M. (Dante Milton) (1895 -) Kršten od svog oca, rudara iz Yorkshirea s literarnim sklonostima, imenima Dante i Milton, D. M. Cruddle je gotovo prirodno počeo kao pjesnik, iako Pjesme rata i mira (1916) i Tašuci niz nebo (1919) sasvim opravdavaju njegovu skromnost u korištenju samo inicijala D. M. umjesto cijelog imena. Ubrzo nakon Prvog svjetskog rata Cruddle je otišao živjeti u Grčku sa ženom Angelom, kćerkom milijunaša, brodskog magnata Sir Jamesa Radleyja. Tamo je Cruddle između 1921. i 1926. napisao tri romana o izmišljenoj zemlji nazvanoj Borgogundia koji su pobudili pažnju u svoje vrijeme, ne samo zbog fantastične radnje, nego i zbog pretjerane hirovitosti i ekstravagantnog jezika. Jedan je kritičar rekao: "To je kao da je Amanda Ros u suradnji s Barunom Corvom ponovo napisala Arapske noći." Jedno kratko vrijeme postojao je mali kult Cruddleovih sljedbenika, ali se brzo ugasio kad je prepoznata apsurdnost njegovog opusa. Zadnjih godina nije ništa objavljivao.

"Zvuči stravično", reče Sandy. "Jesi li čitao koji od tih, kako god da se zovu, romana?"

"Naravno da jesam. Ako si Jasonov prijatelj tako dugo kao ja, ne možeš to izbjeći. Jason ga je otkrio kad smo bili na King'su, pisao mu. Nastavili su dopisivanje, ali Cruddle je pustinjač, ne viđa nikoga. Bio je neki skandal u Grčkoj, mislim da je ostavio ženu zbog nekog mladića. Jason mora biti jedini proučavalac Cruddlea u svijetu, i konačno je dobio pristanak da ga vidi. To mora da je najuzbudljivija stvar koja mu se desila godinama."

"Kakvi su ti romani?"

"Nečitljivi. Ali, kao što sam rekao, pročitao sam ih. Što pokazuje upornost mladosti. Slušaj me, nešto drugo. Ta pisma."

Sandy je spustila svoj ubrus.

"Moram ići za pet minuta, danas je Egzekutorov dan." Tri dana u tjednu radila je u prijamnom uredu mjesnog zubara po imenu Ricecroft, koji je bio nemoderno žustar da vadi zube radije nego da ih puni.

"Ovo neće uzeti više od dvije. Rekao sam Jasonu sinoć da ne marimo za njih, ali otada mi je nešto sinulo. Sva naglašavaju istu stvar, činjenicu da je to žena mog partnera. Možda je cilj naštetiti firmi."

"Prilično zaobilazan način da se to učini."

"Ne znam. Pretpostavi da su pisma poslana ljudima s kojima radimo, agentima za prodaju i tako dalje. Oni bi mogli pomisliti, hej, što se to dešava, bolje biti oprezan s njima. U svakom slučaju pisma imaju smisla ako pokušavaju ugurati klin između Charlesa i mene. A to nije teško, kao što znaš. Možda bismo ipak trebali otići na policiju."

"Ne brini." Došla je do njega, poljubila ga u obraz. "I nemoj ići na policiju. To će cijelu stvar učiniti javnom, imat ćeš ih za vratom, svima će postavljati pitanja, upravo kao što si rekao u svom malom govoru. Pusti to, barem još nekotiko dana."

"Pretpostavljam da ti najbolje znaš." Nasmijao se. "Volio bih biti muha na zidu kad Charles razgovara o tome s Gerdom."

Nekoliko minuta kasnije ona je otišla. Egzekutorova ordinacija je bila vrlo blizu. Derek se odvezao autom do agencije koja je bila kraj Glavne ulice. Nije spomenuo izraz koji je Jason rekao da je čuo, dijelom zato jer joj je vjerovao, a dijelom zato jer je znao da bi je uvrijedila činjenica da mu je to ponovljeno.

7

Charles Porson, čvrsto zakopčan u tamnoplavom odijelu, ulaštenih crnih cipela, gurnuo je papire preko stola svom partneru. Glave malko pognute, s kratkom oštrom kosom, malim očima koje su zurile preko zlatnih poluokvira, izgledao je kao bik spreman da napadne.

Derek, zlatokosi matador s lagano prijezirnim izgledom, sjeo je opušteno u stolicu s druge strane stola. Pogledao je papire.

"To su sažeci triju glavnih tura po Japanu i jedne po Kini, s mogućim inačicama uključivanja specijaliziranih izleta, umjetničkih, povijesnih, i tako dalje. Sve razrađeno."

"Ti misliš da bi itko htio ići na umjetničku turu po Japanu, od ljudi iz Headfielda?"

"Nisam siguran, volio bih otkriti. I to ne bi bilo vezano samo za Headfield. Postoje takve stvari kao što je oglašavanje."

"Reći ću ti što ja mislim, što ja znam." Porsonovo je lice pocrvenjelo i glas mu se podigao. "Ovo je najsigurniji način da se

izgubi novac koji sam ikad vidio." Pokazao je na male postere na zidu na kojima je pisalo: Rimini, igralište Italije, Firenca, cvijet svih gradova, Sunce i more na Sardiniji. "To je ono na čemu je ova tvrtka izgrađena."

"Znam da nam je specijalnost Italija, ne kažem da bismo trebali napustiti talijanske krajeve, niti čak smanjiti ih ..."

"Nadam se da ne."

"Jednostavno se ne može mirno stajati. Stajanje na miru samo znači kretanje unazad. Odbio si ideju otvaranja ureda u Londonu." Porson je puhnuo kroz nos. "Ali mi bismo trebali proširiti naše djelovanje. Japan i Kina su dvije mogućnosti. Ima i drugih."

"Poslao si svog bratića na Daleki istok bez da si mi rekao. Možda kaniš platiti račun osobno."

"Ako inzistiraš, spreman sam to učiniti. Nisam ti rekao unaprijed jer bi to značilo beskrajnu prepirku."

"I sad iznosiš ove brojke meni iza leđa."

Derekov lagani uzdah jedva da je bio umirujući.

"Zasad je iza tvojih leđa na tvom stolu."

"Jako pametno, jako smiješno. Da budem jasan. Ne slažem se s tim luđačkim projektom, nema svrhe nastavljati ga. To je završeno, razumiješ?"

U prijamnom uredu Porsonova tajnica, gospodica Nettleberry, prestala je lakirati nokte i rekla svojoj pomoćnici:

"Podivljao je."

"Mislim da si nerazuman, ali dobro, jasan si." Derek nije izgledao samo psihički nego i fizički mirno, dok se njegov partner znojio. "Je li to ono o čemu si htio razgovarati?"

"Nije." Derek je očekivao spominjanje pisama, ali umjesto toga Porson je pitao tajnicu je li stigao gospodin Carter. Bio je stigao, i ušao.

Carter je bio nizak i uglađen. Bio je ortak u najvećoj hedfildskoj odvjetačkoj tvrtki, i zastupao PC putovanja u rijetkim, ali ne i nepoznatim slučajevima, kada su nezadovoljni korisnici putovanja prijetili da će tužiti tvrtku. Derek ga je pozdravio, zatim ustao i prišao prozoru. Porson se obratio Carteru kao što bi se pukovnik obratio novaku.

"Rekao sam vam telefonom što želim u vezi Morvellija i dionica. Samo pročitajte zakon gospodinu Crowleyju, recite mu što je što."

Carter je neznatno podigao obrve, otvorio spis, izvadio neke papire.

"Možda bi pomoglo da sumiram kratko situaciju. Kad su Putovanja Porson postala PC putovanja bilo je to kao društvo s tisuću dionica, četiristo od njih posjeduje gospodin Porson, tristo gospodin Crowley, ostale su neizdane. Prije pet godina osnovana je talijanska grana, kad je tvrtka preuzela talijansko poduzeće Putovanja Morvelli. Jedan uvjet je bio da gospodin Morvelli ima mogućnost kupiti dvije stotine dionica u društvu, po dogovorenoj cijeni. On tada nije iskoristio mogućnost ..."

"Nije mogao sakupiti dva bilijuna lira", rekao je Porson sa zadovoljstvom.

"I stvar je mirovala dok gospodin Morvelli, signor Morvelli, nije nedavno naznačio da bi htio iskoristiti opcijску klauzulu. Neophodan je pristanak ostalih dioničara, ali ne smije biti bezrazložno odbijen."

"A odbijen je. Od ovog Crowleyja ovdje."

"Nije tako", reče Derek. "Nismo raspravljali o principu, raspravljali smo o cijeni." Derek je imao izgled nekoga tko uživa u sebi, koji je Jason Durling poznavao. "Ne kažem ništa na činjenicu da je Guida Morvellija doveo Charles, i da je on ustvari Charlesov kandidat. Stvar je u tome da su dionice kad ih je imao mogućnost kupiti vrlo malo vrijedile. Sada se tvrtka sve više uspinje, trebao bi platiti to povećanje. Je li to nerazumno?"

Porsonov ton pretvorio se u vikanje.

"Da. Morvelli je teško radio. Ti namjerno pokušavaš postaviti visoku cijenu dionica, da ga izguraš."

Carter se nakašljao.

"Gospodine Crowley, vaša procjena dionica je više nego dvostruka od one gospodina Porsona. Razumijem da je veća cijena stavljena zbog gospodina Morvellija, ali on misli da je to previše."

"Podsjetio bih te da je ova tvrtka osnovana mojim novcem", Porson je grubo rekao Dereku.

"Tvojeg oca, svakako, ali nema veze. Stvar je s Guidom da je on veliki zafrkant. Zeza se s dionicama, uživa u tome."

"Misliš li? Onda dođi i reci mu to."

"Da idem u Italiju umjesto tebe, misliš? Nemoguće, bojim se. U Londonu je konferencija za putničke agente ovog vikenda, i meni je već rezervirano mjesto."

"Konferencija putničkih agenata, samo gubljenje vremena i novca." Na Derekove primjedbe rekao je da je vrlo lako otkazati i da trošak neće biti ništa u usporedbi s novcem što ga je Colin potrošio na svom putu na Daleki istok. "Inisam mislio da ideš umjesto mene, nisam budala. Došao bi natrag rekavši da nije htio iskoristiti mogućnost. Ideš sa mnom i razgovarat ćeš s Guidom, oči u oči, reci mu što si ovdje govorio. Nas trojica to možemo raščistiti zajedno za stolom."

"Odlična ideja, ako smijem primijetiti." Carter je protrljao svoje male ruke kao da ih pere. "Ovo je vrsta problema koju odvjetnik ne može riješiti. Ne postoji tržišna vrijednost ovih dionica, jer ne postoji tržište. One vrijede onoliko za koliko se dogovore kupac i prodavač. To je stvar dobre volje."

"Koji uvijek treba imati." Derek je prišao od prozora, smijući se. "Dobro, Charles, otputovat ću s našim vlakom. Zatim ćemo se vratiti avionom, slažeš se?"

Porson se složio i dodao krijeposno:

"Krajnje je vrijeme da jedan od nas ode na put da se uvjeri da posebno PC putovanje vlakom ide kako treba. Zanima me kako se tvoji bratić nosi s putnicima. Moje je mišljenje o njegovim sposobnostima niže od tvogega."

"Mogao bi biti iznenađen. Ako Colin može izdržati nas dvojicu za vratom, on je čudo. Jesi li ikad sreo našeg Guida Morvellija, Carter?" Odvjetnik je zavrtio glavom. "Veliki pričalac, odličan prodavač, ne možeš mu vjerovati više nego što mu možeš dobaciti, kao što kaže stara poslovice. Ali hvala ti što si nam pomogao, pokazujući nam pravi put. Ili, jer nema sumnje da Charles misli da on nije nikada s njega skrenuo, upućujući mene natrag, pravo i bez skretanja."

Kad se Carter vratio u svoj ured rekao je jednom od svojih kolega da je Derek Crowley šarmantan, ali težak. Porson je bio

jednako težak, manje šarmantan. Bilo je tužno vidjeti dva inteligentna čovjeka kako se prepiru kao djeca.

Derek se vratio u svoj ured zviždučući.

"Još jedno." Caroline je okretala oмотnicu u ruci, svojim načinom mačke koja je dobila zdjelicu vrhnja.

Norman je vezao tanku kožnu kravatu, što je bio njegov kompromis između boemskog i ortodoksnog, i rekao joj da ga otvori. Gledao ju je dok je to radila, lica ozarenog u iščekivanju.

"Vidi, vidi. Znaš li što piše u ovome?"

"Ne dok mi ne kažeš."

"Napisano je isto kao i prvo. Kaže: 'Gdje je ljubavno gnijezdo? Pokušaj Wallington apartmane, Ulica Sallytom.' Dakle tamo vode tajni život."

"Nikad nisam čuo za Wallington apartmane."

"Niti ja, ali moraju biti negdje u gradu."

"Zvučiš zavidno." Nosila je prugastu zeleno-bijelu haljinu, zeleno boje njezinih očiju. Ruke su joj bile gole. Zgrabio ih je. "Caroline, nećeš raditi nepodopštine."

"Naravno da ne."

"Nemaš se čime zanimati, sad kad su djeca otišla od nas." Njihova kći Nella nedavno se udala za dizajnera zidnih tapeta, njihov sin William napustio je fakultet i živio u prijetećim-bombe komuni. "Trebala bi naći posao."

"Nemoj biti smiješan, nisam godinama radila."

"Uzmi satove iz lončarstva, onda."

"Ovo je uvredljivo. Ja igram bridž."

"Znam da igraš. Taj bridž klub je košnica zloće."

"I moram održavati kuću. I organizirati tvoje večere. I još uvijek imam ono što bi se moglo nazvati regularnim poslom, zamorne obveze."

"Moram uhvatiti vlak."

"Doći će drugi vlak. Pusti TV centar da čeka. Znaš kako se kaže, nikad nije kasno."

Norman je uhvatio kasniji vlak, ali ju je ostavio upozorivši je ponovo da ne radi nepodopštine.

8

Caroline je provela poslijepodne u bridž klubu. Imala je dobro pamćenje, jasan i logičan um, i instinkt koji joj je govorio kad treba upotrijebiti taktiziranje. Uspješnost u bridžu davala joj je posebno zadovoljstvo, jer je dokazivala njenu intelektualnu nadmoć nad protivnicima. Kad je partija bila završena, i kad je podijelila sućut zbog loših karata s Oliviom Drysdale i Amy Melling, i kad je spomenula anonimna pisma da vidi je li koja od njih dobila neko (nisu, ali je stvar pobudila njihovu znatiželju); započela je o Wallington apartmanima. Vjerovala je da je znanje moć, i njena želja da sazna da li je bilo istine u zadnjem pismu je bila u korist znanja.

U Headfieldu nije bilo one vrste sirotinjskih četvrti kakve se mogu vidjeti u Londonu i drugim velikim gradovima, ali zapadni Headfield je svakako bio najsiromašniji dio grada. Tamo je bilo malo novih zgrada. U većini ulica kuće su bila solidne ali pohabane, i sve vrlo slične, tako da su neki dijelovi izgledali poput minijaturnog labirinta. Jedan niz ulica izgradio je špekulantski građevinski poduzetnik kojemu je dozvoljeno da ih nazove po svoje desetero djece, tako da je Ulica Maryjo preko puta Ulice Laurabill, s Lennorom i Willbertom u blizini, sve izlazeći na ulicu Sallytom. Ovdje živi ono malo obojenog i irskog stanovništva. Na uglovima su dućani koji vode Pakistanci, a mladi iz zapadne Indije se mogu vidjeti kako se vozikaju okolo s uništenim autima bez registracija i službenih oznaka. Noću ti stari automobili, mercedesi, porschei, lotusi, oživljavaju i grme uskim ulicama brzinom daleko većom od dozvoljene.

Caroline je potražila Ulicu Sallytom na planu, i sad se vozila autobusom do jednog njezinog kraja. Hodati njome bilo je za nju istraživačko putovanje. Vozila se prije kroz zapadni Headfield kad je izlazila iz grada, ali nikada nije bila ovdje pješice. Sad je sve upijala, gusto napunjene izloge dućana, crne dječake koji su joj fućkali, dućane rabljenim stvarima s natpisom "Prodajemo SMEĆE - i to JEFTINO". Kad je prošla Laurabill i Lennoru izgled ulice se promijenio. Kuće su

bile veće, iako ne i bolje održavane, s kamenim stepenicama koje su vodile do ulaznih vrata na kojima je bilo i po desetak zvona. Ove su zgrade bile podijeljene na neugledne male stambene blokove. Wallington apartmani su bili jedan od njih, četvrtaste zgrade s po četiri kata, na svakom jedan stan, od rupičaste cigle boje blata po kojoj su dječaci i djevojčice našvrljali grafitu.

Ušla je u četvrtasti hodnik obojan u bolesno žuto. Nije bilo lifta, ali su stepenice bez tepiha vodile prema gore. Na maloj ploči bile su pričvršćene kartice s imenima stanara, O'Gorman, Doyle, Krutch, Pete W. Patel, Singer, Fletcher, Miss J. Mead, desetak drugih. Neke su kartice bile stare i prljave, druge gotovo nove. Nije bilo kartice na kojoj bi pisalo Crowley ili Porson. Ispod kartica bio je natpis: "Sve smeće u kante iza. Zabranjeno razbacivanje smeća. Zabranjeno držati bicikle u hodniku. Zabranjene igre na stepenicama. Prolaznicima zabranjeno. Po pravilima. Pazikuća u podrumu."

Pozvonila je na zvono u prizemlju, i našla se licem u lice sa smežuranim malim bićem nalik vilenjaku iz bajke, koje je na sebi imalo crveno-zelenu prugastu majicu iznad pregače na cvjetove. Na glavi mu je bila škotska bereta s pomponom. Upitala ga je je li on pazikuća.

"Jedan i jedini. Pat O'Brien vama na usluzi. Prepoznajete ime."

"Mislim da ne."

"On je bio poznat na filmu u svojim danima, ali, ah, kakva veze ima? Tijelo je prah, a slava je prolazna, nije li to istina? Hoćete li ući onda?"

Slijedila je Pata O'Briena u malu tamnu dnevnu sobu u kojoj se osjećao jak vonj ustajalog čaja. Skinuo je pregaču i kapu. "Nosim je kad perem suđe, tako je veselije. Mrzim prati suđe, da mogu kupio bih jedan od onih strojeva koji to rade za tebe. Divni su ti strojevi koji danas postoje. Vi ćete biti sretan vlasnik jednoga od njih, ne sumnjam u to, gospodo ..."

"Smith. Da, imam stroj za pranje suđa."

"Upravo tako, gospodo Smith, upravo tako." Osmijeh je otkrio zube prebijele da bi bili pravi, smežurano lice bilo je pametno poput majmuskog. "Sada ćete popiti šalicu čaja."

Rekla je da hoće i požalila to čim je vidjela veliki smeđi čajnik, i dvije okrhnutu šalice sa slojem prljavštine oko ruba koje su bile

stavljene na stol pokriven američkim stolnjakom. Čaj je bio natočen, našla se i limenka s keksima, Pat O'Brien pijuckao je s odobravanjem. Sjeo je u ljuljačku, ona u naslonjač koji je bio udubljen u sredini. Izbjegla je potonuće jedino sjedeći nagnuta naprijed, kao u iščekivanju nečega.

"Evo nas, na pravom mjestu. I što mogu učiniti za vas, gospođo Smith?"

Priča koju je pripremila bila je tanka, ali se nadala da to neće smetati. "Moja prijateljica je nedavno doselila u ovaj kraj, i ja sam glupavo izgubila njenu adresu. Znam da je bilo u ulici Sallytom, i gotovo sam sigurna u ovim Apartmanima. Pitala sam se da li biste mi vi mogli pomoći."

"Znači izgubili ste adresu, nije li to sramota? A ime vaše prijateljice, kako bi bilo?"

"To je upravo ono u što nisam sigurna." Snizila je glas na način kao da otkriva tajnu. "Moja prijateljica, vidite, ima malih problema, i ne bi koristila svoje pravo ime ovdje. Sigurna sam da me razumijete, gospodine O'Brien." Želeći da izgleda spontano naglo je dodala: "Mislim da bi sobu ili stan mogao unajmiti i neki gospodin."

"A tako stoje stvari? I to bi bilo - kad ste ono rekli?"

"U zadnjih nekoliko tjedana." Ovo je bilo nagađanje, naravno, ali je izgledalo moguće.

"Jedva da ste dotakli svoj čaj." Otpila je malo, nevoljko. "Sad ću vam reći što bi mi pomoglo, ono što stvarno moram znati je da li je vaša prijateljica tamne ili svijetle kose, crnkinja ili bijelkinja, u cvijetu mladosti kao što ste i sami, ili malo stara i patinasta kao što sam ja." Opisala je Gerdu i Dereka, i on je uzdahnuo. "Zvuči kao lijepi mladi par."

"Ali vi ih ne znate? Jesu li unajmili stan ovdje?"

"O, moguće je. Moram pokrenuti svoje pamćenje, a ono je kao stari sat, hrđav."

"Ali rekli ste ..."

"Reći ću vam nešto, gospođo Smith. Ovdje živim sam već pet godina. Ne žalim se, pazite, ja sam ono što biste mogli nazvati filozofom, i prihvatio sam to kao svoju sudbinu. Ono što mora biti,

mora biti, i ako Pat O'Brien misli završiti svoje dane u sobi u prizemlju, neka tako bude. Ali što ako ne bi trebalo biti tako? Pratite me?"

"Ne baš dobro."

Njegove blijede plave oči potonule su tako duboko da ih se jedva moglo vidjeti.

"Pretpostavimo, vidite, da se mogu sjetiti nekog takvog, tko bi mogao biti upravo vaša prijateljica, volio bih to. Ali opet, pretpostavimo da sam u krivu, to nije vaša prijateljica i ja sam se krivo sjetio. I onda bi se gospodin i gospođa Tkobili mogli potužiti škrtim starim vragovima koji su vlasnici ovoga, i što bi se onda desilo jadnom Patu? Bi li njegova sudbina bila da bude bačen na ulicu, ili bi to ostala samo budalasta greška u brkanju imena, shvaćate li me?" Lupkajući se po čelu čovječuljak reče: "Što treba starom hrdavom satu? Ulje."

"Ulje? A, shvaćam."

"A, to je dobro. Ovog trena ne mogu se sjetiti imena, ali imam knjigu koja bi mi mogla reći." Okrenuo joj je leđa i podigao otrcanu bilježnicu s police. Caroline je izvadila novčanicu od pet funti iz svoje torbice i stavila je pokraj svoje šalice čaja. Čovječuljak se okrenuo, udario se po čelu. "Nije ovdje, ali, o bože, bilo mi je na vrhu jezika i sad sam ga izgubio. Imam drugu knjigu u ormariću ovdje otraga, pogledat ću tamo." Dok je ponovo gledala njegova leđa, nevoljko je dodala novčanicu od deset funti onoj od pet. Mogla bi se zakleti da nije ni krajičkom oka pogledao na ono što je ležalo kraj šalice kad je rekao: "Sad ga imam. Ime je Mead, gospodica J. Mead."

"Jeste li sigurni? Oni bi ovdje bili samo povremeno, možda dvaput tjedno."

"Nikad ne špijuniram. Ali to će biti vaša prijateljica, to je, i nema sumnje da je tu i gospodin, ali ja ne bih znao njegovo ime. Sad kad ste ih našli nemojte zaboraviti da je Pat O'Brien bio taj koji vam je pomogao."

Rekla je kiselo:

"Teško da ću zaboraviti."

"Bio je poznat, kažem vam, poznati glumac na filmu, kad sam bio dječak."

Gospođica J. Mead je bila na trećem katu. Uspela se stepenicama, pogledala tamnosmeđa vrata, opet sišla. Našla je mjesto

gdje se sastaju ljubavnici. Nema sumnje da je znanje važno, i bila je zadovoljna što ga posjeduje. Ako ga neće moći iskoristiti, međutim, platila je petnaest funti ni za što.

9

Tog lijepog ljetnog poslijepodneva Mary je odgurala svog muža van na terasu. Travnjak se spuštao prema dolje do malog slapa na dnu. Sa svake strane bila je obrađena zemlja, bez kuće na vidiku. Kamene stepenice vodile su s terase na travnjak, i sa stane je napravljena lagana kosina od betona, po kojoj se Ujak X mogao odvesti do trave. Često je to činio, i sjedio u sjeni nekog drveta ili otišao dolje, pravo do žuboreće vode, ali danas je ostao na terasi. Novine i Greyfriarsov godišnjak Billyja Buntera ležali su nepročitani kraj njega.

"Trebao bi biti na travnjaku za ovako krasnog dana. Nećemo ih više imati mnogo, predviđaju kišu. Hoću li te odvesti dolje do vode?"

"Ne hvala, mogao sam se sam odvesti da sam htio. Prehladno."

Bio je, vidjela je, u jednom od svojih raspoloženja.

"Xavier, zločest si, dan je prekrasan." Ona je bila jedina osoba koja ga je zvala po imenu. Nekad ga se bojala, ali sad je bio samo dio imovine koji se vozio okolo, kojemu se pomagalo da ustane iz kreveta, ušuškavalo za noć. Pitala je tko je bio na telefonu.

"Jason. Rekao mi da je dobio jedno od tih pisama, ista stvar. Nešto nije u redu, mogu to nanjušiti." Podigao je svoj impozantni pramac nosa kao da otkriva nešto gnjilo u mirisu trave i cvijeća. "On nešto muti, taj dečko."

"Jason? O, mislim da nije tako."

"Jason, tko je govorio bilo što o njemu? Jason je već rođen kao stara žena, nikad nije bio ništa drugo, nikad i neće. Uvijek zabada nos u tuđe stvari, koristan za prenošenje poruka, ništa drugo se ne može reći o Jasonu. Naš dečko, mislim, Derek. Što on to sprema?"

"Tko bi mogao pisati tako grozne stvari? Sve je danas tako nezdravo. Kad ima toliko krasnih stvari u svijetu, zašto ljudi moraju pisati o bolesnim stvarima, pokazivati ih na televiziji? Voljela bih da mi to objasniš, Xavier."

Njegova ruka, smeđa i jaka kao u mladosti, se ispružila prema njoj.

"Znaš li zaš' te volim, Mary? Zato jer si tako šašava."

"O, Xavier." Pocrvenjela je. "Ali tko bi mogao pisati takve stvari?"

"Nemam ideju. Možda ti."

"Xavier!"

"Frustrirana žena, muž u kolicima. Zezam te, drago moje, ne bih trebao. Tko ih piše, to bi' i ja volio znat'. Zato sam ga i pozvao, tražio da dođe vidjeti starca."

Popravila je kosu.

"Dolazi li?"

"Kad bude imao vremena", rekao je gorko. "Reći ću ti nešto, moja curo. Život nije kao iz Greyfriarsovih priča, na veliku žalost. Ne želim da taj dečko ode u zatvor zbog izdavanja krivotvorina."

"Xavier, to je završilo prije dugo vremena. Dereku sad ide jako dobro."

"Je li? Kako znaš? Dolazi na čaj."

Pomislila je da bi to mogao umišljati, i bila je na pola iznenađena kad je Derek stigao u pola pet. Rekla je uzbuđeno da sprema škotske palačinke koje je uvijek volio. Sjeo je za kuhinjski stol mašući nogama i upitao zašto ga Ujak X želi vidjeti.

"Ta pisma su ga uznemirila. Derek, je li sve u redu?"

"Ne bi moglo bolje."

"Je li Sandy dobro?" Nije se mogla prisiliti da pita da li je istina ono što kažu pisma.

"U punoj formi. Čuj, dešava li se nešto? On obično osluškuje da čuje posjetioce, doveze se ovamo."

"Često zaspe poslije ručka. Zašto ne odeš pogledati?" Nasmiješio se i zagrlio je oko ramena. "Dođi i ti." Pričekali su da čaj bude gotov, zatim ga zajedno odnijeli. Našli su Ujaka Xa kako spava, još uvijek na terasi. Otvorio je oči, pogledao Dereka i rekao:

"Ha, tu si. Stanka za čaj, je li? Jesi li postigao što bodova?"

Derek je probljedio. Mary se sjetila njegove odbojnosti prema bolesti, i duhovnoj i fizičkoj.

"Sanjao si. Derek više ne igra kriket."

"Tko je rekao da igra? Harry Whateron je dobro radio za Greyfriars." Pokazao je glavom na godišnjak Billyja Buntera. "Sjedaj dolje, momče, imamo nešto za pričati." Preletio je očima preko pladnja. "Nema keksa." Mary je pokazala palačinke i tanjur kremastih kreker. "To nisu pravi keksi."

"Ne bi smio jesti slatke kekse s kremom. Škode ti. Tako kaže doktor Grayson."

"Što dovraga on zna? Hoće li mi jedenje keksa oduzeti sposobnost hodanja?"

Rekla je jednakim tonom da ne bi smio tako govoriti, natočila čaj i ostavila ih. Ujak X je pažljivo promatrao Dereka, odbio škotsku palačinku, uzeo kreker.

"Što je od toga istina, mogao bi mi isto reći. Hoće li tužiti?"

Derek je rekao gorljivo:

"Vjeruj mi, Ujače X, ne znam na što misliš."

"Na one proklete brošure, dječaće." Spustio je glas. "Imam tri ovdje. U stolu. Zaključane."

"Otada su prošle godine. To je sve gotovo. Bio si od velike pomoći. Mogao sam upasti u pravu nevolju da nije bilo tebe. Nisam zaboravio."

"Prije mnogo godina. Jesi li siguran u to?"

"Ubrzo nakon što sam napustio koledž. Pomogao si da se to sredi, moraš se sjećati." Sunce je izgubilo toplinu, ali znoj je sjao na Derekovom čelu, blistao na zlatnim kovčama.

"Ha, tako je bilo?" gledao je s gađenjem kreker, bacio komad iza sebe na travu. "To nisu pravi keksi, suhi su. Što je s tom ženom, spavaš s njom?" Derek, s punim ustima palačinki, zavrtio je glavom.

"Ne? Što je sa Sandy, kako joj to pada?"

"Sandy zna da je to sve smeće. Slaže se sa mnom, jedino što se može učiniti je da se pisma ignoriraju."

"Što je s tvojim partnerom i s njegovim njemačkim komadom, kako oni gledaju na to?"

"Pronicljiv si kao i uvijek. Sumnjam da se to Charlesu Porsonu jako sviđa."

"Pronicljiv, jesam li, starac je pronicljiv? Reći ću ti drugu stvar. Ti nešto spremaš, i to znači nevolje. Ha?"

"Umišljaš stvari."

"Dao si onom stvorenju od mog sina posao, ima li to veze s njim?"

"S Cotinom? Sigurno nikakve. Nikad ne bih upetljao Colina u ništa ..."

"Onda ipak ima nešto, ha? Reći ćeš mi što je, momče, ili ću znati razlog zbog kojeg nećeš. To je bilo tek neki dan da sam isplatio novac za one brošure ..."

"Rekao sam ti, to je bilo prije mnogo godina, petnaest, točnije."

Ujak X je primaknuo svoju stolicu vrlo blizu Dereka, počeo vikati.

"Petnaest godina, ti si lažljivac, to je bilo neki dan. Podigao sam te, pazio na tebe, a ti mi samo lažeš o svemu, uvijek si mi lagao. Nisi ništa bolji od onog prljavog malog otirača Colina. Sjediš u kutovima sa svojim pederastim prijateljem, smiješ se i praviš prljave male planove. Nisi ništa drugo nego prefriganac."

"Žao mi je što tako misliš o meni. I griješiš za Jasona, ti ga ne razumiješ."

"Dobro ja razumijem. I gadi mi se to, gadi."

Velike smeđe ruke koje su dotada ležale na pokrivaču koji je skrivao beskorisne noge odjednom su živnule, dohvativši Dereka i tresući ga. Nije se opirao nego je pustio da ga trese naprijed-natrag, beskrvnog lica.

"Izbacujem te iz svoje oporuke, razumiješ li, kao što bih izbacio rak iz tijela", Ujak X je vikao. Suze su mu se slijevale niz lice. "Nisi sportaš, Derek Crowley, kažem ti, nego lopov i lažljivac." Ruke su se premjestile s Derekovih ramena na njegov vrat. Derek se objesio o njih, pokušavajući ih maknuti. Ujak X, naginjući se naprijed, izgubio je ravnotežu i teško pao iz kolica na terasu, rušeći pribor za čaj. Mary je dotrčala, kleknula kraj svog muža. Oči su mu bile sklopljene, disanje hroptavo. Slina mu je curila iz usta.

Derek je rekao, ispričavajući se:

"Odjednom se jako naljutio. Sve ni zbog čega, on ne zna što govori. Nazvat ću Graysona."

Doktor Grayson je imao umirujuće ponašanje pod svim okolnostima, nešto što su njegovi pacijenti vrlo cijenili. Rekao je da

misli da nije učinjeno ništa strašno, iako je prerano da bi se točno znalo, moguće je da je Xavier imao još jedan lagani srčani udar. U međuvremenu mora ostati u krevetu.

"Užasno mi je žao, ali zaista nisam učinio ništa da ga izazovem", rekao je Derek svojoj teti. "Hoću li urediti da dođe bolničarka, ili možeš izdržati?"

"Izdržavam već dugo. On više nije što je bio, znaš. Danas poslijepodne rekao je da bi želio da je život poput onog u knjigama dječje lektire. To je jedino što sad čita, jedva pogleda papire."

"To je mislio kad mi je rekao da nisam sportaš."

"On te voli. Bio ti je dobar kad si bio mlad."

"Nemoj misliti da sam zaboravio. I ti si mi bila dobra." Poljubio ju je. "Palačinke su bile strašne."

10

Srijeda ujutro. Porson je sjedio u Carterovom malom uredu.

"Mislio sam da bismo trebali porazgovarati u četiri oka o značenju onoga što je predloženo u vezi s kupovinom dionica gospodina Morvellija", rekao je odvjetnik. "Trenutno vi imate većinu dionica. Izdavanjem sljedećih dvije stotine dionica, glasačku ravnotežu održavat će gospodin Morvelli."

Porson je zapalio cigaru prije nego je odgovorio. Carter, nepušač, pomislio je kakva je šteta da čovjek ne može sam birati svoje klijente. Da je to moguće, čovjek koji je posadio tu stvar ne mareći za posljedice bio bi vrlo nisko na listi onih s kojima bi volio raditi. Dok je udisao neugodan težak dim, promatrao je samozadovoljni izgled na licu svog klijenta, i nasmiješio se. Porson je bio važan čovjek u Headfieldu.

"Jedanaest ujutro, prva danas. Grayson kaže da ne bih smio pušiti do poslije ručka, ako i tada, ali to je užitak, a što je život bez užitka?" Dim se dizao po uredu. "Ja nisam budala. Crowley može misliti da jesam, ali nisam. Savršeno sam dobro znao što pokušava kad je prije nekoliko mjeseci predložio da osnujemo dioničarski fond zaposlenika sa sto pedeset dionica koje bi mu pripale."

"Tako nešto je prilično uobičajeno u tvrtkama vaše veličine."

"Ne poričem to. Ali kad je predložio da bi samo kao stvar formalnosti trebao imati glasačko pravo u ime zaposlenika, da li je zaista mislio da ću se s time složiti? Brzo sam to sredio. Kad sam rekao da je on jako zauzet i da bi bilo isto tako stvar formalnosti da ja imam glasačko pravo, nismo više čuli o tome. Derek je pametan momak, zato sam ga i uzeo za partnera, zašto raditi sav posao kad možeš uzeti psa da ga radi za tebe. Ali treba paziti na njega."

"Možda je tako." Carterovo kratko nakašljanje moglo bi biti neposredno negodovanje zbog dima cigare. "Ponavljam ono što želim reći. Gospodin Morvelli, signor Morvelli, će održavati ravnotežu nakon što preuzme dionice."

"A Guido je moj čovjek, ili što mislite zašto sam pristao na to? Znam ga već dugo, napraviti će kako mu ja kažem. Kad je rekao da bi volio preuzeti dionice, odmah sam ga nazvao i rekao da mi je drago, ali da bi Derek mogao kočiti stvar. Sigurno je da je pokušao staviti smiješnu cijenu na dionice jer je znao, da kad ih Guido jednom uzme, više neće imati šanse da on ima kontrolu. Ali ne može držati tu cijenu vječno, zar ne?"

"Ne neograničeno. Ako je neophodno, stavlja se klauzula u članak koja određuje nezavisnog suca, ali to se dešava vrlo rijetko. Drago mi je da gospodin Crowley ide s vama u Veneciju, osobni kontakt je toliko mnogo bolji od komuniciranja telefonom. Htio sam biti siguran da razumijete situaciju, i sretan sam što je tako. Moja vlastita pozicija je pomalo delikatna, jer sam zastupao vas osobno, a također i tvrtku, ali nikada gospodina Crowleyja."

"On se zna sam brinuti za sebe. Ili barem tako misli. Vrlo dobro, dakle, dat ćemo mu da to i učini."

"On bez sumnje ima svog vlastitog odvjetnika."

"On će ovo shvatiti kao svoj posao, da zaustavi ovaj mali sporazum. Pazite, Derek je ja-znam-sve tip koji misli da ne treba savjet ni od koga."

Carter je na trenutak požalio Dereka Crowleyja. S olakšanjem je rekao:

"Čaj i keksi."

Djevojka koja je ušla imala je velike grudi i široke bokove. Porsonov pogled bio je na njoj dok se naginjala da položi stvari na

Carterov stol, i uporno se zadržao na njišućim bokovima kad se okrenula. Kad su se vrata zatvorila, zadovoljno je kimnuo glavom.

11

Normana je zanimao izvještaj koji je Caroline podnijela o svom istraživanju, iako ga nije odobravao. Što je sada kanila učiniti?

"Već sam učinila. Vodim Gerdu na ručak."

"Pod kojim izgovorom?"

"Znaš da si Gerda laska da ima odličan osjećaj za boje?" Zavrtio je glavom. "To je činjenica. Rekla sam joj da preuređujemo hodnik i dnevnu sobu, a ne možemo se odlučiti za tapete, i pitala je bi li ona dala savjet. Naravno da bi. Tako ćemo provesti sat vremena u Baxter'su razgledavajući tapete, zatim na ručak."

"A na ručku?"

"Bacat ću razne aluzije, pitati je li ikad pila 'medovinu'*(*mead na engleskom znači medovina (op. prev.)*), reći da sam sanjala i probudila se rekavši Wallington apartmani, takve stvari. Vrlo suptilne. Kad bude izgledala uspaničena, pocrveni, istrči iz restorana u panici, znat ću."

"Caroline, stvarno si pretjerala."

Da li je rečenica dala naslutiti odbojnost? Bila je sigurna da ga njezino pretjerivanje privlači.

Clarabelle je noviji restoran na Tržnom trgu. Headfield više nema tržnicu, ali trg je pješačka zona, i općenito se smatrao jednom od gradskih atrakcija. Uređeni su vrtovi, u njima su žuborile male fontane, tu je bila knjižara, umjetnička galerija koja je prodavala loše originalne slike i dobre reprodukcije, dućani s francuskom odjećom. Stanovnici Headfielda, ili barem oni napredniji, bili su zadovoljni što su veletrgovine, uredi građevinskih poduzetnika, i dućani s brzom hranom držani podalje od Tržnog trga.

"Nisam bila ovdje prije." Gerda je gledala stolove od nekog laganog drveta, noge obojane tamnozeleno, na svakom stolu mala svjetiljka s tamnozelenim zaslonom, mladi konobari koji su nosili tamnozeleno svečane sakoe, bijele nabrane košulje i crne hlače. "Jako mi se sviđa."

"Mislila sam da bi boje mogle odgovarati tvojem umjetničkom osjećaju." Gerda je preporučila purpurno-crne prugaste tapete kraljevskog stila s početka stoljeća za dnevni boravak, i sivo-bijele pruge za hodnik. "Zahvalna sam ti za pomoć. Naravno, možda neću moći uvjeriti Normana, on je tako težak. Muževi su teški."

To je izgledalo kao obećavajući početak.

"Norman nije gori od većine, ali znaš li da mi je stvarno drago da je gore u Londonu cijeli tjedan. Ne bih mogla podnijeti da ovdje radi i dolazi kući na ručak svaki dan."

"Charlie ponekad dolazi kući." Nije rekla ništa više, ali to je bilo gotovo (rekla je Caroline te večeri Normanu) kao da im je ušla u spavaću sobu. Isti je pogled uputila konobaru koji ga je uzvratio nakon što je odmjerio Gerdine grudi, izazovne u jarkocrvenoj bluzi koja se slagala s bojom njezinog laka za nokte. Također je bilo neobično čuti kako netko Charlesa Porsona zove Charlie.

"Pretpostavljam da sam jednostavno sebična, a i Norman je na drugi način. Neki dan je inzistirao, stvarno inzistirao, da odem u najotrcaniji dio grada po zadatku za njega. Smijati ćeš se kad ti kažem zašto."

Gerda je uzela vilicom svoje oeufs florentine, i gledala upitno u svoju sugovornicu.

"On skuplja sličice iz cigareta." Gerda nije pokazivala spremnost da se nasmije. "To skuplja već godinama i u našem mjesnom listu izašao je oglas nekog čovjeka koji ima kolekciju na prodaju. Norman se naročito uzбудio zbog neke serije sa starim automobilima koje je čovjek oglasio. Trebao je sam ići, ali je morao raditi dokasna na nekom programu, pa je poslao mene. Poznaješ li zapadni Headfield?" Gerda je zatresla glavom. Priča je bila potpuno izmišljena, ali je osiguravala razumnu bazu za ono što je imala reći i Caroline je bila prilično zadovoljna s njom. Bila je malo zbunjena pitanjem koji dan je išla tamo, i zaposlila se sa svojom salad nicoise dok je razmatrala moguće teškoće određujući dan. Nije našla ni jednu.

"Petak navečer. To je bio stvarno otrcan blok, koji se zove Wallington apartmani, bez tepiha na stubištima, grozna boja, znaš već kakve stvari." Gerda je zavrtjela glavom. "Ne, naravno da ne znaš, otkud bi znala? Pogledala sam imena na ploči u hodniku, uglavnom

strana ili indijska, samo jedno ili dva bi mogla biti engleska, kao Mead ..."

Zastala je. Gerdin izraz se nije promijenio. Dovršavala je svoja jaja, uzela jednu od čačkalica koje je osiguravao restoran Clarabelle, i započela čačkati po zubima.

".., ali imena oglašivača, O'Brien, nije bilo." Gerda je maknula čačkalicu. "Irsko."

"Kako? A, irsko, da. Na kraju sam ga pronašla u podrumu. Bio je pazikuća. Ali prodao je sličice to poslijepodne, rekao da ih je mogao prodati nekoliko puta skuplje. I, možeš li vjerovati, Norman je imao drskosti da kaže sam ih mogla kupiti da sam išla ujutro. Kao da nemam ništa drugo za raditi. Muškarci!"

"Da. Express izlazi srijedom. Predugo si čekala. Ne, hvala, neću uzeti puding, samo kavu."

Što je još Caroline mogla reći? Osjećala se gotovo razbješnjeno frustriranom. Gerda je znala, rekla je Normanu te večeri, točno znala o čemu priča. Bilo je to gotovo kao da ju Gerda ismijava.

"Ja ne vidim što se to tebe tiče."

"Ne želiš li znati istinu?"

"Mislim da si saznala da Gerda ima vezu, zašto želiš znati nešto više? Reći ću ti što je interesantno. Kako djeluju glasine u malom gradu, način na koji se šire i pogađaju život grupe. Mogao bi se napraviti dobar dokufikt. Grad je prevelik, trebalo bi ustvari selo. Otrovnna pisma, ljudi ih ignoriraju, otrov se širi, optužuju nekog samotnjaka, cijela stvar završava nekim nasilnim činom, kuća osumnjičenog spaljena i on zajedno s njom. Možda to ne bi išlo, previše fiktivno, nema dovoljno dokumentarnog u tome."

Digla je ruke od Normana kao beznadnog slučaja, ali nije napustila ideju da nekako potvrdi istinu o ljubavnom gnijezdu. Kasnije te večeri nazvala je Lucy Langley, možda malo tupu ženu, koja je povremeno radila kao socijalna radnica u zapadnom Headfieldu i pitala je da li bi možda mogla potražiti gospođicu Mead kad prolazi onuda.

"Mislim da sam ju poznavala, ali kad god zovem, ona je vani. Ako ti to ne bi bio problem ..."

"Nikakav problem, često sam u tom dijelu. Reći ću joj da je hoćeš vidjeti."

"Nemoj to reći, možda to nije moja gospođica Mead. Bila je djevojka kad sam je poznavala, kći starog prijatelja." Opisala je Gerdu i rekla da je to njezina gospođica Mead.

"Nemoj me spominjati, ako je to ona voljela bih ju nazvati i iznenaditi je."

"Što onda da kažem?"

Caroline reče nestrpljivo da bi trebala reći da je pogriješila stan. Prijevara joj je bila tako prirodna da je uzimala zdravo za gotovo da se i drugi jednako lako njome služe.

12

Rasprava o zimskom katalogu za praznike u talijanskim Alpama i austrijskom Tirolu, u društvu dvojice engleskih i dvojice talijanskih predstavnika, oduzela je Dereku cijelu srijedu popodne. Bio je usred toga kad je nazvala Stephanie i rekla da ga mora vidjeti. Zvučala je rastrojenije nego obično, znak nadolazeće nevolje.

"Steph, što se događa?"

"Izgubila sam posao." Stephanie je bila stručni stenodaktilograf i nikad nije imala problema s pronalaženjem posla. Međutim, na nijednom nije ostajala dugo, zbog trauma u njenom emocionalnom životu koje su nekada vodile do toga da prođu dani, a da ona to ne primijeti, drugi put bi se problemi pomiješali s tipkanjem i pisala bi na papir ono o čemu je razmišljala, umjesto onog što je čula. "Derek, dragi, tako sam očajna. Moram razgovarati s tobom."

Nije pitao o čemu želi razgovarati s njim. Kad se radilo o Stephanie, mora da je u pitanju muškarac, a trenutni muškarac je bio Colin.

"Jesi li u uredu?" Kad je bila pod stresom, Stephanie je vodila po pola sata duge telefonske razgovore iz ureda, praksa koja je okončala dva ili tri posla.

"Ne, ne, u stanu sam. Možeš li doći sad?"

"Ne sad."

"Poludjet ću, Derek, moram razgovarati s tobom."

"Trenutno sam u gužvi do nosa. Bit ću kod tebe oko šest ili što prije budem mogao. I Steph, nemoj početi piti." Kad je spustio slušalicu, nazvao je Morvellija u Veneciju.

"Derek, zdravo. Kako je prošao sastanak o novom programu? Sjajno, pretpostavljam. Našli smo nekoliko prilično vrućih stvari za vas, ha? Moji su dečki sklopili par stvarno teških poslova."

"Sastanak je bio u redu, zimski katalog izgleda dobro. Guido, možda već znaš. Bit ću tamo u subotu ujutro kad ćeš razgovarati s Charlesom o opcijskim dionicama."

"Shvatio sam da ti nećeš dolaziti." U Morvellijevom glasu bilo je manje oduševljenja nego inače.

"Charles hoće da to napravimo svi zajedno. Misli da je tako najbolje."

"Ako obojica tako mislite." Njegov je glas ponovo zadobio oduševljenje, kao što automobil dobiva na brzini. "Bilo bi dobro da obojica dodete. Napraviti ćemo posao, zatim idemo van u grad, napraviti ćemo malu zabavu. Kako dugo ostajete?"

"Ne dugo. Znaš da dolazimo vlakom? Kulturološko PC putovanje odlazi u petak, pa je Charles mislio da bismo trebali vidjeti kako sve ide, blagosloviti put svojom prisutnošću. Tako da dolazimo u subotu oko zore, sastat ćemo se popodne, odletjeti natrag u nedjelju."

"U subotu navečer slavimo posao." Stanka, zatim Morvelli upita: "Lijepa Gerda dolazi? I lijepa Sandy?"

"Shvatio sam da Gerda ide. Nisam još razgovarao sa Sandy, ali mislim da će pokušati izbjeći putovanje vlakom. I, Guido?"

"Da."

"Bit ću težak pregovarač."

"Ništa drugo ni ne očekujem."

13

"Ima nekog ponešto jasnog bijelog vina i ovih prilično pljesnivih krepera sa sirom, ničeg drugog. Neorganizirana sam."

"Ponešto jedno bijelo vino će sasvim dobro poslužiti. Izostavit ću krekere."

Stephanien stan je bio u stambenom bloku blizu kolodvora. Stanovi su bili istovjetne kutije, svaka s malom spavaonicom, sićušnom kupaonicom i uskim prolazom za kuhinju. Dnevna soba bila je četvrtasta, s prozorom koji je gledao na željezničku prugu. Bila je zatrpana prtljagom Stephanienog života, koji je uvijek bio neorganiziran. Ploče su bile pobacane po podu, dva para cipela ležala su gdje su bile skinute, između kauča i spavaće sobe, pepeljara je bila puna mokrog smeća koje su činili uglavnom opušci, stara šivaća mašina bila je na stolu s materijalom pokraj, koji bi mogao biti transformiran u haljinu, ali će vjerojatnije biti odbačen kao beznadan, mrvice pobacane svuda po podu i kauču. Derek je vidio nekoliko sličnih soba u kojima je živjela njegova sestra.

"Ovo mjesto je živi nered, nemoj govoriti. A i ja sam."

"Steph, pila si."

"Bilo je nekog džina. Sad ga više nema." Nije ništa rekao.
"Zaljubljena sam u Colina."

"Što on misli o tome?"

"I on je zaljubljen u mene. Hoće da se vjenčamo."

"Bravo za oboje."

"Ali, Derek, to bi bilo kao incest."

"Glupost. Vi ste prvi bratići, ali više nitko ne mari za te stvari."

"Colin kaže da dobro radi za firmu, zadovoljan si s njim, sve u redu?"

"Savršeno istinito. Ljudi ga vole, on je jedan od najboljih vodiča kojeg smo ikada imali. I vratio se s puno dobrih stvari s puta na Daleki istok."

"Ljudi ga vole", ponovila je. Zvučala je savršeno trijezno, i nitko tko je ne poznaje tako dobro kao Derek ne bi shvatio da nije. "Kaže da se vjenčamo, skrasimo, budemo savršen par, kao ti i Sandy. To je ono što njemu treba, što ja trebam. To se nikada neće dogoditi." Počela je jecati. Zagrlio ju je, osjetio kako se njeno tijelo tresu kraj njega. "Žao mi je što te gnjavim, nemam nikog drugog, nemamo majke, nemamo oca." Za razliku od njega, osjećala je gubitak roditelja duboko, i nikada nije Ujaka X-a i Mary prihvatila kao odgovarajuću zamjenu.

"Naravno da će se to dogoditi, zašto ne? Ja ne vidim u čemu je problem."

"Ja sam u neredu." Napravio je ponešto nestrpljivu grimasu. "I onda, tu je incest. I Colin je lopov."

"Colin!" Nije rekao da po njemu Colin ne bi imao živaca učiniti bilo što nezakonito, iako je to bilo ono što je mislio.

"I on je tako drag", Stephanie je ridala. "On je najdraži čovjek kojeg znam. Nitko nikada nije bio tako dobar prema meni. Ali on zna da ga njegov otac mrzi, voli samo tebe."

"Steph, saberi se."

Rekla je jadro:

"Sabrana sam kao što ću uvijek i biti, i pogledaj taj stan."

"Što si mislila kad si rekla da je Colin lopov?"

"O, ne znam. Možda griješim, pretpostavljam da je tako. Stvar je samo u tome da je rekao da bi uskoro mogao zaraditi mnogo novaca, a on nikada neće zaraditi mnogo novaca na pošten način, je li tako?" Derek se slagao s njom, ali nije to rekao. "Ima neki posao, ne znam kakav. On ti se divi, znaš. 'Derek će uspjeti', kaže ponekad. 'Derek će se obogatiti.'"

Sinula mu je ideja.

"Nije ti rekao ništa o pismima, je li?"

"Kakvim pismima? A, tim pismima. Ne, zašto bi?"

"Misliš li da bi ih on mogao slati?"

"Colin?" Prijedlog joj je zaustavio suze. Gledala ga je zaprepašteno. "Ne bi nikada učinio tako nešto. O, Derek, ne mogu se odlučiti, da se udam za njega?"

"Živi li on ovdje s tobom?"

"Zadnjih nekoliko tjedana, da, naravno. Što si očekivao?"

Rekao je da misli da bi trebala živjeti s Colinom još koji mjesec i ako još uvijek budu osjećali isto, siguran je da će svatko njihovom braku dati blagoslov.

14

Usprkos želji Robina Bruce-Comforta da promovira Brakla i druge europske dramatičare, sljedeći komad koji će postaviti

Headfieldska glumačka družina je Vrlo neformalno umorstvo, kvalitetno djelo koje je osiguravalo uloge za više od deset ljudi, iako je troje od njih zaticalo brza smrt. Sam Bruce-Comfort je bio odličan kao amaterski istraživač u stilu Petera Wimseyja, Porson gotovo jednako dobar u ulozi glavnog inspektora, detektiva koji nije trpio gluposti. Glavno osumnjičenu, autoritativnu damu koja je imala dobar razlog da ubije gotove sve ostale na sceni, igrala je Brenda Wilson. Ispalo je, međutim, da je pravi ubojica njena tajnica, koju je glumila Sandy. Stalnu profesionalnost osiguravala je režija Normana Dixona, koji je svaki pokus započinjao govoreći da se nitko ne treba previše brinuti, da su ovdje samo zato da se zabave, a završavao vičući na one koji bi zaboravili tekst ili se premještali na pravo mjesto u krivo vrijeme.

Pokus u srijedu navečer odvijao se svojim tijekom, i oko pola jedanaest dostigao zadnju scenu. Bruce-Comfort i Porson su okupili osumnjičene i zatim započeli prebacivati sumnju s jednog na drugog u skladu s ritualom. Izgrađen je slučaj protiv Brende i brzo srušen, zatim se pažnja okrenula prema Sandy. Ostala lica polako su se povukla sa scene, ostavljajući je samu u sredini pozornice. Porson je završio svoju složenu analizu i otkrivanje, i stajao s kažiprstom uperenim u Sandy. Ona je otvorila svoju torbicu, petljajući drhtavih ruku i izvadila sjajni metalni revolver. Zajedno s njim ispao je i češalj i pao na pozornicu, Sandy se prignula i dohvatila ga, Norman je istog trena pokrio lice rukama, započeo govoriti i ipak se prekinuo.

"Stani", povikala je Sandy. Porson koji se do tada nije micao, krenuo je polako naprijed. "Ne prilazi bliže. Stani tamo, pucati ću."

Porson reče:

"Hajde da sve prođe bez problema. Samo mi sad predajte taj revolver, lijepo i polako."

Zatim se dogodilo. Porson se približio za još jedan korak ili dva. Sandy je povikala: "Stani" ponovo, podigla revolver, pucala. Zvuk je bio glasan. Porson je pao, udarivši se rukom u rame. Staklena vaza s cvijećem lijevo od njega također je pala. Bruce-Comfort je više plaho prišao postrance, nego dotrčao preko pozornice, neuvjerljivo se dohvatio sa Sandy, i oduzeo joj revolver.

"Charles", povikala je. "Charles, što se dogodilo? Jesi li povrijeđen?"

Porson je pogledao gore da kaže da je savršeno dobro, zašto ne bi bio, u isti tren kad je Norman dojurio na pozornicu i pitao Sandy što je do vruga mislila da radi.

"Prvo ispustiš češalj, onda počneš pričati sa Charlesom. Imaš još teksta prije zavjese, možda da nastaviš s njim." Sandy je pokazala na vazu.

"Metak ju je razbio. To je bio pravi metak."

Norman je rekao:

"Glupost." Porson je zurio u nju.

"To je bio pravi metak", ponovila je.

"Mogla sam nastrijeliti Charlesa, mogla sam ga ubiti."

Gerda, koja je sjedila kraj Jasona zajedno s još desetak ljudi u gledalištu, kratko je zakikotala.

"Umišljaš stvari." Norman je otišao do mjesta gdje je stajala vaza, nagnuo se da pogleda komadiće stakla, vratio se izgledajući potreseno. U ruci je imao mali komad metala, metak.

"Imaš pravo. Kakva prokleta blesava šala."

Porson je uzeo revolver, otvorio ga.

"Svi ostali meci su lažni."

"Ne sviđaju mi se takve šale", rekao je Bruce-Comfort. "Da je Sandy uperila pištolj direktno u njega, kao što je trebala učiniti, Charles bi bio nastrijeljen. Mislim da ne bismo trebali dovršavati pokus, mislim da bismo trebali otkriti tko je mogao izvesti taj opasni trik."

"Dobro, dobro." Norman je mahnuo rukom. "Pištolj je rekvizit, često je korišten. Edna se brine za rekvizite, što ti kažeš, Edna?"

Edna je bila učiteljica u Headfieldskoj gimnaziji. Kao i ostatak gledalaca i ona je sada bila na pozornici.

"Bio je u kutiji za rekvizite sve do prije pola sata, kada sam ga dala gospođi Crowley. Bilo tko ga je mogao uzeti."

"Baby browning", reče Porson. "Mora da ima već pet godina kako sam ga dao društvu. I samo jedan pravi metak. Ne može se reći kad je stavljen." Objasnio je. "Taj pištolj se ne koristi tako često, samo kad je potreban kao rekvizit. Pravi metak je mogao biti stavljen prije šest mjeseci, pa i prije. Možda su bila četiri lažna metka prije njega za ispucati." Robin se izvinuo tako da mu je cijelo tijelo izgledalo elastično.

"To je stvar za policiju."

Čuo se žamor negodovanja. Porson reče da je to očito bila glupa šala, Brenda je ukazala na neželjeni publicitet koji bi vjerojatno slijedio policijsku istragu, Norman je rekao da ako žele upropastiti predstavu zbog policije koja tapka uokolo cijelo vrijeme, eto pravog načina da se postupi.

Sandy je šutjela. Sad je progovorila.

"Kao što je Charles rekao, nemamo pojma kad je metak stavljen u pištolj. Ako je on spreman uzeti to kao nečiju glupu šalu, mislim da bismo i mi trebali."

Prijedlog je pozdravljen s olakšanjem. Poslije je Jason odveo Sandy na stranu.

"Stvarno vjeruješ da je to bila slučajnost?"

"Samo nečija glupa šala."

"Anonimna pisma su se ticala i Charlesa, sad ga možda netko pokušava ubiti. Ove dvije stvari su sigurno povezane?"

"Ne vidim zašto. Cilj pisama je bio Derek. Ne znam zašto misliš da bih željela pucati na Charlesa."

Jason je dotakao prstom svoju leptir-mašnu.

"Sandy, naravno da nisam mislio da si pucala namjerno. Mislim da je metak morao biti namijenjen Charlesu. I tko god da ga je stavio, znao je da ćeš pucati u toj sceni."

"To je ideja." Stajala je razmišljajući o tome. "Ti imaš ponekad ingeniozne ideje, Jason."

15

Derek je bio na ručku Rotary kluba, takve stvari su jedan od načina na koji se PC putovanja reklamiraju. Kad je Sandy pitala kako je bilo, rekao je:

"Bilo je rotarski. Pričao sam rotarske šale, udarao rotarska leđa, smijao se rotarskim govorima. Neka mi Bog oprost, jer znam da Jason to ne bi radio. On bi rekao da je to nepodnošljivo i bio bi u pravu. Trebam još jedan viski."

"Natoči i meni jedan. Puno misliš o Jasonu."

"On je moj najstariji prijatelj. Znam da ga baš ne voliš."

"Ne razmišljam baš o njemu, ali on je zločest. Ne prema tebi, prema svima ostalima. Prema meni posebno, ne bih trebala biti iznenađena."

"Sandy, ljubavi moja, kunem ti se s rukom na srcu da nismo nikada ..."

Prasnula je u smijeh.

"Nije potrebno da navlačiš svoj ozbiljan izgled, nije mi važno jeste li ili niste. Znam na što dolaze dečki u javnim školama. Usput, gotovo sam nastrijelila tvog partnera večeras."

Slušao je fasciniran, ali nije izgledalo da je priču shvatio ozbiljno.

"Naravno da je to bila slučajnost, svaka druga ideja je smiješna. Ima mnogo ljudi koji ne vole Charlesa, ali nitko ga ne bi pokušao ubiti na taj način. Slušaj, ljubavi. Moram ići u Veneciju u petak."

"Mislila sam da ideš na neku konferenciju o putovanjima."

"Morao sam to otkazati. Charles je inzistirao da bismo trebali srediti stvar s dionicama na onome što on zove sastanak za okruglim stolom. Idemo s PC paketom, vlakom, Charles želi vidjeti reakcije klijenata iz prve ruke. Tipično za njega. Zanimaju ga sitnice, a odbija svaku originalnu ideju za proširenje. Idemo u petak, vraćamo se avionom u nedjelju. Hoćeš ići?"

"Ne, hvala. Sjedenje u vlaku dvadeset četiri sata nije moje poimanje sreće, a tu je i Owen za kojeg se trebam brinuti. Sunčanje u vrtu je više u mom stilu. Dakle, hvala, ali ne hvala."

"Gerda isto ide."

"Je li? Razumijem."

"Što to sad znači?"

"O, ništa. Ne bih se iznenadila da ide samo zato da vidi kako je voditi ljubav u vlaku. Ali, zaboravi Gerdu, razgovarajmo o tebi." Njeno široko čisto čelo se naboralo. "Hoće li sve uspjeti?"

"To je bila tvoja ideja na prvom mjestu ..."

"A ti si je popravio i iskristalizirao."

"Znači da je predodređena za uspjeh. Bili smo jako pametni. I to je stvarno u interesu svijeta."

"Pogotovo u tvojem. Ti si jedan spretan vrag."

"A ti si žena za jednog spretnog vruga. Ali draga Sandy, tebe nikad nisam varao."

16

Stanovnici Headfielda su ugledni ljudi srednje klase, pristojni, i doličnog ponašanja u javnosti. Ipak i u Headfieldu se iza spuštenih zavjesa dešavaju čudne stvari.

"Samo mi predaj taj revolver lijepo i mirno", reče Gerda.

"Neću."

"Hoćeš." Izbila je revolver igračku iz Porsonovog stiska naglim udarcem svojeg plastičnog pendreka. "Ispruži ruke."

"O, molim, ne." Ruke su bile ispružene, lisice su škljocnule na njima. Gerda je imala policijsku uniformu i kacigu na kojoj je pisalo da je ona PC 007. Porson je bio gol.

"Ti si opasan čovjek." Otišla je do ormarića, izvadila komade užeta. "Mislim da moraš biti vezan. Lezi na krevet."

Porsonova prsa su bila dlakava, trbuh velik. Legao je na krevet. "I što ćeš sad učiniti?"

Ovila mu je užetom jedan članak.

"Možda te ubijemo - da? - evo ovako." Stavila je revolver igračku na njegovu glavu. Okinuo je bezopasno. "Možda nešto drugo. Vidjet ćemo. Okreni se."

Porson se promeškoltio s užitkom. Okrenuo se. Na Gerdinom licu bio je izraz krajnje dosade.

17

Četvrtak ujutro. Robin Bruce-Comfort nesigurno je ušao u Jasonov ured, zastao oklijevajući ispred stola, pogledao s neodobravanjem Arthur Machenov 'Brijeg snova', koji je bio otvoren ispred njegovog kolege, ali se suzdržao od komentara.

"Ono sinoć je bila loša predstava. Mislim, Porson je mogao biti nastrijeljen."

Jason je sklonio knjigu.

"Da, mogao je biti."

"To nije nešto što bi se moglo ostaviti i ne učiniti ništa s tim, slažeš li se?"

"Što predlažeš? Izgleda da nikome nije stalo da se zove policiju."

Robin je svinuo svoje dugo tijelo u stolicu.

"Ima nešto što nisam spomenuo. Rečeno je da je pravi metak mogao biti stavljen prije nekog vremena, ali nije tako. Ja sam posudio revolver prošlog vikenda i napunio ga lažnim mecima kad sam ga stavio natrag." Premještao se u stolicu. "Bio je Barryjev rođendan, i imali smo zabavu policajaca i lopova. Htio je da to bude dosta realistično, ne samo dječji pištolji, gleda puno tih američkih trilera na televiziji. Nema ničeg lošeg u tome, nema razloga da tako gledaš."

"Samo sam pomislio kako oboje, ti i Eldred ne odobravate nasilje na televiziji."

"Naravno, ali svejedno. Pretpostavljam da ti nikada ne gledaš ništa osim obrazovnog i umjetničkog programa."

"Ja nemam televizor."

"A", reče Robin prkosno, "kao što Eldred kaže, uvijek ga možeš ugasiti."

"Da, ali da li to činiš?"

"Svejedno, razumiješ što mislim. Vratio sam ga natrag u ponedjeljak napunjenog ćorcima. Netko je stavio pravi metak, i to mora biti netko od naših članova. Oni su znali da će se pucati iz njega na probi. Ne mogu ni misliti o tome." Jason je premetao figuricu kineskog mandarina na svom stolu. "Jesi li dobio neko anonimno pismo u zadnjih nekoliko dana?"

Robin je izgledao uspaničeno.

"Dragi bože, ne. Hoćeš reći da netko u Headfieldu šalje anonimna pisma?"

"Baš u Headfieldu." Ispričao je Robinu o pismima. "Dakle, vidiš, mogla bi postojati veza, iako Sandy misli drugačije. Ako osjećaš da bi trebao reći policiji, onda im moraš reći. Moguće je, ipak, da će to oni smatrati glupom šalom."

"Misliš li da bih trebao otići na policiju?"

Jason se nasmiješio na način koji su mnogi ljudi smatrali iritantnim.

"Nisam to rekao. Nemam mišljenje o tome." Robin je bio izživciran. Izmigoljio je iz stolice, malo se nagnuo naprijed, progovorio naglašavajući riječi. "Dva tjedna čekam na sređivanje usporedbe brojki koji se odnose na sheme izobrazbe na jugoistoku. Planira se razvoj za područje koje je u pripremi bez da znamo upotrebljivost sheme u odnosima prihvatljivosti i postignuća. Kada će komparativni podaci biti spremni?"

Još uvijek se lagano osmjehujući, Jason je rekao:

"Odlazim sljedeći tjedan. Hoćemo li reći u srijedu tjedan iza toga?"

"Ne mogu li ih imati sutra?"

Jason je zavrtio svojom urednom glavom.

"Srijeda onda, bez greške."

"Bez greške. "

Osjećaj neodobravanja ostao je dok Robin Bruce-Comfort nije stigao do vrata. Zatim se okrenuo i rekao drugačijim tonom:

"Eldred i ja se nadamo da ćemo te vidjeti večeras."

"Vrlo se radujem tome."

Kad su se vrata zatvorila Jason je pozvao Rhodu, i ponovio što mu je rečeno o podacima. Rhoda reče da ih može imati sljedećeg jutra. Jason odvrati da ne osjeća da će to biti isto, ako ih pogleda upravo prije nego ide. U ponedjeljak nakon njegovog povratka bit će dovoljno vremena. Kad je napustila sobu vratio se Brijegu snova.

18

Dixonovi su imali goste koji su dolazili za vikend i Caroline je provela jutro pripremajući jelo koje se zvalo, Jonathanovo pile, koje je pronašla u kuharici Jane Grigson. Ili zbog toga jer je priprema jela bila složena - odstranjivanje svih većih i manjih kostiju ('napravite posao što urednije možete', govorio je recept ohrabrujuće) proizveo je jadan rezultat neprivlačnog izgleda - ili zato jer je bila zaokupljena željom da otkrije činjenice o Wallington apartmanima, uglavnom krajnji rezultat nije izgledao obećavajuće. Na kraju je sve bacila u zamrzivač i sjela čitati Guardian.

Naravno da su izgledi da se vrata otvore pred Lucymali, možda ljubavnici neće biti tamo ili će zanemariti zvono, u tom slučaju će morati opet pokušati nešto drugo - ipak osjećala je da će zazvoniti telefon i da će to biti Lucy s uzbudljivim novostima. Bacila se na telefon kad je zazvonio u tri sata i čula Lucyin pomalo uvrijeđen glas.

"Drago mi je da sam te dobila. Divan dan kakav je danas, nije dobar za telefoniranje, svi su vani. Mislim, ne možeš im zamjeriti zbog toga, je li? Zašto bi čekali u kući da vide socijalnog radnika, ne možeš to očekivati."

"Pretpostavljam da ne."

"I još, znaš li, jedna od mojih štíćenica bila je u krevetu prehladena. Po ovom vremenu! Rekla sam joj, ti si prvi slučaj koji se ikada pojavio u vrućem lipnju."

"Lucy, imaš li mi nešto reći? O gospođici Mead`?"

"Naravno, zato sam i nazvala. U krivu si, znaš, to nije tvoja gospođica Mead."

"Kako to misliš?" Upravo je htjela reći da to mora biti njezina gospođica Mead, ali se ipak zaustavila. "Možeš li mi reći što se dogodilo. Molim te."

"To je upravo ono što radim. Išla sam u posjetu obitelji u ulici Maryjo jutros i što sam našla? Uzeli auto, otišli u Chessington Zoo na cijeli dan, pazi u deset sati, morali su stvarno rano krenuti. Pa sam pomislila, imam nekoliko minuta viška i blizu sam Wallington apartmana ..."

"I otišla si do gospođice Mead."

"Jesam. Ali bila je vani. Bez odgovora. Tako sam onda otišla ..."

Caroline je shvatila da je beskorisno prekidati, Lucyna priča se odmotavala polako, poput trake. Isključila je mozak ne slušajući izvještaj o posjetima njenim štíćenicima koje je vidjela i nije vidjela, uključivši se ponovo na riječi "... tvoja prijateljica gospođica Mead."

"... jedan sat, i pomislila sam otići ću opet do tvoje prijateljice gospođice Mead, i još jednom kasnije. Pa sam pozvonila. I vrata su se otvorila. I ja sam rekla: 'Mogu li razgovarati s gospođicom Mead?' a ona je rekla: 'To sam ja, ja sam gospođica Mead.' Došla je kući na ručak. Ali to nije bila tvoja gospođica Mead."

"Misliš, nije bila plava?" Groteskna pomisao na Gerdu s perikom proletjela joj je glavom.

S druge strane se čulo nešto što je mogao biti smijeh. Lucy nije imala neki smijeh.

"Sigurno ne. Crnkinja je." Razgovor je trajao još pola minute, ali kad je Caroline spustila slušalicu nije imala pojma što su govorile. Zbunjenost, osjećaj da je Lucy pogriješila, slijedio je bijes. Nije sumnjala, nakon ručka u srijedu, da je Gerda točno znala na što cilja. Pazikuća ju je namjerno prevario. Pomisao je bila nepodnošljiva. Sat kasnije vratila se u Wallington apartmane, u bolesno žuti hodnik, zatim pozvonila na zvono u podrumu. Pat O'Brien je otvorio vrata sa svojom škotskom kapom s pomponom na glavi.

"Gospodine O'Brien, u utorak sam došla ovamo i bila kod vas. Postavila sam neka pitanja o svojoj prijateljici. Mislila sam da možda stanuje ovdje."

"A, moje pamćenje nije više što je bilo."

"To nije bilo prošle godine ili čak prošlog tjedna. To je bilo prekjučer."

"Krivo ste me razumjeli, gospođo. Sjećam se da ste bili ovdje, nema problema za to, stvar je u imenu - a, imam ga. Smith, vi ste gospođa Smith. I ime vaše prijateljice, kako je bilo?"

"Rekla sam vam da nisam sigurna. Vi ste rekli da je ona gospođica Mead. To nije bila istina. Gospođica Mead je crna."

"Tako je." Brzi osmijeh preletio je stisnutim licem. "Crna kao ugljen, kako se kaže. Bog je blagoslovio."

"Onda zašto ste mi rekli njezino ime?"

"Mora da sam krivo zapamtio, gospođo Smith, potpuno krivo zapamtio."

"Onda u kojem je stanu moja prijateljica?" On je zavrtio glavom. "Gospodine O'Brien, uzeli ste moj novac za krive podatke. Neću otići dok ne dobijem odgovor."

"Nije li užasna stvar kad te pamćenje iznevjeri? Jer se ne mogu sjetiti ni jedne riječi. A za novac, imate potvrdu, neki papir za pokazati?"

"Vrlo dobro znate da nemam."

"Eh, onda, gospođo Smith, bojim se ..." I zatvorio joj je vrata pred nosom. Ponovo je pozvonila, ali nije dobila odgovor. Gore u hodniku gledala je imena, i u jednom divljem trenutku razmišljala o tome da se vrati jedne večeri i pozvoni na svako zvono, O'Gorman, Patel i sva. Zatim joj se vratio zdravi razum i nevoljko je izašla iz Wallington apartmana. Nije sumnjala da su Gerda i Derek održavali vezu, ali je njena znatiželja, s obzirom na male dijelove slagalice, ostala nezadovoljena.

19

Govori se da je klasni sustav u Britaniji nestao u zadnjih pola stoljeća. Možda je tako u velikim gradovima, ali u manjim mjestima, kao što je Headfield, razlike još uvijek postoje, iako su ponešto izmijenjene. Bruce-Comfortovi su bili svjesni svog položaja u društvu. Robin je bio časni Robin, mlađi sin nasljednog, iako osiromašenog plemstva, s obiteljskim stablom koje je mogao pratiti unatrag sve do Rata ruža. Eldred je bila iz grane mjesnog suca, i bila je upraviteljica škole. Lista uzvanika za njihove povremene kućne prijame uključivala je lokalnog boemskog slikara Olivera Spaeleya, ali ne i gradonačelnika, koji je, izabran po zakonu starosti, te godine bio laburist i vlakovođa.

Izuzeće nije uzrokovala gradonačelnikova politička sklonost, jer Eldred je jednom u svojoj mladosti glasala za laburiste, nego njegovo zanimanje. Kao što je rekla, on bi jednostavno beznadno osjećao da ne pripada tamo. Bila je pozvana većina Headfieldske glumačke družine, ali ne i Betty Jones čiji je muž bio mesar. Demokracija, kao što je Eldred također povremeno govorila, mora imati granice.

Ova konkretna prilika nije bila kućna nego ljetna zabava, i dešavala se u četvrtak samo zato jer je Eldred pomiješala datume. Pozivnice su bile poslane za subotu, ali to je bio rođendan Robinove majke i prilika za koju se obitelj uvijek okupljala. Bilo je neophodno hitno telefoniranje zbog promjene i broj uzvanika bio je manji nego obično, četrdeset umjesto uobičajenih šezdeset ljudi.

Bruce-Comfortovi su živjeli izvan grada u raskošnoj posjedničkoj kući iz sedamnaestog stoljeća s nekim kasnijim dodacima, uključujući i krilo koje je prije nekoliko godina dodao arhitekt koji je smatrao čistim kukavičlukom postići neprimjetnu mješavinu starog i novog. Sukladno tome dodao je strukturu od blistavog stakla i umjetnog mramora izvornoj mat crvenoj cigli, stvarajući učinak koji je u svakom slučaju bio originalan. Iza tog modernog krila, zaklonjen od pogleda živicom, bio je bazen sa stolicama i stolovima oko njega, i građevinom koja je mogla biti nadrealistički cvrčkov paviljon, sa svlačionicama, tuševima i barom. Caroline Dixon je rekla da izgleda kao dio Torremolina prebačen u Headfield, ali je svejedno rado prihvaćala pozive na zabave Bruce-Comfortovih. Te krasne večeri krenula je prema bazenu, ostavljajući Normana s domaćinom da priča o stječećoj produkciji Družine. U bazenu je bilo nekoliko ljudi, među njima i Derek i Sandy. Dok ih je promatrala, Derek je plivao za Sandy, uhvatio je, započela je borba, zaigrano hrvanje i krici smijeha. Osjetila je žalac ljubomore i trenutak nedoumice. Može li jedan član ovog savršenog para varati drugoga?

Eldred Bruce-Comfort bila je visoka, tamnih očiju, pomalo zapovjedničkog načina koji je očito nedostajao njenom mužu. Nije bilo sumnje da se smatrala ženom koja se razumije u kulturu i toplo je pozdravila Jasona.

"Dragi Jasone, tako mi je drago da te vidim. Znaš li što mi nedostaje ovdje, iako jako volim Headfield? Netko s kime se može razgovarati, netko tko stvarno zna. O važnim stvarima, mislim." Jason je pognuo svoju glavu prihvaćajući kompliment, a ona je odjednom zakikotala. Predala se nasumce izrečenim riječima i gestama neprikladnim njezinom veličanstvenom držanju. "Znaš li da te nikada nisam vidjela da nosiš išta drugo osim leptir-mašne?" Ona sama bila je u elegantnoj plavoj svilenjoj haljini s kratkim rukavima i imala duge ahatne naušnice.

"Imam po jednu za svaki dan u tjednu i još nekoliko koje držim za određene prilike, kao što je ova."

"Nikad nisam sigurna da se ti ne šališ."

"Nikako. Ne bih želio razmišljati o odabiranju kravata za svaki pojedini dan pa nosim uvijek istu istog dana u tjednu baš kao što i svaki dan u tjednu jedem u istom restoranu."

"Sad znam da se šališ. Reci mi, jesi li pročitao zadnjeg Kingsleyja Amisa? To je stvarno najžešća stvar koju je napisao."

"Ali svi bi bili uznemireni kada to ne bismo mogli reći za svaku novu knjigu Kingsleyja Amisa, nije li tako?" Bila je spašena od odgovora dolaskom Olivera Spaceleya, koji joj je poljubio ruke i rekao da izgleda veličanstveno. Umjetnik je bio malen i dlakav, osobina koja je bila naglašena njegovom otvorenom košuljom koja je pokazivala više nego tračak crne žice koja je strčala uvis, i sandalama koje su otkrivale čuperke dlaka koji su se pojavljivali iz njegovih nožnih prstiju. Promotrio je Jasonov izgled s uzajamnim neodobravanjem. Eldred je ponovila svoju primjedu o Kingsleyju Amisu.

"Nemam vremena za čitanje, previše sam zaposlen slikanjem. Što to čujem o starom Porsonu, da je gotovo nastrijeljen? Amaterske glumce bi se isplatilo gledati ako su počeli unositi malo realizma u to."

Jason reče hladno:

"Netko je stavio pravi metak u rekvizitski revolver."

"Robin je to shvatio vrlo ozbiljno", reče Eldred neodobravajuće. "Evo Helen Jameson, moram je pozdraviti." Gotovo je potrčala pozdraviti Helen, zapravo još više njezinog muža sir Williama, špekulanta zemljištem čija je, nedavno dodijeljena titula, bila povezana s nekim doprinosima za fondove konzervativne stranke.

"Ideš se kupati?" piiao je Oliver Spaceley. Jason se stresao, grozeći se. "Ja se idem presvući. Nema puno svrhe dolaziti na ovakvo mjesto ako se ne smočiš."

Derek i Sandy izašli su iz bazena. Sandy je otišla pozdraviti Egzekutora, koji je nedavno stavljen na listu gostiju Bruce-Comfortovih, nakon otkrića da je njegova žena polazila slavnu Eldredinu djevojačku školu. Derek se zavalio u stolicu kraj bazena, kraj njega je bio Tom Collins*(*koktel na bazi džina (nap. prev.)*). Kad je Caroline sjela na stolicu do njegove, pozdravio ju je dizanjem čaše.

"Ne misliš li da je ovo savršeno? Toplina, mir i užitak, i sve diskretno i sa stilom. Ovo je bit Engleske, Caroline, to su stvari na kojima nam stranci zavide, nešto što mi uzimamo zdravo za gotovo jer

je uobičajeno. Da me netko upita: "Što je civilizacija?" mislim da bih ga uputio ovamo. Ne kultura, pazi, ne kao Atena, ali dobar način života koji bi bilo glupo odbaciti. 'Blagost, u smirenim srcima, ispod engleskih nebesa.' Tako nešto. Nitko više ne misli o Rupertu Brookeu, ali on nije bio tako loš. Volio je Englesku, a i ja je volim. Zvučim užasno, kao putnički agent, zar ne? Šteta što ljudima moram prodavati inozemstvo, a ne Britaniju."

"Dobro bi to radio, ali jesu li sva srca mirna? Ta anonimna pisma. Mi smo dobili još jedno."

"Zanemari ga."

"Ne znam kako možeš biti tako miran. Šalje ih netko od naših prijatelja, ili barem netko koga poznajemo."

"Nisam siguran u to. Vjerujem, postoji mogućnost da pisma nemaju ništa s nekim pojedincem, ona su nekako uperena protiv tvrtke."

Oklijevala je, kao što bi prije uranjanja u bazen.

"Bila sam u Wallington apartmanima neki dan."

"Da?" Nasmiješio se zločestim dječaćkim osmijehom.

"I što si našla?"

"Što bi očekivao da nađem?"

Osmijeh se pretvorio u smijeh.

"Caroline, nemam uopće pojma o čemu pričaš."

"Stvarno ne znaš?"

"Stavljam ruku u vatru, ne znam. Ali rado bih saznao. Što su i gdje su Wallington apartmani?"

"Ako ne znaš, nema svrhe da ti objašnjavam."

Eldred i Egzekutorova žena Fiona provele su nekoliko minuta prisjećajući se užitaka i očaja škole, a njihovi su glasovi bili sve viši pri tome. Sandy se udaljila da popriča s Porsonovima koji su nedavno stigli. Egzekutor je slušao, očito opčinjen, ovo ptičje brbljanje. Jason, također prisutan, bio je manje očaran ali je osjećao da se nemoguće pomaknuti bez da bude nepristojan. Eldred je preusmjerila svoju pažnju na Egzekutora i rekla nešto o tjeskobnom strahu koji povezuje sa zubarima.

"Kad sam bila mala vodili su me da vidim 'Nikad se ne može reći', Shaw, znate." Egzekutor je pokazao lijepe velike zube u potvrdu

svojeg znanja. "To bi trebala biti komedija, ali nikad si nisam mogla izbiti onaj prvi čin iz glave. Užasni instrumenti koje je onaj mladić koristio, je li se zvao Valentine? Prava sam kukavica na zubarskoj stolici."

"Bez potrebe, gospodo Bruce-Comfort, bez ikakve potrebe. Sa suvremenom tehnologijom bol se nikada ne mora osjetiti."

"Voljela bih da vam mogu vjerovati. Na sam zvuk bušilice ja se počinjem tresti. I onda injekcija."

"Ja koristim tehniku koja čini injekciju nepotrebnom." Fiona reče: "Dragi, ovo postaje kao reklama."

"Ne, zanima me, molim vas nastavite", Eldred je izgovorila riječi poput zapovijedi. "Smiješno je biti prestrašen kao što sam ja, i ja to znam."

"Uopće ne." Kakva god da je bila Egzekutorova praksa, način mu je bio svakako umirujući. "Strah od boli je gori od same boli. Injekcija uklanja bol, ali što ako je injekcija bolna? Tableta korambazina čini vas savršeno mirnom. Gotovo ste, ali ne sasvim, neosjetljivi, i suočavate se s postupkom s mirnoćom."

"Droga. Ne odobravam droge." Eldred je govorila kao da ju je netko htio uvrijediti.

Egzekutor je pokazao svoje lijepe zube.

"Ima načina, draga damo, za izbjegavanje boli."

Jason nije više mogao podnijeti. Mrmljajući ispriku, udaljio se.

Piće je servirao konobar kraj bazena, a također i u vrtu, gdje je veliki pladanj s već punim čašama stajao na stolu od bambusa. Kraj čaša s džinom, viskijem, bijelim i crvenim vinom, bila je i jedna jedina čaša s Bloody Mary, koju je Jason uzeo upravo ispred Porsona, koji ga je nagradio značajnim pogledom.

"Onobožava Bloody Mary", rekla je Gerda Jasonu povjerljivo. "Da ti donesem jednu iz bara kraj bazena?" Nije bilo jasno je li to govorila svom mužu ili je sugerirala da bi Jason trebao odustati od svog pića. Porson je očito mislio ovo drugo i rekao ljutito:

"Nema veze, nemoj se uzrujavati." Uzeo je čašu viskija, dolio vode.

"Čujem da ideš s nama u Veneciju vlakom. Ne nalaziš li to uzbudljivim?" Gerda je nosila haljinu bez rukava jako otvorenu na

leđima, ukrašenu zelenim i crnim arabeskama. Dojam je bio da je, još više nego inače, izgledala poput vočke koju treba ubrati.

"Trebalo bi u Veneciju stići na željezničku stanicu, kako kaže Henry James. Ali moram reći da idem vlakom i zbog posebnih uvjeta koje su ponudila PC putovanja."

"Derek isto ide", rekla je Gerda Sandy. "Kakva šteta što ti ostaješ kod kuće."

"Jedva da izgleda da se isplati ići kad je to samo kratko poslovno putovanje", reče Sandy hladno. "Točno, zar ne, Charles?"

"Da, imamo mali posao koji moramo raspraviti." Porson je govorio odsutno, misli su mu očito bile negdje drugdje. "Ali prijeći vlakom cijeli put, ja mislim da je to uzbudljivo", Gerda je bila uporna. "Znaš da sam radila za putničke tvrtke prije nego sam se udala, radila sam sve vrste poslova po cijeloj Europi. Uvijek avionom. I kažem ti da sva mjesta izgledaju isto, bez obzira je li to Stockholm ili Rim ili Pariz ili Munchen, aerodrom, hrana izgleda kao da je od plastike, i sam grad je možda prekrasan, ali koliko vidiš od njega? Ništa, u stvari. Ljudi misle da je to glamurozno, ali nije."

"Bila si sretna da si se izvukla iz toga", rekao je Porson. "Nije mi bilo tako stalo. Ali ti si imao novaca pa smo se vjenčali."

Unutar kuće zazvonilo je zvono kako bi najavilo da je večera servirana. Ljetna hrana se u kod Bruce-Comfortovih nije nikada mijenjala. Pileća majoneza s bademima, salata od krumpira, još jedna salata s endivijom, jagode i maline sa šlagom i sir. Neki gosti su jeli u velikoj sobi koju je moderni arhitekt dizajnirao za plesove i primanja, ostali vani na travnjaku. Bruce-Comfortovi su voljeli da njihovi gosti poštuju zvono za večeru točno, bazen je ostao napušten, konobar je došao gore da natače crno i bijelo vino.

Jedna od dobrih stvari na tim ljetnim zabavama je bila da je bilo dovoljno stolica i stolova da se smjeste gosti, tako da nije bilo potrebno žongliranje s tanjurima, čašama i vilicama. Sandy je jela za stolom od crnog stakla, i našla se kraj Barryja Bruce-Comforta, koji je u šesnaestoj bio visok, mršav i bezbrad kao njegov otac, i imao također Robinov neodređen, iako ispitivački izgled. Glas mu je mutirao, ali je na trenutke piskao.

"Velim, je li istina da ste gotovo nastrijelili starog Porsona neku večer?"

"Da. Neki idiot je stavio pravi metak u rekvizitski revolver."

"Koja zabava."

"Ne znam bih li to nazvala zabavom. Sigurno ne da sam pucala točnije."

Barry je malo zastao gušeći se s komadom krumpirove salate.

"Nisam mislio baš zabava, samo život je ovdje tako dosadan, ne mislite li vi tako? Radije bih da sam u nekom internatu, ali stari me neće poslati jer kaže da tamo rade sve vrste groznih stvari, stavljaju ti glavu u zahod, natjeraju te da jedeš gadosti na ceremoniji inicijacije, i onda kaže o, oprostite." Jako je pocrvenio. "Reći ću vam jednu stvar, stvarno je čudo da ga niste pogodili. Zamislite da jeste i da ste, znate, da ste ga ubili, bi li vas optužili za umorstvo?"

"Ti postavljaš zanimljiva pitanja. Nadam se da bi se to smatralo nesretnim slučajem."

"Volio bih da sam bio tamo." Uzdahnuo je. "Velim, stari je stvarno dobar, nije li? Za amatera, mislim. I kaže da ste i vi dobri."

"Za amatera."

"Ne, kaže da ste vi stvarno dobri. Ja sam beznadan slučaj, prestravim se onog trena kad stupim na pozornicu." Sandy je izrazila svoju sućut.

"Brak!", rekao je Robin Normanu Dixonu. "Što znaš o njemu?"

"Ne mnogo. Fantastične stvari, ne? Demoni i vilinski kraljevi koji bi trebali simbolizirati ovo ili ono. Nije moj tip."

Robin se izvio uvrijeđeno.

"Siguran sam da ćeš se složiti da hoćemo pobjeći od prilično trivijalnih stvari koje radimo."

"Potpuno sam za to da se udaljimo od komada gdje ljudi gotovo bivaju nastrijeljeni." Normanovo lice iskrivilo se na jednu stranu da pokaže da je to bila šala. "Ali gledaj na to ovako, ne bih volio raditi ništa od većine tih modernih Europejaca. Ima par produkcija koje je radila Make It Real grupa, off kazalište u Sjedinjenim Državama. Po glasinama koje čujem, zanimljivi su."

"Američki naglasci; pretpostavljam. Mislim da mnogi od nas ne bi uspjeli u tome. Naš Tramvaj, sjećaš se, bio je katastrofa." Ozario se.

"Možda bismo mogli opet pokušati s Beckettom. Nakon svega, on je Irac, nije Europljanin."

Gerda je bila za jednim od stolova na travnjaku. Njezin susjed je bio mlađi bradati agent za prodaju i iznajmljivanje kuća po imenu Rex Harris, koji je nosio plavi sako i bijele hlače, primjerenije izletu jahtom.

"Izgleda da stari Charles uživa u Emilynom društvu, ne biste li rekli?"

Pogledala je prijeko gdje je njezin muž živahno razgovarao s Emily Harris, koja je bila mlada, tamna i lijepa. Jedva da bi ga prepoznao netko tko ga zna samo iz ureda. Povremeno bi mu ruka okrznula njezino rame.

"Što je sos za gusku nije i za gusana", rekao je Rex Harris. "I kad nema mačke miševi kolo vode, ili sam tako ja čuo." Osjetila je kako njegovo koljeno dotiče njezino ispod stola.

Rekla je neistinito:

"Ne razumijem posve vaše engleske fraze."

"Ne razumijete baš? A da kažem da mi je mala ptičica šapnula nešto na uho, biste li to razumjeli?"

"Nisam sigurna."

"Stvari o zločestoj maloj djevojčici." Odmaknula je svoje koljeno od dodira s njegovim. "Headfield može izgledati malo konzervativan, ali danas smo svi tolerantni, znate, sve prolazi."

"Da. "

Osjetila je pritisak njegovog stopala.

"Vi ste Njemica, niste li? Uvijek su mi se sviđale Njemice, pogotovo one lijepe. Rekli ste da ne razumijete uvijek engleske fraze, a što je s ovom, djela govore glasnije od riječi?"

"Nisam sigurna", reče Gerda opet. Netko je prošao iza nje, i mora da je udario u njeno rame, jer se čaša crnog vina koju je držala u ruci odjednom zatresla tako da je njezin sadržaj proliven po uskim bijelim hlačama Rexa Harrisa. Uspravio se.

"O, Bože, tako mi je žao."

Eldred je primijetila da nema Jasona na pola večere i poslala konobara s bazena da ga potraži. Vratili su se zajedno pojavivši se kroz prolaz u živici koja je dijelila bazen od kuće. Jason je nesigurno teturao

preko travnjaka, povremeno otresajući konobarove pokušaje da mu pomogne.

Eldred je ustala i otišla im ususret. Jasonova leptir-mašna bila je olabavljena, kosa mu je bila slijepljena, odjeća mokra tako da je kapalo s nje. "Jason što se dogodilo? Jesi li pao u bazen?"

Podigao je ruku u, za njega nekarakterističnoj, dramskoj pozi.

"'Uronjen sam u destruktivan element.' Conrad, Joseph. Precijenjen." Glas mu je bio dubok. Eldred se odmakla nekoliko koraka. Bojala se pijanaca.

"Ležao je kraj bazena, napol spavajući, nakon što se okupao", rekao je konobar. "Ako biste htjeli poći sa mnom, gospodine, i osušiti se." Gosti na travnjaku su gledali, bez riječi.

"Neću se osušiti. Gdje je moj dragi prijatelj Derek, gdje je Sandy?" Zateturao je prema naprijed, zapeo za nogu stola za kojim su sjedili Porson i Emily Harris, izgubio ravnotežu, prevrnuo stol i završio na travi zapetljan s Emily.

Porson reče ljutito:

"Prokleti čovjek je pijan."

Jason je ležao tamo gdje je pao. Eldred reče da bi trebali pozvati liječnika. Derek, koji je bio u kući, izašao je, kleknuo, osluhnuo srce i bilo, protresao Jasona. Nije se pomaknuo.

"U komi je."

"Mrtav pijan", reče Porson.

"Tako izgleda. Ali Jason ne pije mnogo, ne razumijem." Eldred je ponovila svoj prijedlog o doktoru. "Ne mislim tako. Otkucaji srca su normalni, bilo je malo ubrzano, ne osjećam zadah. Uzbudio bi se zbog bilo kakve strke, mislim da bismo ga trebali odvesti kući, staviti u krevet. Ja se javljam dobrovoljno. Gdje je Sandy?"

"Ovdje." Stajala je gledajući u njega bez nekog određenog izraza.

"Ne misliš li da bismo trebali odvesti Jasona kući?" Nedostatak izraza promijenio se u topli osmijeh. "Naravno. Jadni stari Jason, ujutro će se pitati što ga je pogodilo."

Robin je izašao.

"To je strašno lijepo od tebe, Derek. Jason, od svih ljudi, stvarno sam zaprepašten. Možemo li pomoći?"

"Imate zabavu za koju se morate brinuti. Nemojmo je ometati više nego što je neophodno."

Jason je smješten na stražnje sjedalo Derekovog automobila, odvezen u njegov stan, svučen, stavljen u krevet. Gotovo cijelo vrijeme bio je uspavan, dišući uglavnom normalno. Derek je ostavio poruku kraj kreveta, i kad su bili kod kuće primijetio ponovo da ne može razumjeti što se dogodilo.

"Uvijek je umjereno pio. Ako se napio, mora da je bio uzrujan."

"Možda je bio uzbuđen očekujući sastanak sa svojim omiljenim piscem u Veneciji. Ili je to možda napravio posebno zato da ga ti odvedeš kući i ušuškaš u krevet."

"Draga, ti si ljubomorna. Nikad to ne bih povjerovao. I to na jednog starog Jasona. Dođi ovamo." Došla mu je u naručaj. "Ti si jedina, ti to znaš."

DRUGI DIO

Venecija: Smrtni slučajevi

1

Iz dnevnika Jasona Durlinga

Venecija, Venecija. Upravo je prošlo podne, subota. Sije sunce. Moja odjeća je uredno obješena ili složena u ladice, cipele su mi dobro ulaštene i dobro ukalupljene. Sjedim na balkonu svoje sobe u Albergo Pacifico ("posebno izabran za klijente PC putovanja", kao što kaže brošura), gledajući dolje na mali rio koji vodi do Grand Canala, na koji mogu baciti pogled postrance. Osjećam mješavinu razdraganosti i zaprepaštenja koji u meni pobuđuje ova smjesa blatnjave vode, stare propale zgrade - i naravno očekivanje da je cilj mojeg istraživanja kroz mnoge godine stigao do svoje realizacije. Ali prije nego kažem bilo što o tom očekivanju moram prepričati osjećaje i patnje prošlih dvadeset i četiri sata ili više.

Probudio sam se u osam sati u petak ujutro, s jakom glavoboljom i lošim okusom u ustima. Otišao sam u kupaonicu, opra-

zube, uzeo dva aspirina, vratio se u spavaću sobu i ugledao Derekovu poruku: "Srušio si se bez svijesti, Sandy i ja smo te doveli natrag. Ne znam kako si uspio tako brzo. Vidimo se sutra. D." Sjedio sam na rubu kreveta deset minuta, promišljajući pažljivo ono što se dogodilo, jer sam znao da ono što Derek misli - što bi svatko prirodno mogao pomisliti - nije istina. Popio sam jedino onu Bloody Mary kraj bazena, ništa drugo. Samo je jedan zaključak moguć: Otrovan sam tim pićem. Ali je li otrov bio namijenjen meni ili Porsonu? Bila je samo jedna Bloody Mary na stolu, i Gerda je rekla da on voli Bloody Mary. Jesam li uzeo piće koje je bilo namijenjeno njemu?

Nema sumnje da je otrovan pretjerano, drogiran bi bila mnogo točnija riječ. Piće me otupilo, pao sam u plići kraj bazena, probudio se u šoku i uspio se iskobeljati van. Ili bar tako pretpostavljam. Ako je drogirano piće bilo za Porsona i da ga je on uzeo, je li moguće da bi se trovač našao pri ruci da ga drži pod vodom?

Tada mi je bilo previše zlo da bi se nagađanja zadržala u mojoj glavi. S bolnom glavom i jakim osjećajem vrtoglavice oprao sam se, obukao, popio dvije šalice crne kave, spakirao svoju odjeću, zajedno sa svim bilješkama koje sam napravio tijekom godina za Istraživanje, i uputio se na randevous s PC putnicima. Mora da sam bio jadno društvo, sjedeći u kupeu sa zabačenom glavom i zatvorenim očima. Povjetarac s mora preko Kanala pokazao se blagotvoran, i bilo kako bilo, kad sam stupio na francusko tlo u Calaisu, odjednom sam se osjećao mnogo bolje. Derek je bio na peronu razgovarajući sa službenikom francuske željeznice. Kad je završio ispričao sam se za probleme kojima sam bio uzrok i zahvalio mu.

"Nije to ništa. Samo si popio koju više, neuobičajeno za tebe."

"Derek, bio sam otrovan. S Bloody Mary."

"A tako?" Nije se trudio sakriti skepticizam. "Evo našeg vlaka."

U svom neznanju pretpostavio sam da će naš poseban vlak ići iz Londona i ukrcati se ravno na trajekt preko Kanala, ali ti su dani prošli. Kako bilo, sada je došao vlak, na svakom vagonu je pisalo krupnim slovima "PC putovanja". Dok se vlak polagano zaustavljao uniformirani stjuardi su otvarali vrata i izlazili van. Postojali su kupei prvog i drugog razreda, i ja sam, naravno, rezervirao prvi. Provjerio

sam broj na svojoj karti i pošao za stjuardom koji je uzeo moj kovčeg i poveo me duž hodnika.

Kupe je bio vrlo malen. Na jednoj strani bilo je uobičajeno sjedalo za koje sam pretpostavio da se razvlači u krevet, a na drugoj ogledalo za brijanje iznad kojeg je bilo ono što se (opet sam dobro pretpostavio) otvaralo u umivaonik. Postojala je rešetka za prtljagu i vješalice za odjeću. Ali sve zajedno je bilo dva na metar i pol, manje od zatvorske ćelije, bez mjesta za ormarić ili stol. Razmišljao sam kako ovo neće biti luksuzno putovanje kako sam se nadao, izišao ponovo van na prolaz i ugledao karticu pričvršćenu na vanjsku stranu vrata. S nevjericom i užasom pročitao sam dva imena na kartici, moje vlastito i još jedno. Otišao sam do kraja vagona da razgovaram sa stjuardom. Nema greške, rekao je, po dva putnika u spavaćim kolima prvog razreda. Izašao sam na peron i tamo je stajao Colin, smiješeći se.

"Izgledaš mi malo smeten. Mogu li ikako pomoći?" Kad sam mu rekao da je neophodno da imam svoj zasebni kupe, zavrteo je glavom. "Tu se ništa ne može. U prvom razredu su po dvoje u kupeu, ponekad troje. Ti si još sretan."

"Kako tek onda izgleda drugi razred?"

"Kušet-kola, četvoro, petoro ljudi, prilična gužva, ne bi to želio."

"Moram razgovarati s Derekom."

"On je u HQ, zadnji vagon, najbliži rampi. Svakako razgovaraj s njim."

Putem sam na peronu prošao kraj Porsona koji je stajao i pričao sa sjedokosim muškarcem i ženom. Čovjek me pozdravio kad sam prošao i shvatio sam da je to vlasnik mjesne trgovine cipelama. Porson me pozdravio najkraćim kimanjem glave.

"Ono što mi u PC putovanjima osjećamo je da nema zamjene za osobni kontakt", govorio je. "Ili moj partner, Derek Crowley ili ja barem jednom godišnje odlazimo osobno na put tako da bismo točno znali kakvo je putovanje ..." Pitao sam se da li su Porson i Gerda u jednoj od onih zatvorskih ćelija. Odgovor na pitanje sam dobio kad sam stigao do zadnjeg vagona. Bio je podijeljen na dva dijela i nije bilo prolaza, tako da je kupe koristio cijelu širinu vagona. Derek, s

jednim od stjuarda kraj sebe, bio je nagnut nad planom vlaka, s imenima i brojevima. Vrata druge polovine vagona bila su otvorena i unutra sam vidio jednako prostranu sobu s dva odvojena kreveta.

"Onda je to u redu, Joe, problem riješen." Derek je podigao pogled s osmijehom. "Jason, ovo je naš stjuard zadužen za hranu, Joe Sibbles, vrlo važan čovjek. Joe, ovo je Jason Durling, moj stari prijatelj i cijenjeni putnik."

"Pobrinut ću se da ne gladujete, gospodine." Sibbles je bio čovjek četvrtaste glave sa sasvim kratko podšišanom kosom. Kao i ostali stjuardi, nosio je smeđu odoru na kojoj je pisalo PC putovanja. Kad je otišao, upitao sam u čemu je bio problem.

"Gotovo uvijek čuvamo nekoliko slobodnih mjesta za ljude koji rezerviraju u zadnji čas, i za njih nije bila predviđena hrana, ali Joe ima nekoliko kutija više. On je snalažljiv momak."

"Kutija? Zar nema vagon-restorana?"

"Ti živiš u prošlosti. Konkurencija je u igri, a vagon-restoran bi jako poskupio put. Vidjet ćeš da su obroci u kutijama vrlo dobri. Ne izgledaš sretan, što se dogodilo?" Kad sam mu rekao, poklonio mi je razoružavajući Derekov osmijeh kojeg sam tako dobro znao.

"O bože, ti stvarno živiš u prošlosti, zar ne? Spavaća kola su strašno skupa, jedino isplativo rješenje su dva čovjeka po kupeu, ako ne i tri." Rekao sam da sam voljan platiti neodređeno više da bih dobio svoj kupe. Nagnuo se nad plan, proučio ga ponovo, zavrteo glavom.

"Napravio bih to da mogu, znaš i sam. Jednostavno nema slobodnog kupea."

"Primijetio sam da ti imaš priličan komfor."

"To je posebno, nešto što je Charles uredio za sebe i Gerdu. Charles je šef." Nisam mogao otkriti ironiju u njegovom izrazu. "Ako misliš na Colina i mene - Colin, ili vodič koji je na dužnosti, obično radi ono što ja sad radim - mi provodimo noć ovdje na ovima." Pokazao je obična željeznička sjedišta, po jedno na svakoj strani. "Samo skinem sako i kravatu i prikunjam, ne kao vi sretnici u prvom razredu. Bit ćemo spremni za sve pritužbe tijekom noći, iako ih ne očekujemo."

"Zašto ne ostaviš to Colinu, i podijeliš kupe prvog razreda sa mnom?"

"Moj dragi stari Jason, rekao sam ti da nema ni jedan slobodan." Ponovo mi se nasmiješio. "Žao mi je, stvarno je. Ali znaj, najduža noć je kraća nego što ti se čini i probudit ćeš se u Veneciji." Jedna od Derekovih slabosti je da ga je malo zanimalo bilo što što nije imalo osobne veze s njim i bio sam iznenađen kad je rekao: "To znači da biografija zaista prilazi kraju?" Rekao sam da svakako tako izgleda, i da ću svakako sresti D. M. Cruddlea po prvi puta. "Tako mi je drago zbog tebe. To zahtjeva proslavu."

Otišao je u spavaonicu, i vratio se s bocom šampanjca i dvije čaše. Popio sam samo jednu, pijuckajući prilično bojažljivo, ali ću priznati da sam se poslije osjećao veselije. Baš sam bio na odlasku kad su došli Porson i Gerda. Gledao je od jednog do drugog, zatim u bocu kao da sumnja u zavjeru. Doneseno je još čaša, natočen je ostatak šampanjca.

Malo se govorilo, ali imao sam čudan osjećaj da sve troje gaji neki osobni razlog za zadovoljstvo. Porsonove debele usne bile su isturene dok je pio šampanjac na neugodno senzualan način, Gerda je bila možda predvidljivo u iščekivanju da se desi nešto uzbudljivo, a Derek - hm, ja znam kad on sam sebi čestita na vlastitoj pameti, a to je sada bio slučaj. U zraku se osjećao neugodan zadah kao da se sprema, možda i više nego jedna, neka neugodna varka. Zatim sam se vratio u svoju zatvorsku ćeliju, bacajući zadnji zavidan pogled na komfor u kojem će Porson i njegova žena provesti noć.

Hodao sam duž perona kad sam začuo da me netko zove. Bio je to stjuard Sibbles. Bio je u malom kupeu, nekoj vrsti malog odvojka za konduktera, stajao kraj hrpe metalnih kutija.

"Pitao sam se što biste željeli jesti, gospodine, već sam bio na vašem kraju vlaka i uzeo narudžbe, ne bih volio da mi promaknete. Ima pileća prsa i salata od krumpira ili losos s istim, i ako hoćete moj savjet uzmite lososa."

"Jesam li dobro razumio da je hrana u tim kutijama?"

"Imate pravo. Uzimamo ih u Calaisu, iskrcavamo u Veneciji i uzimamo drugu pošiljku za povratak."

"Kao obroci u avionu. Plastično suđe?"

"Tako valja, gospodine. Hoćete li onda lososa?" Rekao sam neka bude Iosos, i nastavio teškog srca. Sjetio sam se da sam čitao da je Henry James dolazio u Veneciju vlakom i zato jer mu se to više sviđalo, ne samo zato jer je važno da se Grand Canal prvi puta vidi s postaje. Nema sumnje da je većinu vremena proveo u dnevnoj sobi osiguranoj za putnike prvog razreda i jeo u vagon-restoranu gdje su pažljivi konobari vodili goste do stolova postavljenih bijelim stolnjacima i ulaštenim srebrom. Sad su žlice plastične, a hrana je u metalnim kutijama. Kakav pokazatelj propasti naše civilizacije! Pitao sam se koga ću naći u zatvorskoj ćeliji.

Kad sam otvorio vrata sjedio je kraj prozora i ustao da me pozdravi. Bio je malen, nekoliko godina stariji od mene, s crtama lica koje su izgledale kao da nikada nisu mirovale, i brzim, naglim pokretima. Obrve su se dizale i spuštale, usta se stiskala, povremeni tik pojavljivao se na obrazu, čak je izgledalo da se njegova istaknuta brada miče. Pružio je malu ruku.

"Drago mi je, već sam počeo misliti da ste nestali. Richard Linnet mi je ime, možete pogoditi kako me zovu, Ptičica(linnet na engleskom znači konopljarka (nap. prev.)). Jeste li na putovanju zbog uživanja u umjetnosti i kulturi?" Rekao sam da imam privatnu posao u gradu. "Ja također. Većina ih je zaražena kulturom, ali to je dobar način da se stigne u staru Veneciju kao i bilo koji drugi, ako ne želite letjeti."*

"Ne volim letjeti, ali da sam znao kako će naš smještaj biti skučen, letio bih."

"Nije baš Wembley stadion, slažem se. Ipak uglavnom kao i u drugim vlakovima, osim Orient Expressa. S obzirom na kušet kola ..." Obrve su mu se podigle, oči zakolutale, nosnice zadrhtale, usta stisnula, brada protresla. "Hoćemo li bacati novčić?"

"Molim?"

"Gornji ili donji? Znaite tehniku? Gore su pričvršćene ljestve, postave ih kad rade krevete, zatim se jedan od nas popne gore i pa-pa. Ja ću bacati, vi birajte." Kad sam pogodio, rekao je veselo:

"Onda ću ja biti letač."

Začulo se kucanje na vratima. Bio je Sibbles. Gurnuo je dolje središnje sjedalo tako da se pretvorio u neku vrstu stola i položio na

njega dvije kutije. Otvorene, otkrile su jelo, sve umotano u plastiku - pašteta u konzervi, glavno jelo, sir u aluminijskoj foliji, pecivo i maslac u plastičnoj.

"Je li vam preporučio piletinu?" upitao je Linnet.

"Ne, lososa."

"Meni je rekao piletinu. Samo je pitanje čega ima više, to svi rade." Otvorio je paštetu, namazao dio na kruh, povremeno me kratko pogledavao kao da sumnja da ga promatram. Vani su se odmotavala polja i sela. "Iz Headfielda?"

"Tamo živim, da."

"Znate čovjeka koji se zove Crowley, Derek Crowley? Njegova tvrtka ovo organizira."

"Da, on je moj prijatelj. Ustvari i on je u vlaku. Poznajete li ga?"

Njegove su crte lica izvele svoj ples.

"Nikada se nismo sreli. Bio sam oženjen njegovom ženom."

Buljio sam u njega, jedva vjerujući njegovim riječima. Nejasno sam se sjećao da se Sandy nekad prezivala Linnet, ali nisam je mogao zamisliti udanu za ovog živahnog čovječuljka s izgledom trgovačkog putnika.

"Teško je povjerovati, usudujem se reći. Istina, ipak, ona je bila gospođa Linnet, Owen je moj dečko. To je dijelom razlog zbog kojeg sam u ovom vlaku. Morao sam ići u Veneciju, vidio sam oglas PC putovanja, pomislio zašto ne bih putovao obiteljskom firmom. Ipak nisam tražio popust. Nisam vidio Sandy godinama, kako je ona? I kako je mali?" Rekao sam da su oboje dobro. "Poželite im sreću kad ih vidite. Vlada, u tome je bio problem."

"Ne razumijem vas."

"Službeni posao, udaljio me od kuće. Ništa vitalno, samo vijak koji pomaže da stroj radi, ali ne svoj gazda, vladin sluga. Ponekad sam izbivao prilično dugo." Ponovo jedan od onih munjevitih pogleda. "To je otežalo stvari, učinilo ih nemogućim, moglo bi se reći. Poznajete Sandy?"

"Naravno."

"Mogao bih vam ispričati ponešto o njoj."

Sa svom neizravnošću koju sam mogao skupiti rekao sam:

"Ne meni, molim vas. Ne želim slušati priče o svojim prijateljima."

Nakon toga jedva da smo razgovarali. Drugi stjuard došao je pokupiti ostatke jela, postavio ljestve, otvorio sjedala ispod tako da su oblikovala krevet i spustio ugrađeni krevet. Kad je to bilo učinjeno jedva da je bilo mjesta da se kreće po odjeljku bez doticanja.

I onda - onda užas istovremenog svlačenja u tako sićušnoj ćeliji, Linnettov pokušaj da bude zabavan natječući se tko će prije, njegove hlače i donje rublje na vješalici meni jasno vidljivi, njegov podrugljiv cerek kad sam stavio drvene kalupe u svoje cipele - ne mogu reći više o tom užasu. Moja averzija da se skidam pred drugim ljudima bila je udeseterostručena činjenicom da je on to osjetio i rekao s malim huktavim smijehom:

"Neću viriti." Prozorski zaslon je lupkao, mogao sam čuti Linnetovo hrkanje kako nadjačava buku vlaka, neugodno spavanje pretvorilo se u užas zbog sna o borbi i bijegu. Ovog puta Linnet i Porson su bili ti koji su me priječili, i govorili nešto što sam se očajnički trudio razumjeti. Ruka mi je pritiskala rame, i znao sam da će to biti Linnet, vidio sam njegovo lice.

"Jeste li u redu? Izgleda da ste imali more i vikali. Upravo smo prošli Milano, neće više biti dugo."

Stigli smo u Veneciju nešto iza pola deset ujutro. To je bila jedna od najgorih noći u mom životu.

U knjigama o Veneciji govori se o djelima Tintoretta, Tiziana, Bellinija, Carpaccioa, o crkvama i palazzima, ali ni u jednoj od onih koje sam ja vidio ne piše da je jedna od najneophodnijih stvari za posjetitelja kišobran. Zašto je neophodan baš u Veneciji? Zato jer kad kiši vjerojatno ćete se naći na pet ili više minuta od vodenog autobusa, vaporetta i ne možete pozvati taksi. Venecija je grad gdje hodanje nije samo poželjno, nego i neizbježno. Kad smo se izlili (u nastojanju da opišem svu grozotu tog putovanja vlakom zapostavio sam svoj stil) i stajali čekajući motorni čamac da nas odveze u naš hotel, padala je kiša. S laganim osjećajem zadovoljstva otvorio sam svoj kišobran. Colin je izranjao ovdje-ondje skupljajući stado, koje je pokazivalo onu sklonost ovce da zaluta. Derek mu je pomagao. Porson je imao svoju uobičajeni izraz požudne nezadovoljenosti.

Stjuard Sibbles držao je ogroman prugasti kišobran, kakvi se viđaju na igralištima golfa, iznad Porsona i Gerde. Svi ostali su kisnuli.

Kašnjenje je bilo kratko. Za par minuta dovuklo se nekoliko vodenih taksija - pretpostavljam da nas je bilo između trideset i četrdeset - i vukli smo se duž Grand Canala. Prošli smo kraj vaporetta punih turista u kabanicama, drugi vodeni taksiji gomilali su se po prljavom zelenom kanalu. Gledao sam veličanstvene, ali pljesnive fasade i mislio na Henryja, božanskog Henryja, koji je rekao da je u Veneciji jedina buka ona koju čini čovjek, da je zvuk gondolijera zvuk grada i mogao sam plakati zbog načina na koji je vječno sagorijevanje strojeva vandaliziralo ljepotu. Zatim sam pogledao svoje društvo, slušao njihovo aakajuće odobravanje dok su promatrali palače uglavnom krivo nazivane i mislio da je Henry James također primijetio da ništa u Veneciji tako ne smeta kao posjetioci.

Ali mizantropstvo ne smije prevagnuti. Hotel, u Canareggiou, bolje nego u središnjem ili mondenijem dijelu grada, je bio okusa određeno i ugodno venecijanskog. Imam, kao što sam rekao, postranični pogled na Grand Canal iz svoje sobe. Osjećam uzbuđenje nekoga tko ima zakazani sastanak s ljubavnikom. Za nekoliko sati ću prvi puta sresti Dantea Miltona Cruddlea.

Na toaletni stolić sam položio neke od papira koji su se odnosili na Istragu. Oni su u jednoj mapi. U drugoj su materijali koje sam skupio u vezi Cruddleovih godina u Grčkoj, velikih godina. Bio je tu intervju koji je dao kad je napuštao ženu, kad je rekao da je cijeli njegov život bio proveden u potrazi za jednim Prijateljem kojeg svako ljudsko biće treba, i da je to traganje unutrašnji smisao borgogrudnianskih romana, bila je još jedna mapa koja se bavila osudama - koje je uvijek poricao - da je pisao propagandu za Mussolinija ...

Tako da je bilo mnogo pitanja na koje sam se nadao dobiti odgovore. Naše dopisivanje sad je trajalo već preko dvadeset godina i mogu se sjetiti uzbuđenja koje sam oćutio kad sam otvorio prvo pismo s venecijanskom markom i ugledao račji, ukošen rukopis. Pamtim točno riječi iz tog prvog pisma.

"Vrlo sam zahvalan na vašim pohvalnim primjedbama o mom radu, ali žalim što vam ne mogu odgovoriti na pitanja koja se odnose na osobno, i zato nevažno. Nema odgovora, to jest, ne drugih od onih koji su u mojim knjigama, koji će vam reći da sam cijeli svoj život proveo u traženju tog jednog prijatelja, čije postojanje može biti smatrano kao tjelesno ili simbolično. Ne mogu vam reći ništa više."

Možda bi se to moglo smatrati obeshrabrujućim? Nisam to tako shvatio, ali svejedno se godinama nisam usudio spomenuti mogućnost da me sretne kao svog kritičkog životopisca i da bi, ako to učini, sastanak - čak veći broj sastanaka - bio poželjan. Njegovi odgovori - jer pitanje je bilo raspravljano, promišljavano, razmatrano i ponovo promišljano u mnogim pismima - su varirali. Nekada bi govorio da se gotovo slaže s hordom, da je njegov rad zasluženno zanemaren, i da ako nema zanimanja za njegovo djelo ne može ga biti ni za njegov život. Jedanput bi rekao da su sve tajne u njegovom životu od čisto osobnog značenja, drugi put da je moje vjerovanje u njegov genij jedina stvar koja mu daje želju da dalje živi i da bi ga čak možda mogla natjerati da ponovo uzme pero u ruku. Osjećao sam da me prihvatio kao svog životopisca, ali je uporno odbijao sastanak.

"Ja sam prestar, preslab, da podnesem živčano uzbuđenje koje se time otvara ... čežnja za jednim Prijateljem mora sada biti samo simbolična ... sumnjiva mudrost godina kaže mi da istinski civiliziran odnos mora isključiti ne samo fizički, nego bilo kakav osobni dodir ..." To su bile tipične fraze iz mnogih pisama. Ali sada, sada, prije samo nekoliko dana došlo je pismo, potpisano kao i uvijek poznatim inicijalima na dnu. Bilo je kratko, pisalo je samo: "Izgleda, nakon svega, da je došlo vrijeme da porazgovaramo. Ako bi vam bilo zgodno da me posjetite idućeg mjeseca ovdje, obvezali biste me." Cruddleova pisma su varirala u tonu od razdragane ekspanzivnosti do povremene grubosti i nisam obraćao pažnju na ton ovoga. Sadržaj ovih redova je bio važan. Odmah sam odgovorio i isplanirao svoj dolazak u Veneciju.

Kad je telefon zazvonio, Jason je osjetio gotov senzualni drhtaj dok je podizao slušalicu. Hoće li uskoro čuti Cruddleov glas po prvi puta? Bio je gotovo razočaran kad je čuo Derekov glas.

"Jason, kad imaš sastanak s velikim čovjekom? U pet, dobro. Onda si slobodan za ručak? Možemo li se sastati u predvorju za deset minuta?" Tek kad su se vidjeli Jason je saznao da neće ručati sam s Derekom. "Tamo će biti Charles, i Guido Morvelli. Ne bih se iznenadio da su sad u restoranu."

"Neću li vam ja smetati, ako ćete pričati o poslu'?"

"Upravo zato bih htio da budeš tamo. Ne brini, rekao sam Guidu da dolaziš, izrazio je svoj očaranost."

Derekove oči su sjajile, njegova koža je imala zdravu svježinu specifičnu za neke Engleze, neku vrstu sjaja ispod kože.

"Guido je karakter, pomalo kao stage model Talijana, ali brz i pametan. Također ekstravagantan, živjeti iznad svojih mogućnosti je za njega stvar principa. Moglo bi se desiti da imamo dugu, dugu raspravu poslijepodne, i ne želim da Charles raspravlja i za vrijeme ručka."

"Hoće li Gerda biti tamo?"

"Svakako ne. U Charlesovim očima žene i posao ne idu zajedno."

"Vas dvojica ne izgledate kao da ste u najboljim odnosima. Jesi li si siguran da to nema nikakve veze s Gerdom?"

"Uopće nikakve. Charles misli da hoću preuzeti kontrolu i zato je tako izvan sebe."

"Derek, događa se nešto čudno. Vjerujem da je to piće koje sam uzeo bilo namijenjeno Porsonu, ono od kojeg sam se onesvijestio."

"Previše si popio i to je sve. Bilo mi je drago vidjeti da imaš neke normalne slabosti, moj stari Jasone. Pazi, da netko je usuo nešto mom ortaku, ne bih bio iznenađen. On je ono što su nastavnici u našim starim danima u Whitestonesu pristojno zvali satir, ili na jednostavnom engleskom on ševi sve što se miče. Gdje smo? Preko malog mosta pa dolje po tom neobičnom prolazu, samo što oni to ne zovu prolaz, i trebali bismo biti tamo. Kakvo je bilo putovanje vlakom?"

"Proveo sam nejneugodniju noć u svom životu. Moje društvo u takozvanim spavaćim kolima prvog razreda bio je Sandyn prvi muž."

Derek je stao na mostu.

"Linnet? U vlaku?"

"Kao što sam rekao, ne samo u vlaku, nego u mom kupeu. Rekao je da se nikad niste sreli. Također je nabacio da je imao neku vrstu jako povjerljivog posla za vladu."

"Jedini put kad je on radio za vladu je bilo kad je bio u zatvoru, koliko ja znam. Bio je u zatvoru kad sam ja sreo Sandy. Nisam ga upoznao, a ni ne želim. Pitam se što je on, dovraga, radio u našem vlaku."

"Rekao je da je morao u Veneciju, i pomislio zašto ne putovati obiteljskim vlakom. Izgledaš jako uzrujano."

Stajao je zureći dolje u uski kanal gdje je s gornjih katova visjelo bijelo rublje.

"On je hulja. Sandy ga nije vidjela ni imala ništa s njim otkad ga je ostavila. Napisao joj je nekoliko pisama na koja nije odgovorila. On je varalica, jednom je dobio novac unaprijed od ljudi čije je prezime bilo Nelson, koji je trebao poslužiti za otkrivanje nepostojećeg blaga koje je pripadalo novootkrivenom nasljedniku admirala Nelsona. Možeš li zamisliti ljude koji padnu na tako nešto? Sandy se udala za njega kad joj je bilo devetnaest, Owen se rodio u roku godine dana, zatim je par godina kasnije bio uhvaćen zbog neke prijevare kompanije, odsjedio osamnaest mjeseci. Osigurao je novac za nju dok je bio unutra, i ostala je s njim kad je izašao. Zatim su ga opet uhvatili za ovo ili ono, prijevaru ili falsifikat, i ona je prekinula, morala se zaposliti da bi izdržavala sebe i Owena, probila se u oglašavanju. Još uvijek je bila vrlo ranjiva i povrijeđena kad me upoznala."

"To mi nikada nisi rekao."

"To je završeno poglavlje, ne pričamo o tome. Sad kad sam ti rekao, zaboravi to. Evo nas."

U restoranu su ih odveli do separea gdje ih je Morvelli pozdravio ispruženih ruku. Bio je krupan čovjek s gustom tamnom kosom, blijedim licem, tamnom vilicom. Imao je na sebi lagano svijetlosivo odijelo koje se sjajilo poput svile.

"Derek, prijatelju moj, izgledaš sve mlađe svaki put kad te vidim. Gospodine Durling, jako mi je drago da smo se upoznali. Pitam se da li ste u rodu s mojim starim prijateljem Stureom Durlingom, koji je jednom uništio banku u casinu igrajući oporno trasversale?"

"Bojim se da ne. Konačno, moje je neznanje toliko da čak ne znam što je trasversale."

"Žao mi je što to čujem. Znete li što je Talleyrand rekao što su najveći užitci u životu? Kockati i gubiti." Porson se naslonio na klupu s licem crvenim poput cigle. "U ovom drugome ste prilično često uživali, Guido, koliko ja čujem."

"Vi ne vjerujete svemu što čujete, siguran sam. Bilo bi zadovoljstvo vidjeti lijepu Gerdu danas ovdje."

"Mislila je da ćemo razgovarati o poslu, što bi joj bilo dosadno. I ja sam tako mislio." Pogledao je hladno u Jasona.

"Moram priznati krivicu. Kad mi je Derek rekao da se njegov prijatelj preziva Durling sjetio sam se mog starog prijatelja Sturea i rekao da ga moram upoznati."

Porson je zagundao, Derek se osmjehnuo. Jason se pitao je li Sture Durling bio izmišljen kao isprika za njegovu prisutnost. Morvelli je pljesnuo svojim velikim rukama, čarolija koja je dozvala konobara. Derek i Jason su pili Punt e Mesile, Porson Bloody Mary, Morvelli vodu Perrier.

Jason se ponosio svojom osjetljivošću na nijanse u govoru, promjene osjećaja, mijenjanje temperature ozračja. Dok su jeli svoj rižoto i ribu činilo se kao da neki žičani instrument svira upozoravajuću glazbu unutar njegove lubanje, zvuk je bio tanak i neugodan. Bilo je trenutaka kada je Porsonov pogled ležao na Dereku s gotovo zlim trijumfiranjem, drugih, kada je Morvelli gledao od jednog do drugog partnera kao čovjek koji računa uloge na kockarskom stolu. I u Dereku Jason je osjećao, kao i u vlaku, višak živosti koja ga je karakterizirala kad se spremao postići neki dramatičan uspjeh. Kad se sjetio neprilika koje su išle uz planirane uspjehe u prošlosti, pomisao je bila uznemiravajuća.

Namjerno se isključio iz scene oko sebe, i umjesto toga se posvetio onome što ga je čekalo. Koje će riječi biti prve izgovorene kad se sretne s Cruddleom, koje će tajne o Grčkoj ili Italiji otkriti, je li moguće da je dovršio neki novi rad o kojem bi bio spreman raspravljati? Kasnije se nije mogao sjetiti što se pričalo za ručkom, i činilo se da je završio za vrlo kratko vrijeme, Morvelli se opet rukovao s njim, zvao ga po imenu, rekao da mora doći na zabavu koju priređuje

te večeri. Porson je zakimao glavom, Derek mu je namignuo. Dok je šetao natrag prema hotelu, sjalo je sunce.

U holu je našao Colina i desetak članova grupe. Colin ih je ostavio i pozdravio ga s tipičnim oduševljenjem.

"Kažem, ti poznaješ Veneciju malo, zar ne? Ne bi ti smetalo da lutaš malo s nama, pretpostavljam? Ništa nije planirano danas popodne, ali neki od njih su nestrpljivi da počnu obilaziti, nisu sretni ako ne izderu cipele. Bilo bi sjajno da i ti ideš s nama, skineš mi dio tereta s leđa." Pognuo je leđa komično i Jason je pristao, svjestan da još uvijek ima dva sata za provesti prije vremena ugovorenog za svoju posjetu. Colin je rekao malom jatu natovarenom kamerama i kišnim kabanicama da su sretni što imaju sa sobom još nekoga tko poznaje Veneciju.

Hodali su tek nekoliko minuta kad je Jason shvatio da je Colino znanje o gradu mnogo veće od njegovoga. Vodio ih je sa sigurnošću preko mostova, po neobećavajućim kalama, kroz prolaze i po istakama. Cijelo vrijeme pričao je tečno o atrakcijama ove ili one crkve ili trga. Je li ono što je govorio bilo točno? Niti Jason niti itko drugi od muškaraca i žena koji su ga pratili nije bio u položaju da ga ispravi. Na brzinu je propustio crkvu Santi Apostoli i još jednu ili dvije, i nije se zaustavio sve dok nisu stigli na Campo SS Giovanni e Paolo, gdje ih je odveo gore do monumentalne statue.

"Najveća konjanička statua na svijetu." Podigao je obrve u pozivu na pitanja. Netko je poslušno pitao tko je to. "Bartolomeo Colleoni, coredottiere - što, za vašu informaciju, znači netko tko se bori za novac - koji je platio za izgradnju svog vlastitog spomenika unaprijed." Začuo se odgovarajući žamor zabavljenosti. Jedan ili dvojica su pograbili vodiče. Colin ih je prekinuo. "Samo gledajte oko sebe. Poslije San Marca ovo je najspektakularniji trg u Veneciji, iako je malo van ruke." Ovce su poslušno zamumljale u odobravanju, nesvjesne činjenice da je trg dobro popunjen drugim turistima.

Zatim se neodređeno krenulo prema crkvi. Colin je dotaknuo Jasonovu ruku.

"Preuzmi na samo pet minuta, stari, hoćeš li?" rekao je i odbrzao preko trga.

Par koji je Jason nejasno prepoznao kao Hedfildane obratio mu se, govoreći nešto o ljepoti statue, na što je odvratio neobveznim odgovorom.

"Izgleda da se naš prijatelj izgubio na trenutak", rekao je čovjek. "Možda biste nam vi mogli reći kakva je to zgrada iza spomenika."

"Scuola Grande di San Marco", rekao je glas iza njega. "To je ono što je prvobitno bila. Sada je to gradska bolnica. Vi me ne prepoznajete, gospodine Durling, zar ne?"

Glas je pripadao niskoj punijoj ženi s naočalama blijedoljubičasta okvira, ukrašenih malim leptirima.

"Dolores Makins. Jedna od blagajnica u banci. Znamo se preko šaltera. Putujem s PC putovanjima svake godine i jedno od zadovoljstava je da se tu uvijek sretnu neočekivani ljudi. Bila sam u Veneciji tako često da ponekad mislim da bih trebala biti vodič." Kad je rekao da i on tako misli, udarila ga je u šali po ramenu.

"Šalite se."

"Uopće ne."

"Smeta li vam da prijeđemo na ti, Jasone? Na ovim putovanjima nikad se ne inzistira na formalnostima."

"U svakom slučaju." Ogledavao se očajnički. Nije bilo znaka od Colina. "Mislim da bi bilo krasno da obidete crkvu s grupom dok se Colin ne vrati."

"Primit ću to kao kompliment." Podigla je glas: "Hoćemo li poći i pogledati crkvu? Tamo ima mnogo zanimljivih stvari za vidjeti. Izgleda da smo izgubili našeg Colina, ali potrudit ću se najviše što mogu da ga zamijenim. Sigurna sam da on neće dugo." Ovce su oduševljeno zablejale i slijedile je poslušno preko trga. Kad se odmaknuo Jason je čuo kako se Doloresin glas diže. Riječi "apsidalne kapele" došle su do njega s iznenađujućom jasnoćom. Kakav bijeg!

Napustio je trg drugom uličicom od one kojom su stigli i iznenada ugledao Colina. Sjedio je za stolom u cafeu s muškarcem kojeg je predstavio kao svojeg prijatelja Chucka Watertona. Ispred njih su bile kave, a na zemlji kraj Watertona bila su tri velika paketa. Za trenutak Jason je razmišljao da stane, zatim odlučio suprotno, iz straha da bi Colin mogao pitati što se dogodilo ovcama. Njih su dvojica izgle-

dali zadubljeni u raspravu ili strasnu diskusiju, ali je to završilo tako da je Colin ustao i ostavio svoje društvo. Waterton je ostao sa svojom šalicom kave ispred sebe, s paketima još uvijek kraj njega. Jason je ubrzao korak. Poput mnogih koji pokušavaju popuniti vrijeme prije sastanka, odjednom je osjetio strah da bi mogao zakasnuti na najvažniji sastanak u svom životu.

3

Ponovo u Pacificou, Jason je obukao jednostavnu laganu plavu košulju i tamnoplavu točkastu leptir-mašnu, upotrijebio tekuće laštilo za svoje cipele i spremio se s mapama pod rukom. Još uvijek je bilo dosta vremena.

Promatrao je kuću pet-šest puta za svojih prijašnjih posjeta Veneciji, računajući iza kojih se zakriljenih prozora na drugom katu krije velikan. Jednom, zaista, prišao je vratima i stajao s podignutim prstom kraj zvona na kojem je pisalo Cruddle, prije nego se okrenuo u poštivanju izričitog odbijanja sastanka. Kuća je bila u istočnom dijelu Dorsoduroa, ponekad nazivanog umjetničkom četvrti, iako su tihe ulice s uglavnom neuglednim kućama izgledale prilično obično. Ova je zgrada stajala s druge dvije u malom kortu s jednim ulazom, što se moglo naći po cijelom gradu. U zakazano vrijeme, točno u pet sati, Jason je pružio prst i pritisnuo zvono.

Odgovorila mu je tišina. Nisu se čuli koraci na stepenicama, nije se otvorio prozor. Treba li još jednom pozvoniti?

Ili otići, obići zgradu i vratiti se, pretpostavivši da je pogriješio vrijeme? Ali znao je da nije pogriješio. Zatim se škura iznad njega otvorila i starac s metlicom i lopaticom se nagnuo van i zasuo ga talijanskim. Jason je mogao razumjeti samo jednostavne izraze polako izgovorene i uspio je razumjeti da ga čovjek pita što ili možda koga treba. Odgovorio je polako na engleskom.

"Zovem se Durling. Imam sastanak s gospodinom Cruddleom u pet sati."

Čovjek je ispustio novu bujicu talijanskog, od koje je razumio jedva koju riječ, zatim su se škure zatvorile s treskom. Razmatrao je užasnu mogućnost da možda neće biti primljen, kad su se vrata

otvorila. Čovjek je stajao pred njim, s pregačom oko sebe, metlica i lopatica još uvijek u ruci. "Dođite."

Jason je zatvorio vrata, i postao svjestan hladne vlažnosti karakteristične za venecijanske interijere, kao da je voda odozdo impregnirala zidove od cigle. Nejasno svjetlo je dopiralo s gornjeg kata i on je oprezno napipavao put duž uskih kamenih stepenica. Željezna ograda je bila vlažna a s druge strane se zid, kad se dogodilo da ga dotakne, osipao pod prstima. Čistač je hodao ispred njega i na njegovo iznenađenje otvorio vrata na prvom katu. Prevarila ga je razlika između engleskog i američkog brojenja katova. Iako ga je nazivao drugim katom, Cruddle je stanovao na onom što je za Engleze bio prvi. U prošlosti, Jason je gledao krive prozore.

Svjetlo nije bilo mnogo bolje kad su ušli u sćušan hodnik. Zatim je čovjek otvorio vrata i stao u stranu da ga propusti.

"Čekajte", rekao je. Vrata su se zatvorila i on je gorljivo promatrao oko sebe.

Soba nije bila veća od dnevne sobe u Ponsoby Courtu. Još uvijek je bilo polumračno, usprkos malom prozoru s prilično prljavom, skoro-bijelom zavjesom preko njega, ali kako su mu se oči priviknule na svjetlo vidio je da bi gotovo mogao biti u engleskom stanu, iako jedva dovoljno dostojnom Headfielda. Dva izlizana naslonjača stajala su sa svake strane kamina, vaza s uvenulim cvijećem bila je na nečem što je izgledalo kao kuhinjski stol, bila su tu dva ostakljena ormarića za knjige s kolekcijom trorogih vrčeva na jednom, a staklenih ukrasa na drugom. Nedefinirani tepih, na mjestima jako izlizan, pokrivaio je pod. Jasonova prva pomisao bila je, kako veliki pisac može živjeti u takvom okružju. To je brzo nestalo. Od kakve je važnosti njegovo okružje za takvog pisca kao što je Cruddle, koji se bavi fantazijom, duhom, unutrašnjim životom, umjetnošću?

Vrata su bila između dva ormarića s knjigama i sada se na njima pojavio lik. Jason nije vidio recentne fotografije velikog pisca, i jedan trenutak je sumnjao u identitet malog starca koji je strugao nogama prema njemu. Znao je naravno da je Cruddle vrlo star, ali je u mislima imao slike koje su bile snimljene u Grčkoj prije mnogo godina. One su pokazivale čovjeka koji maše šeširom u zrak, smještenog na stijeni brade oslonjene na ruku, kako sjedi na terasi s čašom ispred sebe. Je li

to mogla biti ista osoba, ova s vrećicama pod očima, vlažnom donjom usnom, opuštenim, osušenim ušima i prstima? Jasonu se činilo da oko njega visi lagani ustajali zadah, zadah poodmaklih godina, možda čak i groblja.

Bio je potreban svjestan napor da se sjeti da je ovo umjetnički svetac koji je, nakon što je napisao borgogrundianske romane, u svojoj zadnjoj zbirci pjesničke proze Finale obradio velike gradove i civilizacije po redu, i odbacio ih sve u korist "istinske Nirvane, beskrajne kulture te umjetnosti koju je Narcis shvatio u svom odrazu", kako je on to rekao. Kad se prisjetio tih riječi Jason bi mogao kleknuti i poljubiti sasušene prste.

Gestom mu je pokazano da bi trebao sjesti i to je učinio, na mali trosjed iz kojeg se čulo ping koji je učinio da Jason postane neugodno svjestan opruge koja je probijala presvlaku. Premjestio se malko da joj bude manje na udaru. Mape s papirima koje su bile plod njegovog dugogodišnjeg istraživanja bile su kraj njega.

"Očekivao sam vas sutra, u vašem pismu pisalo je sutra."

Glas je također imao tanak kreštavi zvuk koji se javljao sa starošću. Zatečen, Jason je promrmljao nešto suprotno. Kraj Cruddleove stolice stajao je registrator, i on ga je podigao, stavio na koljena, i počeo prelaziti po njemu proizvodeći zvuk između mumljanja i zviždanja dok je prevrtao po papirima. Zatim je izgledalo da je odustao, zatvorio mapu.

"U svakom slučaju, vi ste ovdje. Tu nema pomoći." Glas mu je bio podignut, ali ne zvučeći snažno nego kao ptičji pisak. "Juan." Čovjek kojeg je Jason već vidio provirio je kroz vrata. "Juan, čaj." Čovjek je kimnuo, vrata su se opet zatvorila, Cruddle je protrljao ruke. "Sad ćemo uskoro popiti šalicu." Gledao je upiljeno u prazan kamin, kao da očekuje da pročita poruku u njemu. "O, da, sad ćemo popiti šalicu dobrog čaja, nema ništa poput toga." Nastavio je zuriti u kamin, očito nesvjestan Jasonovog prisustva, zatim reče: "Vi volite čaj, zar ne? To je englesko piće."

Jason reče da voli čaj, i da je oduševljen ovim sastankom nakon tolikih godina dopisivanja. Cruddleov pogled ostao je na kaminu.

"Ima pitanja koja bih vam volio postaviti. Ne danas, možda, ali tijekom moje posjete. Biograf ..."

Nije završio rečenicu, dijelom zbog Cruddleovog odsječnog i kako je izgledalo zapovjednog kimanja glavom, dijelom zato jer je ušao Juan s pladnjem na kojem su bili čajnik, dvije šalice i mali tanjurić s kolačima. Natočio je čaj, dodao svakom šalicu. Cruddle je podigao pogled, progovorio jezikom koji je Jason prepoznao kao španjolski i Juan je nadugačko odgovorio na istom jeziku.

Jason, sa šalicom u ruci, bio je kao gromom ošinit otkrićem. Juan, Juan. Naravno da je to bilo ime lijepog dječaka zbog kojeg je Cruddle ostavio svoju ženu, nakon javnih scena nasilnog međusobnog optuživanja. Jason je pretpostavljao da je veza bila kratka, ali evo, Juan je bio u Veneciji, očigledno Cruddleov partner tijekom godina. Bilo je bez sumnje prirodno, ali svejedno nezgodno, da je njegovog odanog prijatelja zamijenio za čistača. Cruddle je osjetio nešto od njegovog iznenađenja i rekao kreštavim glasom: "Da, Juan Tenoso, isti Juan. Moj družbenik i vjeran prijatelj." Ispružio je ruku, ali Juan je nije pokušao primiti, samo je stajao buljeći u Jasona nepovjerljivim crnim očima.

Cruddle je grickao jedan kolač, pio čaj. Jason je upitao što je Juan rekao.

"Rekao je, što je gotovo je gotovo, on ne želi pričati o tome." Očigledno, Juan je razumio engleski čak iako ga nije govorio, jer je ljutito zakimao glavom i izašao. Jasonu je bio ponuden kolač, ali ga je odbio. Osjetio je da ga tišti mračnost sobe, dojam da je neki ostatak engleskog predgrađa niže klase nekom greškom premješten u Veneciju. Također je bio pogoden očiglednom neočekivanošću njegove posjete.

Cruddle se kratko nakašljao i progovorio, ali samo kako bi rekao da ako Jason želi još jednu šalicu čaja može slobodno natočiti. Odbio je i sjedili su u tišini, Cruddle pijuckajući svoj čaj, gledajući uglavnom u kamin ali povremeno pogledavajući svog posjetioca. Jason je strahovao da bi za nekoliko minuta mogao reći da je njegovo vrijeme za odmor, i ispričati se. Izgledalo je neophodno da hitno progovori, a kada je to učinio, riječi su izašle naglo i on je jedva prepoznao glas kao svoj.

"Tražili ste da vas dodem vidjeti. Da razgovaramo o mom radu, mojoj kritičkoj i biografskoj studiji. Već sam napravio veliki dio istraživanja, sjetit ćete se naših pisama.

Nadam se da ćete mi moći pokazati ostali materijal, dokumente i pisma, dati mi informacije. Posebno o prošlosti, naravno, i vašem napuštanju pisanja."

"To je bila dobra šalica čaja, da, dobra šalica." Cruddle je polako ustao sa stolice, stavio šalicu natrag na pladanj, vratio se na stolicu, zavalio se u nju. "To pismo, zadnje koje sam napisao. Imate li ga sa sobom?"

Naravno da ga je Jason imao sa sobom i sad ga je izvadio, iako je napamet znao njegov kratki sadržaj. Cruddle ga je pročitao, praveći onaj zvuk između zviždanja i mumljanja. "Ne vidim ništa o razgovoru o knjizi."

Tada se desilo da je Jason predosjetio, čak spoznao katastrofu. Počeo je brzo govoriti, kao čovjek koji se nada da će govorom spriječiti lavinu ili zemljotres. "Rekli ste u pismu da je došlo vrijeme da razgovaramo, tražili da dođem ovamo. Što drugo to znači nego da bismo se trebali upoznati, surađivati, biograf i njegov subjekt ..."

"Ima li išta u našoj prepisci što govori o tome da ste imenovani mojim biografom?" upitao je kreštavi glas. "Ja mislim da nema."

Lavina se približavala, zemlja se tresla.

"Godinama sam skupljao materijal, znate to. Pisao sam pisma, odgovarali ste, razumjeli smo se."

"Razumjeli. Je li to ono što mislite?"

"Što sam drugo mogao misliti?" Onaj drugi nije odgovorio, nego je pogledao izravno u Jasona. Ispod spuštenog kapka otkrio je zadovoljstvo. "Ne razumijem zašto ste poslali po mene."

"Poslao po vas? Možda je moje izražavanje bilo manje egzaktno nego što sam želio. Rekao sam da bismo trebali razgovarati, ništa više."

Negdje u stanu zatvorila su se vrata i čuli su se glasovi.

"Zbog čega bi to moglo biti, nego da se sastanemo i razgovaramo o knjizi? Ne razumijem."

"Ej, zdravo." Vrata kroz koja je Juan donio čaj su se ponovo otvorila. Na njima je stajao mladić, u kasnim dvadesetim. Nosio je traperice i majicu kratkih rukava, kosa mu je bila podrezana vojničkom urednošću, sive oči gledale su prodorno kroz naočale bez okvira. "Vi ste sigurno Jason. Moje ime je Dwight Eidelberg. Drago mi je da sam

vas upoznao, Jasone." Prišao je poslužavniku, uzeo kolač, pojeo ga u dva zalogaja. "Vrlo dobro. Nadam se da niste dali D. M. Cruddleu da ih previše pojede, jedan bi mu trebao biti granica."

Cruddle reče trijumfalno:

"Pojeo sam dva." Jasona je to podsjetilo na Ujaka X-a i kekse.

"Zločko, zločko." Gledao je u jednog pa u drugog.

"Je li vam D. M. rekao novost? Ne izgleda tako. Vi ste dugo bili obožavalac, Jason, točno? Isto je sa mnom, ne tako dugo kao vi, naravno, ali teze o fantaziji i realnosti u borgogundianskim romanima su bile te koje su me dovele do mojih ideala. Zatim sam došao ovamo prošle godine, sreo velikog čovjeka ..." njegova velika sposobna ruka prekrila je Cruddleovu malu kao da će je potapšati, "... i napravili smo dogovor."

"Kakav dogovor?" Ali naravno da je znao.

"Dakle, D. M. je imao fascinantan život, i pisat ću o njemu. Također i kritičku knjigu, pazite, ali tako da će sadržavati ljudsku priču. Genije kojeg su zaboravili, što kažete na to? Znam primjedbu, nemojte je reći, ali tu je i podnaslov: Izvanvremenska umjetnost Dantea Milтона Cruddlea."

Jason se pomaknuo na trosjedu. Opruga je bolno zarivala u njegovu stražnjicu.

"Hoćete reći da ste imenovani službenim biografom?"

"Ugovor je potpisan s američkim izdavačem prije šest mjeseci. Kopao sam po pedeset knjižnica, našao stvari za koje čak ni D. M. nije znao da postoje, počeo pisati prije nekoliko tjedana. Očekujem da ću imati sve sređeno do kraja ove godine." Jason je tresao glavom, ne znajući da to čini. "Vidim da je to došlo pomalo kao šok."

"Ne znam zašto bi trebalo", zakreštao je Cruddle. "Ne možete se praviti da vam je išlo jako brzo. Dwight je ... usijana žica. Da, stvarno usijana žica." Sad ga je Amerikanac potapšao, ne po glavi, nego po ramenu.

Monstruozna nepravda svega ovoga potakla ga je na govor.

"Zašto mi to niste rekli putem pisma, zašto ste me doveli ovamo? To je ..." Izgubio je riječi.

"Dobro sad, moram reći da sam ja odgovoran za to." Iza naočala bez okvira pogled Dwighta Eidelberga bio je izravan,

prijateljski, molećiv. "Nema svrhe da dvoje ljudi radi na D. M.-u, slažete se? Sad, vi ste to radili godinama, točno? Ne pišući, ali sakupljajući materijal, znam to, svjestan sam toga. Sad, evo što hoću reći. Možda sam vam se trebao obratiti pismom, ali činilo mi se bolje da to bude direktno i da D. M. bude ovdje da to potvrdi. Biste li bili voljni predati meni materijal koji ste skupili? Vama više ne koristi, a vjerojatno je da će popuniti praznine, posebno u kritičkom dijelu. Bit ću iskren i priznati da sam jači na polju ljudskog zanimanja. I vaš će udjel biti potpuno priznat, naravno. I ako osjećate da bi vam se trebalo kompenzirati utrošeno vrijeme, usuđujem se reći da bi to bilo moguće. U razumnim granicama, imajte na umu, u razumnim granicama."

Uvreda zadnjih dviju rečenica je bila previše za njega. Ustao je, povikao nešto o izdaji - nije mogao reći koje je riječi upotrijebio - i bacio mape Cruddleu, koji se stisnuo na svojoj stolici. Pisma, korespondencija koju je bio donio i detalji koje je skupio mukotrpno tijekom godina, poletjeli su kad su se mape otvorile. Poletjele su kao papirnate ptice, plod njegove ljubavi, na pod, na stol, u mali kamin, u Cruddleovo krilo. Dwight je uhvatio par papira i pogledao ih sa zanimanjem, Cruddle je odgurnuo one koje su sletjeli na njega kao da su nečisti. Jason je povukao vrata da ih otvori, odgurnuo Juana u uskom hodniku, napola trčeći, napola posrćući sišao je niz kamene stepenice. Zatim se našao u malom kortu. Okrenuo se prije nego je izašao, i vidio djelomično dignutu zavjesu, Dwightovo žustro lice kako gleda dolje u njega. Zatim je zavjesa pala, i komad je bio završen.

4

Jason nije mogao točno reći što je radio u ona dva ili tri sata nakon što je ostavio sasušenog malog pisca, njegovog nekad-prekrasnog dečka i genijalnog poslovnog Amerikanca u otrcanom stanu s trorogim vrčevima, staklenim ukrasima i zadahom truleži. Poslije se sjećao da je prešao Akademijin most, stao nasred njega i pitao se što bi se dogodilo da se baci u Grand Canal. Zamišljao je tijelo kako pada u vodu, gondoliera kako ga nalazi i izvlači, suosjećanje prolaznika. "*Jadan momak, mora da je bio očajan.*" Sjećao se također lokacija nekih barova u koje je ušao, jedan odmah iza Campo

Francesco Morosini, drugi u Calle Mandola kraj Campo Sant' Angelo - to su bila prva dva, ali kasnije je izgubio račun. Prošlo je mnogo vremena otkad je zadnji put pio viski, od one večeri kada su studirali na King'su i kada je neprilika, koju je Derek imao s računima za kantinu, izgledala ozbiljno, pa mu je sad kad ga je popio okus u ustima bio čudan. Onda je viski uklonio uzbuđenosti i očaj zbog Derekovih problema, a i sad je imao nešto od istog umirujućeg djelovanja. Bol je, naravno, još uvijek ostala, premjestila se u neki dio mozga gdje je bila otupljena, kao što analgetici mogu luđačko udaranje u bolnom zubu pretvoriti u još uvijek prijeteće, ali udaljeno kuckanje. Određeni trenuci ovih očajnih sati su se duboko urezali u njegovo pamćenje. Jedan je bio kad je stajao pričajući s konobarom na Campo Manin - sjećao se kipa Daniela Manina u sredini trga i djece kako se igraju loptom oko njega - kad je glas iza njega rekao:

"Zdravo, zdravo, da to nije moj partner za spavanje. Sjećate se Ptičice?"

Alkohol je olabavio jezik. Jason se sjetio što mu je Derek ispričao i rekao:

"Ovdje ste zbog posla za vladu, bez sumnje."

"Kako to mislite?" Usta su se stisnula, obrve pomaknule.

"Vlada je bila problem, rekli ste, posao vas je odvuкао od kuće. Niste rekli da ste radili u ćeliji."

"Netko je pričao priče, mogu vidjeti. Bio sam loše sreće tu i tamo, ali nije bilo riječi laži u onome što sam rekao, napravio sam puno poslova za vladu."

Komentirao je, za što je čak i onda osjetio da je zastrašujuća šaljivost:

"Prodajući im lijepu liniju krivotvorenih putovnica, možda."

"Sad, ovo je zlobno, sve što sam napravio bilo je da pomognem drugim ljudima. Onaj koji je bez grijeha neka prvi baci kamen, i sve to. Gospodin Crowley je pričao, nije li, lijepi Derek?"

"Mislio sam da ga niste upoznali."

"Samo se provodim za opisom moje bivše. 'Najzgodniji muškarac kojeg je ikad srela', rekla je, a nitko to nikada nije rekao za mene. Što vi radite u rupi poput ove, mislio sam da ćete se provoditi u Harryjevom baru?"

"Pretpostavljam da sada očekujete susret s agentom vlade."

Čovječuljak je ovo prihvatio s očitom ozbiljnošću.

"Ni i kom slučaju, samo poslovnog partnera, ništa tajanstveno."

Cijelo vrijeme dok su razgovarali gledao je naokolo, živim očima, stišćući usne, tijelom radeći povremene nagle trzaje. "I evo ga. Zdravo, Shunya. Ovo je Shunya Inoki, Jack Durling. Jack i ja smo se upravo sreli ovdje, doputovali smo zajedno iz Londona." Ponovio je šalu o partnerima za spavanje.

Inoki je kratko kimnuo glavom i nasmiješio se. Nosio je poslovno odijelo i imao torbu za spise.

"Izvanredno mi je drago što sam vas upoznao. Mi uređujemo za Dickyja da možda posjeti Tokyo. Poznajete li Tokyo, Jack?"

Rekao je da ne poznaje Tokyo, i da njegovo ime nije Jack. Linnet se nasmijao, svojim smijehom u kojem mu se raspadalo lice.

"Moja greška. Hoćemo li, Shunya? Ponešto povjerljiv posao, stari, znam da ćeš nam oprostiti."

Kad je izašao iz bara okrenuo se i pogledao natrag. Japanac je izvadio neke papire i izgledalo je da ih provjerava s Linnetom.

To je bila jedna slika koja mu je ostala vrlo jasna. Zatim je bila praznina dok se nije našao kako sjedi za stolom u Floriansu na Piazzii San Marco. Sjećao se da je glasno rekao:

"Golubovi i ljudi", i stvarno, trg je bio pun jednih i drugih. Golubovi su se obrušavali okolo u jatima tražeći i primajući hranu, male vojske turista lutale su besmisleno, vođene vodičima koji su nosili zastavice kojima su pokazivali svoju pripadnost različitim putničkim agencijama. Bilo je lako, mislio je dok je pio različitu marku zlatnog viskija, lako razlikovati Nijemce po njihovim tirolskim šeširima, Amerikance po matronama srebrne kose, Britance po njihovoj škrtosti i neuglednosti, Japance po njihovoj boji. Ovi zadnji su mu izgledali poput tako dobre šale da se glasno nasmijao, zatim progovorio.

"Prizor nemilosrdnog prostaštva", rekao je. "Prije jednog stoljeća božanski Henry je rekao da je Venecija peep-show i bazar, koji barbari drže u svojim rukama. Malo je on znao." Napor govorenja ga je iscrpio, i sklopio je oči da ne vidi crvena ranjava koljena, napadnu odjeću, kamere kojima su gorljivo upravljale neznalice o povijesti. Negdje unutra, duboka rana je izazvala bol.

"Gospodine Durling. Jason." Nevoljko je otvorio oči i ugledao, ne prepoznavši je odmah, ženu koja je stajala ispred njega u jarko zelenoj haljini, sa zelenim šalom od šifona i cipelama tek nešto drugačije zelene boje. Na nosu su joj bile naočale s okvirima koje su bile opet druge nijanse zelene, ukrašene malim leptirićima. Ti leptirići bili su zaslužni što je zapamtio njezino ime. Pitao se je li imala okvire različitih boja za svu svoju odjeću.

"Gospođice Makins."

"Nije li prekrasno toplo? Ali noge me ubijaju." Sjela je i hladila se živahno jednom rukom. "Gledali smo najljepše Carpacciove slike. Sveti Juraj sa zmajem, i sveti Jeronim u svojoj ćeliji, i lav koji je imao trn u šapi, a Jeronim ga je izvadio. Colin je znao sve o njima. Ja mislim da je on odličan."

"Ali, gospođice Makins ..."

"Dolores."

"Te slike su slavne, morate znati za njih, vi ste tako dobro upućeni."

Ovaj pokušaj ironije je bio greška jer ga je uzela za ozbiljno.

"O, Jasone."

Uvijek bi bio previše pristojan da ustane i ode, ali samo ove večeri potpune katastrofe je mogao biti tako blesav da ju pita bi li nešto popila. Usluga u Florianu je često spora, ali sad se činilo da se konobar našao kraj njega u trenutku, i u drugom trenutku su se pojavili vermut i soda.

"Nije li ovo najromantičnije mjesto koje ste ikad vidjeli? Lav Svetog Marka, te krasne arkade, lijepi dućani?"

"Peep-show i bazar, i barbari koji ga u potpunosti drže u rukama.'"

"Bojim se da si ciničan. Ja to sve volim. Što ti piješ?" Kad joj je rekao, rekla je: "O, Jasone."

Pokušao joj je objasniti da je zlatno piće čarobni napitak. Iza, ili ispod toga, trpio je bol, ali na površini život je tekao lagano, mirno. Neusklađenost raznog zelenila Dolores Makins izgledala je privlačno, njezin zubati osmijeh šarmantan, bogatstvo njezine osobe dobilo je Junoninu snagu i veličinu.

Magičan učinak je išao dalje. Sada je vidio gomilu kao obične ljude čiji glasovi više nisu prostački nego ugođeni na božanski ritam koji je milozvučno ulazio u uho. Oko maurskih figura koje su trebale odzvuniti sat na vrhu tornja sa satom, uskomešali su se mali ljudi, sve kukci. Gledao je kukce s blagonaklonošću.

"Gle, pa ti se smiješiš", povikala je Junona. "Izgledaš sasvim drugačije kad se smiješiš." Široko je raskrilila ruke. "Mogla bih sjediti ovdje zauvijek gledajući kako prolazi život."

Mauri su odbili sat, mravi su se ustrčkarali još žustrije. Palo mu je na pamet da je vrijeme da ode. Ustao je, dao nekoliko bezvrijednih novčanica s velikim brojevima napisanim na njima konobaru, odmahnuo rukom odbijajući ostatak, uzeo Junonu za nadlakticu. Je li ju nazvao Dolores? Možda je. Kad je upitala kamo idu, odgovorio je smjesta:

"Harryjev bar."

"Nije li tamo užasno skupo?"

"Pokazati se u Harryjevom baru, to je bio savjet Ptičice. Ptičice nitkova, krivotvoritelja. Ali on nije ukrao moje papire."

"Mislim da bismo trebali poći natrag u hotel."

"Niti govora."

Harryjev bar je uvijek bio prepun, ali te večeri masa ljudi izgledala je neprobojna. Konobari su se probijali u gužvi, muškarci znojeći se u majicama kratkih rukava gurali su se i zanosili, žene golih ramena skvičale su kao pod mukama. Nije mogao vidjeti ništa od Junone, osim njezinih zelenih leptirića koji su se okretali tamo-amo, ali potreba za bijegom odjednom je postala nesavladiva. Ignorirajući što god da je nagovijestio, upotrijebio je laktove i šake, gurajući ih u meka tijela sve dok nije izgledalo da su se momentalno razdvojila i on je odjednom bio izbačen na cestu. Naslonio se na zid kraj Calle Vallaresso hvatajući zrak. Ispred njega bila je postaja vaporetta San Marco, kraj nje vodeni taksi i gondole.

Više nije jasno vidio stvari. One su tajanstveno postale mutne, kao da je lagana omaglica pala između njega i svijeta. Kroz tu izmaglicu pristanište se lagano ljuljalo, ali to je bilo dosta prirodno jer je pristanište bilo u laguni. Na pristaništu je stajao muškarac četvrtaste glave koji mu je izgledao poznato, sa nekim kutijama kraj sebe koje mu

se činilo da prepoznaje. Gdje ih je već vidio? Krenuo je u tom pravcu, i osjetio da mu je nešto uhvatilo ruku. Bila je to Junona. Okrenuo se prema njoj i rekao:

"Sibbles."

"Dođi ovamo, past ćeš u vodu."

Sibbles nije pokazao znak prepoznavanja. Podigao je jednu od kutija, dao je čovjeku koji je čekao u vodenom taksiju. Čovjek je podigao pogled dok je uzimao kutiju. Bio je to Colinov prijatelj Chuck.

"Idemo, Jasone." Bio je savršeno bistre glave, ali je shvatio da mora biti nešto krivo u njegovoj procijeni udaljenosti, jer je bila istina da je sada bio tek nekoliko centimetara od lagune. Dok je stajao tamo, s pristaništem koje se nesigurno ljuljalo pod njegovim nogama (ili se on ljuljao?) Sibbles je uskočio u čamac, i on se pokrenuo pjeneći vodu.

Ruka na njegovom ramenu ga je ponovo povukla, i dopustio je da bude odveden, čak da se vrati u Pacifico, inzistirajući jedino da se vrate gondolom, a ne vaporetom. Nije se sjećao ničega s tog puta natrag po Grand Canalu, osim Junoninog lica preko puta njega u gondoli, odjednom uzbuđenog i zabrinutog. Na recepciji je zatražila njegov ključ, rekavši da se on ne osjeća dobro. Zatim se u liftu desila još jedna transformacija. Pred njegovim očima senzualna se Junona, zavodnička u nijansama zelenog, pretvorila opet u gospođicu Makins, službenicu banke, osobu prihvatljivo bezimenu s druge strane šaltera. Ali kakav ih je izvanredan vlak događaja doveo do toga da dijele gondolu, a sada i dizalo? Pogledao ju je s užasom kad su stigli do njegove sobe. Da li je predlagala da uđe?

"Možeš li sam otključati, Jasone?"

"Savršeno, hvala ti." Bio je zadovoljan svojim odgovorom, hladnim, ali pristojnim. Nevoljko se odmakla, i on je stajao čekajući dok, nejasna kao i sve ostalo, nije nestala na kraju hodnika: Zatim je, s malim neprilikama, ušao. Soba se njihala. S ponosom se sjetio Morvellijeve zabave. Pogledao je na sat, ali nije mogao jasno raspoznati što pokazuje. Je li Derek rekao nešto o tome da će ga pokupiti? U svakom slučaju, imao je vremena da malo priligne. Skinuo je cipele, stavio u njih kalupe, objesio svoj sako. Zatim je legao na krevet i zaspao u sekundi.

Vlak na postaji Santa Lucia bio je onaj koji je doveo putnike PC putovanja u Veneciju prethodnog dana, ali oni koji su se sada vraćali njime sunčali su se na Lidu, igrali golf na Alberoniju, jahali na Ca' Bianca, ili se uvaljivali u mlaku vodu lagune radije nego u duboku kulturnu kupku grada, tako da su sada izgledali brončano crni i u formi, spremni da se suoče s engleskim ljetom. Sibbles je nadgledao utovarivanje metalnih kutija s ručkom od četiri jela, u kojem je glavno jelo ili puretina ili govedina u crvenom vinu zvana stracotto, u svoj minijaturni dio vlaka. Tri kutije iz vodenog taksija stajale su u kutu prostorije, zajedno sa sportskom opremom i darovima koje putnici nisu uspjeli unijeti u spavaća i kušet kola. Kad su kutije bile utovarene, pošao je duž vlaka da uzme narudžbe. Chuck Waterton je bio u jednom od kupea prvog razreda, njegova vrata bila su otvorena prema hodniku, u ustima je imao cigaru, a njegov suputnik bio je mladi računovođa iz Bromleyja.

"Puretina ili stracotto, gospodo? To je govedina, na talijanski način."

Obojica su naručili govedinu i složili se da podijele bocu bardolino vina. Waterton je upitao kada stižu na švicarsku granicu.

"Oko ponoći, gospodine, ali vi nećete biti uznemiravani. Mogu li još nešto učiniti za vas?"

"Baš ništa."

"Doći ću opet kasnije da napravim krevete." Waterton je zatvorio jedno oko namignuvši.

Još jedan putnik je bio u istom vagonu, jedan koji, kao ni Waterton, nije bio s grupom iz PC agencije. Bio je to veseli čovječuljak s klaunovskim licem, koji je naginjao brbljavosti. Rekao je Sibblesu da radi za kompjutorsku tvrtku u Torinu, da je bio na praznicima u Veneciji, i da sad ide na konferenciju u London.

"Još jedni praznici, u stvari", rekao je. "Život je za mene praznik." Sibbles to nije komentirao, nego ga je upitao bi li uzeo puretinu ili stracotto. Izabrao je puretinu.

Morvellijev stan je bio u prizemlju visoke kuće u getu. Geto turisti rijetko razgledavaju, i tu se stvarno nema puno za vidjeti, osim najviših zgrada u gradu, iako je to, u svoje vrijeme, zaista bio geto s vratima koja su se noću zatvarala da zatvore ne samo Židove, nego sve strance. Ako uzmete vaporetto koji ide po kanalu Canareggio, sidete na Ponte Guglio i skrenete lijevo sa živog ria Terra San Leonardo gdje kupuju mnogi Venecijanci, naći ćete se u Ghetto Nuovo, koji je ustvari stari geto ili u novijem Ghetto Vecchio. Do geta također možete doći ne tako direktno od postaje San Marcuola na Grand Canalu. Kuće u getu se arhitektonski ne razlikuju posebno, ali datiraju do u šesnaesto stoljeće, sobe su prostrane, i geto je sada mondeno mjesto za stanovanje.

Na zabavi je bilo četrdesetak ljudi, u velikoj dnevnoj sobi s mozaikom na podu i oslikanim stropom koji prikazuje Herkulove pothvate. Dvostruka vrata su bila otvorena i vodila u manju sobu pripremljenu za ples. Jedna strana sobe gledala je na mali kanal, a francuski prozori na drugom kraju otvarali su se na patio s metalnim stolicama i s metalnim izvijenim kipovima.

Morvelli je na sebi imao usko plavo odijelo i široku kravatu sa zasljepljujućim prugama. Razgovarao je s Porsonom kad je stigao Derek. Zatim je stao između njih, obrgrlio jednog i drugog.

"Tri mušketira, nije li tako?" Trenutna provala veselja se smirila. "Znate moju ljubljenu Elsu, svjetlost mojeg života. Elsa je bila oštrih crta lica, tamnoputa, kratke crne kose. "Uvijek tako govori, ne znači to ništa, ja sam mu treća žena." Obratila se Dereku: "Charlesa znam, ali mi se nismo sreli."

"Tako je. Ja sam drugi partner."

"Mnogo sam čula o vama. Gdje je vaša žena?"

"Kod kuće, pazi na kuću i sina."

"Ne drži vas na uzici? Trebala bi." Njezin pogled bio je otvoreno odobravajući.

Gerda je rekla:

"Derek, dragi", i poljubila ga. Imala je na sebi haljinu od bijelog i zlatnog lamea. "Vaš se sastanak tako odužio. Šetala sam gradom

strašno se dosadujući, jedna stara zgrada je ista kao i druga za mene. Rado bih plesala, sviđa mi se ova sentiš muzika."

"Što je sentiš?" upitao je Morvelli. "Nadam se da je dobro."

Derek reče:

"Jako dobro. Topi se u ustima kao najbolja čokolada."

"Uživajte, to je moja najiskrenija želja. Niste doveli svog prijatelja Jasona."

"Pokucao sam mu na vrata, ali nije odgovorio. Nadam se da će se pojaviti."

"Mislim da je šarmantan, ali jedan od onih koji ostaju po strani od bujice života, nije li tako? Malo nezainteresiran, malo ..." Mahnuo je rukom što mu je služilo kao zamjena za riječi.

"Guido, trebao si biti psiholog."

"Eno Maria." Krenuo je prema njemu.

Elsa je upitala:

"Je li išlo teško na sastanku?"

"Ne teže nego smo očekivali."

"I dogovorili ste se?" Kimnuo je glavom. "Vi ne otkrivате mnogo tajni."

"Samo svojoj ženi. Guido bi vam trebao otkrivati tajne."

"On mi ništa ne govori, samo uvijek kaže da ne brinem. Ali kako ne bih brinula? U zadnjih šest mjeseci izgubio je milijune lira u kasinu, znate to? Prvo na ruletu, sad na bakari. Kad smo se vjenčali, trebao je prestati, ali bila sam budala kad sam mislila da će biti tako. Zna li što proglašava najvećim životnim užicima?"

"Citat iz Talleyranda? Rekao nam je na ručku. Ustvari, već sam prije čuo da ga navodi."

"Nemate baš neko mišljenje o njemu, je l' da?"

"Guido je najbolji prodavač kojeg sam ikada sreo, bilo na konferenciji, bilo osobno."

"Reći ću vam nešto. Kad smo kupili ovaj stan, na podu su bile kamene ploče, neke slomljene, ali barem četiristo godina stare. Guido ih je dao izvaditi i postaviti mozaik. On voli da sve bude sjajno, skupo, novo." Derek nije ništa rekao. "Volim ga, u tome je problem." Nasmijala se, udarila ga po ramenu, ostavila ga.

Plesao je s Gerdom. Prigušeno svjetlo padalo je na niše u zidovima u kojima su stajale divovske životinje od venecijanskog stakla, crveni medvjedi, zlatni vukovi, višebojni slonovi. Pitala ga je da li su on ili Sandy dobili još koje pismo.

"Ne. Jeste li vi?"

Zavrtjela je glavom

"Misliš li da bi ih mogao slati Charles?"

"Što te navelo da to pomisliš?"

"Ti ne znaš kakav je on."

"Siguran sam da to nije Charles. Mogu pogoditi tko bi mogao biti." Kad je tražila da objasni, odbio je, govoreći da je to samo nagađanje. Postao je svjestan Porsona koji je stajao između dviju soba i promatrao ih. Zatim mu je prišao Morvelli s drugim čovjekom, i njegov se partner okrenuo.

"Ovo je Mario Salvemini, apsolutno najveći stručnjak u zemlji za sve vrste oružja", rekao je Morvelli. "Konzultiraju ga svi, od policije do Crvenih brigada."

"Ne nalazim to zabavnim", rekao je Salvemini. Bio je malen, s visokom frizurom, savršeno bijele kose i uredne bijele brade.

"Oprosti mi, Mario, sve su moje šale loše, morat ću se prestati šaliti. Mario, prijatelju, ovo je Charles Porson, moj partner, koji ima strast za vatrenim oružjem."

"Ne znam za strast. Skupljam pištolje. I bio sam zamalo ubijen neki dan."

"Zamalo ubijen!" ponovio je Salvemini zapanjeno.

"Možda je bio nesretan slučaj, ne znam. Idući put ću biti spreman." Posegnuo je u svoj sako i mali revolver ležao mu je na dlanu, presijavajući se plavim i zlatnim sjajem.

Salvemini se nagnuo da ga pogleda.

"Beretta 90. Damski revolver, kako ga zovu, vrlo prikladan za torbicu. Dosad nisam vidio takav, s pozlatom."

"Poslužit će gospodi jednako dobro kao i damama. Moje pravilo u životu je milo za drago, i primjenjujem ga na sve." Gledao je svoju ženu kako pleše s Derekom u drugoj sobi.

"Drago je ime", reče Morvelli. "Ali ne razumijem milo. "

"Dozvoljavate?" Salvemini je uzeo mali revolver. "Nikada nisam vidio ljepši. To mi je drago, mislim da to znači oko za oko, nije li tako?"

"Vidite?" Morvelli je bio oduševljen. "Noćas sam pozvao samo one ljude koji su sposobni razgovarati na engleskom, Charles, ne čestitaš li mi? Iako, da kažem istinu, to je bila Elsinina ideja. Jako dobro, ne mislite li?"

Porson ga je udario po ramenu.

"Jako dobro, Guido. Ti si sjajan momak. I mi je drago, oko za oko, signor Salvemini je shvatio."

Morvelli se široko osmjehnuo. Volio je pohvalu. Ostavio je dvojicu da raspravljaju o nečemu što se zvalo Spandau luger. Izgleda da ih je napravljeno samo sto, i Salvemini je bio vlasnik jednoga.

Malo prije devet sati stigao je posljednji gost. Derek, koji je stajao na balkonu razgovarajući s Elsom i talijanskim novinarom, vidio ga je kako izlazi iz elegantnog malog motornog čamca obojanog u plavo i bijelo, na kojem je pisalo Polizia. To je bio, rekla mu je Elsa, commissario Francesco Farinella iz Squadri Mobili. "Ali Francesco dolazi kao gost, ne poslom."

Detektiv je bio upadljiv i dotjeran, s gotovo stalnim laganim smiješkom. Nosio je dva velika prstena, u jednom je sjajio veliki dijamant, u drugome rubin. Rekao je Dereku da je Guido sve uredio kad je sa ženom posjetio Englesku prije pet godina i da je bilo savršeno.

"Zato možete razumjeti da imam najviše mišljenje o vašoj agenciji. I o vašoj zemlji. Engleska je mjesto gdje su svi pristojni, ljudi govore hvala i molim i mirno čekaju u redu. Italija nije takva." Derek je rekao da misli da su Venecijanci uljudni.

"Venecijanci, da, poslovni, ali pristojni. U Veneciji, znate, imamo malo ozbiljnog kriminala, ali nažalost Venecija nije Italija. A, tu je i Mario, koji ima cijeli arsenal oružja, ali iz kojeg nikada nije pucano u bijesu. Pravi Venecijanac, kojeg zanima trgovina, a ne rat." Zagrlili su se, i Salvemini je rekao nešto o partneru signora Crowleyja koji nosi revolver.

"Boji se napada? Ovdje u Veneciji?"

"Mislim da je mogao donijeti revolver večeras da impresionira signora Salveminiya." Derek je objasnio o incidentu na pokusu. Farinella se osmjehnuo i rekao da mora upoznati signora Porsona i uvjeriti ga da ima manje razloga za zabrinutost u Veneciji nego na engleskoj pozornici.

Signor Porson, međutim, nije bio ovdje da ga se upozna. Jedan od konobara mislio je da je vidio nekog nalik na signora Porsona da izlazi kroz vrata upravo prije commissariovog dolaska. Možda mu je bilo prevruće u dnevnoj sobi, pa je otišao prošetati. U međuvremenu servirana je večera.

Bilo je gotovo deset sati kad je Morvelli odveo Dereka na stranu i rekao mu da se Charles Porson nije vratio.

"Razgovarao sam s Gerdom. Ona kaže da nije imao nikakav dogovor. Sigurno ga ništa nije moglo razljutiti? U vezi sporazuma koji smo potpisali danas poslijepodne, mislim."

"Bio je prilično sretan kad ga je potpisao."

"I ti poslije nisi ništa rekao što bi ga moglo - hm?"

"Naravno da ne."

"Je li možda ono što vi kažete, malo veseo?"

Derekov osmijeh imao je svoju uobičajenu sigurnost.

"Sumnjam u to. Izaći ću i potražiti ga. Ako je Charles izašao na nekoliko minuta, mogao se izgubiti."

"Prijatelju moj, moguće je da se i ti izgubiš."

"Znaš li koje je moje nepogrješivo pravilo za vraćanje u bazu u stranim gradovima? Stalno skretanje ulijevo. Fenomenalno kako uspijeva. Vratit ću se za dvadesetak minuta. Ako se ne pojavi, nazvat ću hotel. Može biti da se loše osjećao i otišao natrag."

"Budi pažljiv. Venecija je najljepši, ali najvarljiviji grad." "Talleyrand?"

"Morvelli." Kad se Derek vratio, prema satu za samo trideset minuta, rekao je pokajnički da je Morvelli imao savršeno pravo o varljivosti Venecije. Bio se izgubio i nije našao svog partnera. Telefonirao je u Pacifico, ali je recepcioner rekao da signor Porson nije tražio svoj ključ.

Gerda je plesala s Farinellom. Rekla je nestrpljivo:

"Rekla sam Guidu da mi nije ništa rekao, ali to nije ništa iznenađujuće. Charles radi što hoće."

"I ostavlja svoju prekrasnu ženu samu među strancima?" pitao je Farinella. "To nije kavalirski."

"To je Charles. Osim toga, nisu svi stranci. Derek je prijatelj."

"Naravno. To je bio vaš muž, koji je nosio revolver u slučaju da bude napadnut?" Gledao ih je naizmjenično, smiješeći se.

Derek reče:

"Preuveličavamo. Charles mora da ima dogovor i nije nam rekao za njega. Vratit će se." Commissario je lagano pljesnuo rukama. "To je engleska mirnoća, ono što zovete flegmatičnošću."

"Lijepo od vas da to kažete. Ne znam da sam čuo nekoga da koristi tu riječ."

"Ali to je stvarno engleska riječ? Onda sam oduševljen što sam je upotrijebio."

Malo prije jedanaest ljudi su počeli odlaziti. Derek je rekao Gerdi da se ne brine, a ona je rekla da se ni najmanje ne brine, iako ju je vidio da gleda na sat.

Elsa je pitala Dereka:

"Mislite li da je ovo bila dobra zabava?"

"Vrlo dobra. Uživao sam."

"Koštala je mnogo novaca. Može li račun platiti PC agencija?"

"Moram imati pismenu bilješku za to pitanje."

"Ne razumijem."

"Oprostite. To je odgovor koji koriste ministri u Parlamentu kad žele izbjeći izravan odgovor. Pretpostavljam da je odgovor ne, Charles ne bi pristao. Ali ne brinite, Guido će se snaći."

"Imate li poseban dogovor s Guidom?" Nasmiješio se, ali nije odgovorio. "Charles Porson ima također poseban dogovor, znate to? Guido se možda uvaljuje u neprilike. Ili možda - što vi mislite? - radi vama neprilike?" Derek nije komentirao ni to.

Bilo je skoro pola dvanaest kad je jedan od konobara nešto rekao Morvelliju, koji je nešto rekao Farinelli, koji je izašao. Kad se vratio nosio je crne rukavice.

"To znači nevolje", reče Elsa. "Francesco ne voli prljati ruke."

Morvelli i Farinella su došli do njih. Morvellijevo lice je imalo napeti izraz koji često poprimaju veseli ljudi kad čuju loše vijesti. Commissario je bio taj koji se obratio Dereku.

"Zvao je moj pomoćnik Vincente Grado. U blizini kazališta Fenice je iz vode izvučeno tijelo. Postoji mogućnost da je to vaš prijatelj. Guido će ići sa mnom da ga identificira ako bude potrebno. Mislim da biste trebali odvesti sigrtoru u hotel."

Gerda se međutim usprotivila.

"Ako mislite da ću biti sretna sjedeći u hotelskoj sobi i čekajući da zazvoni telefon, griješite. Ići ću s vama."

Svi su otišli plavo-bijelim motornim čamcem, jureći po Grand Canalu, ispod mosta Rialto, zatim skrećući i provlačeći se kroz mrežu vodenih putova. Za ne mnogo više od pet minuta su usporili.

"Teatro la Fenice", rekao je Morvelli. "Zašto bi Charles došao ovamo?" Skrenuli su lijevo u mali kanal, opet skrenuli nalijevo u mračan dio koji je osvijetljavala tek jedna ulična svjetiljka. Glasovi su ih dozivali, mahali su baterijama. Primakli su se strani na kojoj je bio drugi policijski čamac i izašli.

U svojoj mladosti Derek je jednom pješačio sam po jorkširskoj vrištini i izgubio se. Sve otada sjaj neočekivanog svjetla u mraku, kao svjetlo koje je onda davno vidio nakon sati lutanja, uvijek ga se snažno dojmio. Ulična lampa bacala je slabi sjaj na prizor. Više svjetlosti dolazilo je od svjetiljki sa zemlje koje su proizvodile šišteći zvuk. One su osvijetljivale skupinu ljudi koja je stajala oko nečega što je bilo pokriveno nepromočivom tkaninom. Mahalo se rukama, naizgled se mnogo raspravljalo, mnogo toga dolazilo je od osobe u kišnom ogrtaču. Derek je pitao Morvellija što govore.

"O okolnostima u kojima je pronađeno tijelo. Ovdje su bili mladić i djevojka - ovaj mali fondament ne vodi nikuda, došli biste ovamo jedino ako biste htjeli voditi ljubav - i djevojka je ugledala nešto u vodi. Telefonirali su u questuru. "

"O čemu onda raspravljaju?"

"Da li je tijelo palo u vodu ovdje ili negdje drugdje, tako da je doplutalo ovamo. To je stvar plime, i kako dugo je tijelo bilo u vodi. Čekaju liječnika."

"Mislim da sam čuo 'dottore'. "

"To ništa ne znači, svaki čovjek s profesijom je dottore, učitelj, računovođa, policajac. Mislio sam na policijskog liječnika."

Gerda je rekla povišenim glasom:

"Zašto dovraga ne podignu pokrivač i ne daju nam da vidimo tko je to? Postaje mi hladno."

Farenella joj je bio okrenut leđima, ali sad se okrenuo.

"Signora, jeste li spremni pogledati? Ako biste radije da to Guido ..."

"Zato sam ovdje. Ja ću pogledati."

Commissario se nagnuo nad tijelo. Netko je posvijetlio jednom od šištećih lampi. Morvelli i Derek su se također nagnuli. Svjetlo je pokazalo Porsonovo lice, napuhnutije nego inače, ali savršeno prepoznatljivo. Gerda je ispustila uzdah. Rekla je:

"Da."

"Identificirate tijelo kao svog supruga ...?"

"Da. " Sada je svjetlo bilo tako držano da joj je obasjavalo lice, bijelo i napeto. Padalo je i na Farinellu, koji ju je gledao s čuđenjem. "To je ponovo engleska mirnoća, tako zadivljujuća. Talijani moraju pokazati osjećaje."

"Ja sam Njemica, ne Engleskinja."

Okrenuo se ostalima u grupi, i rasprava se nastavila. Morvelli je rekao:

"Sad kad znaju da je to Charles, Francesco im govori da je tijelo moralo ući u vodu ovdje, ili negdje u blizini, zbog vremena. Prekratko je izbivao da bi daleko doplutao."

"Uštedjeli bi nešto vremena da su nam odmah dozvolili da vidimo tijelo."

"Htjeli bi pričekati doktora. Evo ga."

Pristao je treći čamac s plavo-bijelim oznakama, iskočila su dva muškarca. Rukovanje, uzbuđeni razgovor, zatim je jedan od muškaraca otišao natrag do tijela, pokrivač je bio ponovo podignut, kleknuo je kraj njega. Farinella se brzo okrenuo kad je Gerda rekla:

"Htjela bih sada ići kući."

"Tisuću isprika. Bit će potrebno da sutra opet razgovaramo, ali noćas - naravno da razumijem šok koji ste doživjeli." Ruka u rukavici je mahnula. "Odmah će vas odvesti u vaš hotel, ali molim vas da budete

na raspolaganju u deset sati sutra ujutro. Hvala vam. Za mene će to biti, kako se kaže, teška noć bez kraja." Stanka. "Još jedno tijelo je nađeno, također Englez, u hotelu Emperor Napoleon. Rekli su mi da bi to mogao biti slučaj samoubojstva. Kraj njega je bio revolver, beretta. Mislim da ste rekli da je gospodin Porson nosio berettu. Nije nađena s njegovim tijelom. Gospodin u Emperor Napoleonu je prijavljen kao Richard Linnet."

Derek je stajao blizu Gerde. Nije ništa rekla ali je osjetio da je njeno tijelo zadrhtalo i ukočilo se, kao u nekoga tko je pretrpio električni šok.

7

Vlak je dugo stajao na švicarskoj granici. Carinici su se popeli u vlak, ali putnici nisu bili uznemiravani. Mali čovjek klaunovskog lica otišao je u WC i provirio u Sibblesov odjeljak u neuspješnoj potrazi za aspirinom. Stjuardi su pokupili sve putovnice i putne dokumente, i oni su bili letimično pregledani. Sibbles je mladom švicarskom cariniku pokazao šarenu zbirku predmeta u svojem malom odjeljku. Tri kutije koje je donio u vlak nije se više moglo vidjeti. Carinik je zavrteo glavom kad je vidio palice za golf, teniske reket, podvodnu opremu.

8

"Ponekad mislim da su Englezi koji putuju trknuti."

"Čisti luđaci", reče Sibbles. "Tako mi kažemo."

"Englezi su čisti luđaci. Vrlo dobro, zapamtit ću to." Čuo se zvižduk, ponovo su krenuli. Bila je to, pomislio je Sibbles, prava sitnica.

"Jedan u noći", reče Grado. "I nisam zaspao do četiri sinoć. Probava, akutne smetnje u probavi. Dagnje."

"Ne bi ih smio jesti."

Grado je uzdahnuo. Znao je za sebe da je inteligentniji od Farinelle, i zašto je onda bio samo pomoćnik, ne i commissario? Položaj commissaria u PS ili Pubblica Sicurzza ne može se dobiti bez ispita. Bio je prelijen da ih položi kad je bio mlad, a sad je bilo

prekasno. Gradov pogled na život bio je djelomično uvjetovan njegovim čirom na želucu. Bio je mršav i žut, tužnog izraza lica.

Bili su u spavaćoj sobi u hotelu Emperor Napoleon. Doktor Tardelli je upravo otišao, nakon što je potvrdio da je mrtav čovjek ubijen jednim metkom kroz srce. Pozlaćena beretta mu je bila u desnoj ruci. Da li se sam ubio? Tardelli je bio izluđujuće neodređen.

"Moguće je."

"Ali nije vjerovatno?" pitao je Farinella.

"Nema mnogo onih koji si pucaju kroz srce. Preferiraju glavu, s obzirom da je to sigurnije. Ali naravno, to je stvar izbora, netko radi ovo, netko ono, ne može se biti dogmatičan. Hitac je ispaljen izbliza, ne preko sobe, to vam mogu reći."

"Hvala ni na čemu, vidjeli smo tragove baruta", promrmljao je Grado. Tardelli ili nije čuo ili se pravio da ne čuje.

Vrijeme smrti? Ponovo doktor nije bio spreman biti precizan. Ne manje od sata, ne više od tri, što znači između devet i trideset i jedanaest i trideset. Može li se nešto više saznati obdukcijom? Možda, vidjet će. Nakon što ih je podsjetio da ima još jednu obdukciju za obaviti na drugom Englezu, i da je sutra nedjelja, Tardelli ih je ostavio. Fotografiji su bili i otišli, dečki za otiske rekli su da su na revolveru samo otisci mrtvaca, nije bilo tragova borbe. Sadržaj čovjekovih džepova i lisnice bili su na pisaćem stolu. Tu je bila i njegova putovnica, koja je kazivala da je on Richard Edward Linnet, star četrdeset osam godina, direktor tvrtke.

Bilo je kreditnih kartica, snop ključeva, sto funti u lirama i funtama. Snop ključeva otvorio je kovčeg i aktovku koji nisu sadržavali ništa, osim odjeće i časopisa.

Farinella je sjeo u jedini naslonjač u sobi. Skinuo je crne rukavice, otkrivajući krasno njegovane ruke na koje je bio ponosan. Grado je sjeo na krevet.

"Onaj drugi mrtvac je imao jedan ovakav." Farinella je uzeo sićušnu berettu. "I nije bila kod njega. To ne može biti slučajnost."

"Zašto ne? Berette su moderne, male i spretne."

"Ova je neobična. Salvemini je bio na prijemu, vidio je Porsonov revolver."

"Možemo razgovarati s njim sutra."

"Zašto ne sada? Traži da nađu njegov broj, nazovi ga." Grado je uzdahnuo, ali je napravio što mu je rečeno. Jedna od njegovih vrlina u Farinellinim očima je bila ta da bi, iako je često prigovarao, uvijek napravio ono što mu se kaže.

"Plavi s pozlatom, vrlo neuobičajen, gotovo originalan", rekao je Farinella kad je spustio slušalicu nakon izvještačenog ispričavanja što uznemirava Salveminija u taj sat. "I Porson ga je imao na zabavi. Znači da su se njih dvojica morali sresti."

Bravo, pomislio je Grado, ali nije rekao, ti si majstor za izricanje očiglednog. Premetao je gumu za žvakanje po ustima, vidio kako gacommissario namršteno gleda i rekao:

"Ublažava bol."

"Odvratna američka navika. Moramo otkriti je li itko vidio Porsona u hotelu."

"Mnogo osoblja je otišlo s dužnosti. Bit će bolje da to ostavimo do jutra. Porsonu neće smetati. Niti Linnetu." Kruto se nakašljao što je bila njegova gesta najbliža smijehu. Farinella ga je pogledao. Grado je sišao po stepenicama.

Vratio se s crnomanjastim muškarcem u odori koja je činila da izgleda kao časnik visokog položaja u ruritanijskoj armiji. Imao je trake od zlatnih pletenica na rukavu, zlatne rese na prsima, zlatne epolette na ramenima.

"Roberto", reče Grado. "Nije general. Noćni portir."

"Vidio je Porsona ovdje?"

Grado zavrti glavom.

"Ništa o Porsonu. Linnet i žena. Reci mu ono što si meni rekao." Portir je izgledao kao da mu je nelagodno. "Hajde, generale, nemaš zašto brinuti, ne zanima nas moral. Znao si Linnetu, već je prije bio ovdje."

"To je točno. Možda dva ili tri puta u zadnjih dvanaest mjeseci. Uvijek je ostajao jednu noć."

"I želio je žensko društvo, tražio te da mu to osiguraš." Roberto je potvrdio kimanjem glave.

"Prostitutke?" rekao je Farinella s gađenjem. Njegovo je gledište bilo da u Veneciji nema prostitucije.

Grado je življe žvakao, njegovi tanki obrazi još su se više istanjili.

"Djevojke iz Mestra. I drugi hoteli to rade, neki. Ljepote našeg grada čine posjetioce pohotnima. Rekao sam Robertu da neće biti moralnih optužnica, u redu?" Farinella je nevoljko kimnuo. "Noćas - ti ispričaj, Roberto, ja sam umoran." Sklopio je oči. Vilica mu se nastavila micati.

Portir je imao promukao, dubok glas.

"Gospodin Linnet je sišao dolje, oko osam sati. Osmjehivao se, uvijek je bio vrlo prijateljski raspoložen, gospodin Linnet, i pitao da li bih mu mogao dogovoriti za otprilike sat vremena, on će biti u baru. Bila je Bettina, dogovorena oko devet četrdeset pet. Tražio je Bettinu, svidala mu se. Stigla je na vrijeme, pozdravila me, otišla gore u sobu. Ima jedna stvar, ipak, Bettina nije u igri, ona je kućanica. Muž joj je inženjer u noćnoj smjeni u tvornici u Mestrama."

Grado je otvorio oči, pogledao Farinellu, ponovo ih zatvorio.

"Reci nam kad je otišla."

"Da, dobro. Ne znam što se dogodilo, uglavnom ostaju par sati, nikad manje od sata ..."

"Ostaju li ikada cijelu noć?" pitao je commissario.

Roberto je izgledao šokiran.

"Svakako ne, commissario, uprava to nikada ne bi dozvolila. Ali Bettina se vratila za pola sata. Pitao sam je da li je sve u redu, rekla je da, jednostavno nije želio da ostane."

"Je li izgledala uznemirena, preplašena?"

"Ako moram reći, najtočnije bi bilo zadovoljna."

Grado reče:

"Kao da je bila plaćena punu cijenu za pola vremena?"

Portir je živo zakimao.

"Tako je, dottore, upravo je tako izgledala."

"Znači bio je živ u deset i petnaest, možda i kasnije", rekao je Farinella kad je portir otišao. "Ali zašto ju je otpravio? Moramo razgovarati s njom."

"Sutra?" rekao je Grado nadajući se.

"Sutra će njezin muž biti kod kuće, i možda neće htjeti govoriti. Noćas."

"Roberto nam je ostavio njezin broj." Posegnuo je rukom prema telefonu. Farinella je zavrteo glavom.

Mestre, koje spajaju Veneciju s kopnom cestovnim i željezničkim mostom, nazivane su neprihvatljivim licem Venecije, ili manje pristojno njezinom prljavom stražnjicom. Iza blokova tvornica i skladišta su gotovo identične ulice s malim kućama. Bettina, koja se prezivala Parenti, živjela je u jednoj od njih. Na putu za Mestre, Farinella se žalio na niske moralne standarde posjetioca koji provode dan posjećujući crkve, a onda noću žele prostitutke.

"Čuo si Roberta, ona je kućanica koja pokušava nešto zaraditi sa strane. I tko kaže da je Linnet ulazio u crkve?" Kad su pozvonili na zvono na kojem je pisalo "Parenti" upalilo se svjetlo na prvom katu, otvorio se prozor, glas ih je upitao što žele. Grado reče, bez vikanja: "Squadra Mobili". Pet minuta kasnije sjedili su prekoputa Bettine u neurednoj dnevnoj sobi, s prljavim tanjurima od večere još uvijek na stolu. I ona je također bila neuredna, crvenokosa, čije su oboje, i koža i kosa, vidjele bolje dane. Izrazila je svoje ogorčenje.

"Taj makro, Roberto, znate li da uzima novac za podizanje telefonske slušalice? Dvadeset posto." Obratila se Gradu: "Zašto žvačete kao krava? Hoćete li čašu rakije?"

On se zgrozio. Farinella je rekao:

"Nismo ovdje u socijalnom posjetu, i ne zanimaju nas vaši privatni poslovi, samo onaj s čovjekom kojeg ste noćas vidjeli."

Natočila je čašu sebi, popila polovicu, uzdahnula.

"Mala ptičica? Znate da njegovo ime to znači na engleskom? S njim je sve u redu, zna se ponašati prema ženi."

"Vidjeli ste ga noćas, ali otišli ste nakon pola sata. Zašto?"

"Netko mu je dolazio, ali platio je kao gospodin. Što je učinio?"

"Ništa. Recite nam što se dogodilo."

Rekla mu je. Vidjela je Linneta prije, znala je kakve stvari voli. Bili su zajedno pola sata kad je zazvonio telefon. Razgovarao je, dogovorio da vidi onoga tko je zvao, zatim joj rekao da mora otići, da će se sresti idući put kad bude u Veneciji. Platio joj je, otišla je. "Ima nekih koji bi rekli, pola vremena, pola cijene. Ptičica je bio gentleman."

"Je li govorio engleski na telefon? Je? I vi ste razumjeli? Što je govorio?"

"Nije mnogo govorio, i da, ja znam malo engleskog. Rekao je 'Halo', zatim slušao, rekao: 'Da' nekoliko puta i nešto o tome da mu je drago i da je iznenađen. Zatim se nasmijao, i rekao: 'Naravno, da ćemo se vidjeti, bit će mi jako drago.' I to je sve."

"Jeste li mogli čuti drugi glas, da kažete je li bio muški ili ženski?" Rekla je ne. "Što je s načinom na koji je govorio? Muškarci često drugačije govore kad razgovaraju sa ženom."

"Meni ne." Popila je ostatak rakije. "Nisam obraćala mnogo pažnje, zašto bih? Nije rekao 'Moje drago zlato' ili 'Gospodin taj i taj', to vam mogu reći. Sad sam bila dobra djevojčica, odgovorila na sva vaša pitanja, nisam rekla riječ što ste došli usred noći, sad mi samo recite što je napravio, je li u nevolji?"

"Više ne. Mrtav je. Ustrijeljen, ili se sam ustrijelio, brzo nakon što ste vi otišli."

"Bože, smiluj se." Prekrižila se.

"Tako da je važno znati je li izgledao veselo, a shvatio sam da je." Samo je gledala u commissaria. "I možete vidjeti zašto je poziv bio važan. Ali vi se ne možete više ničeg sjetiti?"

Zatresla je glavom.

"Ja nemam ništa s tim."

"Nismo ni mislili da imate", reče Grado. "Vi ste samo nesretna kućanica." Kad su je napustili, rekao je: "Znači Porson je došao vidjeti Linneta."

"Možda. To je mogao biti bilo tko. Već sam ti rekao, postoji priča da je netko možda pokušavao ubiti Porsona. To se mora istražiti."

"Sutra."

"Da, sutra."

9

Jedno kratko vrijeme u nedjelju rano ujutro Venecija je prekrasno mirna. Ljudi nestanu čak i iz najživljih ulica, samo nekoliko vaporetta postojano plovi gore-dolje Grand Canalom, gondolieri znaju da je prerano da traže posao. Do podneva, posebno ljeti, ulice se ponovo napune, ali u taj sat, malo prije deset u nedjelju ujutro, Derek

je, dok je stajao kraj prozora u Jasonovoj sobi, gotovo gledao Veneciju kakvu su vidjeli Henry James i Baron Corvo.

"Kucao sam na vrata sinoć, ali ti mora da si bio gotov. Stvarno si opasno počeo, dvaput u jednom tjednu." Jason se oblačio. Nije uspijevao verbalno odgovoriti, ali je nemoćno vrtio glavom.

"Znam, znam, rekao si da je prvi put bio arsen ili strihnin, mali uvod, bez sumnje."

"Derek, molim te, nemoj se šaliti."

"Žao mi je. Mislim, žao mi je zbog onog što ti se jučer dogodilo. Kakva životinja mora biti taj Cruddle. Daj meni." Jasonove ruke su se tako tresle da nije mogao spojiti krajeve svoje leptir-mašne. Derek mu je to napravio. Izraz njegovog lica bio je ozbiljan, čak svečan. "Siguran si da si uhvatio sve što sam ti govorio o onome što se dogodilo sinoć? Dobro. Pajkani će uskoro biti ovdje, htjet će govoriti s tobom. Putovao si u istom kupeu s Linnetom, htjet će znati što je govorio. Siguran si da nećeš nešto za doručak?"

"Ne bih mogao pojesti ni mrvicu. I ne bih nikako mogao razgovarati s policajcima, nemam im što reći. O, Derek, nikad nisam bio tako jadan u svom životu. To je bilo moje životno djelo, dobro bih to napravio, i sad je sve nestalo. Amerikancu i tako mladom."

"Rekao sam da razumijem. Ni sam se ne osjećam baš veselo. Nazvat ću Sandy čim završim s murijom, i reći joj novosti. Jest da je zamrzila Linnetu, i nije baš voljela Porsona, ali pretpostavljam da je čuti da ti je umro bivši muž ipak nekakav šok. Ne vidim nikakve potrebe da kažeš da je Linnet bio vjenčan sa Sandy, to će samo zakomplicirati stvari i dovesti do svih vrsta dosadnih pitanja. Dobro?"

"Derek, ovog trena ja jednostavno ne mogu misliti." Derek se vratio prozoru, i gledao kako pristaje plavo-bijeli policijski čamac.

"Onda daj da ja mislim za tebe. Nemoj lagati, ali moj savjet je da kažeš što je manje moguće. Sad su ovdje. Sidimo i hrabro to podnesimo."

10

"Moja najiskrenija sućut zbog vašeg tragičnog gubitka." Farinella je odlučio da razgovara s onima koji su upleteni u njihovom

hotelu radije nego da ih dovodi u Questuru, i u tu svrhu zaposjeo upraviteljev ured. Sjeo je za stol.

"Hvala vam."

Gerda je imala na sebi bijelu haljinu s crnim obrubom oko vrata i na ramenima. Nije ju smatrao lijepom, ali neizmjerljivo privlačnom, poput komada slasne kremaste torte. Izgledala je smireno.

"Znate li što se dogodilo mom mužu? Je li možda bio pijan, i pao u vodu?"

"Još uvijek nismo sigurni. Nakon autopsije ćemo znati više."

"Ima stvari koje vam moram reći, inspektore. Inspektor, točno?"

"Commissario. Ali to nije važno."

"Najprije, kod kuće u Engleskoj, u Headfieldu, slana su anonimna pisma našim prijateljima. U njima je pisalo da smo taj Derek Crowley, partner moga muža, i ja ljubavnici. Također, moguće je da je netko pokušao ubiti mog muža." Opisala je incident na dramskom pokusu.

"Moram vas pitati, da li pisma govore istinu?"

"U njima nema ni najmanje istine."

"I nemate pojma tko bi ih mogao pisati?"

"Svuda ima zlih ljudi. Ja sam Njemica, nekima se to ne sviđa. I neki ljudi nisu voljeli Charlesa, on je znao biti vrlo okrutan. Ima još jedna stvar koju moram reći. Charles nije vjerovao Dereku kao partneru, mislio je da mu pokušava preoteti kontrolu nad poslom. Mislim da je Charles napravio dogovor s Guidom Morvellijem da to spriječi. Nije sa mnom razgovarao o tim stvarima, ali znam da je bio ljut na Dereka."

"Sugerirate li da bi to mogao biti razlog smrti vašega muža?"

"Ništa ne sugeriram. Želim samo da to znate."

"Primijetio sam da ste izgledali iznenađeno, čak šokirano kad sam vam rekao za smrt gospodina Linneteta. Zašto? Jeste li ga poznavali?"

"Nisam ga poznavala. Pogriješili ste." Ali ja znam da nisam pogriješio, pomislio je Farinella, primjećujući da je u vrijeme kad je bila pod stresom zvučala više njemački nego inače.

"Je li vaš muž poznavao Richarda Linneteta?"

"Ne, koliko ja znam."

"Pitam vas ponovo, zašto ste izgledali šokirano?" "I ponovo vam kažem, griješite."

"Vrlo ste hladnokrvni, signora, mislim da to nije samo zbog toga jer ste Njemica. Jeste li voljeli svojeg muža?"

"Radila sam u Hamburgu u noćnom klubu kad smo se sreli. Govorim ljudima da je bila putnička agencija i da sam ja bila vodič, ali to nije istina. Bilo mi je drago ostaviti klub, ali ga nisam voljela. On nije bio čovjek kakvog bi se voljelo."

"I on je znao za vaše osjećaje?"

"Znao je, i to ga je zabavljalo. Ponekad me nazivao njemačkom kurvom. To ga je na neki način privlačilo da misli tako, čak iako to nije bila istina. I imao je mnogo drugih žena, znam to."

"Ali svejedno ste ostali s njim. I vi niste imali vezu sa signorom Crowleyem."

"Niti s ikim drugim. Nisam voljela svojeg supruga, commissario, ali sam voljela njegov novac. I, pored toga ..." Oklijevala je, zatim nastavila, "... da sam imala neku vezu i da ju je on otkrio, na neki bi se način osvetio. Bio je osvetoljubiv čovjek."

Možda je izgledala kao komad kremaste torte, pomislio je Farinella, ali čovjek bi na njoj mogao slomiti zube.

11

Grado je ispitivao Morvellija u njegovom apartmanu u getu dok je Farinella razgovarao s Gerdom, ali se vratio do vremena kad je ispitivan Derek. Raspravili su anonimna pisma, i kao i Gerda, rekao je da su optužbe neosnovane. Zatim je Grado stavio neke bilješke pred commissaria. Ovog jutra Grado je cuclao peppermint bombone umjesto žvakanja gume i Farinella je ustuknuo pred intenzivnim mirisom.

"Gospodin Porson je bio stariji partner u vašoj tvrtki. Jeste li bili u dobrim odnosima?"

Derek je slegnuo ramenima, nešto što je radio elegantno.

"Kao većina partnera u malim tvrtkama."

"Jeste li pokušavali preuzeti kontrolu nad tvrtkom?"

"Nismo se uvijek slagali o politici poslovanja. Nije bio voljan da proširimo naše aktivnosti."

"Je li on predložio da dozvolite signore, Morvelliju da kupi dionice, tako da vas se može nadglasati ako bi on mislio da je to pametno? Jeste li došli u Veneciju zbog toga da potpišete dogovor o kupovini dionica signor Morvellija?"

"Ah, ah, Guido je pričao." Derek se osmjehnuo Farinelli jednim od svojih dječaćkih osmijeha.

"Je li to bio cilj putovanja?"

"To je bio Charlesov prijedlog, da. Ali ne bi djelovao onako kako je on očekivao."

Farinella je klimnuo Gradu čiji je glas zaškripao kao nepodmazana vrata.

"To se dogodilo jučer popodne? Imali ste sastanak, Morvelliju su ponuđene dionice, raspravljali ste o cijeni, vi ste podigli cijenu, zatim ste se konačno svi složili i dokument je potpisan. Točno?"

Derek je nagradio Grada jednim od svojih osmijeha.

"Točno."

"Dakle Porson je blokirao svaku mogućnost vašeg preuzimanja kontrole?"

"Ne." Derek je svoju pozornost vratio na Farinellu. Jason, da je bio prisutan, bi vidio da je Derek čas-u-jednoj-čas-u-drugoj-ulozii. "Guidu uvijek nedostaje novaca. Napravio sam s njim unaprijed dogovor da ću od njega kupiti njegove dionice po dvostrukoj cijeni od one koju on plati. Svađao sam se oko cijene i podizao je, da pomognem Guidu da postigne veći iznos. Osim toga, znao sam da bi, ako se prebrzo složim, Charles mogao postati sumnjičav. Bio je sumnjičav čovjek. U stvari, rezultat je bio prilično suprotan onome što je Charles namjeravao. Kad kupim Guidove dionice one mi daju kontrolu nad tvrtkom."

Oba detektiva su zurila u njega. Derek ih je gledao naizmjenice poput magičara koji je otkrio posebno pametan trik. Farinella je mahnuo svojim oprstenjenim rukama.

"Ovaj dogovor vama izgleda sasvim častan? "

"To se u poslu događa svaki dan." Farinella je kimnuo Gradu, koji je ustao i izašao. "Imam rezerviran let za povratak u Englesku

danas. Nadam se to neće uzrokovati probleme? Ima stvari koje se moraju napraviti kod kuće u Headfieldu."

"Bit će mi draže ako ostanete."

"Što to znači?"

Farinella je raširio ruke.

"Želim razgovarati sa svima koji su upleteni. I vi biste sigurno željeli ostati dok ne saznamo za rezultat autopsije vašeg partnera. Nema sumnje da biste voljeli znati što se točno dogodilo, jednako kao i mi."

"Nadam se da ovo neće naštetiti našem putovanju. Putovanje vodi moj bratić Colin Crowley, i naši turisti ne znaju ništa o ovome. Hoćete li morati i njih ispitivati?"

"Volio bih razgovarati s vašim bratićem, ako je poznavao gospodina Porsona, ali ne vidim razloga da uključujemo sve one koji su na putovanju s vašom agencijom. To jest, zasad ne vidim razloga."

Sjedili su u tišini dok se Grado nije vratio. Šapnuo je nešto commissariu.

"Moram vam reći da signor Morvelli poriče da ste imali dogovor kakav ste spomenuli." Derek ga je gledao ne vjerujući.

"On kaže da je razgovarao s vama, ali nema dokumenata. Imate li vi dokumente?"

Farinella, promatrajući Engleza, pomislio je kako je iskreno iznenađen, čak šokiran. Nekoliko trenutaka uopće nije govorio. Zatim je rekao:

"Nema dokumenata o mom privatnom dogovoru s Guidom. Dogovor je bio usmen."

"I sada ne postoji", reče Grado. "Stvar koja se u poslu dešava svaki dan."

"Guido ne poriče da smo pričali o tome?"

Derek je govorio gotovo mehanički. Ili si stvarno šokiran ili glumiš prirodno kao Talijan. Ostavio je Gradu da odgovori.

"To priznaje. I on zna što ste htjeli takvim sporazumom. Kaže, međutim, da bi bio tražio mnogo više od dvostrukog iznosa koji je sam platio za dionice prije nego bi vam ih prodao." Grado je stavio novi pepermint u usta. "Nema sumnje da je i to posao."

"Naravno da to sad neće biti neophodno", reče Farinella.

Derekove zlatne kovrče sjajile su se vlažnim sjajem. Obrisao je čelo.

"Kako to mislite?"

"Vaš partner je mrtav. Dionice će, pretpostavljam preći na njegovu udovicu. Moguće je da vam ona proda njegove dionice. Moguće je da to znate."

"Ono što sugerirate je smiješno."

"Je li? Napustili ste zabavu sinoć. Kamo ste išli?"

"Tražio sam Charlesa. Lutao sam naokolo, izgubio se, konačno stigao do vaporetto postaje Ponto Guglio, našao put natrag."

"Nije vas bilo tridesetak minuta prema onom što kaže čovjek na vratima."

"Rekao sam vam da sam se izgubio."

Grado je ispustio zvuk koji je mogao izražavati nevjericu, ili je mogao biti kruljenje želuca. Farinella nije izgubio svoj blagi osmijeh.

"Još jedna stvar. Kao što znate, sinoć je umro čovjek po imenu Linnet. Bio je ubijen revolverom, onim koji je pripadao vašem partneru ..."

Derek je ustao. Njegove plave oči su iskrile, izgledao je ogorčen, ali secommissario pitao je li njegovo ogorčenje iskreno kao šok dvije minute prije kad je saznao da je Morvelli rekao da nisu imali dogovor.

"Imam prigovor na implikacije ovog ispitivanja. Odbijam više bilo što reći."

"O mrtvacu Linnetu. Jeste li ga poznavali?"

"Nikad ga nisam sreo."

12

Vlak je stigao u Calais u tri sata, s nekoliko minuta zakašnjenja. Grupa PC agencije se okupila oko vodiča koji ih je poveo na trajekt. Chuck Waterton je sišao s vlaka, a isto tako i čovječuljak klaunovskog lica. Sibbles je pomagao istovariti metalne kutije za hranu, natovariti ih na kolica, i odvesti peronom. Waterton je bio nekoliko koraka iza njega. Kad je stjuard okrenuo kolica prema skladištima, zaustavila su ga

dva muškarca. Jedan je rekao "Surete Nationale" i pokazao značku, drugi je pokazao na kutije. Sibbles se pobunio.

"U ovome se drže obroci, prazni su, o čemu se radi?" Čovjek koji je rekao "Surete Nationale" otvorio je kutiju otkrivajući uredno složene kazete. Sibbles je izgledao zapanjen. Chuck Waterton, okrećući se da pobjegne, našao se u čvrstom stisku čovječuljka s klaunovskim licem.

13

Iz Jasonovog dnevnika

Nedjelja noću, i sve je bolesno.

Danas sam bio pod prvim policijskim ispitivanjem u svojem životu. Bilo je prilično nepodnošljivo, uopće ne zastrašujuće, ali na kraju sam se pobojavao da sam napravio stravični lapsus, iako ne krivim za njega samo sebe.

Ispitivanje se odvijalo u hotelu, što mi se činilo boljom solucijom nego biti priveden u policijsku postaju. Bila su dva policajca, jedan dobro obučen, šarmantan i civiliziran, njegov podređeni mrzovoljan, nezdravog izgleda, koji je mljackao bombone odvratnog mirisa. Srećom, gotovo cijelo ispitivanje je vodio Broj Jedan.

Počeo je pitanjem da li sam bio s grupom, pitanje koje je u ovim okolnostima bilo tako osjetljivo da sam se gotovo slomio. Policajac je bio tako suosjećajan da sam pred njega prosuo detalje Potrage koja je trajala godinama, strašno ponašanje D. M. Cruddlea i mladog Amerikanca (iako, što više mislim o tome, gotovo naginjem tome da izuzmem nečuvenog Dwighta iz svega osim što je imao prostačku želju da stekne kapital iz literarne baštine - Cruddle je bio taj koji je cijelo vrijeme imao ulogu Lucifera, mameći me, navlačeći me do svih vrsta očekivanja, zatim me namjerno prijezirno odbijajući - oh, ne smijem nastaviti s tim). U svakom slučaju, rekao sam nešto od onoga što se dogodilo Civiliziranome, rekao mu za moj totalni očaj, o mojem napadu pijanstva, mojoj priči s neopisivom Dolores, moj kolaps na hotelskom krevetu. Izgledalo je da savršeno razumije moje

osjećaje, i čak je rekao da je čuo za čudnog engleskog pustinjaka koji je nekad bio pisac. Sviđalo mi se sve na njemu osim njegova dva vulgarno sjajna prstena.

"Znači vi niste bili na zabavi signora Morvellija?" Ne, rekao sam, moje je ponašanje bilo stvarno sramotno, moje isprike bile bi besramne.

"Siguran sam da vas on ne bi optuživao. Mi Talijani razumijemo osjećaje. Popili ste 'koju previše', kako vjerujem da se kaže, i onda ste ostali u svojoj sobi cijelu večer."

Rekao sam da je bilo tako, da sam prvi put saznao za Porsonovu smrt kad mi je Derek rekao sljedećeg jutra i da sam se osjećao tako loše da sam isprva jedva bio sposoban to shvatiti. Civilizirani je kimao s razumijevanjem. "Rekli su mi za neugodna anonimna pisma o signoru Crowleyju i signori Porson. Jeste li vi dobili koje od njih?"

Rekao sam da jesam, i naglasio apsurdnost optužbi. Derek i Sandy su bili vjeran par. Dodao sam da je Derek jedan od mojih najstarijih prijatelja, išli smo zajedno u školu. Civilizirani se nasmiješio ohrabrujući me.

"Ali to je krasno. On mi izgleda tako zanimljiva osobnost, tako živahan, tako privlačan. Iako sam osjetio napetost, impulzivnost, prenagljenost možda ponekad. Jesam li negdje blizu istine ili je ovo sasvim pogrešno razumijevanje njegovog karaktera?"

Odao sam mu priznanje za njegovo dobro zapažanje, i rekao mu nešto o našoj zajedničkoj mladosti, spominjući jedan ili dva Derekova rana problema. Nisam shvatio da bi se iz onoga što sam govorio mogli izvući neželjeni zaključci, sve dok nisam vidio Barbara, žderača smrdljivih bombona da pravi bilješke. Zatim sam naglasio da je to sve bilo vrlo davno, i da je Derek danas vrlo uspješan poslovni čovjek. Rekao sam im da se nešto čudno dešavalo u Headfieldu, i istaknuo priliku kad sam bio otrovan, isto kao i nesreću s hicem na probi. Civilizirani je kimnuo, nasmiješio se i vratio natrag na Dereka, pitajući da li znam za neki svježiji dogovor planiran u PC agenciji. Ništa, rekao sam, i priznao da je moj pravi interes u umjetnosti, a ne u poslovima. Raširio je ruke, rekao da bi žarko želio da je njegov vlastiti život bio posvećen ljepoti, a ne proveden u razrješavanju zločina.

Zatim je spomenuo smrt Richarda Linneta i pitao jesam li kojim slučajem ikada sreo tog čovjeka.

Svakako, svakako da jesam, rekao sam. Dijelio sam kupe s njim u vlaku i bio je jedno od najnepoželjnijih stvorenja koje sam ikada bio nesretan sresti. Civilizirani je izrazio simpatije i rekao da biti u društvu s nekim tko ti se ne sviđa cijelu noć mora da je zaista bolno. Više nego bolno, rekao sam, također i zamorno, jer je bio velika pričalica. Je li rekao nešto o razlozima svojeg posjeta? Dao je nagovijestiti da radi za vladu, odgovorio sam, ali nisam to povjerovao ni jednog trenutka. Zatim je rekao da (ovdje dolazi moja greška) je vidio oglas PC putovanja i pomislio zašto ne bi putovao obiteljskom agencijom ... Stao sam, prestravljen, i nadajući se da će izraz proći neopaženo. Naravno da nije. Što je to značilo? pitao je.

"Nisam siguran. Pretpostavljam da je postojala neka veza, nisam pitao."

Njegov osmijeh bio je pomalo tužan. "Gospodine Durling, bili smo vrlo prijazni, mi smo simpatico, nije li tako? I sad, mislim da niste bili iskreni." Ponovio sam da ne znam. "Obitetjska tvrtka, da vidimo. Je li možda bio u rodu s gospodinom Crowleyjem? Ili s njegovim partnerom? Ne, mislim da je u pitanju vaš prijatelj, ili ne biste tako nevoljko govorili o tome." Nagnuo se preko stola. Nisu mi se sviđali prstenovi i manikirane ruke, ali su izgledale u skladu s njegovom osobnošću. "Mislim da je to nešto što diskreditira vašeg prijatelja, a vi ste previše lojalni da biste mi rekli."

To me zabrinulo. Pomislio sam da je možda bolje govoriti nego nastaviti šutjeti. Rekao sam mu da je Linnet nekad bio oženjen Derekovom ženom, ali da su razvedeni godinama. Civilizirani se opet zavalio natrag i Barbar je progovorio neodobravajućim glasom.

"Crowley kaže da nije nikad upoznao Linneta."

"Siguran sam da je to istina. Kad sam rekao Dereku za njega, kazao mi je da se nikada nisu sreli. I još nešto. Linnet je bio jadan karakter."

Obojica su buljila u mene.

"Jadan karakter?" ponovio je Civilizirani.

Rekao sam im što znači izraz, i što je Derek rekao o Linnetu. Civilizirani se nasmiješio, kimnuo glavom. Barbar, koji je izgledao

kao da se u životu nije nasmiješio, zagundao je: "On nam nije kazao ništa o tome, samo da se nikada nisu sreli. Što je još rekao Linnet?"

Rekao sam da sam ga odbio dalje slušati, i da dokažem da se Linnet i Derek nisu nikada sreli, ispričao im o svom susretu s Linnetom na Campo Manin. Također sam spomenuo dolazak Japanca. Tražili su da im ponovim što je bilo rečeno, Barbar praveći bilješke. Zatim je Civilizirani zahvalio, i rekao da će biti vrlo zahvalni ako mogu zasad ostati u Veneciji.

Vratio sam se u svoju sobu, stavio bolnu glavu u ruke. Jarka svjetla bljeskala su mi pred očima. Sklopio sam ih, i odmah ugledao jednu dnevnu sobu, troroge vrčeve i ukrase, umišljenka Dwighta Eidelberga, papire koje sam u svojoj agoniji razbacao, odričući se svojeg životnog djela. Moje životno djelo - ironična fraza, jer što je to bilo nego obmana?

Lagano kucanje na vratima. Derek, pita kako je prošlo. Rekao sam mu za svoju grešku. Za trenutak je izgledao zagonetno, zamišljeni glumac. Zatim je zamišljeni izgled bio zamijenjen glumačkim osmijehom.

"Nemaš se zašto brinuti." (Opraštam mu klišeje od kojih bi se, da su iz bilo čijih drugih usta, sav naježio.) "Usuđujem se reći da je to možda i najbolje. Ionako bi to otkrili."

"Jesi li razgovarao sa Sandy?"

"Još ne, ali moram je nazvati. Očekuje da se vratim večeras, a naša je polizija sugerirala da bih trebao ostati još koji dan. Kako ti se čine?"

"Pomoćnik je odvratan barbar, ali commissario - 'Mi smo simpatico', rekao je, i to je izgledalo točno."

"To je moj Jason."

14

Zvono, podignuta slušalica, Sandyn glas.

"Zdravo, dušo. Još uvijek sam u Veneciji."

"U Veneciji. Ali upravo kuham večeru. Patku u narančinom soku, grašak, nemoj mi reći da nećeš biti tu da to pojedeš."

"Bojim se da neću. Slušaj i nemoj prekidati." Rekao joj je za Porsonovu smrt, Linnetovu smrt, Morvellija i dionice. Nikad joj nije ništa tajio. Nije gubila vrijeme izražavajući sućut, nego upitala bi li želio da ona doleti.

"Ne, zašto bi? To će se raščistiti za par dana, mora."

"Zna li policija za pisma?"

"Da, Gerda im je rekla. I ja."

"Što misle da se dogodilo?"

"Ne mogu ti reći. Jedan je laskavac koji se prenemaže, maše rukama kao da prodaje u dućanu, drugi žvače gume za žvakanje ili peperminte. Rekao bih da su samo par smušenih pajkana."

"Kako je Gerda?"

"Izdržava kao dobra Njemica. Neće ispustiti mnogo suza za Charlesom. Izgledala je više potresena zbog Linneta, prilično čudno. Ti ga nisi vidjela ili čula u zadnje vrijeme, je l' da?"

"Ne, godinama. Siguran si da nećeš da doletim? Mogu do aerodroma Gatwick stići za jedan sat, znaš."

"Nemoj ni misliti o tome, nema svrhe. Poljubac, draga."

"Poljubac."

15

"Englezi su svi lažljivci", rekao je Grado. "Muškarci i žene, svi lažu. Najbolje je ne imati ništa s njima."

Farinella je s gađenjem promatrao kako njegov podređeni jede sendvič sa salamom. Uskoro, znao je, Grado će se žaliti na bolove u želucu i zatim žvakati gumu za žvakanje ili peperminte da ih ublaži. Večeras će jesti nešto kao fritto misto s prženom palentom i ponovo imati bolove. Commissariov vlastiti ručak bio je sir i voće, večeras će mu žena napraviti piccatu od teletine ili odrezak na žaru. Kakva je igra prirode da je on svake godine deblji, dok je Vincenteova linija takva da odjeća visi na njemu.

Njihovi su stolovi bili svaki kraj svojeg prozora na prvom katu questure, tako da su se gledali, a u isto vrijeme vidjeli Fondamento San Lorenzo. Nije da je bilo mnogo za vidjeti. Most je vodio do malog Campo San Lorenzo i olinjale crkve istog imena. Ovdje je Bellini

naslikao slavnu sliku, s napučenim mostom, ljudima duž fundamente čekajući prikaz čuda s nestrpljivim iščekivanjem. Nitko ne bi mogao reći da je mjesto koje je Bellini naslikao danas prepoznatljivo. Sad je izgledalo upravo otrcano, čak je stucco na zgradi gesticure počeo pljesniviti. Prilično mirno, ako je mir ono što želite, ali Farinella je žudio za slavom. Jednog dana će slavna američka filmska zvijezda misteriozno umrijeti u Veneciji, problem će zbuniti policijske šefove koji će doći iz Los Angelesa, zatim će sve što je izgledalo nerješivo Francesco Farinella učiniti jednostavnim. Takav je bio san. Ovaj konkretni problem nije nudio izgled za svjetski publicitet, ali svejedno je imao okus inozemstva koji se Farnielli sviđao. Pred njim se otvorio put u Englesku, konzultacije sa Scotland Yardom.

"Složena stvar", rekao je.

Grado je završio sendvič i podrignuo.

"Ja ne vidim u čemu je složena."

"U ovome je stvar." Farinella je potapšao mapu koja je sadržavala Tardellijev izvještaj o obojici, Porsonu i Linnetu. Patolog je bio neuobičajeno brz usprkos obeshrabrujućim primjedbama, i rezultati su bili zanimljivi. Porson je apsorbirao priličnu količinu nekog neidentificiranog, ali snažnog barbiturata. Na tijelu nije bilo tragova nasilja, i nije se utopio. Patio je od slabog srca - mala limenka s pilulama za ublažavanje angine pectoris bila je u jednom od njegovih džepova - i umro je od srčanog udara. Toliko o Porsonu. Pao je u vodu u neko vrijeme između devet i trideset i jedanaest sati, što je bila i granica u koju je Tardelli smjestio Linnetovu smrt. Metak koji je ubio Linnetu bio je ispaljen iz male berette, i kut ulaska metka malo prema dolje smanjivao je vjerojatnost da je sam ispalio hitac. Tardelli je provjerio dosjee, i potvrdio svoje primjedbe od prethodne noći. Nije bila istina samo to da je tek nekoliko samoubojica pucalo kroz srce, nego i to da je i tih nekoliko revolver držalo malo prema gore. Linnetova smrt je, prema tome, vrlo vjerojatno slučaj ubojstva.

Farinella je nazvao Tardellija da mu zahvali za brzinu kojom je obavio svoj posao i jasnoću izraza. Patolog se nije dao zavarati.

"Hvala. Što želite?"

"Jedno ili dva pitanja su iskrsnula, Piero."

"Postavite ih."

"Te pilule protiv angine pectoris je propisao Porsonov doktor. To znači da je njegova žena, možda i drugi ljudi, znala za njegovo stanje."

"Bez sumnje."

"Bi li oni također znali da bi ga iznenadno uranjanje u hladnu vodu usmrtilo?"

"Ne obvezno. I morate reći bi ga moglo, a ne bi. Moguće je da su barbiturati odigrali ulogu. "

"I zatim, dali ste potpuno iste granice za vrijeme smrti za obojicu. Bilo bi od velike pomoći znati koja se desila prije."

"Bez sumnje. Ali ja se bavim znanošću, a ne čitanjem iz dlana ili promatranjem zvijezda. Ne mogu vam reći sa sigurnošću."

"Ne tražim sigurnost, Piero. Znamo da je čovjek koji je utopljen bio živ nakon devet sati, i da je ustrijeljeni čovjek bio živ u deset i petnaest. Tijelo u vodi je nađeno u jedanaest sati. Mislite li da je vjerojatno da je čovjek u vodi umro prije? "

"Da se kladim na konje, to je konj na kojeg bih stavio."

"Hvala vam."

"Ali ne bih stavio mnogo novaca na njega. I ja se nikada ne kladim."

Farinella je uzdahnuo.

"Koliko je bio jak taj barbiturat?"

"Bio je jak. Uzet je unutar pola sata prije smrti, vjerojatno s alkoholom - spomenuo sam da je alkohol pronađen u želucu. Bio je pospan, samo polusvjestan kad je pao u vodu. I zatim, u roku nekoliko trenutaka, pretrpio je srčani udar. Da je bio na suhom i da je uzeo par pilula ... ali naravno da to nije bilo moguće."

"Mogao je pasti, ne znajući što čini?"

"Moguće."

"Ili biti gurnut."

"Također moguće."

"Emperor Napoleon hotel je udaljen manje od deset minuta hoda od mjesta gdje je pronađen Porson. Mogao je otići do hotela, ubiti Linneta, uzeti drogu s alkoholom, napustiti hotel, postati pospan na putu u svoj hotel, pasti u vodu. Moguće?"

"Rekonstrukcija vrijedna priznanja, Francesco. Ali vi nećete zaboraviti moju malu okladu, da sam ja čovjek koji se kladi?"

"Koju okladu?"

"Da je Porson umro prije." Tardelli je štektavo zahihotao kad je spustio slušalicu.

"Složena stvar", ponovio je Farinella. Njegove velike smeđe oči dobile su sanjarski izgled.

"Ja ne vidim ništa složeno. Imamo dovoljno činjenica da vidimo što se dogodilo." Grado je kvrckao vršcima svojih suhih prstiju, na kojima su nokti bili rožnati i neobično dugi. "Taj Crowley ima vezu s Njemicom. Također želi preuzeti kontrolu nad putničkom agencijom. Oni znaju za Porsonovo stanje srca. On plaća Linnetu da omami njegovog partnera, gurne ga u kanal, uvjeri se da se utopio ili da je mrtav. Telefonira Linnetu, što je čula Bettina, ide u hotel, ubija Linnetu. To je ono što se desilo."

"Kako je došao do Porsonovog revolvera?"

"Možda ga je tražio da mu ga posudi, s nekim izgovorom. Nekoliko sati ispitivanja i rekao bi nam." Grado je pokazao velike žute pseće zube.

"Bio je odsutan samo pola sata s Morvellijeve zabave, od deset do deset i trideset. Linnet je bio živ u deset i petnaest, kad je telefonirao. Crowley se ne bi mogao vratiti na zabavu do deset i trideset."

"Ne ako je hodao, to je očito. Mi poznajemo grad, ali svejedno ne bismo mogli pješice stići iz geta do Emperor Napoleon hotela u Calle Larga 22 Marzo, ubiti čovjeka, i vratiti se u trideset minuta. To jedva da bi bilo moguće da se unajmi gondola. Ali mogao je nazvati vodeni taksi telefonom. Onda mu to ne bi uzelo više od deset minuta u svakom smjeru, možda i manje. Gore u Linnetovu sobu i - bum." Uperio je prst u Farinellu, koji je hladno sugerirao da bi trebao napraviti istragu među vodenim taksijima i nije uopće bio zadovoljan kad je saznao da se ta istraga već provodi. "Ne bi trebalo biti dugo; jer su svi vodeni taksiji kontrolirani radijom. Ima nekoliko privatnika, i tražio sam da i njih također provjere, ali vjerojatnije je da je koristio javni taksi."

"On kaže da zna tek nekoliko riječi talijanskog."

"Na vodenim taksijima svi govore engleski. To je prokletstvo Italije, širenje engleskog." Zazvonio je interni telefon na njegovom stolu. Farinella se pravio kao da ne sluša razgovor, koji se s Gradove strane sastojao od jednosložnih riječi. Kad je spustio aparat sjeo je namršten, grizući nokte. Zatim je progovorio.

"Provjerili su vodene taksije priključene na radio. Nitko nije nikog ukrcao nigdje u blizini geta u to vrijeme u subotu navečer ili doveo nekog natrag. Provjereni su i privatnici koji se ne odazivaju na radio poziv. Ništa. To je čudno."

"Ništa čudno. Jednostavno si u krivu."

Grado je odgrizao komadi nokta, pogledao ga, ispustio na izlizani tepih.

"Crowley je to nekako učinio. Čuo si da je nestabilan. Pokušao je prevariti Guida Morvellija, pokušao je varati ljude čak i kad je bio mlad. Englez nam je mnogo rekao, onaj kojim si ti tako dobro upravljao. Znaš koji." Ustao je i uzšetao se nervozno sobom, plješćući mršavim rukama na način koji je bio tako smiješno različit od onoga Jasona Durlinga. Kad je ponovo sjeo za svoj stol otvorio je ladicu, uzeo gumu za žvakanje.

"Praviš previše pretpostavki, Vincente. Crowley je rekao da ne poznaje Linneta ..."

"Naravno da je lagao."

"Možda. Ali mi ne znamo za vezu među njima, osim da je Linnet jednom bio oženjen Crowleyjevom ženom. Samo revolver povezuje dvije smrti, inače bi mogli biti potpuno odvojene. Moramo pronaći vezu."

Kao na odgovor na njegovu primjedbu, čulo se kucanje na vratima i glava Enrico Pecorinoa se pojavila na njima. Pecorino je onedavno u Squadra Mobili, žustar momak koji je želio brzo unaprjeđenje i možda odlazak u policijske snage koje rade s nasilnijim zločinima i političnijim stvarima nego Venecijanci. Farinella je uvijek glasao za bilo koju stranku koja je izgledala da će manje poremetiti postojeće stanje stvari, i nacionalno i na lokalnim izborima koji su bili direktno povezani sa Serenissimom, Kraljicom gradova. Nije vjerovao Pecorinovom zanimanju za politiku.

Međutim, mladić je bio ovdje, s karakterističnim izrazom samozadovoljstva na licu. Ubrajao se u tip oštrookih, zalizane kose, koji je Farinelli izgledao osobito nepouzdan.

"Ovo je Jose, konobar u Emperor ..." Pecorino je došao dovde kad ga je Farinella zaustavio.

"Kad pokucaš na vrata, Pecorino, čekaš dok ti se ne kaže da uđeš, razumiješ? Zatim uđeš sam, razumiješ? I objasniš što te dovelo, ostavljajući svoje društvo vani ili dolje u prizemlju, razumiješ?"

Mladić se nije zbunio.

"Znam postupak, naravno, commissario, ali ovog ćete htjeti vidjeti. Ako ga ostavim samog mogao bi zbrisati. Je li tako, Jose?"

Konobar se nelagodno nasmiješio, i rekao da ne traži neprilike. Farinella se osjetio licemjerno kad je rekao da bi najbolji način izbjegavanja neprilika bio da im točno kaže sve što zna.

"To će sad učiniti", rekao je Pecorino povjerljivo. "Reci im, Jose, sve što si rekao meni."

I Jose je ispričao. Radio je u hotelskom koktel baru cijelu večer. Svjetla u baru su ono što hotel zove diskretna, što znači nejasno maglovita, s indirektnim svjetlima po zidovima, "bacajući nježan romantični sjaj na prizor", kako kaže hotelski prospekt. Oko devet sati gospodin Linnet je došao i naručio džin-tonik. Vidio je gospodina Linneta u drugim prilikama, i bio je siguran u njegov identitet. Nekoliko minuta kasnije, nije mogao reći točno koliko dugo, došla su zajedno dva muškarca. Stajali su na daljem kraju bara od Linneta. Jedan od njih je naručio, Bloody Mary i sok od naranče. Jose im je donio pića i okrenuo se da posluži drugog gosta tako da im nije bio okrenut licem. Bacio je pogled u ogledalo iza reda boca s viskijem i drugim pićima na stražnjoj polici i vidio prijatelja čovjeka koji je naručio pića kako ulijeva u Bloody Mary sadržaj male staklene bočice ili epruvete. Čovjek u čije piće je ulijevano se smijao, podigao Bloody Mary do usta, ispio.

Jose je zatim napustio bar da uzme narudžbe sa stolova, i okrenuo se na vrijeme da vidi Linneta kako podiže ruku na pozdrav, i kako ide prijeko da pozdravi ove koji su pili Bloody Mary i narančin sok. Kratko su razgovarali, možda pola minute, zatim su Bloody Mary

i Narančin Sok izašli van. Linnet je vrtio glavom očito zabavljen, i zatim i sam otišao - ali drugim putem, natrag u hotel.

To je bila priča, i Jose ju nije mijenjao, iako je bio nesiguran u detalje. Kako su dvojica izgledala? Čovjek koji je naručio nosio je prugasti sako, imao crveno lice i bio je Englez. To je očigledno bio Porson. Njegov prijatelj, koji je ispraznio bočicu u Porsonovo piće, nosio je neku vrstu sakoja svijetlih boja, imao blijedi ten i kapu navučenu do očiju. Je li Linnet prišao da ih pozdravi obojicu li samo jednog od njih? Jose nije znao.

"Koji je progovorio prvi? Onaj koji je naručio piće?"

"Kažem vam da ne znam. Razumijete da me zainteresiralo samo zato jer sam vidio da se tekućina ulijeva u piće. To je bilo neobično."

"On nije pokušavao sakriti ulijevanje tekućine?"

"Uopće ne", rekao je Jose. "Čovjek u prugastom sakou je imao osmijeh na licu. Ali ima jedna stvar koju nisam spomenuo. Kad je gospodin Linnet prišao da razgovara s njima, i on je imao osmijeh na licu."

"Bilo mu je drago što ih vidi?"

"To nije bila ta vrsta osmijeha." Međutim, nije mogao reći koja vrsta je to bila. Joseov utisak je bio, nije točno znao zašto, da je čovjek s kapom htio da odu.

"Razmisli pažljivo", rekao je Farinella. "Jesi li vidio čovjeka koji pije Bloody Mary da nešto dodaje Linnetu?"

"Kao na primjer? Papir?"

"Bilo šta od toga."

Konobar je slegnuo ramenima.

"Mislim da ne, ali ne mogu biti siguran. Shvaćate da je svjetlo u baru za ljubavnike, ne za detektive." Izgledao je zadovoljan svojom gotovo-duhovitošću.

Zahvalili su Joseu, Pecorinou su rekli da uzme njegovu izjavu. Detektiv je zastao na vratima.

"Zanimljivo, commissario?"

"Da. Dobro si napravio."

"Hoćete li razgovarati o tome? Da se vratim nakon što uzmem Joseovu izjavu?"

Farinella reče da to neće biti neophodno. Pecorino je izgledao razočaran.

"Taj mladić je prepаметan na svoju vlastitu štetu", rekao je commissario kad su se vrata zatvorila.

Grado nije progovorio riječ za vrijeme Joseovog ispitivanja, niti je prestao žvakati.

"Misliš mogao bi biti prepаметan na našu štetu."

"Na tvoju štetu, Vincente. Ako bude unaprijeđen ..."

"Ne bi vam bio po ćudi kao podređeni."

"Istina." Farinelline punačke ruke su lagano zamahnule, prsteni zasjajili. "On bi želio premještaj. Možda bi se to moglo urediti." Zaboravio je Pecorinoa. "Ovo mijenja stvari."

"Kako to?"

"Sad možemo točnije odrediti vrijeme Porsonove smrti. Tardelli je rekao da je barbiturat uzet do trideset minuta prije smrti. Bio je viđen u baru oko devet i trideset, ili malo prije. Porson je znači umro oko deset sati ili ponovno, malo ranije. A to nam govori još nešto." Grado je prebacivao gumu za žvakanje s jedne strane na drugu, zurio tupog pogleda. "Znamo da je Porson umro prvi. Bilo je deset i petnaest kad je Linnet primio telefonski poziv i otpustio Bettinu. Tada je Porson već morao biti mrtav."

"To jest, ako je tekućina usuta u njegovo piće bila barbiturat. Zašto bi se Porson smijao dok mu se daje barbiturat?"

"Mora da je mislio da je to nešto drugo, ono što zovu stimulans, možda." Grado je slegnuo ramenima. "Ne može biti razumne sumnje da droga nije uzeta tada. I još jedan zaključak, ne siguran, ali razuman. To je ovo. Čovjek koji je nosio sako svijetlih boja i kapu, onaj koji je otrovao piće, bio je produžena ruka, radio za nekog drugog. Da li ti otrovano piće povezuješ s čime, Vincente, s nečim drugim što nam je rečeno?" Grado je zavrtio glavom. "Nešto što nam je rekao naš prijatelj, gospodin Durling?"

"On." Grado je zakolutao očima, pogledao gore u strop. "On je rekao da je bio otrovan na zabavi u Engleskoj. I da je popio samo jedno piće - Bloody Mary. Ne moram ti reći, jedva da si imao vremena zaboraviti, da je Porsonovo zadnje piće bilo Bloody Mary."

"I onda?"

"Opet je razumno pretpostaviti da je piće za koje je Durling rekao da ga je otrovalo bilo namijenjeno Porsonu, i bilo drogirano. Uzmi u obzir također incident s revolverskim hicem koji je mogao ubiti Porsona u Engleskoj. Nije li jasno da je postojao plan koji se izjalovio u Engleskoj, ali uspio ovdje u Veneciji?"

"Bravo." Grado je lagano zapljeskao rukama, što je zvučalo kao šuštanje lišća. "Vrlo pametno. Ali većina toga su spekulacije, moglo bi se reći pogađanja. Možda je Durling bio pijan u Engleskoj kao što je bio pijan ovdje, možda je čovjek koji je otrovao piće radio za nekog drugog, ali to nećemo znati dok ga ne pronađemo. I tako dalje. Bolje je upotrijebiti zdrav razum."

"Namjeravao sam to učiniti, Vincent. Što sam zapravo glupo rekao?"

"Oprostite mi, commissario, nisam mislio vrijedati." Gradove oči su bile spuštene u lažnoj poniznosti. "Stvar je samo u tome da nam zdravi razum kaže da pitamo, tko dobiva Porsonovom smrću? Odgovor je: njegov partner."

Ruke s prstenjem rječito su se uzmahale.

"Tvoj zdravi razum je previše sirov, Vincente, on ostavlja tako mnogo toga nedotaknutog. Ako je Crowley mislio da je uglavio dogovor s Morvellijem, onda on preuzima kontrolu nad tvrtkom. Zašto bi onda bilo potrebe da ubija svog ortaka? Iz strasti? Ali on mi ne izgleda kao strastven čovjek. I pored toga, pokazao sam da je Porson bio mrtav u vrijeme kad je on otišao sa zabave, u deset sati."

"To je sve priča i raspored." Grado je ponovo grizao nokte. "Suradnik je radio za njega, čovjek s kapom. Možda je on ono što u Americi zovu plaćenim ubojicom."

"Zašto je Linnet ubijen, da li nam to govori tvoj zdravi razum?"

"Kako se to može reći kad su oni svi lažljivci? Ono što vam govorim je, da nam zdravi razum govori da Crowley nekako mora biti odgovoran. Način da se ta stvar riješi je da se dovede Crowleyja, i Njemicu s njim. Stavi ih na žar."

"Kaže se isprži ih."

"Kako bilo. Isprži ih, spali ih na žaru, dva, tri dana, koliko dugo treba. Prži ih dok ne budu pečeni. Slomit će se i reći istinu, reći kako je sve napravljeno. To je pravi način."

Farinella se često smiješio, ali rijetko smijao. Sada se nasmijao.

"Vincente, lako je vidjeti zašto nisi postigao položaj koji zaslužuje tvoj talent. Možda se slažem s tvojim zaključcima, ali ja moram odgovarati Sostitutou. Što misliš što bi on rekao na takav način ispitivanja Engleza?" Prije nego je Grado stigao odgovoriti zazvonio je telefon. Farinella je kratko razgovarao, spustio slušalicu. "Lieutenant Sollima iz Guardia di Finanza. Kaže da ima informaciju koja bi mogla biti od pomoći. Doći će za deset minuta."

16

Mnogi venecijanski muzeji i galerije su u nedjelju zatvoreni, ali Akademija je otvorena, i Colin je neumoljivo poveo svoju flotu u razgledavanje njene dvadeset i tri galerije, od Bellinija i Mantegna i Veronesea, kroz desetke svetaca i Madona i Djevica. Grupa je ostala zapanjena, kao da su bili lagano, ali često udarani čekićima, i čuo se žamor odobravanja na Colinovu često upotrebljavanu šalu da u Veneciji ima više djevica nego bilo gdje drugdje na svijetu.

Vratili su se u Pacifico na ručak, i tamo je Colin vidio Dereka, Jasona i Gerdu kako zajedno piju kavu. Pitao je Dereka bi li mogli razgovarati u četiri oka, i otišli su u jedan od separea.

"O putovanju", reče Colin na svoj uobičajeni samopouzdana način. "Misliš li da bi ga trebalo otkazati? Tragedija i to sve."

"Nikako. Vrlo malo njih je tako dobro poznavalo Charlesa. Što imaš na umu, Colin?"

"Nešto je iskrsnulo, neka gnjavaža. Možda ću se morati vratiti."

"Nešto u vezi Charlesove smrti?"

"Ni u koin slučaju. Ustvari, ne, koliko ja znam", dodao je neuvjerljivo. "Nikad ne znaš kako je jedna gnjavaža povezana s drugom, zar ne? Ali mislim da mogu reći prilično sigurno da ove dvije nisu povezane."

"Na koliko dugo moraš otići? Ako je to samo dan, pretpostavljam da se to može urediti."

"Bojim se da ne, stari. Ustvari, mislim da bi murija ovdje mogla htjeti porazgovarati, a ja radije sada ne bih razgovarao s njima."

"Steph nije umiješana u to, nadam se?"

Colin je bio uvrijeđen.

"Naravno da ne. Malo krijumčarenja, svi to rade, ali izgleda da su stvari loše krenule. Mislim da bi život mogao biti lakši kod kuće nego u Italiji, ovog trena."

Colin, pomislio je Derek, je težak. Divota je bila u tome da je tako mnogo ljudi u različita vremena mislilo drugačije.

"Ako žele razgovarati s tobom nema svrhe bježati, vratit će te natrag. Bolje da mi kažeš o čemu se radi. Ne tiče me se što si napravio, tako dugo dok to ne ugrožava firmu ili Steph."

Colin mu je rekao.

Za drugim stolom Gerda je pitala Jasona:

"Znaš li nešto o tijelima?"

"Tijelima?"

"Kad ih puštaju? Charles ima sestru po imenu Eileen. Razgovarala sam s njom telefonom i ona leti danas, ali ništa se ne može napraviti dok ne predaju tijelo. Ne izgledaš dobro, Jason."

"Jučer sam doživio strašan šok. I poslije toga sam previše popio."

"A, da, kao onda u Headfieldu."

"Tamo sam bio otrovan. Ili drogiran." Njegova ruka dotakla je leptir-mašnu. "Gerda, mislim da ne bi trebala govoriti tako praktično. To daje krivi dojam, kao da ti nije bilo stalo do Charlesa ili do onog što mu se dogodilo."

Slatko se nasmiješila.

"Ali to je istina. Ne zanima me gdje će biti pokopan, u Veneciji ili u Headfieldu ili bilo gdje drugdje. Eileen može sve urediti kako ona hoće. Ne bi trebao tako kriviti usta, Jasone, kao da si pojeo nešto što ti se ne sviđa. Tako izgledaš kao stara baba."

Jason je ustao, otišao u svoju sobu. Kad se Derek vratio i pitao za njega, Gerda je rekla da misli da se loše osjećao. Poslijepodne je Derek otišao vidjeti Morvellija. Otvorila mu je Elsa i rekla mu da je Guido vrlo uznemiren.

"Nemoj mi reći. I ja sam."

Muš i žena su sjedili u patiu i pili kavu. Elsa je na sebi imala slojevitu plavo-bijelu haljinu, Morvelli široku košulju koja je otkrivala njegovu krupnoću. Pozdravio je Dereka raširenih ruku.

"Utučen sam tragedijom našeg starog prijatelja Charlesa. Što sada, moj dragi Derek, to je ono što se ja pitam. Ili bolje, što pitam tebe."

"Ono što se već događa je da sam u opasnosti da me uhite. Zahvaljujući ti."

Morvelli je stavio ruku na srce.

"Nemoguće je da misliš to što kažeš, to ne može biti."

Derekove plave oči sijevale su bijesno dok im je prepričavao svoj razgovor s Farinellom.

"Otada je na telefonu. Izgleda da je Charles imao slabo srce, jesi li to znao?" Morvelli je zavrteo glavom. "Niti ja. Naravno, Gerda je znala, ali kaže da on nije htio da se to spominje, volio je izgledati čvrst. Dobio je srčani udar kad je pao u vodu, i od toga je umro."

"Onda nitko nije odgovoran."

"Možda ga je netko gurnuo. Na moju sreću, vrijeme se ne uklapa, odredili su vrijeme smrti upravo za onda kad sam ja otišao sa zabave da ga potražim. Ali još uvijek misle da sam mogao imati suradnika koji je djelovao za mene, i mnogo toga je zahvaljujući ti. Zašto si rekao da nismo imali čvrsti dogovor o dionicama?"

Dok ga je gledala, Elsa je mislila da je rijetko vidjela zgodnijeg muškarca, i pitala se zašto joj nije privlačniji. Guido je bio predebeo, kockar, nepouzdan, sumnjala je da ima ljubavnicu, i još uvijek ju je privlačio kao magnet. Sad je vrtio glavom u očitoj nevjerici.

"Derek, prijatelju moj, pomislio sam da bi ti moglo škoditi da kažem tako nešto. Francesco bi onda mogao misliti: 'A, planirao je zavjeru iza leđa svog partnera, bilo bi zgodno za njega da njegov partner umre.'"

"Ti znaš da imamo sporazum."

"Dogovor, bolje rečeno. To nije potpisano."

"To je bila formalnost. Udvostručio bi svoj novac potpisujući komad papira."

"To je svakako bilo ono o čemu smo razgovarali. Ali onda ja sam mogao pomisliti da bih mogao - kako da se izrazim? - učetverostručiti iznos, ne udvostručiti. Ti poznaš moju duboku potrebu za novcem."

Elsa reče:

"Rekla sam vam sinoć da biste trebali biti oprezni kad radite dogovore s Guidom."

"To je nepošteno." Derek je gledao čas jednog čas drugog. "Hoćete reći da biste me pokušali ucjenjivati?"

"A, to je ono što zovete fer-plejom." Morvelli se tresao od smijeha, zatim obrisao oči svilenom maramicom. "Tvoj mali plan da preuzmeš kontrolu preko dionica, to je bilo u redu, sasvim po pravilima?"

"To je sasvim drugačije. Charles je stajao na putu našem razvoju, ti to i sam znaš."

"Engleski moral, jako mi se sviđa." Elsa je otišla unutra, vratila se s još jednom šalicom kave i tanjurom pošećerenih bombona. Morvelli je pojeo jedan, zatim još jedan, pričajući za to vrijeme. "Nisi logičan, prijatelju. Ako Francesco sumnja da si ti na neki način odgovoran za Charlesovu smrt, naš mali dogovor ga se ne tiče. Ali mislim da nemaš razloga za zabrinutost. Francesco voli svjetla pozornice, htio bi biti veliki detektiv, ali on je također i lijen, ako stvari ne idu lako, on odustaje. U Italiji istraga ove vrste pokreće publicitet, sve vrste uzbuđenja, ali za dan, tjedan, najviše mjesec, pojavit će se nešto novo, Crvene brigade, loža P2, novi seksualni skandal. Dva Engleza koja su umrla u Veneciji su zanimljiva, ali ne zadugo. Kad sam pitao što sada, mislio sam što je sada s našom tvrtkom? Hoće li lijepa Gerda igrati ulogu u njenom vođenju, hoće li prodati tebi, postoji li mogućnost da se razmotri Guida Morvellija kao kupca ili jednakopravnog partnera? Dogovor koji smo napravili sa Charlesom mora da nije više važeći sad kad je on mrtav, ali ako postoji šansa da ja kupim trebao bih to znati."

"Gdje bi pronašao novac?" Elsa je pokazala rukom u smjeru zakrivljenih metalnih statua. "Prodao bi nešto od ovoga?"

"Kad je investicija dobra, novac se uvijek može naći."

"Nisam razgovarao s Gerdom", rekao je Derek. "Ne znam što će napraviti."

"Čuo sam nešto o anonimnim pismima."

"Ona su potpuno neistinita."

"Naravno. Ti si vjeran muž. Imaš odanu ženu." Derek je ustao. Ponovno bi Jasonu izgledao kao glumac, izgovarajući prilično

samosvjestan govor na odlasku. "Usprkos onome što si rekao, Guido, mislim da si se vrlo ružno ponio, i želim da to znaš. Ja bih se držao dogovora o dionicama koji smo napravili s Charlesom, iako ništa nije potpisano. Sad ću razmisliti o tome."

Kad je otišao, Elsa je rekla:

"Glupo si to izveo. To jest, ako si htio udio u poslu. Nikad nisam sigurna što ti želiš."

"Ja želim novac, ljubavi moja. Derek je engleski snob, a oni mi idu na živce."

"A njegova žena, kakva je ona?"

"Naizgled jednostavna, obična engleska žena, ali nisam u to baš siguran. Vidio sam je samo jednom ili dvaput. Charles Porson je rekao da su savršen par. On je imao oko za žene." Nasmijao se. "Reći ću ti nešto. Ako budem htio te dionice, morat će mi ih prodati, bez obzira što kaže. Inače bih mogao napustiti PC putovanja i osnovati suparničku tvrtku. To mu se ne bi sviđjelo."

"Ti to nikada ne bi učinio."

"Zašto ne?"

"Kao i Francesco, prelijen si."

17

Guardia di Finanza se uglavnom bavi krijumčarenjem, krivotvorenjem i ilegalnim ulaskom u zemlju, s naglaskom na onom prvom. Lieutenant Sollima bio je dotjeran u svojoj sivoj uniformi sa žutim oznakama. Ramena su mu bila jako zabačena unatrag, njegov orlovski nos bio je mršav, duboko usađene oči vrlo blizu jedno drugom. Sollima nije volio vidjeti policajce u civilu, nije odobravao Farinellino prstenje, držao je da Grado izgleda kao strašilo. Smatrali su ga uredskim čudakom koji je govorio prije kao kompjutor nego kao ljudsko biće.

Tako je bilo i sada, dok im je govorio da Guardia posjeduje informaciju koja bi se mogla ticati istrage o smrti Richarda Linneta.

Guardia je bila već neko vrijeme svjesna da se iz i u Veneciju krijumčare stvari putem jedne japanske skupine, čiji je predstavnik u gradu bio stanoviti Shunya Inoki. Ostali članovi skupine bili su Amerikanci i Englezi. Agent Guardiae po imenu Roverto je bio ubačen u stvar, i nedavno je bio uspješan u otkrivanju načina na koji je roba izlazila iz grada, ustvari i iz Italije. Bili su dosjetljivi. Roba je išla vlakom, ulazila u Veneciju, a prebacivao ju je engleski stjuard u metalnim kutijama koje su služile za transport gotovih obroka. Ponekad u Parizu, ponekad u Calaisu, iskrcavali su ih kao naizgled prazne kutije. Dio robe je bilo upućivan u Francusku, dio u Britaniju. Ovu potonju prebacivali su oni s jednodnevnih izleta.

Farinella je zijevnuo, skinuo sako i stavio ga na vješalicu na vratima. Grado je stavio pepermint u usta.

"Droga, pretpostavljam", rekao je. Sollima nije izravno odgovorio, nego je nastavio.

Sinoć je Roverto putovao u istom vagonu s engleskim stjuardom i američkim suučesnikom, i zamijetio kako trik funkcionira. Francuske vlasti su bile upozorene unaprijed, i sve je bilo uhvaćeno u Calaisu, stjuard, Amerikanac, francuski suradnici. Japanca u Veneciji su također stavili pod prismotru. To je bio zadivljujuće organiziran posao, mali model svoje vrste.

"Kakva je japanska veza?" pitao je Grado. "Mislio sam da oni izvoze samo kompjutore, automobile i televizore."

Sollima je sjedio uspravno na tvrdoj stolici. Nelagodno se promeškoltio.

"Nije droga. To su bili filmovi snimljeni u Japanu. Pornografski."

Grado se štektavo nasmijao. Farinella reče blago:

"Filmovi? Vaš agent Roverto je proveo dane, možda i tjedne, otkrivajući kako se nekakvi filmovi prebacuju s jednog mjesta na drugo? O, lieutenant, koliko li je Guardia imala neprilika zbog nekoliko filmova."

"To nisu uobičajeni primjerci. Japanski pornografski filmovi su ponešto specifični. Plaća se mnogo novca za te video kazete."

"Nema sumnje da oni pokazuju stvari koje mi Venecijanci, neznalice, nismo nikada vidjeli ni čuli za njih." Sollima je gledao u

dijamant i rubin, pitajući se koliko su vrijedni, nije odgovorio. "Ili može biti da je nas ovdje u questuri teže šokirati nego vas gospodu iz Guardiae."

"To nije stvar šokiranja. Stvar je u tome da se zaustavi krijumčarenje zabranjenih artikala, i posebno prolaska kroz naš grad."

"Još uvijek mi niste rekli za bilo kakvu vezu s Linnetom."

"Oprostite. Engleski stjuard ga je imenovao kao glavnog agenta u Britaniji." Sollima je pogledao u svoju bilježnicu. "Također je upleten i čovjek koji je vodič u agenciji PC putovanja. Vlakovi koji voze za ovu agenciju su bili sredstvo transporta kad je određeni stjuard bio na dužnosti. Zbog toga je Linnet putovao iz Londona u Veneciju vlakom, da bude siguran da sve teče glatko, a Amerikanac je bio u vlaku kad se vraćao. Ime umiješanog vodiča je Colin Crowley." Sa zadovoljstvom je vidio da je ono što je smatrao Farinellinim nadmoćnim smiješkom nestalo na spomen imena.

Grado je pitao kada je vlak koji je nosio filmove krenuo u subotu navečer.

"U dvadeset sati. Hapšenja, kao što sam rekao, obavljena su u Calaisu."

"Znači nitko u vlaku nije znao za Linnetovu smrt. Recite nam što je rečeno o Linnetu, o Dereku Crowleyju, o bilo kome tko je umiješan."

Ali lieutenant im je rekao sve što je znao. Stjuard i Amerikanac su obojica imenovali Linnetu kao osobu za vezu koja je platila Japancu kad su kazete preuzete. Amerikanac je dao imena nekoliko kupaca u Parizu i Londonu. Obojica su, Amerikanac Waterton i stjuard Sibbles, rekla da je to bilo treće poduzeto putovanje, a Waterton je rekao i da je u Sjedinjenim Državama mafija bila zainteresirana, planirajući manje zaobilazni put. Čini se da je vodič Crowley bio manje važan kotačić. Nisu bili spomenuti ni Derek Crowley ni Charles Porson. Zahvalili su poručniku, koji je otišao visoko uzdignute glave, zabačenih ramena.

"Vrlo važna stvar", rekao je Grado kad je otišao. "Guardia je očekivala drogu, naravno. Ali ipak, to nudi neke mogućnosti. Možda je čovjek s kapom bio povezan s krijumčarenjem, možda je Linnet uzimao ekstra dio za sebe i to je bilo otkriveno."

Farinella je zavrtio glavom.

"Taj čovjek je bio s Porsonom. Linnetu je bilo drago ili ga je zabavljalo da ih vidi. Ali moramo razgovarati s tim drugim Crowleyjem, i možda ponovo s našim prijateljem Derekom. Bolje da nazoveš hotel."

Grado je uzdahnuo, pogledao van kroz prozor na turiste koji su besciljno lutali okolo i prelazili most.

"Kakav način da se provede nedjelja, slušajući engleske laži. Znaš li što pitaju moja djeca? Zašto nikad nisam kod kuće da se igram s njima kao drugi očevi? Što je ta užasna questura, pitaju, koja oduzima cijelo tvoje vrijeme?"

Farinella je bez sućuti rekao da ne radi više nego inače u svojoj nedjeljnoj smjeni. Grado je stavio novi mint bombon u usta i nazvao Pacifico.

Bolje je da im kažeš sve što znaš o krijumčarenju - to je bio Derekov savjet, i Colin ga je bezvoljno slijedio. Farinellin suosjećajni način ublažio je njegovu prvobitnu nervozu, i na kraju razgovora bio je gotovo veseo. Rekao im je da mu je nekoliko tjedana ranije prišao Chuck Waterton, kojeg je površno poznao, i pitao ga bi li na lak način zaradio nešto sa strane. Zatim je stupio u vezu sa stjuardom Sibblesom, za kojeg je znao da je u besparici, i Sibbles je bio spreman surađivati.

"Trebalo je samo staviti kazete u metalne kutije i opet ih izvaditi, ništa naročito. Naravno, ne bih to bio napravio da je bila u pitanju droga ili takvo nešto. Ali filmovi, mislim, ne vidim da bi u njima moglo biti nešto loše."

"Zabranjeni filmovi."

"Znam, ali hoću reći, svi muškarci ih gledaju. Dobro, ne svi, ali mi u Engleskoj ne marimo mnogo za te stvari, a pretpostavljam ni vi." Bio je ohrabren Farinellinim blagim osmijehom.

"I poznavali ste gospodina Linneta."

"Znao sam tko je, razgovarali smo, ali nisam ga ustvari poznao, ako me shvaćate. Sreo sam ga par puta u Londonu, i dvaput je bio u vlaku. Prvi put da su uvjeri da stvari dobro idu, tako je rekao. Znae da je bio oženjen Sandy, Derekovom ženom? Ludo ga je zabavljalo što koristi baš taj vlak, vraćajući Sandy na neki smiješan

način, pretpostavljam. Pazite, on nikada nije sreo Dereka, rekao mi je to."

"Koliko vi znate, ni vaš bratić ni gospodin Porson nisu znali ništa o krijumčarenju?"

"Dobri bože, ne. Eksplodirali bi, otpustili bi me na mjestu. Ustvari, Derek mi je rekao da će mi ovo biti zadnje putovanje za agenciju. Ne mogu ga osuđivati, pretpostavljam, iako sam bio vraški dobar vodič, svi su to rekli. Izgleda malo kruto." Njegova živahnost je iščeznula. "Velim, što bi se moglo dogoditi? Ništa strašnom nadam se."

Farinella je dozvolio da mu se osmijeh malo raširi.

"Što se tiče questure, apsolutno ništa. Mi se ne bavimo krijumčarenjem, nego smrću gospodina Porsona i gospodina Linneta. Što se tiče Guardie, i francuskih vlasti, možda će goniti Amerikanca i Japanca, iako ću biti iznenađen ako završe s nečim gorim od velike globe. Što se tiče vas i stjuarda, koji ste igrali manju ulogu - hm, morat ćete dati iskaze. Možda ćete također biti kažnjeni globom. Ako budete sasvim iskreni, i surađivali, možda vas neće tužiti."

"To je stvarno ohrabrujuće, stari Derek je bljuvao vatru i žuč. Moram reći da ste mi užasno pomogli. Reći ću svojim prijateljima u Engleskoj da su talijanski policajci fantastični."

Grado je proizveo nerazpoznatljiv zvuk. Farinella reče:

"I vi ste nama pomogli, i to cijenimo. Još jedna stvar. Mora da dobro poznajete svog bratića. Možete li mi reći kakav je on, kakav je čovjek? To bi bilo vrlo vrijedno."

Riječi su Colinu lako dolazile na jezik, a podmazane commissariovim prijateljskim ponašanjem, nisu ga ni sad iznevjerile. "Derek je uvijek bio nešto kao zlatni dječak, pun ideja, zadivio ljude na prvi pogled. Doduše, to ponekad nije trajalo. Napravio je ogroman uspjeh s agencijom, jako je zagrijan da ju proširi, poslao me u Japan da izvidim nove ideje za odmore, stari Porson to nije odobravao."

"Možda ste stupili u vezu s gospodinom Inokijem kada ste bili u Japanu?"

Colin je izgledao zatečen, zatim se odlučio nasmijati.

"Ne s njim, drugi Japanac koji pomaže raditi filmove, rekao mi je da su jako umjetnički. Trebao sam to prije spomenuti, pretpostavljam. Svejedno, natrag na Dereka." Grado, koji ga je

smatrao veoma teškim za razumjeti, je upravo htio postaviti pitanje, ali ga je zaustavio jedva zamjetljiv pokret glavom njegovog kolege. "Izgleda jako sretan sa Sandy, dobro se slaže s Owenom, to je Sandyn sin kojeg ima sa starim Linnetom. Naravno, stari Jason, Jason Durling, bio je Derekov veliki prijatelj kad je bio mlad, pazio je na njega kao majka kvočka u školi, vjerujem."

"Razgovarali smo s gospodinom Durlingom."

"On je na putovanju, ali nije s grupom. Čangrizav momak, kao stara usidjelica. On i Derek su si još uvijek prilično dobri."

"Vaš bratić i gospodin Porson, jesu li si i oni bili prilično dobri?"

Colin se nasmijao:

"Ne biste mogli naći nikoga tko si je bio dobar s Porsonom. Ne bi se trebalo govoriti loše o mrtvima i sve to, ali on je bio prava svinja, posebno sa ženama. Nikad mu nije bilo dosta, iz svega što sam ja čuo." Izgledao je uznemiren. "Velim, nemojte misliti da imam išta s njegovim ubojstvom. Ako je to bilo ubojstvo, to jest." Gledao je od jednog do drugog detektiva, ali nijedan nije govorio. "Derek - pa, Derek je s njim postupao kao i s bilo kim drugim, pogotovo ispočetka, vjerujem. U zadnje vrijeme bilo mu je dozlogrdilo jer je Porson blokirao sve planove koje je imao za proširenje, u Japan ili bilo gdje drugdje."

Kad je otišao, Grado je rekao:

"Budala koja govori nekim nerazumljivim lokalnim dijalektom."

"Ali, po onome što nam je rekao, ne i lažljivac."

"Vjerojatno ne i lažljivac", priznao je Grado nevoljko.

18

Iz Jasonovog dnevnika, pisano nakon povratka u Englesku.

Nedjelja navečer, zadnja večer u Veneciji, sada grada punog sjećanja tako bolnih da se tamo nikada neću vratiti. U gondoli: ja zavaljen na jastucima na jednom kraju, Derek na drugom. Obojica zamišljeni, ja još uvijek razmišljajući o ogorčenju i poniženju koje sam pretrpio, Derek šutljiv dok je gledao sivu veličanstvenost kamena, naš gondolijer također milostivo tih nakon što smo mu jednom rekli da

ne želimo Santa Luciu, ili bilo koju drugu pjesmu. Dok smo prolazili Ca' Rezzonico gdje je umro Robert Browning, pomislio sam na "U gondoli":

Šaljem svoje srce gore k tebi, svo svoje srce U ovom mojem pjevu!

To je pjesma koja završava smrću ljubavnika. Možda je bolji John Addington Symonds:

Simfonija crnog i plavog Uspavana Venecija, prostrana noć, i ti

Još uvijek neodgovarajuće, jer Venecija te nedjeljne večeri nikako nije bila uspavana, nego glasna od zvukova motora, bučna od žamora turista, još jednom podsjećajući na kontrast romantične prošlosti i vulgarne sadašnjosti. Ipak, još uvijek je bilo nešto magično u čamcima koji klize kroz tamnu vodu, i u ovom polumraku večeri obrisi su bili umekšani, tako da se gotovo moglo vjerovati u prošlost. Još se više približila kad smo skrenuli iz Grand Canala duž uskog tamnog kanala. Ovdje su se na kućama vidjeli slijepi prozori sa svake strane, mogli su se jasno čuti udarci vesla u vodu. Rekao sam nešto o gondolijerovom taktu jer nas odvodi od jarkih svjetala u istinsku tišinu Venecije. Priznajem da sam bio neugodno iznenađen Derekovim odgovorom.

"To je ruta koju svi prate, iako se ona razlikuje ovisno o tome da li unajmijuješ gondolu na sat ili dva. Išao sam ovim putem sa Sandy prošle godine. Mi oboje znamo Veneciju tako dobro kao što je zalutali posjetilac može znati, to je dijelom razlog zašto nije išla na ovaj put. Razgovarao sam s njom i ponudila je da doleti, ali sam rekao da nema razloga." Nisam rekao ništa na to. "Nešto drugo. Colin se upetljao u neki glupi krijumčarski posao povezan s Linnetom. Možeš li vjerovati da je htio zbrisati, otići u Englesku i nadati se da će jednostavno zaboraviti na njega? Rekao sam mu da ostane gdje je, da im kaže sve što zna. To je prokleta glupost, komplicira stvari, ali neću više ostati ovdje. Sutra ću vidjeti policajca kojeg ti smatraš simpatico, i reći mu da imam kod kuće posla koji jednostavno ne može čekati. To su bile misli koje su ga zaokupljale dok smo klizili niz vodu u najromantičnijem gradu na svijetu. Je li ovaj banalni poslovni čovjek bio onaj Derek kojeg sam poznavao prije mnogo godina, koji je žarko želio pročitati najbolje u književnosti, i strastveno napamet učio neke

Shakespeareove sonete? Ne znam što sam odgovorio. U svakom slučaju, nastavio je, pričajući mi više kao da misli naglas, kao što je često činio u prošlosti. Pretpostavljam da mi je to trebalo ugoditi.

"Razgovarao sam s Gerdom večeras, ili bolje rečeno, ona je razgovarala sa mnom, upravo prije nego smo izašli. Ona je voljna prodati Charlesov udio u tvrtki, u stvari gotovo je nestrpljiva da to učini. Stvar je samo u određivanju cijene."

Na to sam se osjetio ponukan odgovoriti.

"Raspravljati o poslovnim stvarima u manje od dvadeset četiri sata od muževljeve smrti - oprosti mi Derek, ali držim da je to neukusno."

"Malo je bezosjećajno, slažem se, ali nitko ne bi mogao biti sentimentaln u vezi s Charlesom. Gerda je tvrd orah, ali vidjet će da sam i ja, kad dodemo do toga da pričamo o novcu."

U tom je trenu gondolijer, kojem je očito dosadila naša nepažnja, zastao i rekao nam na brzom, nekorektnom, ali razumljivom engleskom da gledamo fasadu Palazzo Contarini del Bovolo, čije su kružne stepenice jedno od svjetskih čuda. Govorio je nadugačko, ali u mraku jedva da smo vidjeli fasadu, a da vidimo kružne stepenice trebali bismo pristati i obići sa stražnje strane pialazzo. Kad smo otklonili njegovu ponudu, gondolijer je ispustio mali nalet talijanskog i opet se prihvatio svojih vesala.

"Nije li postojao neki dogovor s Morvellijem?" pitao sam. Kad bi ga povremeno u prolazu osvjetlila svjetiljka vidio sam na Derekovom licu poznati izgled likujuće zločestoće.

"On nije sasvim uspio. Guido je pokušao napraviti svoju cipelu mekšom."

"Ne razumijem."

"Moj patent izraz za dvostruku igru bezobraznu do kraja. On je mutniji karakter nego što sam mislio, ali pokleknut će kad sazna da ja imam kontrolu. Rekao sam već, on je fantastičan prodavač." Neočekivano je upitao: "Što je s tobom?"

"Kako to misliš?"

"Proživio si pravi pakao zbog tog Cruddlea. Ne bih trebao pričati o sebi cijelo vrijeme. Oprosti mi." Savršeno je dobro znao da, kad je govorio na taj brižan način, nije bilo ništa što ne bih učinio za

njega. Rekao sam da moram to preboljeti, naći si neku drugu zanimaciju za svoje slobodno vrijeme. Zavrtio je glavom, zlatne kovrče zasjale su kad smo prošli ispod svjetiljke.

"To nije tako jednostavno, i obojica to znamo. To je toliko zahtijevalo od tvog života. Nitko drugi tu ne može puno učiniti, ali ako Sandy ili ja možemo pomoći, zovi nas." Stanka. Zatim je rekao "Jason", i shvatio sam - kako jasno sam shvatio, i kako malo sam mario - da sam primio svoj dio emocionalne pažnje, i razgovor se opet prebacivao na ono što je Derek želio. Ali moje sumnje nisu bile sasvim točne.

"Ono što se dogodilo ovdje, mora biti povezano s Headfieldom. Ta pisma, pucanje u Charlesa na pokusu, moraju biti povezani sa smrtime, čak iako je imao srčani udar u vodi. Ipak, izgleda kao da nema smisla. Imaš li ikakve ideje o tome tko bi mogao pisati pisma?"

"Ne uopće."

"Ona su neistinita. I ugrožavaju me." Odjednom smo izbili u širi kanal, jarka svjetla, gondolijerska postaja gdje smo se ukrkali. "Bio sam odsutan s Guidove zabave pola sata, znaš, tražeći Charlesa. Da je bilo malo duže, vjerujem da bi me uhitili, pod optužbom da sam ga gurnuo. Kako bilo, misle da imam suradnika."

"Šteta što si napustio zabavu."

"Pregrmit ću ja to." Gondola je pristala na rubu kanala, izašli smo. "Ako budeš imao bilo kakvih ideja, o pismima ili nečem drugome, hoćeš li mi reći?"

Rekao sam da hoću.

19

Grado je živio na Svetoj Heleni, zelenom predgrađu Venecije. Otok je bio umjetno napravljen u devetnaestom stoljeću, arhitektura je moderna, izvorna talijanska, ali Gradova žena Carmen je odrasla na toskanskom selu i rekla da je Sveta Helena jedino mjesto u gradu gdje se mogu podizati djeca, jer se nigdje drugdje ne može vidjeti busen trave. To nije bilo sasvim točno, ali Carmen je pretjerivala a njezin muž se nije htio gnjaviti s time da joj proturječi. Gradoa je svaku večer

dovozio i svako jutro odvezio policijski motorni čamac. Njegova djeca, od pet i tri godine, pozdravila su ga s oduševljenjem i zahtijevala da ih nosi na leđima prije nego odu spavati. Kad su se konačno smjestili, Carmen im je skuhalo fritto misto za večeru, a on je otvorio bocu soavea.

"Onda, što je s ubijenim Englezima?" pitala je, kad su sjeli u malu dnevnu sobu, s francuskim prozorom otvorenim na njihov dio zelenila.

"Nije službeno proglašeno da su ubijeni. Jedan je bio pun barbiturata i imao slabo srce, možda je pao u vodu. Drugi se možda sam ubio. Tardelli ne misli tako, ali mogao bi imati krivo. Što je to?"

"Arselle."

Arselle su male školjke. Grado je probrao jednu, sažvakao je s užitkom. "Znaš da ih ne smijem jesti."

"Bunio bi se da nisu u fritto misto."

"Istina, ali ću patiti zbog toga." Bockao je vilicom telline i calamaretti.

"Što misli Francesco?"

"Znaš njega, napraviti će veliku stvar iz toga ako bude mogao. Nada se da će ga to proslaviti, da će postati veliki čovjek. Mislim da se to neće dogoditi."

"A što ti misliš?"

"To je bilo ubojstvo."

"Ali sad si rekao ..."

"To nije službeno. Ne mislim da će ikada biti, ali ja ne sumnjam. Taj Crowley, partner tog Porsona, ubio ih je ubojicu ili ih dao ubiti. Prvo Porsona, da preuzme kontrolu nad poslom i oženi se Porsonovom ženom, zatim tog Linneta, koji je možda na neki način bio svjedok. To se dogodilo. Ali to nećemo dokazati."

"Ne vidim zašto bi trebao ubiti Linneta."

"Možda je on otkrio neku tajnu, tko može znati. Svi nam lažu. Moje je uvjerenje da ljudi lažu češće kad su u stranoj zemlji. Francesco se nada da će ići u Englesku, tako da mu ljudi mogu još više nalagati, ali to se neće dogoditi. Uzet ću posljednju od ovih ukusnih arselle, te vrazje hrane. Bilo bi dobro da su se Englezi poubijali međusobno kod kuće i ostavili mirnu venecijansku nedjelju neuznemirenu."

Farinella i njegova žena imali su apartman na Giudecca, s pogledom preko lagune na Lido. Lucia je bila upadljiva, krupna gotovo kao Farinella, i jednako srdačna. Kad se vratio kući pala mu je u zagrljaj.

"Francesco, ljubavi moja."

"Draga Lucia."

"Izgledaš tako umorno. Dođi i odmori se." Uzela ga je za ruku, povela do uobičajene stolice, natočila campari i sodu. Farinella se zavalio, sklopio oči; otpio gutljaj, ponovo sklopio oči. Lucia je pripremila njihovu večeru, canteloupe s prosciutto, zatim brancina s umakom od kapara. Oboje su znali da će se, bez obzira što jedu, nastaviti tijekom godina polako debljati. Za večerom su razgovarali o slučaju, na način različit od onoga na koji su razgovarali Grado i Carmen. Farinella je opisao što se dogodilo toga dana.

"Teško je, delikatno, iako možda nudi mogućnosti. Glavni problem je da je Linnet ustrijeljen iz Porsonovog revolvera, teško je dokučiti kako je mogao doći do njega. Također, nema očite veze između dvije smrti."

"Ako veza postoji, Francesco će je pronaći."

"Kad bi se moglo dokazati da Porson igrao ulogu u krijumčarenju - ali ne postoji ni najmanja aluzija na to. Sve je stvar nagađanja, čak i ideja da je Linnet pozdravio Porsona u baru. Možda je on prepoznao drugog čovjeka, i gdje je, uostalom, drugi čovjek?"

"Moj Francesco će ga pronaći."

Farinella je uzdahnuo. Lucia je bila anđeo, ali nekad je njezino divljenje nalazio malo zamornim. Napustio je izlaganje, koje je vodilo zaključku da mora otkriti više o Dereku Crowleyju i da je za to neophodno da ode u Englesku. Umjesto toga, rekao je da mora napraviti bilješke o slučaju koje će pokazati Sostitutou Roccou ujutro.

20

Plakati u Morvellijevom prijamnom uredu su pokazivali gradove na Rajni, nebodere New Yorka, promjenu straže u Londonu. Grado je valjao žvakaću gumu po ustima, i pitao se zašto bi Talijani

ikada željeli ostaviti svoju zemlju. Morvelli je izašao iz svog ureda, raširenih ruku.

"Uđite, uđite. Tisuću isprika što sam vas pustio da čekate. Hitan poziv, putnički agent u New Yorku traži hotel ovdje u vrlo kratkom vremenu za malo društvo. Očajnički žele vidjeti kraljicu svih gradova."

"Neki očajnički žele napustiti tu kraljicu." Morvelli je izgledao začuđen. "Vaši plakati. Što se može naći tamo, čega nema u Italiji?"

"Nešto drugačije. U ljudskoj je prirodi da to traži."

"Ne i u mojoj prirodi. Nikada ne bih napuštao Veneciju. Moja žena zahtjeva odmor svake godine, ne znam zašto, ali to je barem u Italiji."

Morvelli je to primio na znanje kimanjem glavom. Grado je zurio u njega, žvačući. Putnički agent je svom blijedom izrazu vratio sabranost.

"Recite mi o prirodi međuljudskih odnosa u ovoj firmi, PC putovanjima."

"Međuljudskim odnosima?"

"Porson i Crowley. Jesu li se voljeli međusobno?"

"Onoliko koliko ja znam, relativno su se dobro slagali. Crowley je imao planove za ekspanziju, Porson ih nije prihvatio. Kad smo razgovarali telefonom, rekao sam vam za Crowleyjeve planove o preuzimanju kontrole, pomoću dionica koje sam ja trebao kupiti."

"On kaže da je to bio više nego plan, čvrsti sporazum."

"Ništa nije utvrđeno dok nije na papiru i potpisano. Do tada, sve su samo riječi."

"Kažete da ne biste pristali na dogovor, jednom kad biste dobili dionice?"

"Razmotrio bih koji su moji najbolji interesi, kao što bi svatko, bez obzira bi li ih oni prihvatili ili ne."

"Shvaćate zašto vam postavljam ova pitanja. Da je Crowley shvatio što ste namjeravali, imao bi dobar razlog da se otarasi Porsona." Morvelli je slegnuo ramenima. "Mislite li da je znao da vi namjeravate ..." Grado je meditativno žvakao dok je iznosio sljedeću frazu, " ... postavljati uvjete?"

"Moram protestirati. To je bila poslovna stvar."

"Vaš protest je zabilježen. Odgovorite na pitanje."

"Ne mislim da je znao. Derek je pametan. Ali kao i mnogi pametni ljudi on miješa svoje nade s činjenicama." Grado je nastavio žvakati. "Još jedna stvar. Napustio je vašu zabavu u deset sati, vratio se u deset i trideset. Sigurni ste u vrijeme?"

"S odstupanjem od jedne-dvije minute, da."

"Jeste li poznavali Linneta?"

"Ne znam ga i nisam nikad čuo za njega."

"Što je s Porsonom? Dajte mi svoje mišljenje o njemu."

"Kao na poslovnog partnera, nemam pritužbi. Znao je da je sretan što ima nekoga poput mene da mu upravlja talijanskom podružnicom, i nikad se nije miješao."

"Osim toga?"

Morvellijev izgled uobičajenog dobrog raspoloženja promijenio se u mrštenje.

"Čudim se da ga netko već davno prije nije ubio."

21

Činjenica da je Sostituto Rocco imao sastanak sa sucem da naprave preliminarnu istragu nije bila, s Farinellinog gledišta, dobar znak. Rocco je imao prijatelje među carabinieriima, prirodnim protivnicima Pubblice Sicureze. Bila je sreća što su mladi ljudi koji su našli tijelo telefonirali questuri, jer to znači da je PS bila prva na sceni. Carabinieri bi se prvenstveno trebali baviti političkim zločinom i zločinima protiv države, ali Farinellino je iskustvo bilo da, kad se carabinieri jednom nađu na mjestu događaja, jednostavno preuzmu slučaj. Kako bilo, to se nije dogodilo, poziv je bio upućen njima, prema tome slučaj je pripao PS-u. Farinella nije sumnjao, međutim, dok je gledao kako Rocco čita njegove bilješke, povremeno mičući usnama, ustiju okrenutih nadolje u zabrinutosti, da se to Sostitutou ne sviđa. Commissario se počeošao po bradi. Rocco je podigao pogled, uhvatio odbljesak s prstenja, i namrštio se. Sostitutova kosa je prerano osijedila, i nosio ju je očištanu gotovo do kože, tako da su sive čekinje otkrivale oblik njegove okrugle lubanje. Kad je progovorio glas mu je bio, pomislio je Farinella, škripanje oblutaka u valovima.

"Vaš zaključak je dakle, neuvjerljiv", rekao je Rocco. "Porson je umro od srčanog udara. U drogiranom stanju u kakvom je bio mogao je pasti u vodu, zatim pretrpjeti srčani udar. I moguće je da se Linnet sam ustrijelio. Točno?"

Kakav si ti dosadan, zao mali čovjek, mislio je Farinella, ali njegov se uobičajeni blagi osmijeh nije mijenjao, i odgovorio je s nepomućenom ugladenošću da nije baš sasvim tako. Mislio je da je u redu da spomene nesretan slučaj u jednom i samoubojstvo u drugom slučaju kao mogućnosti, ništa više. Sva težina argumenata u njegovim bilješkama, nastavio je, je bila da naglasi mogućnost, ne znatna vjerojatnost, da je počinjen zločin, da je Porson bio gurnut u vodu s namjerom da se utopi, i da je Linnet ubijen. Nastavio je da pokaže do u detalje zašto stvar ne bi mogla biti razriješena u Veneciji nego traži odlazak u Britaniju, suradnju s tamošnjom policijom. Postao je neugodno svjestan da Rocco spaja i razdvaja nokte uz kuckajući zvuk od kojeg se commissario ježio.

"Sve ste to rekli u svojim bilješkama, ponavljanje nije potrebno. Niste uspjeli ući u trag čovjeku s kapom?"

"Ne. On bi dosad već mogao biti izvan zemlje." Rocco je izvadio kutiju cigareta, ponudio Farinellu koji je odbio, izvukao cigaretu, udario je noktom na palcu, upalio je. Proces se činio beskrajno dugačak.

"Imenujete Crowleyja kao prvoosumnjičenog. Možete li pokrenuti postupak protiv njega na sudu?"

"Ne u ovom trenutku. Možda kad bih napravio istragu u Engleskoj ..."

"Ima previše 'možda' u vašem izvješću."

"I mnogo činjenica. Možete li mi dozvoliti da primijetim da su tijela nađena prije manje od četrdeset osam sati."

"Još uvijek ima podosta 'možda'. Možda bismo trebali pozvati gospodu iz Scotland Yarda ovamo, umjesto da vas šaljemo u Englesku."

Farinella je znao da ga provocira. Zadržao je ugladenost s naporom.

"Ne mislim tako."

Rocco je govorio s cigaretom u ustima, pokazatelj lošeg ponašanja. Sad ju je izvadio i progovorio brzo svojim izgrebenim glasom.

"Sklon sam se složiti s vama. Ali ne želim vas poslati da uzbukate vodu u Engleskoj, osim ako možete zamijeniti 'možda' sa 'siguran sam'. Ima nešto što ste zaboravili." Njegove vodnjikave oči, sive kao i njegova podšišana okrugla glava, sijevale su nezadovoljstvom dok je gledao commissariovu punu, oprstenjenu ruku. "Venecija je grad bez zločina, ili bez nasilnog zločina. Nekoliko tričavih lopova oko via Garibaldi, da, malo krijumčarenja svakako, možda dvaput godišnje pljačka banke, ali ništa više. Znate li što kažu? U Veneciji je Grand Canal vrlo hladan, cijene u restoranima su vrlo visoke, ali nasilni zločin je nepoznat. Pitam ponovo, razumijete li me?"

Farinella je posumnjao da je Rocco izmislio nazovi-aforizam.

"Bojim se da ne."

Sostituto je uzdahnuo, neugodan glasan zvuk, plimni val se povukao natrag prema moru valjajući kamenčiće.

"Jeste li zaboravili koji je datum?" Zatim je Farinella shvatio, i bila je istina da je zaboravio. "Sljedeći tjedan počinje Biennale. Paviljoni puni umjetnosti, filmski festival iz svih zemalja, tisuće posjetilaca, mnogo Amerikanaca i Britanaca. Želimo li da oni čitaju u novinama da su ovdje počinjena dva okrutna umorstva, proslavljeni član naših policijskih snaga vrši istragu širokog zahvata? Mislit će da su njihovi vlastiti životu u opasnosti, držat će se podalje."

"To je smiješno." Ali rekao je to bez strasti, bilo je glupo što je zaboravio.

"Možda. Vidite da i ja također mogu reći možda." S cigaretom ponovo u kutu usana, Rocco je nastavio. "Pravdi treba biti udovoljeno, reći ćete, i ja se slažem. Ali nema potrebe da joj se donosi časna glava našeg voljenog grada na srebrnom pladnju. Dajte da nastavimo diskretno, commissario. Razgovarali ste sa svim umiješanim Englezima, razgovarali ste s njima u ovom gradu. Radili ste brzo i dobro. Ne sumnjam da marljivo tražite čovjeka s kapom za kojeg se čini da igra važnu ulogu u ovoj priči. Ali Englezi sad moraju biti slobodni napustiti Veneciju, nema govora o tome da ih držimo ovdje."

"Ako su oni u Engleskoj, a ja sam u Veneciji, kako mogu nastaviti istragu?"

"Telefon je prekrasna naprava, i svakako ćete pomoću njega biti u kontaktu s engleskom policijom. Možda će oni imati informacije, možda će biti neophodno da vi odete u Englesku zbog onoga što vam budu rekli. Dajte da vidimo kako će se stvar razvijati."

"Htio bih naglasiti da bi se mogao podići čvrsti slučaj protiv Dereka Crowleyja. Imao je motiv, rečeno je da mu se pripisuje veza sa ženom njegovog partnera ..."

"Ali on nije imao vremena. Ovdje to kažete."

"Trebamo dalje istražiti njegov alibi."

"U svakom slučaju. Ali možete djelovati bez njegove prisutnosti u gradu. Što se tiče onog drugog Crowleyja, onog koji je umiješan u krijumčarenje, ostavimo ga Guardiai i francuskoj policiji, kao što ste predložili."

"Dakle moram shvatiti da je dozvola da napravim osobnu istragu u Englesku odbijena?"

"Niste slušali, commissario, nisam to rekao. Vi ćete dalje istraživati, razgovarat ćete s gospodom iz Scotland Yarda, opet ćete razgovarati sa mnom. Ono što sam želio naglasiti je da biste trebali nastaviti diskretno."

22

Derek, Jason i Gerda su odletjeli zajedno natrag. Prije nego su otišli, Derek je razgovarao s razdraganim Colinom.

"Izgleda da čovjek u questurai misli da se nemam zbog čega mnogo brinuti. Jako zgodan momak, sviđa mi se."

"Ako ostaneš kao vodič do kraja ovog putovanja, bio bih ti osobno vrlo zahvalan."

"Naravno, Derek, bilo što da pomognem. Nakon toga, općenito, sasvim te razumijem, ne možeš dozvoliti da predstavnik PC-ja blatiti obraz firme. Ustvari, dobio sam ponudu za drugi posao, Japančev prijatelj i ja smo se sastali dok sam bio na tom kratkom putu za firmu, Arap po imenu Fatah. On vodi neki uvozno-izvozni posao,

čini se da misli da bi mu moji jezici mogli biti korisni. Tako da bih se ionako uskoro prebacio u to."

"Uvoz-izvoz često znači da se radi o oružju."

"Može biti, ali ja ne bih ustvari vidio ništa od robe, strogo posrednik. Kako sam rekao Fatahu, samo bih mu pomagao da se stvari pomaknu s točke A do točke B, ne želim znati ništa osim toga. Nikad nisam pogledao ni jedan od onih filmova, znaš, ne zanimaju me. Ali mnoge ljude zanima, i potražnja znači da mora biti opskrbe, nije li tako? I oružje, mislim, svi ga koriste. Ne baš svi, znam to, ali vlade ih koriste, to nije kao droga. Rekao sam Fatahu da ne bih htio imati ništa u vezi s drogama, i on mi je rekao da ne bi ni on."

"Coline, nikad ne mogu biti siguran jesi li nevin kao što zvučiš."

"Naravno da jesam, stari, više nego išta."

"Svejedno, hvala što se brineš ovdje, dovelo bi nas u gužvu da si odbio. I čuvaj se."

"Ti se čuvaj." Colinov izraz se promijenio u zabrinuti, to je učinilo da izgleda još ispraznije nego inače. "Iz onoga što sam čuo, ti imaš jednako mnogo razloga za zabrinutost kao i ja."

Sjedili su zajedno na tri sjedala s jedne strane prolaza i jedva da su razgovarali. Unajmljeni automobil čekao ih je na aerodromu Gatwick.

Kad su se približili Headfieldu, Derek je pitao Gerdu da li bi htjela da uđe s njom unutra.

"Ne, hvala ti. Razgovarala sam s Caroline telefonom i ona će biti u kući."

"Mogu li pomoći oko bilo čega u vezi s Charlesom?"

"Sve je dogovoreno. Eileen i ja smo bile kod britanskog konzula danas ujutro, i on je bio od pomoći. Charles će biti pokopan na otoku San Michele."

"Ezra Pound je tamo pokopan", reče Jason, "i Diaghilej. Crkva je krasna."

"Vjerujem da je tako. Eileen će sve urediti."

Ostavili su je. Poljubila je Dereka u obraz, ali ne i Jasona. Kad se približila kući, otvorila su se vrata i Caroline im je mahnula.

"Ne vjerujem joj", reče Jason. "Ona ti želi nauditi."

"Tim je pismima nanesena šteta. A nije Gerda bila ta koja ju je napravila." Šutjeli su dok nisu stigli do Ponsonby Courta. "Žao mi je zbog tvojih problema, Jasone, rekao sam ti već. Ali ne želim da se miješaš u moj život, jasno?" Jason je izašao iz auta i ušao u stambeni blok bez osvrtnja.

23

Pukovnik je dvaput pažljivo pročitao članak, zatim pozvao Bealbyja da ude.

"Vidio?"

"Da, pukovniče." Bealby je bio mlad, pun poštovanja. "Je li Linnet radio nešto za nas?"

"Ništa, nismo ga koristili tri mjeseca. Bojim se da se razotkrila jedna od njegovih privatnih prijevara." Bealby si je dozvolio mali podrugljivi smiješak, izbrisao ga kad ga je pukovnik pogledao i rekao da agentova smrt nije šala. Rekao je blago da Linnet nije bio agent, više nešto kao dostavljač, i dobio još jedan pogled.

"Znam što je bio Linnet, hvala. Sramota živ, i sramota sad kad je mrtav. U redu, Bealby, ja ću to srediti." Upravitelj postaje u Rimu je bio Bango Rodgers, stari prijatelj. Njih su dvojica prije mnogo godina radili zajedno na XYZ planu, koji je za cilj imao zamjenjivanje rumunjskog predsjednika Ceausescua osobom bližom Zapadu. Projekt je propao kad se otkrilo da su troje važnih ljudi bili dvostruki agenti, ali ni Bango ni pukovnik nisu bili ni na koji način za to odgovorni, a neuspjeh može stvoriti toplija prijateljstva nego uspjeh. Bongov glas je toplo dočekao poziv.

"Jedna gnjavaža", reče pukovnik. "Momak po imenu Linnet, upravo je ustrijeljen u Veneciji. U novinama je, možda si vidio."

"Ne mogu reći da jesam, imam pune ruke posla. Što je bilo, namještaljka?"

"Ne, ne", reče pukovnik pomalo razdražljivo. Bango bi trebao čitati novine. "Bio je beznačajan prevarant, kojim smo se povremeno koristili. Imao je sve vrste sumnjivih veza u dobrom broju zemalja, ponekad takav čovjek može biti koristan prenosilac poruka."

"Jasno. Je li radio?"

"Ne za nas. Za sebe, najvjerojatnije. Odjel nema s tim veze, nikakve."

"Onda kako mogu pomoći?"

"Stvar je u ovome, Bango. U Veneciji su se desila dva smrtna slučaja, drugi je isto Englez, momak za kojeg nikad nisam čuo. Izgleda da je on umro slučajno, s tim nema problema. Mislim da se Linnet sam ustrijelio, nema sumnje u to. Mi ne želimo bučnu strku, prekopavanje po stvarima, spominjanje Linnetovih veza. Možeš li razgovarati s nekim?"

"Naravno, drago mi je da ti mogu pomoći. Nema šanse da je odjel umiješan, pretpostavljam?"

"Ni najmanje. Linnet je bio nitko i ništa, zrno pijeska na obali. Nitko neće brinuti zbog njega."

Završili su s obostranim dobrim željama. Bango je pročitao priču u engleskim novinama, zatim pokrenuo kotače.

24

Sandy je rekla Owenu što se dogodilo prije nego se Derek vratio. Na njezino iznenađenje i očaj dvije suze su mu se skotrljale niz obraz. Uzela ga je za ruku, i rekla da nema potrebe da brine za Dereka.

"Nije to. On je bio moj otac, i volio sam ga. Nisam ga vidio godinama i sad znam da ga više nikada neću vidjeti."

"Nećeš mnogo propustiti. Bio je zabavan, ali nikad nije bio baš dobar."

"Znam da je bio varalica, ali nikad nije nikome naudio, ili dao da se naudi, zar ne?" Zavrtjela je glavom. "Volio bih da me pozvao na ručak ili tako nešto. Misliš li da ga je Derek ubio?"

"Naravno da ne. Ne bi smio misliti o tako nečemu. Kako je bilo na konferenciji o Jamesu Joyceu?"

"U redu, osim što je bio neki frajer koji je pričao i pričao o paralelama s Ulikсом, što je bilo prilično dosadno. I mnogo lingvističkih stvari. Mama."

Da. Zavrtio je glavom, skinuo velike naočale, obrisao oči. "Dragi, nemoj brinuti. Štogod da se dogodi, bit ćemo zajedno, obećajem."

Kad se Derek vratio, rekla je da je Owen uzrujan. Derek je odgovorio da Owen nije jedini. Usuo im je oboma piće i utonuo u plišani naslonjač. Šutnja je pala između njih. Šutnja je bila strana Dereku i činila je da se osjeća nelagodno. Pitao je što nije u redu, a ona nije odgovorila. Prošao je rukom kroz svoje kovrče.

"Za ime boga, Sandy, što se dešava? Upravo sam proživio najgorih četrdeset osam sati u svom životu, talijanska policija manje-više sugerira da sam ja ubio svog partnera ali ne mogu shvatiti kako, i ti ne kažeš ništa, ništa me ne pitaš. Je li se dogodilo nešto što bih trebao znati?" Zavrtjela je glavom. "Nešto mi prešućuješ, Sandy, mi nemamo tajni jedno pred drugim, je li?"

"Znaš li što je bila prva stvar koju je Owen rekao kad je čuo? Pitao je mislim li da si ti ubio njegovog oca."

"Gledaj, draga, žao mi je, ali nije mi važno što je Owen rekao ili što misli."

"Ako Owen postavlja takvo pitanje, i drugi ljudi će."

"Jedina stvar koja me zanima je što ti misliš."

"Ne znam."

"Nezrnaš." Kao i uvijek bilo je nešto glumljeno u njegovoj reakciji kad je ustao i ushodaio se sobom, zaustavljajući se da poravna sliku koja bi mogla biti reprodukcija Pollocka, ponovo provlačeći ruku kroz svoje kovrče. "Kakav bih ja mogao imati razlog da ubijem Linneta? Nikad nisam sreo tog čovjeka."

"Ne znam", ponovila je. Zatim, nakon stanke, reče: "Imao si razloga ubiti Charlesa."

"Nisam imao vremena, to su čak i Talijani priznali. I, u svakom slučaju nitko nije ubio Charlesa, uzeo je neku drogu, i pao u vodu i dobio srčani udar. Kako god bilo, nisam imao razloga, ti to znaš. Imao sam s Morvellijem takav dogovor koji bi mi dao kontrolu." Sinula mu je ideja. "Nisi dobila više ni jedno od onih pisama, ne misliš na njih?"

"Ne, nisam dobila više pisama. Ali, da, naravno da sam mislila na njih."

"Ne misliš reći da vjeruješ u njih, ne možeš?"

"Ne mogu li? Ako sam rekla da im ne vjerujem, to je bilo prije nego je Charles umro. Nisam sigurna što vjerujem, ili kako dugo još mogu izdržati. Ili, da li želim nastaviti." Bila je gledala dolje u pod, ali

sad je podigla glavu. "Nikada neću biti sigurna, Derek, moraš to uvidjeti."

"Nikada nećeš biti sigurna", rekao je s nevjericom. "Uvijek smo bili jedno za drugo, nismo li? Nisam imao aferu s Gedom, kunem ti se da nisam. Hoćeš li da kleknem na koljena i zakunem se?"

"Naravno da ne, nemoj biti smiješan. Ne razumiješ što ti govorim, nisi stvarno slušao."

"Razumio sam da te zabrinjavaju pisma. Mislim da znam tko ih je pisao." Pogledala ga je, pjege su joj se vidjele jače nego inače. "To je očito, kad bolje razmisliš. On je malo lud na neki način. Rekao sam mu da se prestane miješati u moj život. Promisli o tome kakav je on i ne možeš biti iznenađena. Jason."

Stavila je ruku na usta, i za trenutak nije bio siguran kakva je njezina reakcija. Zatim je vidio da je stavila ruku na usta da zaustavi ono što se pokazalo nekontroliranim smijehom.

25

Čak i razgovarati telefonski sa Scotland Yardom je uzbuđivalo Farinellu. Zamišljao je tu veliku organizaciju kao savršeni stroj. Napraviš svoj zahtjev za informaciju, obratiš se za pomoć, i kotači se počnu okretati - ne, kompjutorski mozak počinje izbacivati papir - i za nekoliko minuta dolaze odgovori koji bi neke druge policijske snage mogli okupirati tjednima ili mjesecima. Naravno da su neke talijanske policijske snage upotrebljavale kompjutore, bilo je inteligentnih policajaca u Italiji i Francesco Farinella je bio jedan od njih, ipak, nije moglo biti prave usporedbe. Scotland Yard je bio jedinstven.

Njegovo iskustvo je isprva bilo obeshrabrujuće. Spojili su ga s nekim čije je ime bilo Turnpike. Nije mogao pogoditi Turnpikeov položaj, ali on je očigledno bio dodijeljen da radi s Farinellom zbog navodnog znanja talijanskog. Njegovo znanje talijanskog je bilo toliko blizu nerazumljivosti da su prešli na engleski. Farinella je bio zadovoljan jer je dobio kompliment za svoj naglasak. Bilo je međutim, doveden u nepriliku kad mu je rečeno da se Scotland Yard neće baviti bilo kakvim zločinom koji bi se osnivao na nagađanjima.

"Headfield je izvan područja same metropole, spada pod Dolinu Temze. Pazite, ako je taj tip, Linnet, živio u Londonu, možda bismo

mogli dati neke informacije o njemu, ali ne možemo doći samo tako zabadati u Headfield, lokalci to ne bi odobrali. Mogu li vam dati mali savjet?"

"Naravno, bit će mi drago."

"Kakav god da je zločin počinjen, a ja sam shvatio iz onog što ste rekli da niste ni sigurni da li ga je uopće bilo, desio se u vašoj župi."

"Oprostite, molim?"

"Oprostite, trebao sam reći na vašem području. To je strogo vaše, nije naš posao. Osim ako ne tražite da mi preuzmemo stvar, ali vi to ne činite. Dakle, u redu, surađivat ćemo, ali morate razumjeti da postoje granice. Dajte mi nekoliko pitanja o tom Porsonu, a ja ću ih postaviti dečkima iz Doline Temze, i isto o tipu koji je ustrijeljen, ali budite svjesni da ćete dobiti odgovore samo na ono što ste pitali, kužite me? Ako hoćete bilo kakvo pravo prekopavanje, vi ili netko drugi će morati doći ovamo da to sam napravi."

"Točno tako", rekao je Farinella s oduševljenjem. "Potpuno se slažem. Prenijet ću vaše stajalište što uvjerljivije Sostitutou Roccou, koji je odgovoran za preliminarnu istragu. Vrlo sam vam zahvalan ..."

Zastao je u očekivanju da se njegov sugovornik predstavi kao inspektor, viši inspektor, čak zapovjednik. Umjesto toga, rekao je : "Bill Turnpike."

"Hvala vam. Commissario Francesco Farinella."

"Tako. Recite mi sad točno što želite, Franny, i učinit ću sve što mogu da vam nešto pronađem."

Ako je i bilo nešto čemu je nedostajalo dostojanstvo u načinu kako se obraćao, nisu prošla više od tri dana prije nego je Turnpike, po svojim vlastitim riječima nešto pronašao. Njegov veseo glas rekao je da će ono što ima poslati telexom, ali mislio je da bi to Franny volio čuti iz prve ruke.

"Najprije, Porson. Nema policijski dosje, zaradio jednu kaznu za vožnju u pijanom stanju prije sedam godina kad je uspio uvjeriti suca da mu dopusti zadržati vozačku dozvolu. Bio je poznat po tome da lovi sve što nosi suknju - Joe Hardcastle, koji mi je to rekao, upotrijebio je prostu frazu koju neću ponoviti." Zatim ju je ponovio i nasmijao se. Farinella, koji nije shvatio zašto bi bilo tko htio voditi ljubav sa svinjom u boksericama također se nasmijao. "Bio je predsjednik

mjesnog strjeljačkog kluba, imao streljanu kraj kuće, skupljao revolvere, često nosio jedan sa sobom. Oženio se njemačkim komadom puno mlađim od sebe, nitko ne zna odakle je ona, puno se govorka. Ali znate kakvi su Englezi, za njih žuti počinju od Calaisa. Da oprostite, Franny." Ponovo se nasmijao. "Zatim, njegov partner Crowley. Nema policijski dosje, svi ga vole, pretpostavlja se da je glavni pokretač PC putovanja, agencije kojoj prilično dobro ide. Govorka se da se nije dobro slagao s Porsonom, ali izgleda da to nije više od trača. Njegov bratić Colin, ni tu ništa, ili ništa bitno. Često mijenja poslove, slovi za nepouzdanog, petlja s curama, u ovom trenu hoda sa sestrom Dereka Crowleyja. Čini se da je u dobrim odnosima s Derekom." Turnpike je prekinuo. "Ima mnogo čini se, i govorkanja, i zato sam htio da upotrijebimo žicu - telefon. Ima nekih šaputanja o anonimnim pismima, ali nitko od onih s kojima je Joe Hardcastle pričao nije dobio ni jedno, što ne znači mnogo. Dečki iz Doline Temze nisu proveli mnogo vremena na ovome, i neće, to je lako pogoditi. Rekao sam vam već, ako hoćete kopati dublje morat ćete to sami."

"Rekli ste mi. I hvala vam."

"Što se tiče pisama, stvar je u tome da ih nitko nije prijavio, a ako nisu prijavljena, ona ne postoje, pratite me? Sad Linnet, Richard Arthur. Ovdje imamo nešto. Zatvorski dosje - optužen za lažno svjedočenje, stavljen na uvjetnu, prije dvanaest godina osuđivan za prijevaru, dvije godine, zatim prije osam godina kazna od pet godina za prijevaru i krivotvorenje. Kažu da je bio gotovo umjetnik, specijalnost su mu bile putovnice. Nije zabilježen nasilni zločin, i koliko znamo bio je čist otkad je izašao, iako to izgleda neobično. Zadnjih par godina spetljao se s nekadašnjom balerinom, koja je postala striptizeta u noćnom klubu, po imenu Nancy Nelligan."

Farinella je rekao da je to bilo od neizmjerne pomoći, hvala vam, viši inspektore. Opet smijeh.

"Vodniče."

To baš nije bilo jako puno, kao što je commissario rekao Gradu, ali baš to malo bezuvjetno zahtjeva istragu na licu mjesta. Grado je obavio neka neohrabrujuća otkrića na svoju ruku. Joseu, barmenu koji je ispričao priču o piću i čovjeku u kišnom kaputu, visjela

je za vratom optužba za krađu i prijevaru, i dobio je posao preko čovjeka koji je bio blizak mafijaškoj obitelji.

Commissario je pokušao to sagledati s vedrije strane.

"To ne može imati ništa s ovim slučajem. Zašto bi Jose izmislio takvu priču? To privlači pažnju na njega, a ako je postavljen u hotel da krade ili da prenosi informacije, to bi bila zadnja stvar koju bi želio."

Grado je uzeo komad gume za žvakanje i zalijepio je ispod stolice, jedna od njegovih odvratnijih navika.

"Nisam rekao da je postavljen da krade. Pretpostavimo da je taj Linnet pokušavao varati nekoga, izabrao krivu osobu, to je mafijaško ubojstvo. Mala priča o čovjeku u kišnom ogrtaču bi bila prilično korisna, ha? Možemo tražiti koliko god hoćemo, taj čovjek nikad ni nije postojao."

"Ali Jose se drži priče?"

"Naravno." Grado je stavio novu žvakaču i dodao da vrijeme, pažljivo ispitano, nije uspjelo otkriti na koji bi način Derek Crowley mogao napustiti geto, doći do ili Emperor Napoleon hotela gdje je Linnet ustrijeljen ili do fundamenta kraj kazališta Fenice gdje je nađen Porson i vratiti se za pola sata. Najiskusniji Venecijanac koji zna sve venecijske prečace bi to jedva mogao pješice, a putovanje vaporettom u oba smjera s hodanjem koje je neophodno na oba kraja također bi predugo trajalo. Jedina mogućnost je bila upotreba privatnog motornog čamca, a pomna istraga nije uspjela otkriti da bi netko koristio ili unajmio takav čamac. Istražili su mogućnost da je Morvelli mogao biti u savezu s Crowleyjem, ali iako Morvelli ima motorni čamac, nema sumnje da je on bio privezan cijelu noć.

To nije bilo veselo čuti, ali commissario je još uvijek osjećao da bi mogao napraviti dobar posao, možda čak izvanredan, osobnom istragom u Britaniji.

U međuvremenu telefoni su zvonili. Zvonili su u stanu javnog tužioca u Rimu, u uredu Giudice Istruttore Calvinoa, čija je dužnost bila da odluči kako će istraga dalje nastaviti, u maloj sobi gdje je Sostituto Rocco pripremao werbale na temelju kojeg će Calvino donijeti odluku.

Rocco kao da se nije ni pomakao otkad ga je Farinella zadnji put vidio prije tjedan dana. Cigareta mu je bila zalijepljena u uglu

usana, bio je zgrbljen iznad svog stola, u njegovim očima je bilo živosti koliko i u glasu kad je pitao o kakvim pomacima commissario ima za izvijestiti. Farinella je kratko naveo što je saznao preko Scotland Yarda bez spominjanja da je razgovarao samo s običnim vodnikom, i naglasio, možda stvarno prenaglasio, što je Turnpike rekao o važnosti istrage na licu mjesta. Nonšalantno je spomenuo Joseov dosje, ali nije rekao ništa o čvrstom alibiju Dereka Crowleyja.

Rocco je slušao bez prekidanja, zatim rekao istim glasom koji je zvučao kao da netko miješa kocke u drvenoj čaši:

"Nismo napredovali otkad smo zadnji put razgovarali, slažete li se?"

Nikako ne, rekao je Farinella, šireći nakićene ruke u protestu. Izvješća iz Scotland Yarda otvorili su sve vrste mogućnosti koje bi trebale - morale - biti dalje istražene. Bio je svjestan zvuka kao da je miš zarobljen u drvom opločenom zidu, shvatio da to Sostituto kucka noktima, i izgubio nit svojeg uvjeravanja.

"Je li ispravno reći da niste bliže podizanja optužnice protiv nijedne osobe ništa više nego što ste bili prije tjedan dana? Ne slažete se, ali ne predočavate dokaze. U međuvremenu, nešto se dogodilo." Maknuo je cigaretu, zgnječio je, pogledao Farinellu sivim vodnjikavim očima.

"Odiučeno je da je Linnetova smrt samoubojstvo."

"Ali Tardelli ..."

"Vidjet ćete da je doktor Tardelli promijenio mišljenje. On se sada slaže da okolnosti ukazuju na samoubojstvo."

"Čovjek s kapom ..."

"Kao što ste rekli, Jose je varalica i lažijivac. Nema dokaza da je takav čovjek ikada postojao. Čak i prema vašoj vlastitoj priči, napustio je bar s Porsonom i vjerojatno nije imao udjela u Linnetovoj smrti."

"Kako je Linnet došao do Porsonovog revolvera?"

"Rekli ste mi da je Linnet bio kriminalac. Moguće je da se Porson upetljao s Linnetom u prljave poslove, saznao da je krijumčarska operacija pošla po zlu, možda su i druge stvari pošle po zlu. Porson je dao Linnetu svoj revolver, zatim odlučio da je igra završena, uzeo otrovano piće. Smijao se kad je stavljao drogu jer je

znao da je gotov." Kao u iznenadnom naletu skromnosti, spustio je pogled na stol. Kuckanje je opet počelo.

"To je apsurdno."

"Možda. Bilo kako bilo, odlučeno je da se Linnet sam ustrijelio. To bi bio cilj mojeg verbale."

"Žalit ću se kod tužitelja Calvinoa."

Rocco je kimao svojom sivom glavom.

"Možete to učiniti. Ali ne bi bilo mudro."

Farinelli se javila pomisao.

"Hoćete li reći da je ovo politička stvar? Predlažete li da bi istraga trebala prijeći na Carabinieri?"

Roccov smijeh je bio kao zvuk slomljenog stakla.

"Ne, ne, prijatelju, ne carabinieri. Govorim da je, u Linnetovom slučaju, to bilo samoubojstvo. Finis. Istraga zaključena."

"Onda je to politički." Rocco je slegnuo uskim ramenima. "Što je s Porsonom?"

"Što se tiče Porsona ..." Stanka, još kvrckanja noktima. "Istraga se može nastaviti. Imajući na umu da se afera oko Linnet ne uvlači u nju."

"To je nemoguće. Nema svrhe provoditi daljnju istragu u Engleskoj ako se zanemari Linnetova smrt."

Vodene su oči uporno mirno gledale u njega.

"Bilo kako bilo, commissario, uvjeravam vas da tako mora biti." U stvari tako je, za commissaria Francesca Farinellu, završilo. Znao je da to neće izaći na dobro kad je razgovarao s Tardellijem i patolog je rekao da je možda bio previše dogmatičan, te je to bilo više stvar mišljenja nego činjenica, ustvari u Linnetovom slučaju samoubojstvo je bilo savršeno razumna mogućnost, možda čak i vjerojatna. Istraga se nastavila još nekoliko dana, ali Grado nije pronašao nikoga tko je vidio Porsona nakon što je napustio Morvellijevu zabavu i prije nego se pojavio u baru u hotelu Emperor Napoleon. Čovjek s kapom - za čije su postojanje imali samo Joseovu riječ - ostao je misterija. Stvar oko krijumčarenja filmova, što u svakom slučaju nije bila stvar PS-a, završila je s nekoliko novčanih kazni, a Guardia di Finanza je čestitala sama sebi na vlastitoj budnosti.

Zakratko, afera je umrla. Farinella nije mogao dijeliti gledište s Gradom, koji je držao da je sretan što nije bio poslan u Englesku, jer su svi Englezi lažljivci i bili bi ga uhvatili u paukovu mrežu obmane koju bi ispleli. Osjećao je, rekao je Luciji, da je ovo bila šansa za slalom kakva dođe jednom ili dvaput u životu, i da mu je bila istrgnuta iz ruku. Lucia je htjela da ide iznad Roccoa, i protestira kod Giudice Istruttore. Razmotrio je ideju, ali ju je odbacio, jer je direktiva da bi Linnetova smrt trebala biti smatrana samoubojstvom očito došla od nekog važnijeg izvora nego što je to Sostituto. Žaliti se bi samo značilo tražiti neprilike. Realnost se mora prihvatiti, i izvijestio je Roccoa da on, iako su okolnosti pod kojima je Porson umro ostale sumnjive, ne može predložiti dokaze koje bi opravdavale uhićenje bilo koje osobe. Dodao je da bi se dalje moglo nešto napraviti da mu se dopusti da nastavi istragu u Engleskoj ili da britanska policija bude pozvana da preuzme slučaj uz njegovu asistenciju. Rocco je odgovorio na ovu zadnju primjedbu, koju bez sumnje nije prepoznao kao spašavanje obraza, da je commissario napravio sve što je bilo moguće, ali nije našao neophodne dokaze da se odobri možda poduža i skupa istraga u inozemstvu, i da britanska policija nije pokazala nikakav interes za slučaj.

Nekoliko mjeseci kasnije pojavila se priča u Sunday Banneru.

TREĆI DIO

Završava priča Sunday Bannera

... Prva neobična stvar u svezi tih anonimnih pisama je da su slana tako kratko, i da su poruke bile iste. Većina onih koji pišu anonimna pisma počinju blagim optužbama, koje se pojačavaju do crescendoa kroz razdoblje koje traje tjednima, čak i mjesecima. Ovdje, međutim, poruka je bila ista u svim slučajevima, iako su izrazi varirali. Prvo pismo kojem smo ušli u trag poslano je deset dana prije smrti Charlesa Porsona u Veneciji i dobili su ga televizijski producent Norman Dixon i njegova žena Caroline. Članovi Crowleyjeve obitelji i drugi dobili su pisma u roku daljnja dva ili tri dana. Sva pisma su

govorila da Derek Crowley održava vezu sa ženom Charlesa Porsona, Gerdom. Porson i Crowley bili su ortaci u PC putovanjima, dobrostojećoj i perspektivnoj hedfildskoj putničkoj agenciji. S Porsonovom smrću pisma su prestala - gotovo, netko bi mogao pomisliti, kao da je bio postignut njihov cilj.

Upitali smo Dereka Crowleyja da li misli da je to moguće, i također zašto ni on ni Porson nisu otišli na policiju. Crowley je energičan, zgodan muškarac, koji je u kasnim tridesetim godinama, ali izgleda mlađe. Spremno je razgovarao, ali je pokazivao znakove napetosti. To nije bilo iznenađujuće, s obzirom na govorkanja koja kruže gradom.

"Nismo otišli na policiju, jer su svi kojih se to ticalo znali da su optužbe apsurdne. Da se to nastavilo nekoliko tjedana pretpostavljam da bismo bili učinili nešto. Što se tiče postizanja njihovog cilja, mislim da je to samo glupost."

Pitali smo Crowleyja kako on osobno gleda na pisma.

"Postoje dvije mogućnosti. Prva je da su pisana da naškode tvrtki, druga da ih je pisao netko tko je ljubomorani na mene." Ali on se nije mogao sjetiti ni jednog poslovnog suparnika, i odbio nagađati o identitetu bilo koje osobe koja ih je mogla slati.

Neka govorkanja u gradu tiču se zategnutih odnosa za koje se kaže da su postojali među partnerima. Crowley je odbio prihvatiti bilo kakav pritisak, ali se složio da su se znali prepirati. Porsonova bivša tajnica Julia Nettleberry, međutim, govorila je o čestim svađama između njih dvojice, uglavnom zato jer je Porson prigovarao onome što je on nazivao "luđačkim projektima" za proširenje, koje je predlagao Crowley. Gospođica Nettleberry također je rekla da je postojala nešto kao šala među osobljem o tome da nijedna djevojka ne bi nikada smjela ostati sama s Porsonom jer bi je sigurno napastovao. Je li ona osobno to doživjela?

"Ne mogu prebrojiti koliko puta. Više nego jednom udarila sam ga po licu. Činilo se da ne mari, ustvari prije kao da mu se sviđalo."

Svi se uglavnom slažu da je Porson bio osoba koja se teško mogla nekome sviđati. Druga žena, članica osoblja nazvala ga je savršenim utjelovljenjem muške šovinističke svinje, i čak i članovi

Headfieldskog streljačkog kluba pozivani u posebno izgrađenu streljanu u okviru njegove kuće; nalazili su da je bio arogantan i hvalisav. Bojnik "Metty" Metcalf, koji je sudjelovao u nekim streljačkim natjecanjima koje je Porson organizirao u streljani, rekao je da je znao biti izrazito neprijazan ako je gubio.

"Bio je dobar strijelac, bolji od mene, ali je mislio da je nepobjediv", rekao je bojnik Metcalf. "Ako se desilo da ga pobijedim on bi rekao da se ne osjeća dobro, ili da je pio i da mu ruka nije mirna. Ali imao je strast za oružje, nema sumnje u to." Ta strast protezala se do toga da je imao poseban džep napravljen u svojim odijelima da može nositi svoj pozlaćeni beretta revolver. Svi s kojima smo razgovarali složili su se da ga je nosio da bi se razmetao, ne zato jer se bojao napada. To je bilo ono krajnje u njegovom muškom šovinističkom svinjstvu, rekla je žena koju smo već citirali, dodajući da ga je pokazivao kao da pokazuje svoj seksualni organ.

Postoji čudna pojedinost u vezi jednog pisma poslanog Nortonovima, u kojem se navodila adresa na kojoj je rečeno da se Crowley i Gerda Porson sastaju, stan u zapadnom Headfieldu. Ovo se pokazalo kao pogrešan trag, i kad smo razgovarali s Patom O'Brienom, pazikućom u tom prilično otrcanom stambenom bloku, rekao nam je da je primio omotnicu koja je sadržavala trideset i pet funti u novčanicama, i tiskani zahtjev da ako netko bude pitao da li su gospodin ili gospođa Porson nedavno iznajmili stan u tom bloku treba reći da jesu. Rekao je tako kad je gospođa Norton napravila istragu na svoju ruku, ali s vremenom je postao nervozan zbog onog što je rekao i povukao to. Nije zadržao poruku s novcem.

Prema O'Brienovoj priči, čini se da je netko pokušavao ocrniti reputacije Crowleyja i gospođe Porson. Stanoviti uspjeh je postignut. Crowleyjevi prijatelji se slažu da su prije nego su stigla pisma Derek i Sandy bili vrlo sretan par, ali Sandy Crowley je sada iselila iz obiteljske kuće zajedno s Owenom, njezinim sinom iz prvog braka, u stan u gradu. Dobila je posao tajnice u Londonu, i u kratkom intervjuu koji nam je dala rekla da misli da bi rastava mogla biti trajna. Dodala je da će se, kad njezin sin završi školu na kraju ovog semestra, vjerojatno preseliti iz Headfielda.

Derek Crowley je rekao da se nada da će mu se Sandy vratiti kad se šaputanja stišaju. No tome svakako nije pomogla činjenica da je Gerda Porson prodala dionice svojeg muža u putničkoj agenciji Dereku Crowleyju, tako da je on sada jedini vlasnik. Gospođa Porson je prodala dionice usprkos savjetu Porsonovog odvjetnika, gospodina Cartera, koji nam je rekao da je sigurno mogla postići višu cijenu za njih. Rekla mu je, međutim, da je za nju glavno da ih se riješi i ostavi cijelu stvar iza sebe.

Ima malo sumnje u to da je tjedan nakon što su pisma počela stizati, napravljen najmanje jedan pokušaj, a moguće i dva, da se ubije Charles Porson. Prvi se desio na pokusu drame koju je postavljalo mjesno amatersko dramsko društvo. Porson i Crowley su obojica bili članovi društva, iako Crowley nije bio prisutan kad je Porson gotovo ustrijeljen iz rekvizitskog revolvera u koji je bio stavljen jedan pravi metak. U dramskom slijedu komada iz tog je revolvera gospođa Crowley trebala pucati u Porsona. Srećom je promašila. Ustvari, vrlo je malo vjerojatno da bi bio pogođen, iako osoba koja je stavila metak nije to morala znati. Bili smo u mogućnosti posuditi revolver iz rekvizita. Stručnjak za pištolje nas je izvijestio da je tako jako zanosio da bi se u slučaju izravnog ciljanja promašila svaka meta.

U većoj je mjeri upitno da li je drugi incident bio pravi pokušaj umorstva. Porson je izuzetno volio piti Bloody Mary (votka i sok od rajčica), stvar vrlo dobro poznata njegovim prijateljima. Na zabavi je Crowleyjev prijatelj, Jason Durling, uzeo Bloody Mary, jedinu na pladnju. Rezultat je bio da ga je učinilo polusvjesnim, i naizgled jako pijanim. Vjerojatno je, iako nije sigurno, da je piće bilo namijenjeno Porsonu. Ako je tako, pokušaj koji nije uspio u Headfieldu, uspio je četrdeset osam sati kasnije u Veneciji.

Dramski pokus se održavao u srijedu, zabava je bila sljedeće večeri. U petak je grupa PC putovanja otišla vlakom za Veneciju. S njima su bila oba partnera, zajedno s Jasonom Durlingom i bratićem Dereka Crowleyja, Colinom, koji je radio kao vođa puta i također, saznali smo, bio upleten na vlastitu ruku u krijumčarski posao s japanskim porno-filmovima. Takvi su vlakovi rijetko sasvim puni, i jedan od putnika u njemu je bio Richard Linnet, prvi muž Sandy

Crowley, iako su bili rastavljeni nekoliko godina. Linnetova prisutnost u vlaku nije bila slučajnost. Bio je uključen u operaciju krijumčarenja. Naša istraživanja su nas uvjerila da ni Derek Crowley, ni Charles Porson nisu znali ništa o tome.

Linnet je zagonetna osoba. Služio je zatvorske kazne za prijevaru i falsificiranje, ali je izgleda također bio nekoliko puta umiješan u poslove za neke vladine agencije. Razgovarali smo o njemu s Naficy Nelligan, koja je živjela s njim zadnje tri godine. Nancy, temperametna crvenokosa žena od tridesetak godina koja ima iza sebe karijeru balerine i povremeno igra male uloge u televizijskim komedijama, rekla je da je s njim bilo vrlo zabavno živjeti.

"Ptičica je uvijek bio veseo, bilo da je bio pun love ili skoro švorc. Koliko ja znam bio je čist, ali nikad nisam postavljala pitanja, i naravno da sam znala da je imao nešto sa strane." Bila je neodređena o tome kakve bi te stvari mogle biti, iako je rekla da ju je više nego jednom pokušao uključiti u krijumčarske poslove. Uvijek je odbijala. Jednom je bio otišao tako daleko da joj je napravio lažnu putovnicu na drugo ime, ali ju je odbila upotrijebiti. "Rekla sam, što to pokušavaš, Ptičice, ubacit me, i spalila sam tu putovnicu list po list. Bilo je to jedini put da sam ga vidjela ljutitog i poslije mi je bilo žao, bila je tako prekrasno izrađena da je to stvarno bilo umjetničko djelo. Ptičica je bio jako pametan."

Dodala je da je bio radio za vladu, ali da su joj rekli da ne priča o tome. Tko joj je to rekao? Odbila je reći. Nije znala da je bio oženjen i nikad nije spomenuo imena Porson ili Crowley. Nakon što je spalila putovnicu nikad ju više nije pokušao uključiti u nijedan svoj posao. Pitali smo što će sad raditi. Rekla je da ima malu rentu, nije rekla iz kojeg izvora, ali da Ptičica nije ostavio ništa novaca. ("Ne biste to ni očekivali zapravo, bilo je danas imaš, sutra nemaš.") Tražit će posao.

(Sljedeći dio članka je izostavljen, jer u detalje prepričava događaje koji se tiču smrtnih slučajeva, Morvellijeve zabave, otkrića tijela i priče konobara Josea.)

Razgovarali smo s commissariom Farinellom, koji je bio zadužen za slučaj, u maloj zgradi questure na kraju Fondamenta San Lorezo. Bio je spreman na suradnju i prijateljski raspoložen, ali

razjasnio da on ne misli da je ijedno od dva rješenja jako vjerojatno. Pažljivo je razlučio jedan smrtni slučaj od drugoga.

"Vlasti su odlučile da se signor Linnet sam ustrijelio. Doktor Tardelli, naš stručnjak, patolog, složio se da je ovo vjerojatno, i slučaj je službeno zatvoren. Smr tsignora Porsona je druga stvar. Istina je da je on pretrpio srčani udar kad je pao u vodu, ali ja vjerujem da je bio drogiran, odveden na mračno mjesto gdje smo ga našli, i gurnut u vodu."

Commissario misli da je osoba koja ga je gurnula znala da Porson pati od *angine pectoris*, tako da je znala da je infarkt moguć, ali bi bila tamo spremna da ga, ako bude neophodno, spriječi da izađe iz vode. U svojem drogiranom, polusvjesnom stanju Porson bi mogao pružati tek mali otpor, i bio bi brzo utopljen.

Tko je znao da Porson boluje od *angine pectoris*? Jedini koji su priznali da znaju su Gerda Porson, i Julia Nettleberry, koja ga je vidjela da uzima male tablete koje je držao na svom stolu, a jednom joj je rekao da su za srce. Derek Crowley je odrješito nijekao da je znao za partnerovo zdravstveno stanje.

Commissario je mogao s nekoliko čvrstih činjenica potkrijepiti svoju teoriju. Nema objašnjenja za prijelaz Porsonove berette u Linnetov posjed, jer su se dva muškarca sreli samo u hotelskom baru, niti o identitetu misterioznog čovjeka s kapom koji je izgleda bio odgovoran za trovanje Porsonovog pića, i još neobičnije izgleda da je to učinio uz njegovo odobravanje. Commissario vjeruje da je odlazak s Morvellijeve zabave bio vrlo indikativan.

Čini se vjerojatnim da je Porson otišao na zakazani sastanak, vaporetom je lako mogao doći do hotela Emperor Napoleon. Nije bio viđen da to čini, ali malo je vjerojatno da bi bilo koji putnik na vaporetu bio posebno zapažen, a od postaje San Marco nema više od pet minuta hoda do hotela. Policijska ispitivanja, za koja smo uvjereni da su obavljena izvanredno temeljito, usredotočila su se na mogućnost da je netko slijedio Porsona sa zabave, i jasno je da je osoba na koju su mislili bila Derek Crowley, koji je bio odsutan pola sata. Postepeno su zaključili da bi bilo nemoguće da Crowley napusti zabavu, sretne Porsona na ili blizu mjesta gdje je nađen i vrati su tom vremenu. Kad smo sugerirali da to dokazuje da Crowley nije imao veze s

partnerovom smrću, međutim, commissario je samo slegnuo ramemna.

Kako bilo, u svojoj usredotočenosti na alibi Dereka Crowleyja, talijanska policija je poklanjala manje pozornost nego što je mogla na čovjeka s kapom i zbog toga propustila zanimljivost koju bismo mogli nazvati i problemom Gosta Koji Nikada Nije Stigao. Pretpostavivši da je čovjek s kapom mogao stići u Veneciju tog dana (nekoliko letova je stiglo iz većeg broja zemalja tijekom poslijepodneva i rane večeri) provjerili smo u svim hotelima i pansionima rezervacije za dolazak u subotu, s iznenađujućim rezultatom. Naša istražiteljica imala je sa sobom fotografiju Porsona i Crowleyja, i u malom pansionu po imenu Eros prepoznata je Porsonova slika. Bio je došao u subotu ujutro, i rezervirao sobu za tu noć za prijatelja koji će stići kasnije. Kao ime prijatelja naveo je - R. Jaya.

Eros je otrcan i mali. Nalazi se u prolazu ne više od pet minuta hoda od hotela Emperor Napoleon, ali da se dođe do njega trebalo se proći kraj male fondamente u blizini koje je pronađeno tijelo. Vlasnik Erosa, Rumunj imenom Antonescu, koji živi u Veneciji dvadeset godina, bio je siguran u svoju identifikaciju Porsona kao čovjeka koji je rezervirao i platio za sobu. Međutim, ona nikad nije bila korištena. Gospodin R. Jay je Gost Koji Nikad Nije Stigao.

Ako je Antonescuova identifikacija bila točna, otkriće potiče daljnja pitanja. Je li Jay bio čovjek s kapom? I da li rezervacija čini vezu između Porsona i Linneta? Linnet se nazvao Ptičicom kad se predstavljao Jasonu Durlingu. Je li činjenica da je Jayovo(jay na engleskom znači šojka (nap. prev.)) ime također ptičje znakovito ili samo slučajno?*

Ime gospodina Durlinga je bilo samo kratko spomenuto, ali on je bio uzastopce prisutan na sceni, i važan izvor informacija. Znao je Dereka Crowleyja još u školi i na fakultetu, i ostao njegov bliski prijatelj. Također je putovao u Veneciju s Linnetom. Izrazio je stajalište da je već previše toga bilo rečeno i sugerirano, previše ogovaranja se proširilo, ali je odmah pristao razgovarati s nama. Gospodin Durling je sitan i vrlo uredan, njegove su manire fine i ponekad blago ironične. On je državni službenik u Ministarstvu, i živio je u Headfieldu cijeli svoj život. Rekao nam je da ima slabost

prema tom gradu, ali da ga smatra košnicom punom ponekad zlobnog ogovaranja. Rekao je da je Derek Crowley briljantna osobnost čijoj su karijeri i braku naudila ogovaranja bez činjeničnih osnova, i dodao da je Derekov poočim Xavier Crowley bio njima strašno uznemiren. Xavier Crowley, koji je također bio dobio jedno od anonimnih pisama, sada je u sanatoriju i ne osjeća se dovoljno dobro da bi bio intervjuiran.

Pitali smo Durlinga o Bloody Maryju koji je popio na zabavi u Headfieldu.

"U to vrijeme mislio sam da sam otrovan, ali sad vjerujem da je piće bilo namijenjeno Porsonu i da sam ga ja uzeo greškom. Imalo je vrlo moćan učinak. U roku nekoliko minuta izgubio sam osjećaj vremena i orijentacije. Ako je Porson dobio istu drogu u svoje piće u Veneciji, ne bi baš znao što radi."

Porekao je da je bio pijan na headfieldskoj zabavi, ali je priznao da je previše popio fatalne subotnje večeri u Veneciji, rekavši da je pretrpio duboko razočaranje što se tiče nečega prilično nepovezanog sa slučajem. Dolores Makins, blagajnica u Headfieldskoj banci, koja je bila s Durlingom ranije te večeri, potvrdila je da ga je odvela u njegovu sobu, gdje se najvjerojatnije, mislila je, onesvijestio. Durling nam je rekao da ne zna ništa o tome što se dešavalo dok ga Derek Crowley nije probudio nakon otkrivanja smrtnih slučajeva.

Čuli smo neke priče - koje su, treba biti rečeno, bile iz druge ruke - da je Derek Crowley bio u nekoj vrsti neprilika u mladosti. Durling je odbio komentirati te sugestije. Colin Crowley je također odbio razgovarati o tome, ili o krijumčarskim prekršajima za koje je, zajedno s ostalima upletenima, bio teško oglobljen.

U roku nekoliko mjeseci od smrti Charlesa Porsona, njegova je udovica napustila Englesku. Bila je kratko u Njemačkoj da posjeti roditelje, zatim iznajmila vilu na otoku Elbi. Kad smo je prvi put kontaktirali odbila je dati intervju, ali kasnije je promijenila mišljenje. Da upotrijebimo njezine: vlastite riječi: "Mogu to sve isto tako reći sada. Onda će biti gotovo s tim. Odbit ću dati bilo koji drugi intervju, i nadam se da ću biti ostavljena na miru."

Našli smo je u maloj iznajmljenoj vili u blizini Bagnaia, nekoliko kilometara od glavnog otočkog grada Portoferraiaoa. Rekla je

da je sama ovdje, i nismo vidjeli znaka da još netko stanuje u vili. Upotrebljava svoje djevojačko prezime Rieger, jer ne želi da je se podsjeća na prošlost.

Iako smo vidjeli fotografije Gerde Rieger, bili smo iznenađeni njezinom mladošću i ljepotom. Ona nije klasična, ali je gotovo savršen primjerak bujne germanske plavuše. Kad smo je vidjeli, bio je kasni rujan, još je uvijek bilo toplo, nosila je kratke hlače i majicu bez leđa. Razgovarala je spremno, s laganim naglaskom, sa samo povremenim izljevima nestrpljivosti. Jedno od naših prvih pitanja je bilo da li je bilo ikakve istine u pismima.

"Nikakve. Ali to nije spriječilo ljude da im vjeruju. Derek mi je bio drag, ali ako me poljubio to je bilo u obraz. Ne mislim da sam ikad bila nasamo s njim."

Rekla je da nema pojma tko je slao pisma, ili zašto.

"Ali ima ljudi u Headfieldu koji me nisu voljeli. Bila sam mlada i zgodna - vidite da ne marim to reći - i prokleta Njemica. Nekim ljudima je to bilo dovoljno. Govorili su da sam se udala za Charlesa zbog njegovog novca, i to je bila istina. Nikad se nisam pravila da ga volim i on je to znao. Nije mi se sviđao život koji sam vodila u Njemačkoj, kao hostesa u noćnom klubu. Bila sam sretna da mogu otići odande."

Zašto je napustila Englesku tako iznenadno?

"Nije bilo ničeg iznenadnog. Nisam željela uzeti učešće u poslovima, zašto bih ostala? Bilo mi je savjetovano da bih trebala tražiti višu cijenu od ponuđene, ali nije mi bilo stalo."

Pitali smo je li ona jedini uživatelj oporuke svojeg muža. Kad je razumjela riječ "uživatelj", potvrdila je da je. Kađ smo sugerirali da je čudno da je došla živjeti sama na Elbu, radije nego da ostane s prijateljima, pokazala je nestrplji vost.

"Kojim prijateljima? Nemam prijatelja. Željela sam pobjeći od aluzija i podrugivanja iza leđa, razumijete? Tako sam došla ovamo, unajmila kuću, potražila novi život. Možda ću ostati ovdje, možda ću kad prođe sezona otići, ne znam. Napraviti ću ono što želim, po prvi puta u svom životu." Kad smo ukazali na moguću usamljenost, postala je uzrujana. "Možda ne vjerujete da sam sama, mislite da ovdje mora biti muškarac? Slobodni ste pogledati. Za šest mjeseci, možda manje,

možda će postojati netko drugi u mom životu, ali za sada ne želim ništa drugo osim zaboraviti."

Ali ako nije voljela svog muža, što se ima zaboraviti?

"Neki kažu da mi je njegov partner bio ljubavnik, neki kažu da sam ga ja dala ubiti - o, da, čula sam to. Mogu vam reći samo to da ima obilje toga za zaboraviti." Rekli smo da smo čuli da je Charles Porson progonio žene. "Znala sam to, svi su znali. Ali nisam marila. Mogao je imati deset žena mjesečno, ne bi me to zabrinjavalo."

Što ona misli da se dogodilo?

"Ne znam, bila sam na zabavi. Ne znam, i bit ću iskrena prema vama i reći da mi nije ni stalo."

Okolo naslova ovog članka su upitnici. Na kraju naše istrage imamo jaki dojam da je počinjeno ne samo jedno nego i dva umorstva - jer vjerujemo da je postojala namjera da se ubije Porsona, čak iako je umro od posljedica srčanog udara.

Mora se barem reći da će sadašnje stanje ove afere biti duboko nezadovoljavajuće dok ne bude odgovoreno na četiri pitanja. Evo ih:

- 1. Tko je pisao anonimna pisma?*
- 2. Tko je bio čovjek s kapom?*
- 3. Je li on bio ista osoba - "Jay" za koju je Porson rezervirao sobu u pansionu Eros? I, u svakom slučaju, što se s njim dogodilo?*
- 4. Kako je Porsonova beretta prešla u Linnetov posjed?*

Vjerujemo da Derek Crowley zna - ili misli da zna - odgovor na prvo pitanje. Ako smo u pravu, trebao bi to reći glasno. I držimo da ovaj članak nudi dobar materijal s dovoljno činjenica Scotland Yardu da otvori dosje koji mi sa sigurnošću označavamo, bez upitnih znakova, kao Venecijanska umorstva.

EPILOG

U Headfieldu se prodalo mnogo primjeraka Sunday Bannera u tjednu u kojem je u tom časopisu u boji izašao članak

"??? Venecijanska ubojstva ???"

U sljedećih je mjesec dana bio glavni predmet gradskih tračeva. Neki ljudi kažu da Derek Crowley stvarno ima nešto s tim, drugi da novine danas mogu pisati bilo što i proći bez posljedica. Ali nitko izvan Headfielda - to jest, nitko od odgovornih - nije poklanjao tome mnogo pozornosti. David Devonshire i Sally Simpson, koja mu je bila ono što je nazivao djevojkom s kojom živi, imali su samo osrednju novinarsku reputaciju. On je bio višak iz The Sunday Timesa, unutrašnjeg tima, ona je radila na televiziji, radiju i ženskim časopisima, ali nikada duže.

Članak su pročitali u Scotland Yardu, gdje je brzo odlučeno da navodni zločini počinjeni u stranim zemljama, čak ako i uključuju britanske građane, nisu njihov posao. Pukovnik ga je pročitao, i zahvalio bogu što je Linnetova crvenokosa droljica znala s koje strane će se okoristiti i nije previše otvorila usta. U isto vrijeme, nije ih uopće trebala otvarati, i poslao je Bealbyja da joj kaže da bi, ako želi nastaviti primati skromnu sumu koja nije penzija, trebala to zapamtiti.

"U vezi Linnet, gospodine. Pretpostavljam da ga nije uklonio Odjel?"

Pukovnik je zurio u njega.

"Naravno da ne."

"Što se onda dogodilo?"

"Neki beznačajan privatni posao, pretpostavljam. Ne znam i nije me briga. Samo reci gospođici Nancy Kakobilo da ubuduće drži usta zatvorena."

Tako je i bilo.

U Veneciji je Farinella pročitao članak, i rekao Gradu da su trebali provjeriti hotele. Grado je slegnuo ramenima i rekao da to nije moglo biti važno, on poznaje Antonescua, koji bi učinio bilo što za novac, nema sumnje da su ga engleski novinari podmitili da kaže ono što je rekao. Farinella to nije vjerovao, ali je znao da je slučaj izgubljena stvar. Utješio se Lucijinom suosjećajnošću, koja mu je uzastopce govorila kako su loše postupali s njim.

U Headfieldu Derek se smiješio i smiješio i govorio da zna tko su njegovi prijatelji i nije mario što su se nabacivale aluzije na stranicama rezerviranim za skandale. Najdublje je žalio što su Ujaku X-u rekli za članak u sanatoriju, i što je nekako došao do primjerka

novina. Čitajući ga, vjerovao je Derek, doživio je udar nakon kojeg je postao manje-više biljka, konzumirao je jelo i tekućine ali je bio gotovo nerazumljiv u govoru i pomućen u mislima.

Sandy se nije vratila Dereku. Napustila je Headfield, i govorilo se da ima neki posao u Londonu u odjelu za odnose s javnošću u jednoj elektroničkoj tvrtki.

Jason je pisao Dereku, uvjeravajući ga da on nije povjerovao ni riječi od aluzija i podrugivanja u priči u Banneru, i da im nije rekao ništa o prošlosti. Primio je kao odgovor najkraću bilješku.

I zatim, polako, Headfield je zaboravio aferu. Smrtni slučajevi u Veneciji nisu imali javno službeno rješenje.

U tri godine koje su slijedile, dogodilo se nekoliko stvari glavnim i sporednim licima koja su bila umiješana.

PC putovanja (ime je ostalo nepromijenjeno) se proširilo, ne na Daleki istok nego u Sjedinjene Države. Uz oduševljenu suradnju Guida Morvellija, koji je postao partner, Derek je osmislio neobične ture pod općim nazivom "Stari i Novi svijet", obuhvaćajući oboje, Italiju i Sjedinjene Države, s posebnim naglaskom na umjetničke festivale u obje zemlje. Činjenica da su ture bile izvanredno skupe smatrala se jednim od razloga za njihov uspjeh. Derek se s jednog od tih putovanja po Državama, na kojem je dogovarao smještaj, vratio u društvu s Debby Morton, koja se smjestila u Vilu Filipa i Elizabethe. Debby je bila u kasnim dvadesetim godinama, temperamentan ekstrovertan tip, koja je radila kao jedan od urednika za njujorškog izdavača. Nudila je avokado i egzotične umake kao domaćica na koktel-zabavama koje su smatrane očaravajuće američkim, američkim kao i njezina neposredna konverzacija u kojoj je iznosila užasno zanimljive originalne misli. Odobravanje Headfielda zapečatila je Eldred Bruce-Comfort koja je došla, vidjela, i rekla da je Debby šarmantno mlado stvorenje s istinskim osjećajem za umjetnost i književnost. Derek je zatražio razvod od Sandy na temelju napuštanja, a headfildsko mišljenje je bilo složno u tome da se ona vrlo loše ponijela time što je napustila muža kad je bio u nevolji.

Norman Dixon je napravio dokufikt o Indijcima i Pakistancima u Woverhamptonu, s ubačenim scenama koje su prikazivale britansko upravljanje Indijom kao kolonijom. Fiktivni dio je napisala mlada

spisateljica Biffy, i ubrzo nakon što je bio prikazan uz zadovoljavajuće odobravanje kritike, Norman je napustio Caroline i otišao živjeti s Biffy.

Njihova kuća je prodana, i sa svojim dijelom Caroline je otvorila butik u gradu, nastanivši se u stanu iznad dućana.

Aktivnosti Colina Crowleyja kao posrednika za trgovce oružjem trajale su samo tri mjeseca, završivši tako da ga je pretukao Iračanin koji je rekao da pošiljka automatskog oružja nije bila sasvim nova, za kakvu je plaćeno, nego povijesni ostaci iz Drugog svjetskog rata. Proveo je tri mjeseca u sirijskoj bolnici i vratio se u Headfield mnogo skromniji. Tiho se vjenčao sa Steph u općini i ponovo se zaposlio u PC putovanjima kao upravitelj ureda. Na tom mjestu doživio je veliki uspjeh i svi su ga voljeli. U roku godine dana, par je dobio sina, koji je dobio ime Colin Xavier. Xavier je bilo sjećanje na Ujaka X-a koji je ubrzo nakon Colinovog vjenčanja napustio žive. Nije mogao prisustvovati vjenčanju i iako se Mary potrudila da mu sve objasni, nije mogla biti sigurna da je išta prošlo kroz maglu koja je zamučivala njegov um.

Xavierov pogreb je bio impresivan. Mnogi su ga stanovnici Headfielda pamtili kao urednika, poslovnog čovjeka, športaša, važnu osobu u gradskim poslovima. Bilo je na desetke vijenaca i blizu dvije stotine žalobnika koji su pratili lijes. Jason je bio među njima, prikladno pogrebnički u tamnom odijelu, tamnosivom ogrtaču, s crnom leptir-mašnom. Kad su izašli iz crkve obratio se Dereku, koji je kao jedini ustupak konvenciji imao crnu kravatu. Bio je lijepi zimski dan i vjetar je mrsio njegove kovrče. Jason je rekao da se nisu vidjeli mjesecima i Derek je odgovorio da je bio prezaposlen.

"Mislim da me izbjegavaš." Zastao je, ali nije bilo protivljenja. "Derek, imao sam mnogo vremena da razmislim o onome što se dogodilo u Veneciji, i zašto. Vjerujem da sad znam gotovo sve o tome."

"Je li?"

"Mislim da bismo trebali razgovarati."

Derekove oči su zasjale onim što je mogao biti istinski ili (kako je Jason više volio misliti) prijetvorni bijes.

"I ja sam imao vremena razmisliti. Štogaod da znaš, ili misliš da znaš, zadrži to za sebe."

"Sjećaš se one večeri u Veneciji, u gondoli. Čini mi se, kad mislim o tome, da si aludirao da sam ja pisao ona pisma. Ne možeš to misliti."

"Ne mogu li?"

"Ima stvari koje sam otkrio ..."

Derekovo blijedo lice je bilo iskrivljeno ljutnjom.

"Kako se usuđuješ doći i tako mi govoriti kad sahranjujem Ujaka X-a. Ne želim čuti ništa više." Podigao je glas i Mary, kojih metar ili dva ispred njih, okrenula se iznenadena. "Štogaod da znaš, štogaod misliš da si otkrio, zadrži za sebe."

Pošao je naprijed da se pridruži svojoj teti. Više nisu razgovarali.

Bila je istina da je s prestankom njegove stalne preokupacije istraživanjem Cruddleovog života i rada, Jason imao obilje vremena za razmišljanje o pitanjima postavljenim na kraju članka iz Bannera. Što je u početku bio interes, nastavilo je popunjavati prazninu u njegovom životu, postalo je strast zbog onoga što je smatrao Derekavim odbacivanjem. Ispunio je stranice svog dnevnika činjenicama, pretpostavkama, mogućim objašnjenjima. Kupio je dva velika albuma u koji je lijepio sve što se u tisku pojavljivao o slučaju, zajedno s takvim stvarima kao što je bila njegova korespondencija s avio-kompanijom British Airways, i na kraju tipkani sažetak u kojem je iznio zaključke do kojih je došao.

U tom sažetku analizirao je što se dogodilo od početka, uzimajući u obzir sve što se dogodilo prije tragedija, pisma, revolverski hitac, Bloody Mary. Svemu ovome dodijeljen je poseban odjeljak, i na kraju svakog odjeljka sumirao je što se moglo zaključiti iz pojedinog incidenta. Kad je povezo ove sažetke s onim što se dogodilo u Veneciji - čovjekom s kapom, dodatkom Porsonovom piću, rezerviranjem hotela, izgledalo je da postoji jedan neizbježan odgovor. Bilo je praznina u njegovom znanju, područja koja su ostala nepotvrđena, ali neke od tih praznina su bile naknadno popunjene. Dopisivanje s British Airwaysom je dodalo još jednu kockicu, a druga je pala na svoje mjesto na retrospektivnoj izložbi karikatura Maxa

Beerbohma. Netko ga je potapšao po ramenu i neki glas je rekao: "Jason Durling, nije li tako?"

Ne bi prepoznao visokog mladića u baršunastom odijelu izrazite zelene boje, da nije bilo njegovih velikih naočala. Owen je rekao da je njegova majka dobro, i da on čeka da ode na Oxford. Što čita? Engleske pisce.

"Specijalizacija na Jamesu Joyceu?" upitao je Jason šaleći se. "Zadnji put kad smo se vidjeli išao si na konferenciju o Joyceu u London."

"Ne u London - Manchester. I još uvijek moramo počinjati od Anglosaksonaca, ili barem ja moram. U svakom slučaju modernizam više nije u igri, sad sam na Kingsleyju Amisu."

"On je mnogo izravniji, svakako."

Owen je zavrteo glavom.

"Tu ima mnogo simbolizma. Čovjek po imenu Conquest napisao je članak 'Kršćanski simbolizam u Sretnom Jimu'. Vrlo poučno."

"Da li čuješ što o ..." Jason je htio reći "svojem poočimu", ali je to zamijenio s "... Dereku?"

Iza debelih leća Owenove blijedoplave oči su bile neprijateljske.

"Ne želim. Taj dio mog života je završen." Jasona je toliko zaokupilo novo istraživanje da je gotovo zaboravio ono staro. Ostao je iznenadujuće netaknut objavljivanjem Genija koje su zaboravili: Život i rad D. M. Cruddlea, napisao Dwight Eidelberg, iako je s užitkom pročitao omalovažavajuće osvrtne, kao onaj koji je poražavao:

"Nenamjeravano postignuće gospodina Eidelberga je da nas je uvjerio u to da nijedan izbljedjeti cvijet tog razdoblja nije potpunije uvenuo nego li D. M. Cruddle."

Poslao je pismo Gerdinim odvjetnicima tražeći ih njezinu sadašnju adresu, ali u odgovoru mu je rečeno samo to da svoja pisma mora slati na Fraulein Rieger. Pismo je ostalo bez odgovora. Započeto istraživanje trebalo je završiti, međutim, i u tu svrhu je otišao na Elbu rano u listopadu. Taksi ga je odvezao iz Portoferraioa u malo utočište Bagnaia. Tamo je postavljao pitanja, našao vilu koju je Fraulein Rieger iznajmila, ali mu je engleski par koji tamo živi rekao da je ona otišla prije dvije godine. Kamo je otišla? Nekamo na otok, vjerovali su, ne

natrag u Englesku ili u rodnu Njemačku, ali kamo? Došlo je jedno ili dva pisma za nju, imali su adresu, ali možda su je izgubili. Ili možda, rekao je umirovljeni vojnik svojoj ženi, možda je bila u kutiji u kojoj su držali sve vrste stvari koje bi im jednog dana eventualno mogle trebati i u kutiji se našao komad papira s adresom: Vila Appiano, Poggio. To je bilo mjesto gdje je Fraulein Reiger bila prije dvije godine. I, da, rekli su, očito iznenađeni zbog pitanja, kad su je vidjeli u Bagnaiaai živjela je sama.

U Portoferraiaou je iznajmio mali fiat. Elba je mali otok, i ceste, mnoge od njih napravljene nedavno za turiste, su dobre. Za malo više od sat vremena bio je u ribarskom selu Marciana Marina, i skrenuo s ceste koja je vodila duž obale u unutrašnjost i prema gore. Cesta se isprva lagano uspinjala kroz polja i vinograde, zatim sve strmije. Vozio je kroz gustu kestenovu šumu, došao do table na kojoj je pisalo "Poggio" i zatim se našao među uskim ulicama koje su zavijale okolo i vraćale se natrag kao uspavane mačke. Parkirao je fiat na malom trgu i potražio poštu. Zrak je bio ugodno svjež, strme uske ulice otkrivale su cvijećem ukrašene kuće.

U pošti je pokazao papir s imenom i adresom, i pokušao zapinjućim rečenicama objasniti što želi, ali ga je dočekalo slijeganje ramenima. Slučajni namjernici su bili znatiželjni da vide papir, zatim vrtjeli glavom i mrmljali: *Non capisco*. Vratio se na ulicu i sjeo na klupu. Iz nekog razloga nije mu palo na pamet da bi se moglo dogoditi da, jednom kad stigne u Poggio, ne nađe nikoga tko zna Gerdu. Nije ni ozbiljnije razmislio o mogućnosti da ona više nije ovdje.

"Oprostite. Nisam si mogla pomoći da vas ne čujem malo prije. Talijani mogu biti tako brusque, zar ne?" Glas je bio engleski, s damskim naglaskom, govor sredovječne žene iz srednje klase koja mu se osmjehivala ispod širokog slamnatog šešira. Sjela je kraj njega.

"Pomislila sam da zaista moram progovoriti, mislim iz suosjećanja. Vidite, moj bratić Geoffrey je u Ministarstvu vanjskih poslova. Ne na važnom mjestu, iako on to tako predstavlja u razgovoru. Možete razumjeti da je to bilo iznenađenje."

"Vaš bratić poznaje Fraulein Reiger?"

"Ne, zašto to mislite? Ne koliko ja znam, to jest, iako se danas nikad ne zna. Svakako ja nisam nikad čula za nju." Vragoljasti pogled

došao je postrance ispod šešira. Jasona je bolno podsjetila na Dolores Makins.

"Bojim se da ne razumijem."

"Vi ste sigurno pitali za Vilu Appiano? Dragi Geoffrey je tamo proveo odmor prije tri godine, ja uvijek dođem na dva, tri tjedna, ponekad i duže. I Tom, naravno, Tom obično kaže ..."

Je li Tom, koji se sad pojavio, bio muž ili brat? Njegova povremena pitanja odbijala su se od njezinog izlaganja kao strelice od štita, ali je konačno saznao da je vila izvan Poggioia, na odvoju s ceste za Marciano Alto. Odbio je njezin prijedlog da pođe bar dio puta s njim (ona je odsjela s kćerkom i zetom u Marciano Marinai, ali je sjela na autobus za Poggio, rekla je, jer je čeznula za tim da bude sama), zahvalio joj, i otišao. Ostala je na klupi gledajući za njim. Nije se usuđivao okrenuti natrag i mahnuti, da ne bi ustala i slijedila ga.

Cesta za Marciano Alto vodila je dalje gore, zatim zavijala tako strmo da je gotovo promašio blatni odvojak na desnoj strani. Na cesti je bilo svijetlo, ali sada je bio u sjeni drveća, guste grane kestenova skrivale su sunce. Odvojak se sužavao, činilo se da se dan mračí. Zaustavio je auto, izašao, prošetao nekoliko metara ne vidjevši ništa osim neprozirne šume sa svake strane, ne čuvši nikakvog zvuka. Za trenutak spoznao je ponovo užas svoje noćne more. Činilo se da drveće spušta prema njemu i osjetio se zatočenim, što je uvijek prethodilo naporu da pobjegne. Da je mogao okrenuti auto i vratiti se učinio bi to, ali uski odvojak vodio je neminovno naprijed. Rekao je glasno "*bojim se mirnoće*", i kao da su riječi bile znak, mir je bio razbijen ohrabrujućim zvukom sjekire koja siječe drvo. Pomalo drhteći, vratio se u auto.

Stotinjak metara dalje, odvojak je skretao gotovo pod pravim kutem. Na lijevo je završavala kestenova šuma, i našao se na litici koja je otvarala pogled na uredna polja, s tu i tamo pobacanim sitnim kućicama, i iza njih sa zasljepljujućim sjajem plavog mora. Odvojak je još uvijek kružno zavijao, tako da je gotovo prošao kraj umjetno napravljenog prolaza kroz drveće na desnoj strani i malog znaka na kojem je pisalo "Vila Appiano". Ovdje je bio asfaltirani dio koji je završavao na gruboj zemlji gdje je stajao Range Rover. Parkirao je svoj

auto kraj njega i izašao. Dolina je ležala ispod njega kao otvorena lepeza.

Jason nije bio posebno osjetljiv na ljepotu krajolika, ali je stao zadivljen nekoliko trenutaka pored grubog kamenog zida koji je služio kao ograda prije strmog pada u dolinu. S njegove lijeve strane bio je drugi nizak zid u kojem je bio prolaz, kroz koji je vidio vilu, bijelu i sjajnu na suncu. Ispred nje je bila terasa sa stolicama i mramornim stolom. S te terase, dok je hodao preko nje, mogao je vidjeti kroz otvoren prozor u neurednu dnevnu sobu. To je bila stražnja strana vile, i odjednom je pomislio da, ako je Gerda otišla, stanaru ne bi bilo drago da vidi stranca kako zaviruje. Okrenuo se da obiđe na drugu stranu kuće kad je Gerda izašla na terasu. Rekla je:

"Jason, zdravo, što ti radiš ovdje?"

Njena je reakcija bila tako prirodna da ga je iznenadila, iako, što je on očekivao? Rekao je nešto nepovezano i smiješno, o tome kako se našao na Elbi i sreo nekoga tko mu je rekao da ona živi ovdje. Gerda se nasmiješila i kimnula, sjeli su. Pogledala je njegovo lagano odijelo, njegovu leptir-mašnu, njegove cipele od prevrnutе teleće kože, i rekla da izgleda baš kao on. Ona je blistala, zlatna kosa malo joj je izbljedita od sunca, zlatna koža lagano se sjajila. Imala je na sebi tamnoplavu košulju i kratke hlače, s tankim bijelim sakoom koji joj je pokrивao ramena.

Zvuk koji je čuo se pojačao. Gerda se osmjehnula, zabacila glavu i sklopila oči, kao da je primjedba o njegovom izgledu iscrpila njezine konverzacijske zalihe. Jason se nelagodno pomakao na svojoj stolici.

Na drugom kraju terase pojavio se muškarac, noseći košaru s cjepanicama. Imao je na sebi košulju i hlače, i kapa mu je bila navučena na lice. Nestao je za kućom. Jason je pogledao Gerdu. Otvorila je oči, nasmiješila mu se, ponovo ih sklopila.

Muškarac se ponovo pojavio bez košare, prišao im, skinuo kapu. Bila je to Sandy, kratko ošišane kose. Jason je uzdahnuo. Sjela je.

"U radnoj odjeći", rekla je. "Cijepam drva za zimu. Osoba koju si očekivao?"

"Osoba koju sam očekivao."

"Gerdini odvjetnici su poslali tvoje pismo, mislile smo da bi se mogao pojaviti. Iako nismo bile sigurne zašto."

"Znam sve, Sandy. Zadnje tri godine sam proveo radeći na tome, i mislim da znam sve."

"Bože, bože. Onda bolje da nam kažeš."

Nije nalazio poteškoća u tome, jer je to bila scena koju je mnogo puta isprobao u svojim mislima, tako da su sad, kad je prevodio misli u govor, rečenice izlazile po redu, i mogao se diviti svojoj vlastitoj jasnoći izraza, svojem odličnom uobličavanju priče. Ponekad je mislio da je ovo formiranje i red trebalo dati Cruddleovom životopisu radije nego rješenju ove zagonetke, ali je još uvijek uživao u izlaganju.

"Prvo treba biti shvaćeno da je cilj bio ubiti Charlesa Porsona, i da se nije htjelo pribjeći mogućnosti da bi se njegova smrt mogla smatrati nesretnim slučajem. Zašto bi on trebao umrijeti? Zato da Gerda može uživati u njegovom novcu bez muke njegovog društva. Ali kada je jedan bračni partner ubijen, drugi je gotovo automatski glavni osumnjičeni, i još je vjerojatnije da će biti tako ako je potencijalni osumnjičeni privlačna strankinja sumnjive prošlosti. Kako izbjeći sumnju? Smjelim načinom njenog naglašavanja. Kako ljudi misle da bi Gerda mogla biti drolja, optuži ju se da ima aferu, ali optužba mora biti očito pogrešna. Zbog toga anonimna pisma, prvi korak u izvođenju plana, koja kažu da Gerda održava vezu s Derekom. Zavjerenici misle da im nitko neće povjerovati jer se zna da je Derek sretno oženjen, niti je naravno vjerojatno da će itko posumnjati da i Gerda sudjeluje u njihovom slanju. Kad kažem 'zavjerenici' mislim na vas dvije, i ne sumnjam u to da je Sandy bila glavni inicijator, Gerda ona koja je pristala."

Gerda je pogledala, možda malo nervozno, u Sandy i dobila ohrabrujući osmijeh.

"Pismima se htjelo stvoriti atmosferu sumnje. Ona su skoro predobro uspjela, jer svi vole skandal. Možda je bila greška što je Sandy namjerno promrmljala: '*Ta kuja*' tako da je mogu čuti, i što je poslala Caroline Norton na lažnu potragu za ljubavničkim gnijezdom koje nije postojalo. Međutim, atmosfera je svakako stvorena. Ona je bila pojačana očitim pokušajima da se Charles ubije na dramskom

pokusu. Naravno, nije bilo namjere da ga se ubije. Sandy je pazila da puca u stranu, a za svaki je slučaj, da to ne bi ostalo nezapaženo skrenula pažnju na činjenicu da je razbijena vaza."

"Revolver je zanosio", rekla je Sandy.

"Mislim da si to znala. U svakom slučaju pucala si tako u stranu da hitac ne bi mogao pogoditi Charlesa. Bio je postignut pravi dojam, bilo je otkriveno da netko želi Charlesa vidjeti mrtvog. U isto vrijeme si dobro pazila da izbjegnute policijsku istragu, što je bila zadnja stvar koju ste htjele. Pokušaj s metkom je bio prihvaćen kao glupa šala, a Derek je odbio otići na policiju zbog pisama. Bit će da si ga u tome ti vodila, Sandy, radio je ono što si ti htjela.

Zatim dolazimo do incidenta s Bloody Mary, na zabavi Bruce-Comfortovih, koju sam ja popio. Isprva sam mislio da sam otrovan, zatim sam shvatio da sam uzeo piće koje je bilo namijenjeno Charlesu. Mislim da je ovo bio pokus, da se vidi učinak jake droge, i ja sam poslužio kao pokusni kunić umjesto Charlesa, to je sve. Otkud droga? Sjećam se da sam na zabavi čuo tog zubara kojeg zovete Egzekutor da govori o zaslugama nečega što se zove korambazin, za koji je rekao da pacijenta čini gotovo, ali ne i potpuno neosjetljivim. Sandy je bila njegova službenica i imala bi pristup drogi." Zastao je, ali Sandy nije ništa rekla.

"Tako je postavljena scena za Veneciju. Tamo je Charles trebao biti drogiran, zatim gotovo neosjetljiv gurnut u vodu. Bio je dio plana da bude jasno da Gerda nije mogla imati izravne veze s njegovom smrću, a ne više od nje ni Derek, jer bi on bio na konferenciji putničkih agenata u Engleskoj. Mislim da je jasno da nije bilo namjere da se njega uplete. Niste mogle znati da će Charles dobiti infarkt, i bile ste spremne da se slučaj smatra ubojstvom, ubojstvom koje bi ostalo misterijom. Ostale ste pri planu čak i nakon što ste saznale da će i Derek biti u Veneciji tog vikenda. To je bila predobra šansa da bi se propustila.

Ali kako je to trebalo biti učinjeno? Da se to razumije treba razmotriti Sandyn karakter, i karakter Charlesa Porsona."

Na mramornom stolu su ležale sunčane naočale. Gerda ih je sad stavila. Sandy je rekla:

"Pod svaku cijenu mi reci kakav je moj karakter."

"Osoba koju smo znali u Headfieldu je bila Sandy koja je šest godina bila Derekova očito sretna žena, ali prije toga ona je bila osam godina udana za varalicu. Ne samo osamnaest mjeseci, nego osam godina."

"Ako će se o meni tako govoriti radije bi da kažeš 'ti', a ne 'ona'. Ja sam ovdje, uostalom." Stavila je ruku na Gerdino rame. "Nije da je važno, draga. Bilo da Jason kaže 'ti' bilo 'ona', to su samo priče."

Jason se namrštiio poput znanstvenika čije je izlaganje prekinuo nespretn student.

"Udana za varalicu", ponovio je. "I to za jednog čija je specijalnost bila krivotvorenje. Njegova ljubavnica Nancy Nelligan rekla je kako je krivotvorio putovnicu za nju, tako prekrasno da joj je bilo žao uništiti ju. Vratit ću se na to. Ono što sad hoću reći je da je Sandy koja je bila udana za Dereka, živjela sasvim različitim životom nego kad je bila gospođa Linnet. A bila je gospođa Linnet jako dugo."

A kakav je bio Charles? Svi znamo da je volio ..." njegove su usne odbijale izgovoriti prostu riječ "... ići u krevet sa ženama. Bilo kojom ženom, svakom ženom, ali mu je bilo posebno drago kad je mogao nabiti rogove nekome koga je znao, kao svom prijatelju Jacku Sandersonu. Možete li zamisliti kakav bi mu užitak bio spavati sa ženom svog zgodnog partnera s kojim je bio u tako lošim odnosima? I jer je to trebalo biti u Veneciji, tako reći pred Derekovim nosom, kad je on mislio da je Sandy sigurno ušuškana u krevetu kod kuće, bilo je to savršeno. Nekom zgodom ti se Porson nabacivao, Sandy, što je činilo sa svim privlačnim ženama, i na njegovo oduševljenje ti si odgovorila. Zato je on napustio zabavu. Da se sastane s tobom i ode s tobom u krevet."

"Savršeno je točno da mi se Charles nabacivao, to je bilo automatski, ali ne i da sam ja rekla da. U svakom slučaju, ja jesam bila ušuškana u krevetu u Headfieldu."

"Slažem se da ideja izgleda pretjerana. Što me navelo na nju? Incident u hotelskom baru koji nikad nije objašnjen i koji je stvarno bio neobičan. Samo razmotrimo. Porson je vidio da čovjek s kapom prazni bočicu u njegovo piće, vidio je, i smijao se. Zašto bi se smijao, što bi ga moglo zabaviti u vezi izlijevanja sadržaja bočice u njegovo piće, što je

mislio da je to? Na kraju sam našao odgovor: afrodizijak. Mislim da sam tada odlučio, Sandy, da si ti morala biti čovjek s kapom.

Kad sam dobio taj odgovor, tako puno stvari je sjelo na svoje mjesto. Shvatio sam zašto je Porson izgledao spokojan, sjetio sam se da je Sandy visoka žena, sjetio se da je Derek rekao da oboje dobro poznajete Veneciju. I to je objasnilo zašto je Porson rezervirao sobu u otrcanom malom hotelu. Zatim sam pomislio na putovnicu koju je Linnet krivotvorio za Nancy Nelligan. Nije li bilo vrlo lako mogiće da je krivotvorio još jednu za svoju ženu koja je živjela s njim osam godina, ženu koja je morala znati za njegove prijekave, i možda bila njegov suučesnik kad je bilo potrebno? I krivotvoriti putovnicu na ime Jay, tako da budu dvije ptičice, je bila ona vrsta šale koja je zabavljala Linneta. Saznao sam od British Airwaysa da je Richard Jay letio s Gatwicka u Veneciju avionom koji je stigao u osam i trideset tu subotu navečer. Nema direktnog leta iz Venecije za London kasno noću, i uzelo mi je vremena dok sam otkrio da je gospodin Jay natrag putovao s Air Franceovim ponoćnim letom za Pariz, zatim iz Pariza za aerodrom Heathrow. Imam korespondenciju s British Airwaysom ovdje sa sobom, ako ju želite pogledati."

Sandy je zatresla glavom.

"Vrlo dobro. Sad evo rekonstrukcije onoga što se dogodilo. Charles je otišao sa zabave u devet sati u očekivanju seksualnog zadovoljstva. Ugovorio je sastanak s tobom, Sandy, ne znam gdje, ali na nekom dobro poznatom mjestu, možda Florianu na Piazzzi San Marco. Rekla si mu da ćeš zbog sigurnosti biti odjevena kao muškarac. Nema sumnje da je on kad ste se sreli htio odmah otići u Eros, ali ti nisi namjeravala riskirati mogućnost da te kasnije identificiraju, kako god da je mala bila ta mogućnost. Kad je plan bio napravljen, mora da si mu rekla za afrodizijak, i da mu treba neko vrijeme da počne djelovati, tako ste popili piće na putu za Eros u hotelu Emperor Napoleon. Sve je išlo kako si namjeravala, droga je djelovala na njega kao i na mene i s tvojim poznavanjem Venecije nije bio problem odvesti ga na mračno mjesto i gurnuti u vodu.

Dugo vremena nisam mogao riješiti pitanje Owena. On je bio kod kuće, i znao bi za tvoje odsustvo te subotnje noći. Ali problem je bio riješen kad sam saznao da se konferencija o Jamesu Joyceu na koju

je išao održavala u Manchesteru, a ne u Londonu kako sam ja pretpostavljao. I, evo ga, savršeno umorstvo u kojem zavjerenici ne bi mogli pasti pod sumnju. Gerda je znala da se treba osigurati da bude u društvu te večeri. Za tebe se pretpostavljalo da si kod kuće u Headfieldu. I ponovo mislim da nisi kanila nauditi Dereku, nisi mogla znati da će on otići sa zabave u potrazi za Charlesom, izgubiti se i postati sumnjiv. Samo si željela ostaviti Dereka zbog Gerde. To su osjećaji koje razumijem." Spustio je pogled u nelagodi.

"Ali se nikad nisi uspio otvoriti."

Zanemario je primjedbu.

"Ako zločin nije bio savršen to je bilo zbog ponešto loše sreće. Dogodilo se nešto što nisi nikako mogla predvidjeti. U hotelu, u baru, je bio Linnet i prepoznao te. Naravno da njega nije zavarala muška odjeća, i ti si bila ta koju je pozdravio, a ne Charles. Ali ti si sve prije nego nedomišljata. Prije nego si gurnula Charlesa u onu hladnu venecijansku vodu, uzela si njegov revolver.

Zatim si nazvala hotel, dobila Linneta, rekla da želiš razgovarati, možda si čak rekla da razmišljaš da mu se vratiš. Otpravio je djevojku iz svoje sobe, vratila si se u hotel i ustrijelila ga. Nakon toga vođeni taksi do aerodroma, i gospodin Richard Jay je imao dovoljno vremena da u miru stigne na let za Pariz. Kad te Derek nazvao u nedjelju ujutro, kućanica Sandy je opet bila kod kuće."

Sandy je nešto šapnula Gerdi koja je ustala i ušla u kuću. Protegnula je svoje noge u hlačama, i promotrila otrcane espadrile koje je imala na nogama.

"I što namjeravaš učiniti u svezi toga?"

Pitanje ga je iznenadilo, čak šokiralo. Istraživanje je bila intelektualna vježba, poduzeta u očaju i nastavljena sa sve većim žarom, ali nikad mu nije palo na pamet da bi ona mogla imati praktičan završetak. To je bila vrsta igre, zagonetka kojoj je on našao odgovor. Rekao je, osjećajući neprikladnost riječi.

"Želim znati istinu."

"Istinu", ponovila je. Sunce je odlazilo s terase, pulovica je sad već bila u sjeni. "Istina je da me nakon par godina život s Derekom počeo zamarati. Sve to ponašanje malog dečka, to razmetanje, pretvaranje da je odvažan i smion, a zatim zapomaganje kad je bio

povrijeđen, želja da ga se tješi, sve mi je to dosadilo. A Gerda - dakle, znala sam što Gerda želi drugi put kad sam s njom razgovarala. I evo nas ovdje."

"Ako je to bilo sve što ste htjele, živjeti zajedno, to ste mogle i u Headfieldu."

"U Headfieldu! Dragi moj, ne znaš što govoriš. U Headfieldu bez novca, sa ženama kao što je Caroline koja mi se ruga iza leđa, i govori da je oduvijek znala da sam ja lezba, a Gerda da je moja drolja. Ne možeš to misliti ozbiljno, Jason. Bi li se ti mogao skrasiti u Headfieldu, čak i s Derekom? U Londonu, da, ali kako bismo onda živjele? I nismo željele način života kakav je u Londonu, samo dovoljno za ugodan život. I, da, Charlesova smrt je bila sreća, vrlo bezbrižno živimo ovdje na Elbi. Mogao bi nas nazvati savršenim parom."

"Nisam siguran da razumijem. Poričeš sve što sam govorio."

Njezin pogled ispod vedrog čela je bio nevin.

"Zašto bih se zabrinjavala? Sve je to proizvod tvoje prezagrijane mašte."

"Zašto se Charles smijao kad mu je nešto stavljeno u piće, ako to nije bio afrodisijak?"

"Nemam pojma."

"Zašto si rekla 'ta kuja' onda na ručku, namjerno tako da ja to mogu čuti?"

"Nisam rekla ništa takvoga. Krivo si čuo ili si nešto umislio. Rekla sam ti to i onda."

"Kad sam rekao Dereku da znam što se dogodilo, dao mi je naslutiti da i on zna, ali je rekao da bih to trebao zadržati za sebe. Zašto bi to rekao osim ako nije znao ili vjerovao da si i ti umiješana?"

"Ne mogu biti odgovorna za ono što je Derek rekao, moraš to razumjeti. O, Gerda." Gerda je skinula sunčane naočale i presvukla se u hlače. Nosila je pladanj. Na njemu su bile dvije visoke čaše i u njima nešto što je izgledalo kao gazirana limunada, i treća čaša koja je sjala vatreno crveno hvatajući zadnje zrake sunca.

"Tvoja omiljena Bloody Mary."

Jason je gledao od pića prema dvjema ženama. Obje su se smiješile. Sandy je bila ta koja je progovorila.

"Ako ima imalo istine u onome što si govorio, u ovom piću bi mogla biti bilo koja pogubna stvar koju imamo pri ruci. Popij to, i u roku nekoliko minuta osjećat ćeš se pospano, nećeš biti u stanju voziti svoj auto. Odvojak kojim si stigao je nepouzdan, opasan ako se ne pazi, netko je doživio nesreću ovdje prošle godine. Bilo bi lako promašiti zavoj pod pravim kutom i sletjeti s ceste, dalje, dolje, dolje. Jadni Jason, trebale bismo reći, kakva šteta što ga nismo vidjele."

Buljio je u piće boje rajčice, bez riječi.

"Ili recimo da je Bloody Mary samo votka i sok od rajčica. Gerda je bila odsutna dovoljno dugo da proprčka po tvojem autu. Vjerujem da je prilično jednostavno pokvariti kočnice, i na strmini vrlo učinkovito."

Sada je sunce sasvim nestalo iza kuće. Kad je nestalo sunca spustio se mrak, omekšavajući oblike i čineći nejasnim obrise, tako da je mogao vidjeti lica žena, ali ne i odrediti njihove crte.

"Sve bi to moglo biti ako smo mi ono što ti misliš", rekla je Sandy. "Ali ništa od toga nije istina. Sasvim si siguran, možeš ostati i jesti ovdašnju ribu za večeru, čak te možemo smjestiti za noć. Istina je da je Charles uzeo ovu ili onu drogu i pao u vodu, moja mala ptičica je izvela jedan trik previše, nije vidio izlaza, i ustrijelio se. Ili je možda čovjek s kapom zaista bio mafijin krvnik koji je uzeo Charlesov revolver. Svejedno, to nema ništa s Gerdom ili sa mnom. Ispleo si fantazije, Jasone, ispleo si ih iz svoje čežnje za Derekom, i ako je Derek rekao da bi trebao svoje ideje držati za sebe mislio je da ne želi više ništa imati s tobom. Priznaj to sada, nisi li oduvijek želio otići s njim u krevet?"

Jason je ustao. Drhtao je.

"O, vi ste ogavne, obje, ogavne."

"Nikad se nisi usuđivao suočiti s realnošću, ili riskirati. Evo sada stvarnosti pred tobom, u obliku Bloody Mary. Stvarnost, Jason, ne fantazije. Hoćeš li je prihvatiti, barem jednom u svom životu?"

Ispružio je ruku prema piću.

Iz The Timesa:

SMRT ENGLEZA NA ELBI, ODJEK VENECIJSKIH TRAGEDIJA

Prijavljena je smrt gospodina Jasona Durlinga, službenika u Ministarstvu u Whitehallu, za vrijeme njegovog boravka na Elbi. Misli se da je svojim unajmljenim automobilom prebrzo ušao u oštar zavoj, koji je iznad visoke strmine. Automobil se zapalio i gospodin Durling je ostao zarobljen u njemu.

Tragedija nosi odjek misteriozne smrti od prije tri godine kada je Charles Porson, engleski poslovni čovjek, za posjete Veneciji umro od srčanog udara nakon što je bio uzeo neki jači lijek i pao u rukavac Grand Canala. Oba muškarca živjela su u Headfieldu, gospodin Durling je bio u Veneciji u vrijeme Porsonove smrti, a u vrijeme nesreće bio je na putu gospođi Porson, koja je vratila svoje djevojačko prezime Rieger i živjela na Elbi. Tijelo je tako spaljeno da je neprepoznatljivo i prva identifikacija je napravljena kad je Fraulein Rieger postala zabrinuta zbog nedolaženja gospodina Durlinga i obavijestila vlasti. Kasnije su ona i gospođa Crowley, prijateljica iz Headfielda koja je odsjela kod nje, bile previše potresene da bi komentirale. Sir Robin Bruce-Comfort, Durlingov kolega i prijatelj, rekao je da je on u Ministarstvu obavljao vrijedan rad i da će svima vrlo nedostajati.

Rijetko upotrebljavani odvojak je opasno mjesto koje zahtjeva vrlo opreznu vožnju u zavojima. Prošle godine se dogodila nesreća i ukazalo se na potrebu postavljanja ograde i upozorenja. Elbanska policija je potvrdila da nema nagovještaja da je smrt gospodina Durlinga bila bilo što drugo do nesretan slučaj.

Bilješka o piscu

JULIAN SYMONS je romanopisac, kritičar, biograf i pjesnik. Umro je 1994. godine. Njegovi romani donijeli su mu široko priznanje

kritike, a njegove biografije pokrivaju tako različite osobnosti kao što su Dickens, Carlyle i Poe. Godine 1990. dobio je nagradu Cartier dijamantni bodež za izuzetan doprinos kriminalističkoj literaturi.

U cijelom svom spisateljskom nizu, još od Trideset prvi veljače, Sužavajući krug, i Boja umorstva, pa sve do njegovih zadnjih viktorijanskih priča, nije bio napisao ništa tako sigurno, slojevito, zabavno i iznenadujuće kao što je "komedija" koju imamo pred sobom. Ovo djelo je dokaz, ako je nekome bio potreban, da dobar komični roman može u isto vrijeme biti zbunjujuća misterija.

Za Vas: *BABAC*